

Occulte verhalen

van
H.P. Blavatsky
en
W.Q. Judge

OCCULTE VERHALEN

VAN

H.P. BLAVATSKY

&

W.Q. JUDGE

Occulte verhalen van H.P. Blavatsky en W.Q. Judge

Vertaling

ISBN 978-90-70328-86-3, E-boek

Nur 720

Trefwoord: theosofie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

1ste druk 1999

2de herziene druk 2010

Omslag: naar een tekening van
Reginald W. Machell

© 2010 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

INHOUD

OCCULTE VERHALEN VAN H.P. BLAVATSKY

Griezelverhalen (Nightmare Tales)

Een behekst leven	1
De echogrot	56
Het lichtgevende schild	68
Uit de poolstreek	79
De bezielde viool	84

Andere verhalen

Karmische visioenen	119
Een onopgelost mysterie	139
Kan het astrale lichaam een moord plegen?	150
De legende van de blauwe lotus	160

OCCULTE VERHALEN VAN W.Q. JUDGE

Een allegorie	175
Ware vooruitgang	177
Ierland	181
Papyrus	183
Een merkwaardig verhaal	187
Het bloed van de slang	192
Het magische scherm van de tijd	198
Het dolende oog	202
De galerij van de levende beelden	206
De huid van de aarde	213
Het draaien van het wiel	219
Waar de rishi's leefden	224
De leer van de Perzen	228
De komst van de slang	234
Een eigenaardig verhaal	237
Bronvermelding	248

OCCULTE VERHALEN

VAN

H.P. BLAVATSKY

DEEL I: GRIEZELVERHALEN

(Nightmare Tales)

Een behekst leven

De echogrot

Het lichtgevende schild

Uit de poolstreek

De bezielde viool

EEN BEHEKST LEVEN

☞ *Beschreven met een ganzenveer* ☞

INLEIDING

HET WAS EEN KILLE donkere nacht in september 1884. Een zware duisternis was neergedaald over de straten van A—, een stadje aan de Rijn, en hing als een zwart lijkkleed over de saaie fabrieksstad. De meeste bewoners waren, uitgeput van een lange werkdag, al uren eerder naar bed gegaan om de vermoeide leden te strekken en hun kloppende hoofden op hun kussen te leggen. Alles was rustig in het grote huis; alles was rustig in de verlaten straten.

Ook ik lag in bed; helaas was het geen rustbed maar een van pijn en ziekte, dat ik enkele dagen moest houden. Alles in huis was zo stil dat, zoals Longfellow zegt, de stilte bijna hoorbaar scheen. Ik hoorde duidelijk het ruisen van mijn bloed terwijl het door mijn gepijnigde lichaam joeg, en het centonige gezang voortbracht dat zo vertrouwd is aan een ieder die aandachtig naar de stilte luistert. Ik had ernaar geluisterd tot het in mijn overspannen verbeelding was aangegroeid tot het geluid van een verre waterval, de val van machtige wateren . . . , toen het steeds luider wordende ‘gezag’ plotseling van karakter veranderde en overging in andere veel welkome klanken. Het was het zachte, eerst nauwelijks hoorbare, gefluister van een menselijke stem. Ze kwam naderbij, werd geleidelijk sterker, en scheen vlakbij mijn oor te spreken. Zo klinkt een stem die spreekt langs de oppervlakte van een stil blauw meer in een van

die wonderlijk akoestische nauwe dalen in de besneeuwde bergen, waar de lucht zo zuiver is dat een woord gesproken op een halve mijl afstand bijna naast je lijkt te worden uitgesproken. Ja, het was de stem van iemand waar men eerbied voor zou hebben als men hem zou kennen, van iemand die mij door vele mystieke banden zeer lief en heilig was, een stem die me al vele jaren vertrouwd was en altijd welkom, en dit des te meer in uren van geestelijk en lichamelijk lijden, want ze brengt altijd een straal van hoop en troost.

‘Houd moed’, fluisterde de stem op een zachte, aangename toon. ‘Denk aan de dagen die u in goede vriendschap doorbracht, aan de grote waarheden van de natuur die u heeft ontvangen, de vele menselijke misvattingen over deze waarheden, en probeer de ervaring van een nacht in deze stad daaraan toe te voegen. Laat het verhaal van een merkwaardig leven dat u zal boeien, uw lijdensuren verkorten. Schenk er uw aandacht aan. Zie ginds, daar vóór u!’

‘Ginds’ betekende de lichte, grote ramen van een leeg huis aan de overzijde van de smalle straat in de Duitse stad. Ze bevonden zich bijna recht tegenover de mijne en mijn bed stond voor de ramen van mijn slaapkamer. Ik gaf gehoor aan de aanwijzing en richtte mijn blik erheen; wat ik zag deed me tijdelijk de kwelling van de pijn, die mijn gezwollen arm en reumatische lichaam folterde, vergeten.

Langs de vensters kroop een nevel, een dichte, zware, kronkelende, witachtige mist, die er uitzag als de grote schaduw van een reusachtige boa die langzaam zijn lichaam uitstrekt. Ze verdween geleidelijk om plaats te maken voor zacht, zilverachtig glanzend licht, alsof de ruiten van de vensters erachter duizend stralen maanlicht, een tropische door sterren verlichte hemel, weerkaatsten – eerst van buitenaf, dan vanuit de lege kamers zelf. Vervolgens zag ik de nevel zich uitrekken en zich als het ware als een sprookjesbrug over de straat werpen, van de betoverde vensters naar mijn eigen balkon, nee, zelfs naar mijn bed. Terwijl ik bleef kijken, verdwenen de muur, de vensters en het

huis aan de overkant plotseling. De ruimte ingenomen door de lege kamers was veranderd in het interieur van een andere kleinere kamer, in wat ik herkende als een Zwitsers chalet, in een studeerkamer waarvan de oude, donkere muren van de vloer tot het plafond door boekenkasten werden bedekt, waarin zich vele oude folianten naast werken van jongere datum bevonden. In het midden stond een grote ouderwetse tafel, bezaaid met manuscripten en schrijfmateriaal. Ervoor zat een oude man, een ganzenveer in de hand; een strenge, broodmagere figuur, met een gezicht zo ingevallen, zo bleek, geel en uitgeteerd, dat het licht van het eenzame studeerlampje werd weerkaatst in twee glimmende plekjes op zijn hoge kaakbeenderen, alsof deze uit ivoor waren gesneden.

Toen ik probeerde een beter zicht op hem te krijgen door me langzaam vanuit mijn kussens op te richten, scheen het hele visioen, chalet en studeerkamer, bureau, boeken en schrijver te flikkeren en te bewegen. Eenmaal in beweging gekomen kwamen ze dichterbij, tot ze geluidloos langs de vlokkige nevelbrug over de straat glijdend, door de gesloten ramen mijn kamer binnenzweefden en ten slotte naast mijn bed tot stilstand kwamen.

‘Luister naar wat hij denkt en op zal schrijven’, zei dezelfde vertrouwde, troostrijke stem uit de verte en toch zo dichtbij. ‘Aldus zult u een verhaal horen dat u zal helpen om de lange slapeloze uren te verkorten en u zelfs uw pijn een ogenblik doen vergeten. . . . Beproof!’ voegde ze eraan toe, waarbij ze de bekende formule van de rozenkruisers en kabbalisten gebruikte.

Ik beproefde, door te doen wat me werd opgedragen. Ik vestigde mijn volle aandacht op de eenzame werkzame figuur die ik vóór me zag, maar die mij niet ontwaarde. Eerst deed het geluid van de ganzenveer waarmee de oude man schreef, me denken aan niets dan een zacht fluisterend gemompel van onbestemde aard. Daarna ving mijn oor geleidelijk de onverstaanbare woorden op van een zwakke, verre stem, en ik dacht dat de figuur vóór mij, die over zijn manuscript gebogen zat, zijn vertelling hardop las in plaats van haar op te schrijven. Maar al snel

merkte ik mijn vergissing. Want toen ik mijn blik op het gezicht van de bejaarde schrijver richtte, zag ik met één oogopslag dat zijn lippen opeengeklemd en bewegingloos waren en de stem te zwak en schrill was om van hem te kunnen zijn. Maar wat nog vreemder was, bij ieder woord dat de zwakke, oude hand moeizaam schreef, merkte ik een licht op dat onder zijn pen opflits-te, een heldere, gekleurde vonk die ogenblikkelijk een klank werd, of – wat hetzelfde is – dat scheen zo voor mijn innerlijke waarnemingsvermogens. Ik had inderdaad het stemmetje van de ganzenveer gehoord, hoewel schrijver en pen zich op dat ogenblik misschien honderden mijlen van Duitsland bevonden. Zulke dingen gebeuren af en toe, vooral 's nachts, en in het met sterren bezaaide duister daarvan 'verstaan we' volgens Byron

. . . de taal uit een andere wereld . . .

Maar de woorden van de ganzenveer bleven me dagenlang in het geheugen. Het kostte me ook niet veel moeite ze te onthouden, want toen ik ging zitten om het verhaal op te tekenen, ontdekte ik dat het zoals gewoonlijk onuitwisbaar op de astrale tafelen voor mijn innerlijk oog stond afgedrukt.

Ik hoefde het daarom slechts over te nemen en zo weer te geven als ik het had ontvangen. Het lukte me niet de naam van de onbekende nachtelijke schrijver te achterhalen. Hoewel de lezer het hele verhaal misschien liever ziet als een vertelling die speciaal voor deze gelegenheid is bedacht, mogelijk een droom, hoop ik niettemin dat de gebeurtenissen erin u zullen interesseren.

I

HET VERHAAL VAN DE VREEMDELING

Mijn geboorteplaats is een klein berggehucht, een groepje Zwitserse huisjes, verborgen in een zonnig hoekje tussen twee overhangende gletsjers en een met eeuwige sneeuw bedekte bergtop. Daarheen keerde ik zevenendertig jaar geleden terug

– als een geestelijk en lichamelijk wrak – om te sterven, als de dood me maar tot zich wilde nemen. De zuivere, versterkende lucht van mijn geboorteplaats besliste anders. Ik leef nog steeds, misschien slechts om van feiten te getuigen die ik voor ieder diep geheim heb gehouden – een verhaal van verschrikkingen die ik liever zou verbergen dan onthullen. De reden voor mijn tegenzin ligt in mijn vroegste opvoeding, en in latere gebeurtenissen die mijn meest gekoesterde vooroordelen weerlegden. Sommigen zijn misschien geneigd die gebeurtenissen aan de voorzienigheid toe te schrijven; ik geloof echter niet in een voorzienigheid, maar ik kan ze ook niet toeschrijven aan zuiver toeval. Ik breng ze in verband met een onafgebroken evolutie van gevolgen, voortgebracht door bepaalde directe oorzaken, waaronder één eerste en hoofdoorzaak waaruit al wat er volgde voortvloeide. Ik ben nu een oude en zwakke man, maar mijn lichamelijke zwakte heeft mijn verstandelijke vermogens in geen enkel opzicht verminderd. Ik herinner me de kleinste details van die verschrikkelijke oorzaak die zulke noodlottige gevolgen met zich meebracht. Juist deze leveren me een bewijs te meer voor het werkelijke bestaan van iemand, die ik – o, kon dat maar! – het liefst als een schepping van mijn verbeelding, het vervliegende product van een afschuwelijke koortsdroom, zou beschouwen! O dat ontzagwekkende, zachtmoedige en alles vergevende, dat heilige en gerespecteerde wezen! Het was dat toonbeeld van alle deugden dat mijn hele bestaan vergalde. Hij was het, die me met geweld uit de een-tonige maar veilige sleur van het dagelijks leven stootte, die me voor het eerst de zekerheid van een leven na de dood opdrong en daarmee een verschrikking toevoegde aan wat op zichzelf al verschrikking genoeg was.

Om de situatie beter te kunnen begrijpen, moet ik deze herinneringen onderbreken met enkele woorden over mijzelf. O, als ik dat zou kunnen, zou ik dat gehate *zelf* snel vernietigen!

Ik werd in Zwitserland uit Franse ouders geboren, die de wijsheid van de hele wereld samengebracht zagen in de literaire drie-eenheid Voltaire, J.J. Rousseau en D'Holbach, volgde mijn

opleiding aan een Duitse universiteit en groeide op tot een materialist in hart en nieren, een overtuigd atheïst. Ik zou me nooit wezens hebben kunnen voorstellen – het minst van al een Wezen – die boven of zelfs buiten de zichtbare natuur staan, en die men duidelijk van haar moet onderscheiden. Vandaar dat ik alles wat niet aan een strikt onderzoek met de fysieke zintuigen kan worden onderworpen als slechts een hersenschim beschouwde. Een ziel, redeneerde ik – als we zouden veronderstellen dat de mens er een heeft – moet stoffelijk zijn. Volgens de definitie van Origenes betekent *incorporeus* (ἀσώματος) – de benaming die hij aan zijn God gaf – een substantie van fijnere aard dan die van de fysieke lichamen, een substantie waarvan we ons geen duidelijk beeld kunnen vormen. Hoe kan dat waarvan onze zintuigen ons geen duidelijke kennis kunnen geven, hoe kan dat zich zichtbaar maken of tastbare manifestaties voortbrengen?

Daarom hoorde ik de verhalen van het opkomende spiritualisme aan met een gevoel van volslagen minachting en beschouwde de toenaderingen van bepaalde priesters met spot, vaak grenzend aan boosheid. En het laatstgenoemde gevoel heeft me nooit geheel verlaten.

Pascal belijdt in het achtste hoofdstuk van zijn ‘Gedachten’ een volkomen onzekerheid over het bestaan van God. Mijn leven lang beleed ook ik de volkomen zekerheid van het niet-bestaan van zo’n buitenkosmisch wezen en herhaalde met die grote denker de gedenkwaardige woorden waarin hij ons meedeelt: ‘Ik onderzocht of deze God, over wie de hele wereld spreekt, geen sporen van zichzelf zou hebben nagelaten. Ik zoek overal en overal zie ik niets dan duisternis. De natuur biedt mij niets dat geen reden tot twijfel en bezorgdheid geeft.’ Tot op deze dag heb ik evenmin iets gevonden dat mijn soortgelijke en zelfs sterkere gevoelens aan het wankelen kon brengen. Ik heb nooit geloofd, en zal nooit geloven, in een opperwezen. Maar om de latente vermogens van de mens, die overal in het Oosten worden verkondigd, krachten die bij sommige mensen zover waren ontwikkeld dat ze daardoor bijna goden waren, lach ik niet meer. Mijn hele gebroken leven is een protest tegen

zo'n ontkenning. Ik geloof in zulke verschijnselen en ik vervloek ze, telkens wanneer ze zich voordoen en door welke middelen ze ook worden voortgebracht.

Bij de dood van mijn ouders verloor ik door een ongelukkig rechtsgeding het grootste deel van mijn vermogen, en besloot veeleer voor hen die ik het meest liefhad dan voor mijzelf een eigen vermogen te verwerven. Mijn oudere zuster die ik aanbad, had een onbemiddelde man getrouwd. Ik nam het aanbod van een rijke Hamburgse firma aan en ging scheep naar Japan als jongere vennoot.

Een aantal jaren liepen mijn zaken voorspoedig. Ik won het vertrouwen van veel invloedrijke Japanners; door hun bescherming kon ik reizen en zaken doen op plaatsen waar vooral in die tijd vreemden niet gemakkelijk toegang kregen. Onverschillig voor alle religies kreeg ik belangstelling voor de filosofie van het boeddhisme, het enige religieuze stelsel dat ik de term filosofisch waard achtte. Zo bezocht ik in mijn vrije uren de merkwaardigste tempels van Japan, de belangrijkste en meest bijzondere van de zesennegentig boeddhistische kloosters van Kyoto. Achtereenvolgens bracht ik een bezoek aan Dai-Boetsoe, met zijn reusachtige klok, Tseonene, Enario-Yassero, Kai-Missoe, Higadsi-Hong-Vonsi en vele andere beroemde tempels.

Er gingen enkele jaren voorbij en in al die tijd werd ik niet van mijn scepsis genezen, en ook overwoog ik nooit mijn inzichten over dit onderwerp te veranderen. Ik bespote de aanspraken van de Japanse bonzen en asceten, zoals ik die van christelijke priesters en Europese spiritisten had bespot. Ik kon niet geloven in het verwerven van vermogens die aan de mannen van de wetenschap onbekend en door hen nooit bestudeerd waren; daarom maakte ik al dat soort denkbeelden belachelijk. De bijgelovige en zwartgallige boeddhist, die ons zegt de genietingen van het leven te mijden, onze hartstochten te verpletteren, gelijkmoedig te worden in zowel geluk als lijden, om zulke hersenschimmige vermogens te verwerven, leek in mijn ogen hoogst belachelijk.

Op een dag die ik nooit zal vergeten, een noodlotsdag, maakte ik kennis met een eerbiedwaardige en geleerde bonze, een Japanse priester, Tamoera Hideyeri genaamd. Ik ontmoette hem aan de voet van de gouden Kwan-On en vanaf dat moment werd hij mijn beste en meest vertrouwde vriend. Ondanks de grote en oprechte hoogachting die ik voor hem had, liet ik nooit na elke geschikte gelegenheid aan te grijpen om zijn religieuze overtuiging te bespotten, waardoor ik herhaaldelijk zijn gevoelens kwetste.

Maar mijn oude vriend was zo zachtmoedig en vergevensgezind als een ware boeddhistische geest zich maar wensen kon. Hij nam nooit aanstoot aan mijn ongeduldige sarcasme, zelfs al was het op zijn zachtst gezegd ongepast, en gewoonlijk beperkte hij zijn reactie tot een soort afwachtend protest. Evenmin kon ik hem ertoe brengen ernstig te geloven in de oprechtheid van mijn ontkenning van het bestaan van een god of goden. De volle betekenis van de termen 'atheïsme' en 'scepticisme' ging het begrip van zijn overigens buitengewoon intellectuele en scherpe geest te boven. Zoals sommige respectvolle christenen scheen hij niet te kunnen beseffen dat een verstandig mens de wijze conclusies van de filosofie en de moderne wetenschap zou verkiezen boven een belachelijk geloof in een onzichtbare wereld vol goden en geesten, djinns en demonen. 'De mens is een geestelijk wezen', hield hij vol, 'dat meer dan eens naar de aarde terugkeert en in de tijd daartussen wordt beloofd of gestraft.' De bewering dat de mens slechts een hoopje gestructureerde stof is, ging zijn verstand te boven. Evenals Jeremy Collier weigerde hij toe te geven dat hij niet meer was dan 'een wandelende machine, een sprekend hoofd zonder ziel', waarvan de 'gedachten alle door de bewegingswetten worden bepaald'. 'Want', redeneerde hij, 'als mijn daden, zoals u zegt, van tevoren waren voorgeschreven, en ik niet meer vrijheid of vrije wil had om de loop van mijn gedrag te wijzigen dan het stromende water van gindse rivier, zou de verheven leer van karma, van verdienste en schuld, natuurlijk dwaasheid zijn.'

Aldus rustte de hele ontologie van mijn vriend en metafysicus

op het wankel gedachtebouwsel van de metempsychose, een gefantaseerde ‘rechtvaardige’ wet van vergelding en andere even onzinnige dromen.

Op een dag deed hij de paradoxale uitspraak: ‘We kunnen niet hopen in het volle genot van ons bewustzijn in het hierna-maals te leven, tenzij we tevoren een stevige en vaste, geestelijke grondslag hebben gelegd. Nee, lach niet, ongelovige vriend’, pleitte hij vriendelijk, ‘denk liever erover na. Iemand die tijdens zijn bewuste en verantwoordelijke leven op aarde zichzelf nooit heeft geleerd in de geest te leven, kan nauwelijks hopen na de dood een bewust bestaan te zullen genieten, als hij, verstoken van zijn lichaam, tot alleen de geest wordt beperkt.’

‘Wat bedoelt u met leven in de geest?’ vroeg ik.

‘Leven op een geestelijk gebied; dat wat de boeddhisten *tushita devaloka* (paradijs) noemen. De mens kan voor zichzelf zo’n gezegend bestaan tussen twee geboorten scheppen door alle vermogens die zich tijdens zijn verblijf op aarde door middel van zijn fysieke lichaam en zijn, zoals u het noemt, dierlijke brein manifesteren, geleidelijk naar dat gebied over te brengen.’

‘Wat een onzin! En hoe kan een mens dat doen?’

‘Door contemplatie en een sterk verlangen de gezegende goden gelijk te worden.’

‘En wat gebeurt er na de dood van zijn lichaam met de mens als hij deze intellectuele bezigheid verwerpt, waarmee u, veronderstel ik, bedoelt het onafgebroken richten van de ogen op de punt van de neus?’ was mijn spottende vraag.

‘Hem zal te beurt vallen wat hem volgens de heersende staat van zijn bewustzijn, waarvan er vele graden zijn, toekomt. In het beste geval – onmiddellijke wedergeboorte; in het ergste – de toestand van *avīchi*, een geestelijke hel. Toch hoeft men geen asceet te zijn om een geestelijk leven te ontwikkelen dat zich na de dood zal voortzetten. Het enige wat daarvoor nodig is, is te proberen de geest nader te komen.’

‘Hoe kan dat? Kan het ook als men er niet in gelooft?’ antwoordde ik.

‘Zelfs dan! Men kan ongelovig zijn en toch in zijn geest

ruimte voor twijfel openlaten, hoe klein die ruimte ook is; en dan op een dag, al was het maar voor één ogenblik, trachten de deur van de innerlijke tempel te openen; en dit zal voor het doel voldoende blijken te zijn.'

'U bent bepaald poëtisch en bovendien paradoxaal, eerbiedwaardige heer. Wilt u zo vriendelijk zijn me iets meer over het mysterie te vertellen?'

'Er is geen mysterie, maar ik ben ertoe bereid. Stel voor een ogenblik dat de een of andere onbekende tempel, die u nooit heeft bezocht en waarvan u het bestaan om bepaalde redenen meent te moeten ontkennen, het 'geestelijke gebied' is waarover ik spreek. Iemand neemt u bij de hand en brengt u bij de ingang en uit nieuwsgierigheid opent u de deur en kijkt naar binnen. Door deze eenvoudige handeling, door deze één seconde te betreden, heeft u een eeuwigdurende verbinding tussen uw bewustzijn en de tempel tot stand gebracht. U kunt het bestaan ervan niet meer ontkennen noch het feit uitwissen dat u er bent binnengetreden. En overeenkomstig de aard en de verscheidenheid van uw werk binnen zijn heilige muren zult u daar leven, nadat uw bewustzijn is gescheiden van zijn woning van vlees.'

'Wat bedoelt u? En wat heeft mijn bewustzijn-na-de-dood, als er zoiets bestaat, met de tempel te maken?'

'Alles!' antwoordde de oude man ernstig. 'Buiten de tempel van de geest is er na de dood geen bewustzijn mogelijk. Alleen wat u binnen zijn gebied heeft gedaan zal blijven leven. Al het overige is bedrieglijk en een illusie. Het is gedoemd om in de oceaan van māyā ten onder te gaan.'

Omdat de gedachte van een leven buiten het lichaam me amuseerde, drong ik er bij mijn bejaarde vriend op aan me nog meer te vertellen. Daar hij mijn bedoeling verkeerd begreep, ging de eerbiedwaardige man er bereidwillig op in.

Tamoera Hideyerī behoorde tot de grote tempel van Tsi-Onene, een boeddhistisch klooster dat niet alleen in Japan maar in heel China en Tibet beroemd is. In Kyoto wordt geen ander klooster zo heilig geacht. Zijn monniken behoren tot de sekte van Dzeno-doe die men als de geleerdste onder de vele erudiete

broederschappen beschouwt. Ze zijn bovendien nauw verwant en verbonden met de Yamaboeshi's (de asceten of kluizenaars) die de leringen van Lao-Tse volgen. Geen wonder dat de priester zich bij de geringste uitdaging van mij in de hoogste metafysica begaf, in de hoop me daardoor van mijn ongelooft te genezen.

Het heeft geen zin hier de lange onsamenhangende uiteenzetting van het ingewikkeldste en onbegrijpelijkste van alle leerstelsels te herhalen. Volgens zijn denkbeelden moeten we ons trainen voor de geestelijke omstandigheden in een andere wereld – zoals we hier ons lichaam trainen. Hij trok de analogie tussen de tempel en het 'gebied van de geest' door, en trachtte zijn ideeën te illustreren. Hijzelf was tweederde van zijn leven in de tempel van de geest actief geweest, en had dagelijks verschillende uren in 'contemplatie' doorgebracht. Daardoor *wist hij* (!) dat hij na zijn sterfelijk omhulsel – 'slechts een illusie', verklaarde hij – te hebben afgelegd, in zijn geestelijk bewustzijn ieder gevoel van verheffende vreugde en goddelijke zaligheid, dat hij ooit had gekend of *had moeten kennen*, telkens weer opnieuw zou doorleven, maar dan honderd keer zo krachtig. Zijn werk op het gebied van de geest was omvangrijk geweest, zei hij, en hij hoopte daarom dat het loon van de arbeider naar verhouding zou zijn.

'Maar stel dat de arbeider, zoals u in het voorbeeld zojuist naar voren bracht, in mijn geval alleen uit nieuwsgierigheid de tempeldeur had geopend, een blik in het heiligdom had geworpen om het daarna nooit meer te betreden. Wat dan?'

'Dan', antwoordde hij, 'zou u in uw toekomstige zelfbewustzijn slechts die korte minuut en niet meer kunnen vastleggen. Ons leven na de dood kan alleen de indrukken en gevoelens weergeven en herhalen die we in onze geestelijke ervaringen hebben gehad, en niets anders. Als u dus op het moment van het betreden van het verblijf van de geest, in plaats van eerbied slechts boosheid, jaloezie of verbittering in uw hart koesterde, zou uw toekomstige geestelijke leven werkelijk bedroevend zijn. Er zou niets weer te geven zijn dan het openen van de deur in een vlaag van woede.'

‘Hoe zou dat kunnen worden herhaald?’ hield ik aan, hoogleijk geamuseerd. ‘Waarmee denkt u dat ik me zou bezighouden voor ik opnieuw incarneerde?’

‘In dat geval’, zei hij, langzaam sprekend en ieder woord afgewend – ‘in dat geval, *zou u, vrees ik, alleen maar de tempeldeur moeten openen en sluiten, telkens en telkens weer, gedurende een periode die, hoe kort ook, u een eeuwigheid zou toeschijnen.*’

Deze soort bezigheid na de dood scheen mij op dat moment zo belachelijk in zijn ongehoorde dwaasheid, dat ik door een bijna niet te stuiten lachbui werd overvallen.

Mijn eerbiedwaardige vriend was nogal verbijsterd toen hij het gevolg zag van zijn metafysisch onderricht. Hij had zo’n pret blijkbaar niet verwacht. Maar hij zei niets, zuchtte alleen en staarde me met nog grotere welwillendheid aan, terwijl er medelijden uit zijn kleine, zwarte ogen straalde.

‘Vergeef me mijn lachbui’, verontschuldigde ik me. ‘Maar werkelijk u kunt toch niet ernstig menen dat de ‘geestelijke toestand’ die u bepleit en waarin u zo vast gelooft, alleen bestaat in het na-apen van bepaalde dingen die we tijdens het leven doen?’

‘Nee, nee; niet na-apen, maar slechts krachtiger herhalen; de hiaten aanvullend die er tijdens het leven ten onrechte in de resultaten van onze daden bleven en van alles wat we op het gebied van de geest, de enige werkelijke toestand, hebben volbracht. Wat ik zei was een illustratie, en voor u die met de mysteriën van de *zielenvisie* geheel onbekend schijnt, was die waarschijnlijk niet erg begrijpelijk. Ik moet het mezelf verwijten. Ik wilde u duidelijk maken dat men – omdat de geestelijke staat van ons bewustzijn, bevrijd van zijn lichaam, slechts het voortbrengsel is van alle tijdens ons leven verrichte geestelijke handelingen – van een vruchteloze daad geen gevolgen kan verwachten, afgezien van de herhaling van de daad zelf. Dat is alles. Ik hoop dat u zulke vruchteloze daden bespaard mogen blijven en dat u ten slotte bepaalde waarheden zult inzien.’ En met de gewone Japanse plichtplegingen als afscheid vertrok de eminente man.

Helaas, helaas! Als ik toen had geweten wat ik daarna heb

geleerd, hoe weinig zou ik hebben gelachen en hoeveel meer zou ik hebben geleerd!

Maar zoals de zaken stonden, hoe meer persoonlijke genegenheid en achting ik voor hem voelde, hoe minder kon ik me neerleggen bij zijn wilde denkbeelden over het leven na de dood en in het bijzonder over het verwerven van bovennatuurlijke vermogens door enkele mensen. Vooral zijn eerbied voor de Yamaboeshi's, de bondgenoten van elke boeddhistische sekte in het land, stuitte me tegen de borst. Hun aanspraken op het 'wonderbaarlijke' waren volgens mij eenvoudig weerzinwekkend. Dat iedere mij bekende Jap in Kyoto, zelfs mijn compagnon, de meest geslepen zakenman die ik in het Oosten had ontmoet, over deze volgelingen van Lao-Tse met neergeslagen ogen en eerbiedig gevouwen handen sprak en hun 'grote' en 'wonderlijke' gaven erkende, was meer dan mijn geduld in die tijd kon verdragen. En wie waren zij tenslotte, deze grote magiërs, met hun belachelijke aanspraken op bovenaardse kennis, deze 'heilige' bedelaars die, zoals ik toen dacht, opzettelijk in de schuilhoeken van verlaten bergen en op ontoegankelijke, rotsige steile hellingen woonden om nieuwsgierige indringers geen kans te geven hen op te sporen en hen in hun eigen schuilplaats gade te slaan? Eenvoudig, brutale waarzeggers, Japanse zigeuners, die tovermiddelen en talismannen verkopen, en niet meer dan dat. Als antwoord aan hen die probeerden mij te verzekeren dat de Yamaboeshi's, hoewel ze een mysterieus leven leiden en aan geen enkele niet-ingewijde hun geheimen bekendmaken, niettemin leerlingen aannamen, hoe moeilijk het ook is hun volgeling te worden, en dat ze dus hun levende getuigen hebben van de grote reinheid en heiligheid van hun leven – als antwoord op zulke verklaringen gaf ik uiting aan de krachtigste ontkenning, en vastbesloten hield ik me daaraan. Ik beledigde meesters en leerlingen beide door hen in dezelfde categorie van dwazen, zo niet schurken, onder te brengen en ik ging zover ook de Shinto's daartoe te rekenen. Shintoïsme of *Shin-syu*, 'geloof in de goden en in de weg naar de goden', d.w.z., het geloof in het contact tussen deze schepsels en

mensen, is een soort verering van natuurgeesten, en er kan niets zo volkomen belachelijk zijn als dat. En door de Shinto's te rangschikken onder de dwazen en schurken van andere sekten kreeg ik veel vijanden. Want de Shinto Kanushi (geestelijke leraren) rekt men tot de top van de hogere maatschappelijke standen, omdat de Mikado zelf aan het hoofd van hun hiërarchie staat en de leden van de sekte tot de beschaafde en ontwikkeldste Japanners behoren. Deze Shinto Kanushi vormen geen afzonderlijke kaste of stand en evenmin ontvangen ze enigerlei priesterwijding, in ieder geval geen waar buitenstaanders iets van weten. En omdat ze in het openbaar op geen enkel bijzonder voorrecht of vermogen aanspraak maken, en ze zich zelfs in hun kleding niet van leken onderscheiden, maar voor de wereld eenvoudig beoefenaars en bestudeerders van de occulte en geestelijke wetenschappen zijn, kwam ik heel vaak met hen in aanraking zonder in het minst te vermoeden dat ik me in tegenwoordigheid van zulke personen bevond.

II

DE MYSTERIEUZE BEZOEKER

Jaren gingen voorbij; en in de loop van de tijd groeide mijn onuitroeibare twijfelzucht en werd met de dag heviger. Ik noemde al eerder een oudere en zeer geliefde zuster, mijn enig overgebleven familielid. Ze was gehuwd en had zich sinds kort in Neurenberg gevestigd. Mijn gevoelens voor haar waren meer die van een zoon dan van een broer en haar kinderen waren me heel dierbaar, alsof ze de mijne waren. Op het moment van de grote ramp waardoor mijn vader in enkele dagen zijn omvangrijke fortuin verloor en mijn moeders hart brak, werd zij, mijn lieve grote zuster, uit eigen beweging de beschermengel van ons geruïneerde gezin. Uit grote genegenheid voor mij, haar jongere broer, voor wie ze probeerde de leraren te vervangen die niet langer konden worden betaald, gaf ze haar eigen geluk op. Ze offerde zichzelf en de man die ze

liefhad op, door hun huwelijk voor onbepaalde tijd uit te stellen, om onze vader en voornamelijk mij door haar onverdeelde toewijding bij te staan. En, o, hoe beminde en vereerde ik haar met een broederlijke liefde die in de loop van de tijd slechts sterker werd! Wie beweert dat een atheïst geen goede vriend, geen liefhebbend familielid of trouw onderdaan kan zijn, uit – bewust of onbewust – de grootste laster en leugen. Te zeggen dat een materialist met de jaren hardvochtiger wordt, dat hij niet kan liefhebben zoals een gelovige, is eenvoudig de grootste misvatting.

Ja, er zijn misschien zulke uitzonderlijke gevallen, maar men vindt ze slechts nu en dan bij die mensen die eerder zelfzuchtig dan sceptisch of grof werelds van aard zijn. Maar als iemand met een vriendelijk karakter, niet uit egoïsme maar op redelijke gronden en uit waarheidsliefde, een zogenaamde atheïst wordt, versterkt dit slechts zijn gevoelens van genegenheid voor zijn familie en zijn sympathie voor zijn medemens. Al zijn gevoelens, al de brandende aspiraties naar het onzichtbare en onbereikbare, alle liefde die hij anders nutteloos aan een veronderstelde hemel en zijn God zou hebben geschonken, concentreren zich nu met tienvoudige kracht op zijn geliefden en de mensheid. Ja, alleen het hart van de atheïst –

. . . kan weten,

Welke geheime golven van stille vreugde vloeien

Wanneer broeders liefhebben. . . .

Dezelfde heilige broederlijke liefde bracht mij er ook toe mijn eigen rust en welzijn op te geven om het geluk van haar, die meer dan een moeder was geweest, veilig te stellen. Ik was nog maar een jongeman toen ik uit huis ging en naar Hamburg vertrok. Daar verkreeg ik, doordat ik werkte met al de wanhopige ijver van een man die slechts één edel doel voor ogen heeft – het lijden te verzachten en hulp te verlenen aan hen die hij liefheeft – al snel het vertrouwen van mijn werkgevers die me daarom op de hoge vertrouwenspost plaatsten die ik altijd heb gehad. Mijn eerste echte genoegen en beloning in het leven was mijn zuster

gehuwd te zien met de man die ze voor mij had opgeofferd, en hen in de strijd om het bestaan van dienst te zijn. Mijn genegenheid voor haar was zo zuiver en onzelfzuchtig dat, toen deze met haar kinderen moest worden gedeeld, ze in plaats van door verdeling te verzwakken slechts sterker scheen te worden. Geboren met een aanleg voor de warmste genegenheid voor mijn familieleden was mijn toewijding voor mijn zuster zo groot, dat het nooit in mijn hoofd opkwam dat heilige liefdesvuur voor een andere afgod te branden dan voor haar en haar gezin. Dit was de enige door mij erkende kerk, de enige kerk waarin ik boog voor het altaar van heilige familiegenegenheid. Dit grote gezin van elf personen, onder wie haar echtgenoot, was de enige band die me met Europa verbond. In een periode van negen jaar was ik twee keer de oceaan overgestoken met als enige doel deze geliefden te zien en aan mijn hart te drukken. Niets anders riep me naar het Westen, en na deze aangename plicht te hebben vervuld, keerde ik telkens naar Japan terug om voor hen te werken en te zwoegen. Ter wille van hen bleef ik vrijgezel, opdat het vermogen dat ik kon vergaren onverdeeld op hen zou overgaan.

Onze briefwisseling was altijd zo regelmatig geweest als gezien de langdurige overtocht van de toen heel onregelmatige diensten van de mailboten mogelijk was. Maar plotseling kwamen de brieven van thuis niet meer. Bijna een jaar lang ontving ik geen enkel bericht; met de dag werd ik rustelozer en maakte ik me meer ongerust dat er een ernstig ongeluk was gebeurd. Vergeefs keek ik uit naar een brief, een eenvoudig bericht; en mijn pogingen om een zo ongewoon stilzwijgen te verklaren waren vruchteloos.

‘Vriend,’ zei Tamoera Hideyeri, mijn enige vertrouweling, op een dag, ‘Vriend, raadpleeg een heilige Yamaboeshi en u zult zijn gerustgesteld.’

Natuurlijk verwierp ik het aanbod zo beheerst als mij bij deze provocatie mogelijk was. Maar toen de ene stoomboot na de andere binnenliep zonder enig nieuws, voelde ik een wanhoop die met de dag dieper werd en me niet losliet. Ten slotte

ontaardde ze in een niet te onderdrukken begeerte, een ziekelijk verlangen om – wat ik toen dacht – het ergste te vernemen. Ik worstelde met dit gevoel maar het was mij de baas. Was ik enkele maanden tevoren mijzelf volkomen meester – nu werd ik een verachtelijke slaaf van de angst. Ik die als een fatalist van de school van D'Holbach altijd het geloof in het onvermijdelijke als de enige bewerker van filosofisch geluk had beschouwd, omdat het een bijzonder gunstige invloed op de menselijke zwakheden heeft, *ik* smachtte naar zoiets als waarzeggerij! Ik was zover gekomen dat ik het eerste beginsel van mijn leer – het enige dat ons leed kan verzachten, ons tot een nuttige onderwerping kan aansporen, vergat, namelijk een op de rede gebaseerde berusting in de besluiten van het blinde lot, waardoor we door een dwaze gevoeligheid zo vaak worden overweldigd – de leer dat *alles noodzakelijk is*. Ja, door dit te vergeten verviel ik tot een beschemend, bijgelovig verlangen, een stompzinnige, verlagende begeerte om zoal niet de toekomst, dan toch dat wat aan de andere kant van de aardbol plaatsvond te vernemen. Mijn gedrag scheen volkomen gewijzigd, mijn temperament en mijn aspiraties totaal veranderd; en als een zwak, zenuwachtig meisje betrapte ik mezelf erop mijn geest tot de grens van de krankzinnigheid in te spannen in een poging om – zoals men mij had gezegd dat men dat soms kan doen – over de oceaan heen te zien, om eindelijk de werkelijke oorzaak van dit langdurige en onverklaarbare stilzwijgen te leren kennen!

Op een avond, bij zonsondergang, verscheen mijn oude vriend, de eerbiedwaardige bonze, Tamoera, op de veranda van mijn lage houten huis. Ik had hem in geen dagen bezocht en hij kwam om te horen hoe het met me ging. Ik greep de gelegenheid aan om de spot te drijven met hem voor wie ik in werkelijkheid grote genegenheid en respect voelde. Met een twijfelachtig genoegen – dat me al berouwde bijna voor ik de woorden had uitgesproken – informeerde ik waarom hij de moeite had genomen die hele afstand te lopen, als hij al wat hij over me wenste te weten had kunnen vernemen door eenvoudig

een Yamaboeshi te raadplegen. Eerst leek hij enigszins beledigd, maar na mijn neerslachtig gelaat scherp te hebben waargenomen, merkte hij zachtmoedig op dat hij slechts kon blijven bij wat hij me eerder had aangeraden. Alleen iemand van die heilige orde kon me in mijn huidige toestand troost verschaffen.

Vanaf dat moment werd ik door een krankzinnig verlangen bezeten hem uit te dagen zijn beweringen waar te maken. Ik tartte – zei ik hem – elk van zijn zogenaamde magiërs mij de naam te zeggen van de persoon waaraan ik dacht, en wat hij op het ogenblik deed. Hij antwoordde rustig dat mijn verlangen gemakkelijk kon worden bevredigd. Er was een Yamaboeshi twee deuren verder op ziekenbezoek bij een Shinto. Hij zou hem roepen, ik hoefde slechts de wens daartoe te uiten.

Dat deed ik en *vanaf dat moment was mijn lot bezegeld*.

Hoe zal ik de woorden vinden om het nu volgende tafereel te schetsen! Twintig minuten nadat het verlangen zo onvoorzichtig was uitgesproken, stond een oude Japanner, ongewoon lang en indrukwekkend voor iemand van dat volk, voor mij, bleek, mager en uitgeteerd. Waar ik kruiperige onderdanigheid had verwacht, zag ik slechts rustige en waardige kalmte, de houding van iemand die zich bewust is van zijn morele superioriteit en daarom weigert de fouten op te merken van hen die haar niet herkennen. Op de nogal oneerbiedige en spottende vragen die ik hem achtereenvolgens met koortsachtig ongeduld stelde, gaf hij geen antwoord, maar hij sloeg me zwijgend gade, zoals een arts kijkt naar een ijgende patiënt. Van het ogenblik dat hij zijn ogen op me vestigde, voelde ik – of zal ik zeggen, zag ik – als het ware een scherpe lichtstraal, een dunne zilverachtige draad, uitgezonden door zijn intens zwarte en smalle ogen, diep weggezonden in het gele, oude gelaat. Hij scheen als een pijl in mijn brein en hart door te dringen en aan het werk te gaan, om daaruit iedere gedachte en elk gevoel op te diepen. Ja, ik zag en voelde het en al snel werd de dubbele gewaarwording ondraaglijk.

Om de betovering te breken, daagde ik hem uit mij te zeggen wat hij in mijn gedachten had gevonden. Rustig kwam het

juiste antwoord. De uiterste bezorgdheid om een vrouwelijk familielid, haar echtgenoot en kinderen, die een huis bewoonden waarvan hij een juiste beschrijving gaf, alsof hij het even goed kende als ikzelf. Ik wierp een achterdochtige blik op mijn vriend, de bonze, aan wiens loslippigheid, dacht ik, ik dit snelle antwoord verschuldigd was. Ik bedacht echter dat Tamoera niets kon weten over hoe het huis van mijn zuster eruitzag, en dat de Japanners spreekwoordelijk waarheidlievend zijn en, als vrienden, trouw tot in de dood – en ik schaamde me voor mijn achterdocht. Om het voor mijn eigen geweten goed te maken, vroeg ik de kluisenaar of hij me iets over de tegenwoordige toestand van mijn geliefde zuster kon zeggen. De vreemdeling – was het antwoord – zou nooit de woorden geloven of vertrouwen stellen in de kennis van een ander dan hemzelf. Zou de Yamaboeshi het hem zeggen, dan zou de indruk nauwelijks enkele uren later vervagen en de vraagsteller zou zich even ellendig voelen als tevoren. Er was slechts één middel en dat was de vreemdeling (ikzelf) met eigen ogen te laten zien, en op die manier zelf de waarheid te leren kennen. Was de vraagsteller bereid om door een Yamaboeshi, een vreemde voor hem, in de vereiste toestand te worden gebracht?

Ik had in Europa van gehyponotiseerde somnambules gehoord en van mensen die aanspraak maakten op helderziendheid, en omdat ik niet in hen geloofde, had ik tegen de procedure geen bezwaar. Zelfs tijdens mijn onophoudelijke mentale foltering kon ik een glimlach niet onderdrukken over de bespottelijke behandeling waaraan ik me gewillig onderwierp. Niettemin stemde ik zwijgend ermee in.

III

PSYCHISCHE MAGIE

De oude Yamaboeshi verloor geen tijd. Hij keek naar de ondergaande zon, constateerde blijkbaar dat de Heer Ten-Dzio-Dai-Dzio (de Geest die zijn stralen richt) de komende

ceremonie gunstig was gezind, en haalde snel een bundeltje tevoorschijn. Het bevatte een lakdoosje, een vel plantaardig papier vervaardigd uit de schors van de moerbeiboom en een pen, en schreef op het papier enkele zinnen in *Naiden*-tekens, een bijzondere vorm van schrijftaal die alleen voor religieuze en mystieke doeleinden wordt gebruikt. Toen hij hiermee klaar was, haalde hij van onder zijn kled een kleine ronde spiegel tevoorschijn, gemaakt van schitterend glanzend staal, plaatste deze vóór mij, en verzocht me erin te kijken.

Ik had vroeger niet alleen van deze spiegels gehoord die regelmatig in de tempels worden gebruikt, maar ik had ze vaak gezien. Men beweert dat onder de leiding en de wil van geëfende priesters daarin de Dai-Dzin verschijnen, de grote geesten die aan de vragende gelovigen hun lot bekendmaken. Eerst dacht ik dat het zijn bedoeling was zo'n geest op te roepen, die mijn vragen zou beantwoorden. Wat er gebeurde had echter een heel ander karakter.

Ik had de spiegel, niet zonder een laatste aanval van geestelijke onpasselijkheid als gevolg van een diep besef van mijn onzinnige positie, nog nauwelijks aangeraakt, of ik voelde plotseling een vreemde gewaarwording in de arm van de hand die de spiegel vasthield. Een kort ogenblik vergat ik 'in de stoel van de spotter' te zitten en het lukte me niet het belachelijke ervan in te zien. Was het angst, die plotseling mijn brein aangreep en een ogenblik zijn werking verlamde,

. . . die angst om
als het hart verlangt te weten, de dood te vernemen?

Nee, want ik was nog voldoende bij mijn positieven om mezelf ervan te overtuigen dat een experiment waaraan geen verstandig mens geloof kon hechten, niets kon opleveren. Wat was het dan dat als een levend wezen, ijsig koud, over mijn brein kroop, daarin een gewaarwording van afschuw wekte en dan mijn hart aangreep, alsof een gifslang er zijn tanden in zette? Met een krampachtige handbeweging liet ik de – ik schaam me voor het adjectief – 'magische' spiegel vallen en kon mijzelf niet

ertoe brengen hem van de sofa op te rapen, waarop ik achterover leunde. Een kort ogenblik woedde in mij een hevige strijd tussen een ondefinieerbaar en voor mij volkomen onverklaarbaar verlangen in de diepten van de gepolijste spiegel te kijken, en mijn trots die zo sterk was dat hij door niets te temmen scheen. Ten slotte werd hij echter onderdrukt; zijn opstandigheid werd overwonnen door zijn eigen uitdagende hevigheid. Op de gelakte tafel naast de sofa lag een opengeslagen roman en toen mijn oog op de bladzijden viel, las ik de woorden: ‘De sluier die de toekomst bedekt, is geweven door de hand van barmhartigheid.’ Dit was genoeg. Dezelfde trots, die me tot nu toe afhield van wat ik als een vernederend, bijgelovig experiment beschouwde, dwong me nu mijn noodlot uit te dagen. Ik pakte de onheilspellend glanzende schijf op en maakte me klaar om erin te kijken.

Terwijl ik de spiegel onderzocht, sprak de Yamaboeshi haastig enkele woorden tot de bonze, Tamoera, waarop ik een steelse en wantrouwende blik op beiden sloeg. Voor de tweede keer vergiste ik me.

‘De heilige man verlangt dat ik u een vraag zal stellen en u ook een waarschuwing zal geven’, sprak de bonze. ‘Als u bereid bent met eigen ogen te zien, dan moet u zich – op straffe van *hierna voorgoed alles wat op welke afstand ook plaatsvindt te zien, en wel tegen uw wil of bedoeling* – aan een voorgeschreven reinigingsproces onderwerpen, nadat u via de spiegel heeft vernomen wat u wilde weten.’

‘Wat is dat voor een proces en wat moet ik beloven?’ vroeg ik uitdagend.

‘Het is voor uw eigen bestwil. U moet hem beloven u aan het proces te onderwerpen, opdat zijn geweten hem niet voor de rest van zijn leven verantwoordelijk zal stellen voor het feit dat hij van u een *onverantwoordelijke* ziener heeft gemaakt. Wilt u de belofte doen, vriend?’

‘Er zal genoeg tijd zijn om daarover te denken, als ik iets zie,’ antwoordde ik spottend en voegde er fluisterend aan toe, ‘wat ik tot nu toe sterk betwijfel.’

‘Wel, u bent gewaarschuwd, vriend. De gevolgen zullen nu voor eigen rekening zijn’, was het plechtige antwoord.

Ik wierp een blik op de klok en maakte een gebaar van ongeduld, dat door de Yamaboeshi werd opgemerkt en begrepen. Het was precies *zeven minuten over vijf*.

‘Stel u nauwkeurig voor wat u wilt zien en weten’, zei de ‘magiër’; hij gaf mij de spiegel en het papier in handen en instrueerde me hoe ik ze moest gebruiken.

Ik hoorde zijn aanwijzingen eerder met ongeduld dan met dankbaarheid aan, en voor een ogenblik aarzelde ik opnieuw. Niettemin antwoordde ik, terwijl ik me concentreerde op de spiegel:

‘Ik wens maar één ding – de reden of redenen te leren kennen, waarom mijn zuster zo plotseling is opgehouden me te schrijven.’

Sprak ik deze woorden werkelijk in het bijzijn van twee getuigen, of dacht ik ze slechts? Tot op deze dag ben ik daar niet zeker van. Ik herinner me nu slechts één ding duidelijk: terwijl ik in de spiegel staarde, bleef de Yamaboeshi naar me staren. Maar of dit een halve seconde of drie uur duurde, heb ik nooit met enige zekerheid voor mezelf kunnen vaststellen. Ik kan me ieder onderdeel van het tafereel tot op het moment waarop ik de spiegel met de linkerhand opnam en het papier met de mystieke lettertekens tussen duim en vinger van de rechterhand vasthield, voor de geest roepen. Daarna scheen ik plotseling alle besef van de omringende voorwerpen te hebben verloren. De overgang van de actieve waaktoestand naar één die ik met niets uit mijn vroegere ervaringen kon vergelijken, verliep zo snel dat ik – terwijl mijn ogen ophielden de voorwerpen buiten mij waar te nemen en de bonze, de Yamaboeshi en zelfs mijn kamer volledig uit het gezicht had verloren – niettemin mijn hele hoofd en rug duidelijk kon zien, zoals ik voorovergebogen zat met de spiegel in mijn hand. Toen kreeg ik sterk de indruk ongewild voort te snellen, alsof ik bij wijze van spreken van mijn plaats werd *weggerukt* – bijna had ik gezegd: uit mijn lichaam. En daarna, terwijl al mijn andere zintuigen volkomen waren verlamd,

vingen mijn ogen onverwacht het beeld op van wat volgens mij het nieuwe huis van mijn zuster in Neurenberg was, dat ik nooit had bezocht en alleen van een tekening kende. De beelden waren duidelijker en levendiger dan ik ooit in werkelijkheid had ontvangen. Ik zag ook beelden van landschappen die ik nooit eerder had gezien. Terwijl ik in mijn brein het flitsen voelde van wat mij een scheidend bewustzijn toescheen – stervenden moeten ongetwijfeld dit gevoel hebben – was mijn laatste, vage gedachte, zo zwak dat ze nauwelijks waarneembaar was, dat ik er heel, *heel* belachelijk uit moest zien. Dit *gevoel* – want dat was het meer nog dan een gedachte – werd onderbroken, plotseling, bij wijze van spreken, weggevaagd door een duidelijk *mentaal visioen* van mijzelf (ik kan het niet anders omschrijven), van datgene wat ik beschouwde en kende als mijn lichaam, met asgrauwe kaken op de sofa liggend, in alle opzichten dood, maar met de koude, glazige ogen van een lijk die nog altijd in de spiegel staarden. Eroverheen gebogen stond, met zijn uitgeteerde handen in alle richtingen door de lucht zwaaiend boven *dat* bleke gelaat, de lange figuur van de Yamaboeshi, tegen wie ik op dat ogenblik een grenzeloze, moordzuchtige haat voelde. Terwijl ik mij in gedachte op de verachtelijke charlatan wilde storten, trilden en dansten mijn lijk, de beide oude mannen, de kamer zelf en ieder voorwerp erin, in een roodachtig gloeiend licht en schenen snel van ‘mij’ weg te drijven. Er volgden nog enkele groteske, verwrongen schaduwen voor ‘mijn’ ogen, en met een laatste gevoel van afschuw en een uiterste poging om me te realiseren *wie ik nu was, want dat lijk was ik niet* – viel een dichte sluier van duisternis als een lijkkleed over me heen, en elke gedachte in mij was dood.

IV

EEN VISIOEN VOL VERSCHRIKKINGEN

Vreemd! . . . Waar was ik nu? Het was duidelijk dat ik weer bij mijn positieven was gekomen. Ik was het weer zelf, mij levendig ervan bewust dat ik me snel vooruit bewoog en daarbij een

wonderlijke, vreemde ervaring had, alsof ik aan het zwemmen was zonder enige inspanning mijnerzijds en in volslagen duisternis. De eerste gedachte die bij me opkwam, was die van een lange ondergrondse stroom van water, aarde en verstikkende lucht, hoewel ik met mijn lichaam de aanwezigheid of de aanraking van geen van deze waarnam of voelde. Ik probeerde enkele woorden te spreken, mijn laatstgesproken zin te herhalen, 'Ik wens maar één ding, de reden of redenen te leren kennen, waarom mijn zuster zo plotseling is opgehouden me te schrijven', maar de enige woorden van deze tweeëntwintig die ik hoorde, waren de drie '*te leren kennen*'; en in plaats van uit mijn eigen strottenhoofd voort te komen, kwamen deze bij mij terug met de klank van mijn eigen stem, maar geheel van buitenaf; dichtbij, maar niet in mij. Kortom, ze werden door mijn stem maar niet met mijn lippen gesproken.

Nog een snelle, onvrijwillige beweging, nog een duik in de Egyptische duisternis van een (mij) onbekend element, en ik zag mezelf staan – werkelijk staan – naar het scheen onder de grond. Ik was aan alle kanten, boven en onder, rechts en links, door compacte en dikke aardlagen omgeven, en bevond mij *in* de aarde, en toch drukte ze niet op me; ze scheen volkomen onstoffelijk en doorschijnend *voor mijn zintuigen*. Ik besepte geen ogenblik de volslagen onzinnigheid, nee, de onmogelijkheid van dit *kennelijke* feit! Nog een seconde, een kort ogenblik, en ik ontwaarde – o, onbeschrijflijke verschrikking, als ik er nu aan denk; want, hoewel ik de feiten en gebeurtenissen duidelijker dan ooit tevoren waarnam, en me bewust werd van wat ik toen zag, schenen ze me op geen enkele manier te raken. Ja – aan mijn voeten ontwaarde ik een lijk. Het was een eenvoudige, onversierde, grenenhouten doodkist, de laatste rustplaats van een pauper. En daarin zag ik duidelijk, ondanks het gesloten deksel, een afschuwelijk grijnzende schedel, het verminkte en op vele plaatsen gebroken geraamte van een man, alsof het uit een verborgen kamer van de vroegere inquisitie afkomstig was, waar het martelingen had ondergaan. 'Wie kan het zijn?' dacht ik.

Op dat moment hoorde ik opnieuw uit de verte dezelfde stem – *mijn stem* . . . ‘*de reden of redenen, waarom*’ . . . sprak ze; als of deze woorden de ononderbroken voortzetting waren van dezelfde zin, waarvan ik zojuist de woorden ‘te leren kennen’ had herhaald. Het klonk dichtbij en toch als van een onmetelijke afstand; het gaf me toen het gevoel dat die lange onderaardse reis en de daaropvolgende verstandelijke overwegingen en ontdekkingen geen tijd hadden gekost, hadden plaatsgevonden in het korte, bijna onwaarneembare interval tussen de eerste en de middelste woorden van de zin die ik in ieder geval begon, zoal niet inderdaad uitsprak, in mijn kamer in Kyoto, en waarvan nu losse zinsdelen volgden als een getrouwe echo van mijn eigen woorden en mijn eigen stem.

Onmiddellijk begonnen de afzichtelijke, verwrongen overblijfselen vorm aan te nemen, een mij maar al te bekende verschijning. De gebroken delen voegden zich een voor een samen, de beenderen bekleedden zich opnieuw met vlees en ik herkende in deze misvormde overblijfselen – met enige verbazing maar zonder enig gevoel bij die aanblik – de gestorven echtgenoot van mijn zuster, mijn eigen zwager, van wie ik omwille van haar zoveel had gehouden. ‘Wat is er gebeurd en waardoor stierf hij zo’n vreselijke dood?’ vroeg ik me af. Als ik in de toestand waarin ik me bevond mezelf een vraag stelde, scheen dit onmiddellijk een antwoord op te roepen. Ik had de vraag nauwelijks gesteld of ik zag als in een panorama het verleden zich hernieuwen in het beeld van de dood van de arme Karl, in afschuwelijke scherpe beelden en met alle huiveringwekkende details die me op dat moment echter volkomen en onmenselijk onverschillig lieten. Daar staat hij, mijn beste kameraad, vol leven en vreugde in het vooruitzicht van een beter betaalde baan bij zijn baas, terwijl hij in een houtzagerij een pas uit Amerika aangekomen stoommachine van monsterachtige afmetingen onderzoekt en laat proefdraaien. Hij buigt zich voorover om het inwendige van dichterbij te bekijken en een schroef aan te draaien. Een op volle snelheid draaiend tandwiel grijpt zijn kleren en plotseling wordt hij omlaag getrokken

en dubbelgevouwen; zijn ledematen worden half van zijn lichaam gescheiden, afgerukt, voordat de werklieden die onbekend zijn met het mechaniek de machine kunnen stopzetten. Men haalt hem eruit, of wat er van hem over is, dood, verminkt, een verschrikking, een onherkenbare massa trillend vlees en bloed! Ik volg het stoffelijk overschot dat als een onherkenbare hoop naar het ziekenhuis wordt gereden, hoor de onmenselijke opdracht dat de brengers van de doodstijding onderweg bij het huis van de weduwe en de wezen moeten stilhouden. Ik volg hen, en zie het zich van niets bewuste gezin rustig bijeen. Ik zie mijn geliefde zuster en blijf onverschillig bij de aanblik, slechts uiterst nieuwsgierig naar het volgende tafereel. Mijn hart, mijn gevoelens, zelfs mijn persoonlijkheid, schijnen te zijn verdwenen, achtergelaten, een ander toe te behoren.

Daar sta 'ik' en ben getuige ervan hoe ze onvoorbereid het verschrikkelijke nieuws verneemt. Ik besef heel goed, zonder een ogenblik daarover te twijfelen of het te onderschatten, wat voor uitwerking de schok op haar heeft; ik zie duidelijk tot in de kleinste details, die ik volg en in me opneem, haar gevoelens en het innerlijke proces dat zich in haar voltrekt. Ik zie toe en prent het in mijn geheugen zonder dat iets me ontgaat.

Als het lijk het huis wordt binnengedragen voor identificatie hoor ik de lange hartverscheurende kreet; ik hoor mijn eigen naam uitspreken en de doffe plof van het levende lichaam dat zich op het lijk stort. Ik volg nieuwsgierig de eropvolgende plotselinge golf van afschuw en de verwarring die onmiddellijk ontstaat in haar brein, sla met aandacht de wormachtige, versnelde en geweldig verhevigde beweging van de hersenvaten gade, en de ogenblikkelijke kleurverandering van de hersenen waarvan de vezelige zenuwstof van wit helderrood wordt en daarna in een blauwachtig donkerrood overgaat. Ik merk het plotselinge opflitsen van een fosforachtige, schitterende lichtglans op, zie die beven en plotseling uitdoven, gevolgd door duisternis – volslagen duisternis in het geheugencentrum – omdat de lichtglans, in vorm slechts vergelijkbaar met een menselijke gestalte, plotseling door de kruin van het hoofd naar

buiten dringt, zich uitzet, zijn vorm verliest en zich verspreidt. En ik zeg tot mijzelf: 'Dit betekent krankzinnigheid, levenslange, ongeneeslijke krankzinnigheid, want het intelligentiebeginsel is niet tijdelijk verlamd of gedoofd, maar heeft zijn heiligdom voorgoed verlaten, uitgestoten door de verschrikkelijke kracht van de onverwachte schok. De schakel tussen de dierlijke en de goddelijke essentie is verbroken.' En bij het mentaal uiten van de mij onvertrouwde term 'goddelijk' lacht *mijn* 'DENKEN'.

Plotseling hoor ik weer mijn ververwijderde en toch nabijklinkende stem nadrukkelijk en dichtbij mij de woorden spreken . . . 'waarom mijn zuster zo plotseling is opgehouden' . . . En vóór de slotwoorden 'me te schrijven' de zin hebben voltooid, zie ik een lange reeks droeve gebeurtenissen die onmiddellijk op de ramp volgen.

Ik zie de moeder, nu een hulpbehoevende, kruipende krankzinnige, in de psychiatrische inrichting verbonden aan het stedelijk ziekenhuis, de zeven jongere kinderen opgenomen in een weeshuis voor armen. Ten slotte zie ik de twee oudsten, een jongen van vijftien en een meisje, een jaar jonger, mijn lievelingen, beide in dienst genomen door vreemden. Een kapitein van een zeilschip neemt mijn neefje mee en een oude jodin adopteert het tere meisje. Ik zie de gebeurtenissen met alle verschrikkingen en aangrijpende details, en neem ze tot in de kleinste kleinigheden uiterst koel in me op.

Want, let wel: als ik uitdrukkingen zoals 'verschrikkingen', enz., gebruik, moeten deze als latere bestempelingen worden opgevat. Tijdens het hele verloop van de beschreven gebeurtenissen voelde ik geen verdriet of medelijden. Zowel mijn gevoelens als mijn uiterlijke zintuigen schenen verlamd te zijn; pas nadat ik was 'teruggekomen' drong mijn onherstelbare verlies volledig tot me door.

Veel van wat ik in die tijd zo heftig ontkende, moet ik nu op grond van treurige, persoonlijke ervaringen erkennen. Had men, onverschillig wie, mij toen verteld dat een mens onafhankelijk van zijn hersenen en zijn zintuigen kan handelen, denken

en voelen – ja, dat *hij* door middel van een raadselachtige en tot op heden voor mij onbegrijpelijke kracht *in zijn geest* duizenden mijlen van zijn lichaam kan worden weggevoerd, om daar getuige te zijn niet alleen van tegenwoordige gebeurtenissen maar ook van die uit het verleden en deze in zijn geheugen kan bewaren – ik zou die man voor gek hebben verklaard. Helaas, dat kan ik nu niet meer, want ikzelf ben die ‘gek’ geworden. Tien, twintig, veertig, ja honderd keer in de loop van mijn rampzalige leven heb ik zulke ogenblikken van een bestaan *buiten mijn lichaam* ervaren en doorleefd. Vervloekt het uur waarin dit verschrikkelijke vermogen voor het eerst in mij werd gewekt! Zelfs is mij de troost niet gelaten zulke indrukken van gebeurtenissen op een afstand aan krankzinnigheid toe te schrijven. Krankzinnigen ijlen en zien dingen die niet bestaan in het gebied waartoe ze behoren. Mijn visioenen zijn *onveranderlijk juist* gebleken. Maar laat ik tot mijn treurige verslag terugkeren.

Ik had nauwelijks de tijd gehad om mijn ongelukkige nichtje in haar nieuwe Israëlitische thuis te zien, toen ik eenzelfde soort schok voelde als die waardoor ik, zoals ik dacht, door de ingewanden van de aarde was ‘gezwommen’. Ik opende mijn ogen in mijn eigen kamer en het eerste voorwerp waar ik naar keek, was toevallig de klok. De wijzers wezen zeveneneenhalve minuut over vijf! . . . Ik had deze vreselijke ervaringen, die mij uren kostten om te vertellen, *in precies een halve minuut* door-gemaakt!

Maar ook deze gedachte kwam later. Een moment herinnerde ik mij niets van wat ik had gezien. De eerste blik die ik op de klok had geslagen, toen ik de spiegel uit de hand van de Yamaboeshi aannam, en deze tweede, schenen ineen te vloeien. Ik wilde juist mijn lippen openen om de Yamaboeshi tot haast aan te zetten met zijn experiment, toen de volledige herinnering van wat ik zojuist had gezien als een bliksemstraal in mijn brein opflitste. Ik uitte een kreet van afschuw en wanhoop, want ik had het gevoel alsof de hele schepping me onder haar gewicht verpletterde. Een ogenblik bleef ik sprakeloos; het beeld van menselijke ondergang te midden van een wereld van dood en

troosteloosheid. Mijn hart verzonk in ellende; mijn lot was bezegeld en een wanhopige droefgeestigheid scheen voorgoed over de rest van mijn leven te komen!

V

DE TWIJFEL KEERT TERUG

Even plotseling als mijn verdriet volgde toen een reactie. In mijn denken rees twijfel, die onmiddellijk aangroeide tot een hevig verlangen om de waarheid van wat ik had gezien te ontkennen. Een gevoel van koppige vastbeslotenheid maakte zich van mij meester om alles als een onbetekenende, zinloze droom te beschouwen, het gevolg van een overspannen geest. Ja, het was slechts een bedrieglijk visioen, een stompzinnig bedrog van mijn eigen zintuigen, die beelden van dood en ellende opriepen als gevolg van weken van onzekerheid en depressiviteit.

‘Hoe kon ik in minder dan een halve minuut alles zien wat ik heb gezien?’ riep ik uit. ‘De theorie over dromen, de snelheid waarmee de stoffelijke veranderingen – waarop onze gezichtsbeelden berusten – in de zenuwknopen van de grote hersenen worden opgewekt, vormt een voldoende verklaring voor de lange reeks gebeurtenissen die ik scheen te hebben doorgemaakt. Alleen in een droom kunnen de verhoudingen van tijd en ruimte zo volledig worden uitgeschakeld. De Yamaboeshi had met deze onaangename nachtmerrie niets te maken. Hij oogstte slechts wat ikzelf zaaide en door een hels medicament te gebruiken waarvan zijn sekte het geheim bezit, slaagde hij erin dat ik enkele seconden het bewustzijn verloor en dat – even leugenachtige als afschuwelijke – visioen zag. Weg met al die gedachten, ik geloof er niet in. Over enkele dagen gaat er een stoomboot naar Europa. Ik vertrek morgen!’

Deze onsamenhangende monoloog hield ik hardop, zonder acht te slaan op de aanwezigheid van mijn gerespecteerde vriend, de bonze Tamoera, en de Yamaboeshi. De laatste stond voor me in dezelfde houding als toen hij me de spiegel in

handen gaf en bleef me kalm aanzien, ik moet misschien zeggen *door* me heen zien, in waardig stilzwijgen. De bonze, van wie het vriendelijke gelaat straalde van medeleven, kwam naar me toe of ik een ziek kind was, legde zijn handen zacht op de mijne en zei met tranen in de ogen: 'Vriend, u moet deze stad niet verlaten voor u volkomen gezuiverd bent van uw contact met de lagere Dai-Dzins (geesten), die moesten worden gebruikt om uw onervaren ziel naar de plaatsen te brengen die zij vurig verlangde te zien. De toegang tot uw innerlijk zelf moet tegen hun gevaarlijke indringing worden afgesloten. Verlies daarom geen tijd, mijn zoon, en sta de heilige meester toe u onmiddellijk te zuiveren.'

Maar niets kon dover zijn dan toorn, als die eenmaal is opgewekt. 'Het levenssap van de rede' kon niet langer 'het vuur van de hartstocht doven', en op dat moment was het mij onmogelijk naar zijn vriendelijke stem te luisteren. Ik kan me zijn gelaat niet zonder genegenheid herinneren; zijn naam zal ik altijd met een zucht van ontroering uitspreken, maar op dat moment dat ik nooit zal vergeten, toen mijn hartstochten hoog oplaaidden, haatte ik de vriendelijke, goede oude man bijna. Ik kon hem zijn bemiddeling in dit geval niet vergeven. Als enig antwoord ontving hij daarom van mij een ernstig verwijt, een krachtig protest tegen de gedachte dat ik mijn visioen ooit in een ander licht dan dat van een onbetekenende droom en zijn Yamaboeshi als iets beters dan een bedrieger kon zien. 'Ik vertrek morgen, al moest ik als straf daarvoor mijn hele vermogen verliezen', riep ik wit van woede en wanhoop.

'U zult het uw hele leven berouwen als u vertrekt vóór de heilige man iedere toegang tot uw ziel heeft afgesloten tegen de indringers die altijd op de loer liggen en gereed zijn om de open deur binnen te gaan', was het antwoord. 'De Dai-Dzins zullen zich van u meester maken.'

Ik onderbrak hem met een ruwe lach en stelde ook botweg een vraag over het *loon* dat de Yamaboeshi van mij verwachtte voor het experiment met mij.

'Hij heeft geen beloning nodig', was het antwoord. 'De orde

waartoe hij behoort is de rijkste in de wereld, want haar volgelingen hebben niets nodig, omdat ze boven alle aardse begeerten staan en niet omkoopbaar zijn. Beledig hem niet; de goede man kwam om u te helpen uit puur medelijden met uw verdriet en om uw mentale kwelling te verlichten.'

Maar ik wilde naar geen redelijke en verstandige woorden luisteren. De geest van opstandigheid en trots had zich van mij meester gemaakt en deed me ieder gevoel van persoonlijke vriendschap, of zelfs van eenvoudig fatsoen, negeren. Gelukkig voor mij zag ik, toen ik me omkeerde om de bedelmonnik te verzoeken te vertrekken, dat hij was heengegaan.

Ik had hem niet zien bewegen, en schreef zijn heimelijk vertrek toe aan de vrees betrappt en doorzien te zijn.

Dwaas! Blinde, verwaande domkop die ik was! Waarom kon ik de macht van de Yamaboeshi niet erkennen; waarom zag ik niet in dat de vrede van mijn verdere leven op dat ogenblik met hem voor altijd van mij heenging? Maar ik zag het niet in. Zelfs de wrede demon van mijn aanhoudende vrees – onzekerheid – werd nu geheel overweldigd door de duivel van twijfelzucht, de onnozelle van alle. Een afgestompt, ziekelijk ongeloof, een koppige ontkenning van het getuigenis van mijn eigen zintuigen en de vaste wil het hele visioen als een fantasie van mijn overwerkte geest te beschouwen, hield me stevig in zijn greep.

'Wat is mijn geest?' redeneerde ik. 'Moet ik met de bijgelovigen en zwakkelingen geloven dat dit voortbrengsel van fosfor en grijze stof werkelijk mijn hoogste deel is, dat onafhankelijk van mijn fysieke zintuigen kan zien en handelen? Nooit! Ik kan evengoed geloven in de planeet-'intelligenties' van de astroloog, als in de Dai-Dzins van mijn goedgegelovige, zij het welmenende vriend, de priester. Men kan evengoed zijn geloof belijden in Jupiter, Sol, Saturnus en Mercurius en denken dat deze hoge heren hun hemelbollen besturen en zich met sterfelingen bezighouden, als één ernstige gedachte wijden aan iJle niet-bestaande entiteiten, waarvan men veronderstelt dat ze mijn 'ziel' in haar onaangename droom hebben geleid! Ik walg ervan en lach om het onzinnige denkbeeld. Ik beschouw het als

een persoonlijke belediging van het intellect en van de vermogens van rationeel denken van een mens om te spreken over onzichtbare wezens, ‘*subjectieve* intelligenties’, en al dat soort krankzinnig bijgeloof.’ Kortom, ik verzocht mijn vriend de bonze me zijn protesten, en daardoor de onaangenaamheid voorgoed met hem te breken, te besparen.

Zo raasde en argumenteerde ik tegen deze eerbiedwaardige Japanse heer, en deed alles wat in mijn macht lag om op zijn geest de onuitwisbare indruk achter te laten dat ik plotseling gek was geworden. Maar zijn bewonderenswaardige verdraagzaamheid bleek meer dan opgewassen tegen mijn dwaze hartstocht, en hij smeekte mij nogmaals ter wille van mijn hele toekomst mij aan bepaalde ‘noodzakelijke zuiveringsriten’ te onderwerpen.

‘Nooit! Veeleer zal ik trachten te leven in een ijle atmosfeer die door de luchtpomp van gezond ongeloof tot niets is teruggebracht, dan in de schemerige mist van dwaas bijgeloof’, redeneerde ik in een parafrase van Richters uitspraak. ‘Ik wil niet geloven’, herhaalde ik, ‘maar omdat ik de onzekerheid over mijn zuster en haar gezin niet langer kan verdragen, keer ik met de eerste stoomboot naar Europa terug.’

Dit laatste besluit bracht mijn oude vriend geheel tot wanhoop. Aan zijn ernstige verzoek niet te vertrekken vóór ik de Yamaboeshi nog eens had ontmoet, schonk ik geen aandacht.

‘Vriend uit een vreemd land!’ riep hij, ‘ik bid dat uw ongeloof en uw grote haast u niet zullen berouwen. Moge de ‘Heilige’ (Kwan-On, de godin van de genade) u tegen de Dzins beschermen! Want, doordat u weigert u aan een zuiveringsproces door de heilige Yamaboeshi te onderwerpen, is hij machteloos u tegen de boze invloeden, opgeroepen door uw ongeloof en het trotseren van de waarheid, te beschermen. Maar in dit uur van afscheid smee ik u, laat mij, een oudere man die het beste met u voorheeft, u nogmaals waarschuwen en u overtuigen van dingen waarmee u nog niet bekend bent. Mag ik spreken?’

‘Ga door en zeg wat u te zeggen heeft’, luidde mijn onbeleefde toestemming. ‘Maar laat ik u op mijn beurt waarschuwen dat

niets van wat u misschien zegt mij tot een aanhanger van uw ontterende bijgeloof kan maken.' Dit voegde ik eraan toe met een wreed genoegen om hem nog eens onnodig te beledigen.

Maar de uitnemende man negeerde deze nieuwe spot evenals al de vorige. Nooit zal ik de plechtige ernst van zijn afscheidswaarden en de medelijdende, berouwvolle uitdrukking van zijn gelaat vergeten toen hij ontdekte dat alles inderdaad vergeefs was, dat hij me door zijn vriendelijk bedoelde bemiddeling slechts naar mijn ondergang had geleid.

'Luister voor de laatste keer naar mij, goede heer', begon hij, 'leer van mij dat, tenzij u de heilige en eerbiedwaardige man, die om uw verdriet te verlichten uw 'innerlijk gezicht' opende, toestaat zijn werk te voltooien, uw toekomstig leven werkelijk weinig waarde voor u zal hebben. Hij moet u tegen ongewilde herhaling van soortgelijke visioenen beschermen. Maar als u dit niet uit eigen vrije wil toestaat, zult u zijn overgeleverd aan *krachten* die u zullen kwellen en achtervolgen tot aan de rand van krankzinnigheid. Weet dat de ontwikkeling van het 'verre gezicht' (helderziendheid) – dat alleen door hen voor wie de Moeder van Genade, de grote Kwan-On, geen geheimen heeft, *naar eigen wil* kan worden opgeroepen – bij een beginneling alleen met hulp van de lucht-Dzins (elementale geesten), die een ziellose en dus boosaardige natuur hebben, tot stand kan komen. Weet ook dat de arihat, 'de vernietiger van de vijand', die deze wezens heeft onderworpen en tot zijn dienaren heeft gemaakt, niets heeft te vrezen, maar hij die geen macht over hen heeft, wordt hun slaaf. Nee, lach niet in uw grote trots en onwetendheid, maar luister verder. Zolang het visioen duurt en terwijl de innerlijke waarnemingsvermogens op de gebeurtenissen zijn gericht die zij zoeken, heeft de Dai-Dzin de ziener – als deze evenals u een onervaren beginneling is – geheel in zijn macht; en tijdelijk is *die ziener niet langer zichzelf*. Hij heeft deel aan de natuur van zijn 'gids'. De Dai-Dzin, die zijn innerlijk gezicht beheerst, houdt zijn ziel gevangen en maakt van hem, zolang die toestand duurt, een schepsel zoals hijzelf. Beroofd van zijn goddelijk licht is de mens slechts een zielloos

wezen en daarom zal hij, zolang die verbinding duurt, geen menselijke emoties, medelijden noch vrees, liefde noch barmhartigheid voelen.'

'Houd op!' riep ik onwillekeurig, omdat zijn woorden mij de onverschilligheid in herinnering brachten waarmee ik in mijn 'hallucinatie' getuige was geweest van mijn zusters wanhoop en plotselinge verstandsverbijstering.' 'Houd op! . . . Maar nee; het is een nog erger dwaasheid van mij aandacht te schenken aan uw bespottelijke verhaal, of er enige zin in te ontdekken! Maar als u wist hoe gevaarlijk het was, waarom heeft u mij de proef dan aangeraden?' – voegde ik er spottend aan toe.

'Het hoefde slechts enkele seconden te duren en er zou geen kwaad uit zijn voortgekomen, als u uw belofte had gehouden en u zich aan de zuivering had onderworpen', luidde het treurige en nederige antwoord. 'Ik had het beste met u voor, mijn vriend, en mijn hart brak haast toen ik u dag in dag uit zag lijden. Het experiment is onschadelijk als het door *iemand die weet* wordt uitgevoerd, en wordt alleen gevaarlijk als de laatste voorzorgsmaatregel niet in acht wordt genomen. De 'meester van visioenen' die een toegang tot uw ziel heeft geopend, moet die weer sluiten door het zegel van de zuivering te gebruiken tegen elk verder en moedwillig binnendringen van . . .'

'De 'meester van visioenen', ja zeker!' schreeuwde ik, hem ruw in de rede vallend, 'zeg liever de meester van bedrog!'

Uit de treurige blik op zijn vriendelijke, oude gelaat sprak zoveel gevoel dat deze pijnlijk was om aan te zien, en ik voelde dat ik te ver was gegaan; maar het was te laat.

'Vaarwel dan!' zei de bonze en stond op; en na het gewone beleefdheidsceremonieel te hebben verricht, verliet Tamoera het huis in waardig stilzwijgen.

VI

IK VERTREK – MAAR NIET ALLEEN

Enkele dagen later vertrok mijn boot, maar tijdens de rest van mijn verblijf zag ik mijn eerbiedwaardige vriend, de bonze, niet meer. Op die avond die ik nooit zal vergeten had ik hem met mijn oneerbiedige, ronduit beledigende opmerking over iemand die hij terecht hoogachtte, blijkbaar ernstig gekwetst. Het speelt me voor hem, maar het rad van hartstocht en trots werkte onophoudelijk, zodat ik geen ogenblik berouw voelde. Waarom genoot ik zoveel van mijn wrok dat, als ik één moment mijn veronderstelde grieven tegen de Yamaboeshi uit het oog verloor, ik me ogenblikkelijk opzweepte tot een soort kunstmatige woede tegen hem. Hij had slechts volbracht wat men van hem verwachtte en wat hij zwiingend had beloofd; en niet alleen dat, ikzelf had hem de gelegenheid ontnomen meer te doen, zelfs voor mijn eigen bescherming, als ik de bonze mocht geloven – een man die ik als door en door eerlijk en betrouwbaar kende. Was het spijt, omdat mijn trots mij had gedwongen de aangeboden voorzorg te weigeren, of was het de vrees voor berouw, die me in die kwade uren de kleinste bijzonderheden van de veronderstelde belediging van diezelfde waanzinnige trots deed oprakelen? Berouw is, zoals een dichter uit het verleden zo passend heeft opgemerkt, als het hart waarin het opkomt:

. . . als het trots en zwaarmoedig is,
Is het als een giftige boom waaruit,
wanneer deze tot het uiterste wordt doorboord,
Slechts tranen van bloed sijpelen.

Misschien was het de onbestemde angst voor dat soort dingen waardoor ik zo halsstarrig was en, onder het voorwendsel ernstig te zijn geprovoceerd, zelfs de niet uitgelokte beledigingen verontschuldigde die ik op het hoofd van mijn zachtmoedige, allesvergevende vriend, de priester, had opgestapeld. Maar het was nu te laat om mijn beledigende woorden te herroepen en het enige

wat ik kon doen was mezelf de genoegdoening te beloven hem een vriendelijke brief te schrijven, zodra ik thuis zou zijn. Dwaas, blinde dwaas die ik was, vol onbeschaamde eigenwaan! Zo zeker was ik dat mijn visioen slechts een gevolg was van een kunstgreep van de Yamaboeshi, dat ik me werkelijk verkneukelde over mijn aanstaande triomf wanneer ik de bonze zou schrijven dat ik gelijk had gehad om zijn verdrietige afscheidswaard met een ongelovige glimlach te beantwoorden, omdat mijn zuster en haar gezin allen gezond en gelukkig waren!

Ik was nog geen week op zee, toen er een aanleiding was om me zijn waarschuwendende woorden te herinneren.

Sinds de dag van mijn ervaring met de magische spiegel, merkte ik een grote verandering in mijn hele wezen, en eerst schreef ik die toe aan de depressiviteit waarmee ik maandenlang had geworsteld. Overdag constateerde ik herhaaldelijk in gedachten zo afwezig te zijn voor de mij omringende gebeurtenissen, dat ik verschillende minuten lang de voorwerpen en personen uit het oog verloor. Mijn nachten waren onrustig, mijn dromen benauwend en vaak afschuwelijk. Ik was ongetwijfeld een goed zeeman en bovendien was het weer uitzonderlijk mooi; de oceaan was zo glad als een vijver. Niettemin voelde ik vaak een vreemde duizeligheid en op die momenten kregen de vertrouwde gezichten van mijn medepassagiers de meest zonderlinge trekken. Zo veranderde een Duitse jongeman die ik goed kende plotseling voor mijn ogen in zijn oude vader, die we ongeveer drie jaar geleden op het kleine kerkhof van de Europese kolonie hadden begraven. Aan dek spraken we over de overledene en een zakelijke regeling van hem, toen Max Grunners hoofd schijnbaar door een vreemd vlies werd overtrokken. Een dichte grijsachtige mist omringde hem, die geleidelijk rond en op zijn blozende gelaat condenseerde en plotseling verstolde tot het barse oude gezicht dat ikzelf met zes voet aarde had zien bedekken. Bij een volgende gelegenheid, toen de kapitein over een Maleise rover vertelde die hij had helpen overmeesteren en in de gevangenis brengen, zag ik in zijn nabijheid het gele schurkachtige gelaat van een man die aan zijn

beschrijving beantwoordde. Ik bewaarde over die hallucinaties het stilzwijgen, maar omdat ze zich met steeds kortere tussenpozen herhaalden, maakte ik me ernstig ongerust, hoewel ik ze nog steeds aan natuurlijke oorzaken toeschreef, waarover ik in medische werken had gelezen.

Op een keer werd ik 's nachts plotseling gewekt door een lange en luide noodkreet. Het was een vrouwenstem, klagend als van een kind, vol angst en machteloze wanhoop. Ik werd met een schok wakker en bevond me aan land in een mij vreemde kamer. Een jong meisje, bijna nog een kind, worstelde wanhopig met een krachtige man van middelbare leeftijd, die haar in haar eigen kamer tijdens haar slaap had verrast. Ik zag dat achter de gesloten deur een oude vrouw zat te luisteren, van wie het gezicht ondanks zijn duivelse uitdrukking mij bekend voorkwam, en ik herkende het onmiddellijk: het was het gelaat van de jodin die in mijn droom in Kyoto mijn nichtje had geadopteerd. Ze had goud ontvangen voor haar aandeel in de laaghartige misdaad en zorgde nu voor haar deel van de overeenkomst. Maar wie was het slachtoffer? O, onbeschrijflijke verschrikking! Toen ik in mijn normale toestand was teruggekeerd, en me realiseerde wat er gaande was, zag ik dat het meisje mijn nichtje was.

Maar evenals in mijn eerste visioen voelde ik niets van die wanhoop die voortkomt uit genegenheid, die ons hart beklemmt bij het zien van onrecht dat mensen die men liefheeft wordt aangedaan, of van een ongeluk dat hen overkomt; niets dan een mannelijke verontwaardiging tegenover leed dat zwakken en hulpelozen wordt aangedaan. Ik snelde haar natuurlijk te hulp en greep het schaamteloze, ruwe beest bij de nek. Ik omklemde hem met een krachtige greep, maar de man sloeg er geen acht op, scheen zelfs mijn hand niet te voelen. Toen het meisje weerstand bood, hief de lafaard zijn gespierde arm op en de zware vuist, als een voorhamer neerkomend op de blonde lokken, sloeg het kind tegen de grond. Met een luide kreet van verontwaardiging van een vreemde, niet die van de tijgerin die haar jong verdedigt, sprong ik boven op het wellustige beest en

probeerde hem te wurgen. Pas toen merkte ik, zelf een schaduw, dat ik slechts een andere schaduw vastgreep!

Mijn luide kreten en verwensingen hadden het hele schip gewekt. Ze werden aan een nachtmerrie toegeschreven. Ik deed geen poging iemand in vertrouwen te nemen, maar vanaf die dag werd mijn leven een reeks geestelijke kwellingen. Ik kon nauwelijks mijn ogen sluiten zonder getuige te zijn van een of andere vreselijke daad, een toneel van ellende, dood of misdaad, hetzij uit het verleden, het heden, of zelfs in de toekomst, zoals ik later vaststelde. Het was alsof een kwelduivel de taak op zich had genomen me al het beestachtige, kwaadaardige en hope-loze in deze wereld van ellende te laten zien. Geen enkel stralend visioen van schoonheid of deugdzaamheid wierp ooit ook maar een enkele straal licht op deze beelden van ontzetting en ellende, waarvan ik kennelijk getuige moest zijn. Somber aanschouwde ik tonelen van verdorvenheid, moord, verraad en wellust, en ik kwam oog in oog te staan met de meest verachtelijke gevolgen van menselijke hartstochten, de verschrikkelijkste uitkomsten van zijn materiële aardse begeerten.

Had de bonze werkelijk de akelige gevolgen voorzien, toen hij over de Dai-Dzins sprak, voor wie er in mij 'een toegang', 'een open deur' was gebleven? Onzin! Er moest een fysiologische, abnormale verandering in mij zijn gekomen. Als ik eenmaal in Neurenberg ben aangekomen en zekerheid heb gekregen hoe verkeerd de richting was die mijn angsten waren uitgegaan – ik durfde niet te hopen dat er in het geheel geen ongeluk had plaatsgehad – zullen deze zinloze visioenen even snel verdwijnen als ze zijn gekomen. Het feit zelf dat mijn fantasie steeds dezelfde richting volgt, die van beelden van ellende, van menselijke hartstochten in hun ergste stoffelijke vormen, is voor mij een bewijs van hun onwerkelijkheid.

'Als de mens, zoals u zegt, slechts uit één substantie bestaat, stof, het voorwerp van onze fysieke zintuigen, en als de verschillende manieren van waarnemen slechts het resultaat zijn van de organisatie van de hersenen, dan moeten we natuurlijk slechts tot het materiële, het aardse, worden aangetrokken.' Ik

dacht dat ik de vertrouwde stem van de bonze hoorde die mijn overdenkingen onderbrak en een vaak gebruikt argument uit zijn gesprekken met mij herhaalde.

‘Er zijn twee gebieden van visioenen voor de mens’, hoorde ik hem vervolgens zeggen, ‘het gebied van de eeuwige liefde en geestelijke aspiraties, de uitstroming van het licht van de eeuwigheid; en het gebied van de rusteloze, steeds veranderende stof, het licht waarin de misleide Dai-Dzins zich baden.’

VII

DE EEUWIGHEID BELEefd IN EEN KORTE DROOM

In die dagen kon ik mezelf er nauwelijks toe brengen zelfs maar een ogenblik de onzinnigheid van een geloof in een of andere soort geesten, goede of slechte, te beseffen. Ik begreep nu wat de term inhield, al geloofde ik er niet in, hoewel ik bleef hopen dat het tenslotte een lichamelijke storing of een hallucinatie van mijn geprikkelde zenuwen zou blijken te zijn. Om mijn ongelooft steviger te funderen, probeerde ik alle gebruikelijke argumenten tegen zulke bijgelovigheden, die ik ooit had gelezen of gehoord, mij voor de geest te halen. Ik herinnerde me Voltaire's bijtende spot, de rustige logica van Hume, en herhaalde tot vervelens toe de woorden van Rousseau, die zei dat bijgeloof, ‘de rustverstoorder in de maatschappij’, nooit krachtig genoeg kan worden aangevallen. ‘Waarom zou het droomgezicht, of beter gezegd de verschijning’, redeneerde ik, ‘van iets waarvan we in ons waakbewustzijn weten dat het niet bestaat, ons ook maar enigszins beïnvloeden?’ Waarom zouden

Namen waarvan we de betekenis niet inzien

Ons uitputten met dingen die er niet zijn?

Op een dag vertelde de oude kapitein ons allerlei bijgelovigheden waaraan ze lieden zich overgeven; een gewichtig doende Engelse zendeling merkte op dat Fielding lang geleden had verklaard dat ‘bijgeloof een mens tot een dwaas maakt’, waarna hij

een ogenblik aarzelde en plotseling stilhield. Ik had niet aan het algemene gesprek deelgenomen, maar nauwelijks had de eerwaarde spreker dit citaat uitgesproken of ik zag in die halo van trillend licht, die ik nu bijna voortdurend boven de hoofden van de mensen op het schip waarnam, de woorden van Fieldings volgende stelling: '*en scepsis maakt hem krankzinnig*'.

Ik had over zogenaamde helderzienden gehoord en gelezen, dat ze beweren vaak de gedachten van de mensen in de aura van de aanwezigen afgedrukt te zien. Wat 'aura' voor anderen misschien ook betekent, ik ondervond nu persoonlijk de betrouwbaarheid van die bewering, en de ontdekking vervulde me met afschuw! Ik – *helderziend!* Een nieuwe verschrikking werd aan mijn leven toegevoegd; er ontwikkelde zich een onzinnige en belachelijke gave die ik voor iedereen zou moeten verbergen, en ik schaamde me alsof het een geval van melaatsheid betrof. Op dat moment kende mijn haat tegen de Yamaboeshi en zelfs tegen mijn eerbiedwaardige oude vriend, de bonze, geen grenzen. De eerste had blijkbaar door zijn kunstgrepen tijdens mijn bewusteloosheid een onbekende fysiologische drijfveer in mijn hersenen geraakt en door die los te maken een gewoonlijk in de menselijke constitutie verborgen vermogen wakker geroepen; en de Japanse priester had de ellendeling bij mij in huis gebracht!

Maar mijn boosheid was even zinloos als mijn vervloekingen, en mochten me niet baten. Bovendien bevonden we ons al in Europese wateren en over enkele dagen zouden we Hamburg bereiken. Dan zouden mijn twijfels en angsten worden weggenomen, en ik zou tot mijn grote opluchting vaststellen dat, hoewel helderziendheid wat betreft het lezen van iemands gedachten in zijn bijzijn tot de mogelijkheden behoort, het waarnemen van zulke voorvallen op een afstand, zoals *waarover* ik *had gedroomd*, buiten de menselijke vermogens lag. Maar ondanks al mijn redeneringen was mijn hart ziek van angst, en vervuld van de somberste voorgevoelens. Ik *voelde* dat mijn noodlot zich aan het voltrekken was. Ik leed ontzettend; elke dag raakten mijn zenuwen en mijn geest meer en meer uitgeput.

De nacht voor we de haven binnenliepen had ik een droom.

Ik verbeeldde me dood te zijn. Mijn lichaam lag koud en verstijfd in zijn laatste slaap, terwijl zijn stervende bewustzijn – dat zich, toen het besepte wat er gebeurde, nog altijd als ‘ik’ beschouwde – zich erop voorbereidde binnen enkele seconden zijn eigen vernietiging te ondergaan. Ik had altijd geloofd dat, omdat de hersenen hun warmte langer vasthouden dan de andere organen en hun werkzaamheid het laatst ophoudt, het denken de lichamelijke dood verschillende minuten overleeft. Daarom was ik niet in het minst verbaasd in mijn droom te ontdekken dat, terwijl het lichaam de vreselijke kloof die ‘geen sterveling ooit twee keer passeert’, was overgegaan, zijn bewustzijn nog in de grauwe schemer, de eerste schaduwen van het grote mysterie, verbleef. Aldus sloeg mijn DENKEN, naar ik meende, gehuld in de resten van zijn nu snel wegvloeiende levenskracht, met intense en begerige nieuwsgierigheid de nadering van zijn eigen ontbinding, d.w.z. van zijn *vernietiging*, gade. ‘Ik’ haastte me mijn laatste indrukken in me op te nemen, opdat niet de donkere mantel van eeuwige vergetelheid mij zou omhullen, vóór ik tijd had de hoogste triomf te voelen en te *genieten* dat mijn levenslange overtuiging, dat de dood een volledige en volstreekte beëindiging is van het bewuste bestaan, wordt bevestigd. Alles rondom me werd elke seconde duisterder. Enorme grijze schaduwen bewogen voor mijn gezicht, eerst langzaam, dan met versnelde beweging, tot ze begonnen rond te wentelen met een bijna duizelingwekkende snelheid. Daarna, alsof de beweging slechts tot doel had gehad duisternis voort te brengen, werd ze langzamer toen dat doel was bereikt; nadat de duisternis geleidelijk in een diepzwart was overgegaan, hield ze geheel op. Er bleef voor mijn onmiddellijke waarneming nu niets meer over dan die bodemloze, zwarte ruimte, pikdonker; ze leek me even onbegrensd en stil als de oeverloze oceaan van de eeuwigheid waarop de tijd, een product van het denken van de mens, eeuwig voortglijdt, maar die hij nooit kan oversteken.

Cato noemt de droom ‘slechts het schijnbeeld van onze verwachtingen en angsten’. Omdat ik, als ik wakker was, nooit

bang was geweest voor de dood, voelde ik me in mijn droom kalm en rustig bij de gedachte aan mijn spoedig einde. In feite voelde ik me eerder opgelucht bij de gedachte – waarschijnlijk als gevolg van mijn recente mentale verdriet – dat alles, mijn twijfel, de angst om mijn geliefden, alle leed, elke kwelling, nu snel voorbij zou zijn. Het voortdurende verdriet dat gedurende vele uitputtende maanden onophoudelijk aan mijn zware, gepijnigde hart had geknaagd, was nu ondraaglijk geworden, en als de dood, zoals Seneca denkt, slechts betekent dat we ‘ophouden te zijn wat we tevoren waren’, was het maar beter te sterven. Het lichaam is dood; ‘ik’, zijn bewustzijn – het enige dat nu voor nog enkele ogenblikken van mij over is – bereid me erop voor het te volgen. Mijn verstandelijke gewaarwordingen zullen met elke seconde zwakker, waziger en vager worden, tot de begeerde vergetelheid mij volledig in haar koude doodskleed wikkelt. Lieflijk is de magische hand van de dood, de grote trooster in deze wereld; diep en droomloos is de slaap in zijn onwrikbare armen. Ja werkelijk, hij is een welkome gast. Een kalme vredige haven te midden van de woelige baren van de levensocean, waarvan de brandingsgolven vergeefs de rotsige kusten van de dood geselen. Gelukkig de eenzame bark die de stille wateren van zijn verborgen boezem binnendrijft, na zo lang, zo wreed heen en weer te zijn geworpen door de woedende golven van het bewuste leven. Voorgoed aangemeerd in die haven, zeil noch roer meer behoevend, zal mijn bark nu rust vinden. Welkom dan, o dood, tegen deze verlokkenende prijs; en vaarwel, arm lichaam, dat de dood nooit zocht of er vreugde aan ontleende, dat ik nu zonder aarzelen opgeef!

Terwijl ik deze doodszang uitsprak tegen het vóór mij uitgestrekte lichaam, boog ik me erover en sloeg het nieuwsgierig gade. De omringende duisternis benauwde me, drukte bijna voelbaar op me en ik verbeeldde me er de nadering van de bevrijder in te ontdekken, die ik verwelkomde. En toch . . . wat vreemd! Als de werkelijke en beslissende dood in ons bewustzijn plaatsvindt; als na de lichamelijke dood ‘ik’ en mijn bewuste gewaarwordingen één zijn – hoe komt het dan dat deze gewaar-

wordingen niet zwakker worden; waardoor schijnt mijn *hersens*-werkzaamheid even krachtig als tevoren, nu ik *de facto* dood ben? Evenmin wordt het gewone gevoel van zorg, van het ‘bezwaarde hart’, minder sterk; nee het schijnt zelfs te verergeren . . . niet te beschrijven! Wat duurt het lang voor de volkomen vergetelheid is bereikt! Ah, daar is mijn lichaam weer! Het was een of twee seconden uit het gezicht verdwenen en nu verschijnt het opnieuw voor me. Hoe wit en spookachtig ziet het er uit! Toch . . . kan zijn brein nog niet geheel dood zijn, want ‘ik’, zijn bewustzijn, werkt nog steeds; wij tweeën verbeelden ons nog steeds dat we bestaan, dat we leven en denken, los van onze schepper en de cellen die zijn denken voortbrengt.

Plotseling voelde ik een sterke behoefte te zien hoe lang de voortgang van de ontbinding nog zou duren, voor ze haar laatste zegel op het brein zou afdrukken en het tot werkloosheid doemen. Ik sloeg mijn brein in zijn schedelholte gade door de (voor mij) volkomen doorschijnende schedelwanden en het schedeldak, en *raakte zelfs de hersenmaterie aan*. Hoe, en met *welke handen*, kan ik nu niet meer zeggen, maar de slijmerige, ijskoude substantie maakte in die droom een sterke indruk op me. Maar tot mijn grote ontzetting constateerde ik dat, omdat alle bloed was gestold en het hersenweefsel zelf een verandering had ondergaan die geen werking van zijn moleculen meer toeliet, het mij onmogelijk werd een oorzaak aan te wijzen voor de verschijnselen die met me plaatsvonden. Hier stond ik – of mijn bewustzijn, wat hetzelfde is – kennelijk volkomen los van mijn brein dat niet meer kon functioneren. Maar ik had geen tijd om erover na te denken. Er was een nieuwe en uiterst vreemde verandering in mijn gewaarwordingen gekomen die mijn aandacht volkomen in beslag nam. Wat is de *betekenis* hiervan?

Dezelfde duisternis als tevoren omringde me, een zwarte, ondoordringbare ruimte die zich in alle richtingen uitstreckte. Alleen zag ik nu recht voor me, in welke richting ik ook keek, met me meegaand waar ik ook naartoe ging, een reusachtige, rondevlakke klok, een schijf waarvan het grote, witte vlak onheilspellend

glansde tegen de ebbenhoutzwarte achtergrond. Terwijl ik keek naar de grote wijzerplaat en de slinger die regelmatig en langzaam in de ruimte heen en weer bewoog alsof zijn slingering de eeuwigheid in stukken wilde delen, zag ik dat de wijzers op *zeven minuten over vijf* stonden. ‘Het uur waarop mijn marteling in Kyoto was begonnen!’ Ik had nauwelijks tijd gevonden over dit toeval na te denken of, tot mijn onzegbare ontsteltenis, doorleefde ik hetzelfde, het identieke proces dat men mij op die gedenkwaardige en noodlottige dag had laten ondergaan. Ik zwom onder de grond, schoot snel door de aarde heen, bevond me opnieuw in het graf van de pauper en herkende in de verminkte resten mijn zwager; ik was getuige van zijn vreselijke dood, betrad het huis van mijn zuster, sloeg haar zielenstrijd gade en zag haar krankzinnig worden. Ik maakte dezelfde tonelen mee zonder het kleinste detail te missen. Maar helaas! De kalme onverschilligheid die mij toen, in dat eerste visioen, even gevoelloos had gelaten voor de ramp die me had getroffen, alsof ik van steen was geweest, beschermde me nu niet langer. Mijn innerlijke martelingen waren niet meer te beschrijven en haast ondraaglijk. Zelfs de aanhoudende wanhoop en beklemming, die ik steeds voelde als ik wakker was, was nu in mijn droom en door deze herhaling van visioenen en gebeurtenissen tot een uur van verduisterd zonlicht geworden, vergeleken met een verwoestende wervelstorm. O! wat leed ik onder deze stortvloed van helse verschrikkingen, waaraan door de overtuiging dat het bewustzijn van de mens de dood overleeft – want in die droom geloofde ik beslist dat mijn lichaam dood was – de vreselijkste van alle werd toegevoegd!

De betrekkelijke opluchting die ik voelde toen ik, nadat het laatste toneel voorbij was, opnieuw het grote, witte vlak van de wijzerplaat voor me zag, duurde niet lang. De lange pijlvormige wijzer op de kolossale schijf stond op – *zeveneneenhalve minuut over vijf*. Maar voor ik tijd had de verandering op te merken, bewoog de wijzer zich langzaam achteruit, en hield precies op de zevende minuut stil, en – o, vervloekt noodlot! Weer werd ik gedwongen een herhaling van dezelfde reeks door te maken!

Nogmaals zwom ik onder de grond en zag en hoorde en onderging iedere marteling die de hel kan verschaffen; ik beleefde iedere geestelijke beklemming, bekend aan mens of duivel. Ik keerde terug en zag dat de noodlottige wijzerplaat en haar wijzer – na wat me een eeuwigheid leek – evenals tevoren slechts een halve minuut was gevorderd. Met vernieuwde verschrikking zag ik hem teruglopen en voelde mijzelf weer worden voortgestuwd. En zo ging het voort, en voort, en voort, telkens opnieuw, in wat mij een eindeloze herhaling leek, een reeks die nooit een begin heeft gehad en waaraan nooit een einde zal komen.

Het ergste van alles, mijn bewustzijn, mijn ‘ik’ had blijkbaar het fenomenale vermogen verkregen zich te verdrie- en viervoudigen en zelfs te vertienvoudigen. Ik leefde, voelde en leed in dezelfde tijdsruimte op een half dozijn plaatsen tegelijk, doorliep verschillende gebeurtenissen in mijn leven uit verschillende episoden en onder uiteenlopende omstandigheden, hoewel mijn *geestelijke* ervaring in Kyoto alles overheerste. Evenals in de beroemde fuga in *Don Giovanni* de hartverscheurende tonen van Elvira’s wanhoopsaria hoog boven de melodie van het menuet, het lied van verleiding, en het koor uitklinken, zonder ze te verstoren, zo doorleefde ik telkens opnieuw mijn afmattende smarten, de onzegbare zielsangsten bij de vreselijke aanblik van mijn visioen, waarvan de herhaling op geen enkele manier ook maar iets afdeed aan mijn wanhoop en verschrikking. Evenmin verzwakten deze gevoelens in het minst de taferelen en gebeurtenissen die met dit telkens weer doorleefde in geen enkel verband stonden, terwijl ze elkaar evenmin in enig opzicht stoorden. Het was om gek te worden! Een reeks contrapuntische, mentale fantasmagorieën van het werkelijke leven. Hier was ik en sloeg in dezelfde halve minuut met koele nieuwsgierigheid de verminkte overblijfselen gade van mijn zusters echtgenoot, volgde met dezelfde onverschilligheid als in mijn eerste visioen in Kyoto de uitwerking van het nieuws op haar geest, en voelde door deze zelfde gebeurtenissen *tegelijk* de helse marteling als

toen ik weer tot bewustzijn kwam. Ik luisterde naar het filosofische betoog van de bonze waarvan ik elk woord hoorde en begreep, en trachtte hem uit te lachen. Ik was opnieuw een kind, dan een jongeling en luisterde naar de stemmen van mijn moeder en mijn lieve zuster die mij vermaanden en mij mijn plichten tegenover alle mensen voorhielden. Ik redde een vriend die dreigde te verdrinken en bespote zijn oude vader, die me dankte voor het redden van een ‘ziel’ die nog niet gereed was zijn Schepper te ontmoeten.

‘Spreek van *tweevoudig* bewustzijn, u psychofysiologen!’, riep ik, op een van de momenten waarop de zielsangst, die mij behalve geestelijk ook lichamelijk scheen te martelen, zo hevig werd dat ze een dozijn levenden zou hebben gedood; ‘spreek over uw psychologische en fysiologische experimenten, u kamergeleerden, opgeblazen van trots en boekenwijsheid! Hier ben ik om u te logenstraffen.’ En opeens las ik de boeken en redeneerde ik met geleerde professoren en lectoren, die mij tot mijn noodlottige scepsis hadden gebracht. En terwijl ik de onmogelijkheid beredeneerde van bewustzijn los van de hersenen, stortte ik bloedige tranen over het veronderstelde lot van mijn neven en nichtjes. Het verschrikkelijkste van alles was: Ik wist, *zoals slechts een vrijgeworden bewustzijn kan weten*, dat alles wat ik in mijn visioen in Japan had gezien, en alles wat ik nu voortdurend herhaald zag en hoorde, op ieder punt en in elk detail waar was, dat het een lange keten was van gruwelijke, schrikwekkende, maar echte, werkelijke feiten.

Misschien had ik voor de honderdste keer mijn aandacht gevestigd op de wijzer van de klok en hoeveel omlopen ik had gemaakt wist ik niet meer. Ik kwam snel tot de conclusie dat ze nooit meer zouden ophouden, dat het bewustzijn tenslotte onvernietigbaar bleek en dat dit mijn straf in de eeuwigheid zou zijn. Ik begon uit eigen ervaring te beseffen hoe de verdoemde zondaars in de hel zich moesten voelen – en ik vond nog steeds de kracht tot redetwisten: ‘Maar is de eeuwige verdoemenis geen logische en wiskundige onmogelijkheid in een zich altijd evoluerend heelal?’ Ja werkelijk, op dit uur van mijn steeds

toenemende lijden had mijn bewustzijn – nu mijn synoniem voor ‘ik’ – nog altijd de kracht zich te verzetten tegen bepaalde theologische aanspraken, al haar stellingen te loochenen, alle behalve ZICHZELF. Nee, ik ontkende de onafhankelijke aard van het bewustzijn niet langer, ik wist nu dat het zo was. Maar is het bovendien *eeuwig*? O, u onbegrijpelijke en vreselijke werkelijkheid! Maar als u eeuwig bent, wie bent u dan? – want er is geen godheid, geen god. Waar komt u vandaan en wanneer verscheen u voor het eerst als u geen deel bent van het koude lichaam dat daar ligt? En waarheen brengt u mij, die uzelf bent; zal ons denken en fantaseren ergens eindigen? Wat is uw werkelijke naam, u onpeilbare WERKELIJKHEID en ondoorgrondelijke MYSTERIE! O, ik zou u willen vernietigen . . . ‘Zielensvisie!’ – wie spreekt van een ziel en van wie is deze stem? Zij zegt dat ik nu zelf ten slotte inzie dat de mens een ziel heeft. Dat ontken ik. Mijn ziel, mijn levende ziel, of levensgeest, is met mijn lichaam, met de grijze hersenstof, gestorven. Dat mijn ‘ik’, dit bewustzijn, eeuwig zou zijn is voor mij nog niet bewezen. Reïncarnatie waarin de bonze mij zo graag wilde doen geloven, is misschien een waarheid. Waarom niet? Komt de bloem niet jaar na jaar uit dezelfde wortel voort? Vandaar dat als dit ‘ik’ eenmaal is gescheiden van zijn brein, het zijn evenwicht verliest en zo’n menigte visioenen oproept . . . alvorens te reïncarneren.

Ik stond weer tegenover de onverbiddelijke, noodlottige klok. En terwijl ik haar wijzer gadesloeg, hoorde ik de stem van de bonze die uit de diepten van haar witte vlak voortkwam en zei: ‘In dat geval, vrees ik, *zou u alleen maar de tempeldeur moeten openen en sluiten, telkens en telkens weer, gedurende een periode die, hoe kort ook, u een eeuwigheid zou toeschijnen.*’

De klok was verdwenen, duisternis maakte plaats voor licht, de stem van mijn oude vriend ging verloren in een menigte stemmen boven mij op het dek en ik ontwaakte in mijn hut, nat van het koude zweet en uitgeput van die verschrikking.

VIII

EEN VERHAAL VAN ELLENDE

We waren in Hamburg aangekomen en zodra ik mijn compagnons, die me nauwelijks herkenden, had gesproken, vertrok ik met hun toestemming en goede wensen naar Neurenberg.

Een half uur na mijn aankomst was de laatste twijfel aan de juistheid van mijn visioen verdwenen. De werkelijkheid was erger dan mijn ergste verwachtingen haar hadden kunnen maken en ik was van nu af aan gedoemd tot een bijzonder troosteloos leven. Ik stelde vast dat ik het vreselijke drama in al zijn hartverscheurende details had gezien. Mijn zwager gedood tussen de raderen van een machine; mijn zuster krankzinnig en nu snel haar einde naderend; mijn nichtje – de liefelijke bloem van de edelste krachten van de natuur – onteerd in een hol van schande; de kleintjes gestorven aan een besmettelijke ziekte in een weeshuis; mijn laatst overlevende neef op zee en niemand wist waar. Een heel gezin, een thuis van liefde en vrede, was uiteengespat, en ik was alleen achtergebleven als getuige van deze wereld van dood, verwoesting en onttering. Het nieuws vervulde me met eindeloze wanhoop en ik zonk hulpeloos ineen voor deze algehele, gruwelijke ramp die me in zijn volle omvang duidelijk werd. De schok bleek te veel voor me en ik viel flauw. Het laatste wat ik hoorde voor ik volkomen het bewustzijn verloor was een opmerking van de burgemeester: ‘Had u voor u Kyoto verliet een telegram gezonden aan de stedelijke autoriteiten over uw verblijfplaats en uw voornemen terug te keren en uw jeugdige familieleden onder uw hoede te nemen, dan hadden we hen ergens anders kunnen onderbrengen en hun dit lot bespaard. Niemand wist dat de kinderen een vermogend familielid hadden. Ze bleven als paupers achter en er moest als zodanig over hen worden beslist. In Neurenberg waren ze betrekkelijke vreemden en onder deze ongelukkige omstandigheden had u nauwelijks anders kunnen verwachten. Ik kan slechts mijn oprechte leedwezen betuigen.’

Het deed me pijn te weten dat ik tenminste mijn nichtje voor haar onverdiende lot had kunnen behoeden, maar het door onachtzaamheid had nagelaten. Had ik slechts het vriendelijke advies van de bonze, Tamoera, opgevolgd en de autoriteiten enkele weken voor mijn terugkeer getelegegrafeerd, dan had veel kunnen worden voorkomen. Dit alles, samen met het feit dat ik helderziendheid en helderhorendheid – waarvan ik de mogelijkheid zo lang had ontkend – niet langer kon betwijfelen, bracht me tot een zware instorting. De kritiek van mijn medemens kon ik uit de weg gaan, maar aan het geknaag van mijn geweten, de verwijten van mijn eigen gepijnigd hart, was niet te ontkomen – nee, mijn leven lang niet! Ik vervloekte mijn koppige twijfelzucht, mijn ontkenning van feiten, mijn eerste onderwijs, ik vervloekte mijzelf en de hele wereld.

Enkele dagen lang lukte het me om niet onder mijn last te bezwijken, want ik had een plicht tegenover de doden en de levenden te vervullen. Maar toen mijn zuster eenmaal bevrijd was uit het armengesticht en aan de beste artsen was toevertrouwd, met haar dochter bij zich om haar in haar laatste ogenblikken bij te staan – en nadat de jodin, die ik haar misdaad had laten bekennen, veilig in de gevangenis was ondergebracht – verlieten mijn zelfbeheersing en mijn kracht me plotseling. Nauwelijks een week na aankomst was ikzelf niet meer dan een ijlkende maniak, hulpeloos overgeleverd aan de sterke greep van een hersenontsteking. Enkele weken zweefde ik tussen leven en dood, omdat de vreselijke ziekte de kundigheid van de beste artsen trotseerde. Ten slotte overwon mijn krachtige gestel en – tot mijn levenslange verdriet – verklaarden ze me genezen.

Ik hoorde het nieuws met een bloedend hart. Terwijl ik gedoemd was de afschuwelijke last van het leven voortaan alleen en vol berouw voort te slepen, zonder hoop op enige aardse hulp of remedie, en nog steeds weigerde te geloven in de mogelijkheid van iets beters dan een kort overleven van het bewustzijn aan gene zijde van het graf, voegde deze onverwachte terugkeer tot het leven slechts een druppel gal toe aan mijn bittere gevoelens. Deze werden nauwelijks verzacht door de

onmiddellijke terugkeer, tijdens de eerste dagen van mijn herstel, van de gevreesde en ongevroegde visioenen, waarvan ik de juistheid en de werkelijkheid niet meer kon ontkennen. Helaas de dag waarop

De kinderen van een vruchteloos brein

Voortgebracht door niets dan nutteloze fantasie

niet langer woonden in mijn twijfelzieke, blinde geest, maar altijd de getrouwe beelden van het werkelijke lijden van mijn medeschepselen, van mijn beste vrienden. Zo zag ik, telkens als ik even alleen werd gelaten, mijzelf veroordeeld tot de hulpeloze martelingen van een geketende Prometheus. In de stille uren van de nacht was het als voerde een genadeloze, ijzeren hand mij naar het bed van mijn zuster, waar ik werd gedwongen uur na uur de stille ontbinding van haar verwoeste gestel en het lijden, dat haar eigen onbewoonde brein niet meer kon weer spiegelen of aan haar gewaarwording kon overbrengen, gade te slaan en te voelen. Maar de pijlpunt die nooit zou worden verwijderd had een nog vreselijker weerhaak. Overdag moest ik mijn nichtje gadeslaan van wie het kinderlijk onschuldige gezichtje in haar bezoedeling een verheven eenvoud en argeloosheid had bewaard, en 's nachts moest ik getuige zijn hoe, zodra ze insliep, in haar dromen de herinnering van haar ontering en het volle besef van haar voor altijd verwoeste jonge leven tot haar kwam. Die dromen namen voor mij een objectief waarneembare vorm aan, zoals ze dat aan boord van het stoomschip hadden gedaan; ik moest ze nacht na nacht opnieuw doorleven met hetzelfde verschrikkelijke gevoel van wanhoop. Want nu ik in de werkelijkheid van het zienschap geloofde en tot de overtuiging was gekomen dat in ons lichaam zoals in een rups de pop verborgen ligt, die op haar beurt de vlinder – het symbool van de ziel – kan bevatten, bleef ik niet langer onverschillig zoals vroeger voor wat ik in mijn zielenleven waarnam. Plotseeling was er iets in me ontwaakt en uit zijn ijzige cocon losgebroken. Blijkbaar zag ik niet meer alleen als gevolg van de vereenzelving van mijn innerlijke natuur met een Dai-Dzin;

mijn visioenen ontstonden door een directe persoonlijke psychische ontwikkeling, terwijl de duivelse wezens er slechts voor zorgden dat ik niets aangenaams of verheffends zou waarnemen. Daardoor was er nu geen enkele onbewuste pijn in het uitgeteerde lichaam van mijn stervende zuster, of geen huivering van schrik in de rusteloze slaap van mijn nichtje bij de herinnering aan de aan haar – een onschuldig kind – bedreven misdaad, of die vond weerklank en wekte een reactie in mijn bloedend hart. Een diepe stroom van liefderijke genegenheid en smart vloeide uit het fysieke hart en vond een krachtige weerklank in de nu ontwaakte en van het lichaam bevrijde ziel. Zo moest ik de beker van ellende tot op de bodem ledigen! Wee mij, het was een dag en nacht terugkerende marteling! O, wat berouwde me mijn trotse dwaasheid; hoe werd ik gestraft voor mijn nalatigheid mij van de in Kyoto aangeboden zuivering te verzekeren, want nu was ik zelfs gaan geloven in de doeltreffendheid daarvan. De Dai-Dzin had werkelijk macht over mij verkregen, en de duivel had alle hellehonden op zijn slachtoffer losgelaten.

Eindelijk was de gruwelijke kloof bereikt en overgestoken. De arme krankzinnige martelaarster was in haar donkere, nu welkome graf neergelaten, slechts enkele maanden later gevolgd door haar jeugdige, haar eerstgeborene, dochter. De tuberculose verwoestte snel dat tere meisjeslichaam. Nog geen jaar na mijn aankomst bleef ik alleen over in de hele wijde wereld, want mijn enige nog levende neef had de wens uitgesproken zeeman te blijven.

En nu is het vervolg van mijn o zo droevige verhaal snel verteld. Als een wrak, een voortijdig oud geworden man, die er op dertigjarige leeftijd uitzag alsof zijn verdoemde hoofd zestig winters had meegemaakt en door de onophoudelijke visioenen zelf dagelijks op de rand van krankzinnigheid leefde, nam ik plotseling een wanhopig besluit. Ik wilde naar Kyoto terugkeren en de Yamaboeshi opzoeken. Ik wilde me aan de voeten van de heilige man werpen en hem niet verlaten voor hij de Frankenstein die hij had opgewekt, had teruggeroepen, de

Frankenstein van wie ikzelf toen door mijn schaamteloze trots en mijn ongelooft niet had willen scheiden.

Drie maanden later was ik weer in mijn huis in Japan en zocht onmiddellijk mijn oude, eerbiedwaardige bonze, Tamoera Hideyeri, op, die ik nu smeekte mij zonder een uur uitstel bij de Yamaboeshi, de onschuldige oorzaak van mijn dagelijkse martelingen, te brengen. Zijn antwoord drukte slechts het laatste en beslissende zegel op mijn lot en maakte mijn wanhoop tien keer zo zwaar. De Yamaboeshi had zijn land verlaten en was naar onbekende streken vertrokken! Op een prachtige morgen was hij als pelgrim naar het binnenland vertrokken en zou, zo was de gewoonte, tenzij een natuurlijke dood de periode verkortte, niet minder dan zeven jaar wegblijven!

Bij deze tegenslag verzocht ik andere geleerde Yamaboeshi's om hulp en bescherming; en hoewel mijn uitnemende, oude vriend zich ervan bewust was hoe nutteloos het in mijn geval moest blijven doeltreffende hulp te zoeken bij welke andere 'adept' dan ook, deed hij alles wat in zijn macht lag om me in mijn ongeluk van dienst te zijn. Maar het was vergeefs, want het voortwoekerende gezwel dat mijn leven troosteloos maakte, kon niet afdoende worden weggenomen. Ik hoorde van hen dat geen van deze geleerde mannen de belofte kon doen mij volkomen van de demon van helderziende bezetenheid te verlossen. Alleen hij die bepaalde Dai-Dzins had opgeroepen en hun bevelen de toekomst, of voorvallen die al hadden plaatsgevonden, zichtbaar te maken, bezat de volledige beheersing over hen. Met vriendelijk medegevoel, dat ik nu was gaan waarderen, nodigden de heilige mannen me uit tot de groep van hun volgelingen toe te treden om van hen te leren wat ik voor mijzelf kon doen. 'Alleen wilskracht, geloof in de krachten van uw eigen ziel, kan u nog helpen,' zeiden ze. 'Maar het kan jaren kosten om zelfs maar een deel van het grote kwaad ongedaan te maken,' voegden ze eraan toe. 'Een Dai-Dzin kan in het begin gemakkelijk worden verdreven, maar als men hem ongemoeid laat, neemt hij bezit van de menselijke natuur en wordt het bijna onmogelijk de duivel uit te drijven zonder zijn slachtoffer te doden.'

Overtuigd dat me niets anders overbleef, stemde ik dankbaar toe, en deed mijn best in alles te geloven waarin deze heilige mannen geloofden, maar in mijn hart slaagde ik daarin nooit. De demon van ongelooft en ontkenning van alles scheen zelfs nog dieper geworteld dan de Dai-Dzin. Toch deed ik alles wat in mijn vermogen lag, vastbesloten mijn laatste kans op redding niet te verliezen. Daarom begon ik zonder uitstel mij van de wereld en mijn handelsrelaties vrij te maken om enkele jaren een onafhankelijk leven te leiden. Ik vereffende mijn rekeningen met mijn Hamburgse compagnons en verbrak mijn werkverband met de firma. Ondanks belangrijke financiële verliezen als gevolg van zo'n overhaaste liquidatie bleek ik na het sluiten van de boeken veel rijker te zijn dan ik had gedacht. Maar rijkdom had geen aantrekkingskracht meer voor mij nu ik die met niemand kon delen – niemand had om voor te werken. Het leven was een last geworden en mijn onverschilligheid voor mijn toekomst was zo groot dat, terwijl ik mijn hele fortuin aan mijn neef zou schenken – ingeval hij levend van zijn zeereis zou terugkeren – ik naliet zelfs een kleine voorziening voor mijzelf te treffen, als mijn Japanse compagnon niet had ingegrepen en daarop had aangedrongen. Ik erkende nu, met Lao-Tse, dat kennis voor een mens het enige stevige houvast is waarop hij kan vertrouwen, omdat het het enige is dat door geen storm kan worden geschokt. Rijkdom is een zwak anker in dagen van smart, en eigenwaan de noodlottigste raadgever. Daarom volgde ik de raad van mijn vrienden op en legde voor mezelf een bescheiden som opzij, genoeg om me levenslang van een klein inkomen te verzekeren, of voor het geval ik ooit mijn nieuwe vrienden en leermeesters zou verlaten. Na mijn wereldse zaken te hebben geregeld en mij van mijn bezittingen in Kyoto te hebben ontdaan, sloot ik me aan bij de 'meesters van het verre gezicht', die me naar hun mysterieuze verblijfplaats brachten. Daar bleef ik enkele jaren, waar ik in de strengste afzondering ernstig studeerde, zonder iemand te spreken behalve enkele leden van onze religieuze gemeenschap.

Vele mysteries van de natuur heb ik sindsdien doorgrond en

menig geheim boekdeel uit de bibliotheek van Tsion-ene heb ik verslonden, en daardoor verkreeg ik de beheersing over verschillende soorten onzichtbare wezens van lagere orde. Maar het grote geheim van de macht over de vreselijke Dai-Dzin kon ik me niet eigen maken. Het blijft in het bezit van een heel beperkt aantal van de hoogste ingewijden van Lao-Tse, terwijl de grote meerderheid van de Yamaboeshi's zelf niet weet hoe zo'n beheersing van het gevaarlijke elementaal moet worden verkregen. Iemand die zo'n meesterschap zou willen bereiken, moet zich geheel met de Yamaboeshi's vereenzelvigen, hun inzichten en overtuigingen aannemen en de hoogste graad van inwijding bereiken. Het spreekt vanzelf dat ik – als gevolg van vele onoverkomelijke moeilijkheden, naast mijn aangeboren en onuitroeibare twijfelzucht – ongeschikt bleek tot de broederschap toe te treden, hoewel ik ernstige pogingen deed het geloof aan te nemen. Daardoor kon ik en kan ik tot op deze dag, hoewel ik gedeeltelijk van mijn kwelling ben verlost en voldoende heb geleerd om de onwelkome visioenen te verjagen, niet voorkomen dat ze nu en dan ongewild aan me verschijnen.

Nadat ik me ervan had overtuigd dat ik ongeschikt was voor de verheven positie van een onafhankelijk ziener en adept, gaf ik aarzelend elke verdere poging op. Niets meer was vernomen van de heilige man, de eerste onschuldige bewerker van mijn ongeluk; en de bonze zelf die me een enkele keer in mijn afzondering bezocht, kon of wilde me niet over het verblijf van de Yamaboeshi inlichten. Toen ik daarom alle hoop moest opgeven mij geheel van mijn noodlottige gave te verlossen, besloot ik naar Europa terug te keren en me daar voor de rest van mijn leven in eenzaamheid te vestigen. Met dat doel kocht ik door bemiddeling van mijn vroegere compagnons het Zwitserse chalet waarin mijn ongelukkige zuster en ik waren geboren, waar ik onder haar zorgen was opgegroeid, en koos het als mijn toekomstige kluizenaarswoning.

Toen hij op het schip, dat me naar mijn vaderland terugbracht, voorgoed afscheid van me nam, probeerde de goede, oude bonze me in mijn teleurstelling te troosten. 'Mijn zoon',

zei hij, ‘beschouw al het gebeurde als uw *karma* – een rechtvaardige vergelding. Niemand die zich ooit vrijwillig aan de macht van een Dai-Dzin heeft onderworpen, kan ooit de hoop koesteren een *rahat* (een adept), een verheven Yamaboeshi, te worden – tenzij hij onmiddellijk wordt gezuiverd. In het beste geval, zoals in het uwe, kan hij leren de duivel te weerstaan en met goed gevolg af te weren. *Evenmin als een litteken, achtergelaten door een vreselijke wond, kan het spoor van een Dai-Dzin ooit van die ziel worden weggenomen voor deze door een nieuwe geboorte is gezuiverd.* Wees desondanks niet terneergeslagen, maar blij blijmoedig in uw ellende, want zij heeft u ware kennis doen verwerven en u ertoe gebracht veel waarheden te aanvaarden die u anders met verachting zou hebben verworpen. En van deze onschatbare kennis, door leed en persoonlijke inspanning verkregen – kan geen Dai-Dzin u ooit beroven. Vaarwel dan, en moge de Moeder van Genade, de grote Koningin van de Hemel, u troost en bescherming geven.’

We gingen uiteen en sindsdien heb ik het leven van een kluisenaar geleid, steeds alleen en aan de studie. Hoewel nog steeds zo nu en dan gekweld, betreur ik de jaren waarin de Yamaboeshi’s mij onderrichtten niet, maar ik ben dankbaar voor de ontvangen kennis. Aan de priester Tamoera Hideyeri denk ik steeds met oprechte genegenheid en eerbied. Ik correspondeerde regelmatig met hem tot de dag van zijn dood, een gebeurtenis waarvan ik, in al haar voor mij pijnlijke details, het ondankbare voorrecht had om deze van overzee bij te wonen op het uur waarop ze intrad.

DE ECHOGROT

☞ *Een vreemd maar waar verhaal*¹ ☞

IN EEN VAN DE AFGELEGEN gouvernementen van het Russische keizerrijk, in een stadje aan de Siberische grens, voltrok zich meer dan dertig jaar geleden een mysterieus drama. Ongeveer zes werst van het stadje P—, beroemd om het wilde landschapsschoon en de rijkdom van zijn inwoners – gewoonlijk eigenaren van mijnen of ijzergieterijen – stond een aristocratisch herenhuis. Het huishouden bestond uit de heer des huizes, een oude rijke vrijgezel, en zijn broer die weduwnaar was en vader van twee zoons en drie dochters. Het was bekend dat de eigenaar, Izvertzoff, de kinderen van zijn broer had geadopteerd, en omdat hij een bijzondere genegenheid voelde voor zijn oudste neef, Nicolaas, had hij deze tot enige erfgenaam van zijn talrijke landgoederen gemaakt.

De tijd verstreek. De oom begon oud te worden; de neef werd meerderjarig. Dagen en jaren waren kalm en centonig voorbijgegaan toen aan de tot dan toe heldere horizon van het vredige gezin een wolk verscheen. Op een ongelukkige dag kreeg een van de nichten het in haar hoofd citer te willen studeren.

¹Dit verhaal is ontleend aan het verslag van een ooggetuige, een Russische heer, heel vroom en volkomen betrouwbaar. Bovendien zijn de feiten overgenomen uit politieverlagen van P—. Genoemde ooggetuige schrijft het natuurlijk gedeeltelijk toe aan goddelijke tussenkomst, gedeeltelijk aan de Boze. — HPB

Omdat het instrument van puur Duitse oorsprong was en er in die buurt daarvoor geen leraar was te vinden, zond de welwillende oom iemand naar St. Petersburg om naar beide op zoek te gaan. Na ijverig zoeken kon maar één leraar bereid worden gevonden die het aandurfde zich zo dicht bij Siberië te begeven. Het was een bejaarde Duitse musicus die zijn liefde gelijkelijk tussen zijn instrument en een aantrekkelijke, blonde dochter verdeelde en van geen van beide wilde scheiden. En zo gebeurde het dat op een mooie ochtend de oude leraar bij het herenhuis aankwam met zijn muziekkist onder de ene arm, terwijl zijn liefvallige München op de andere leunde.

Vanaf die dag begon het wolkje snel in omvang toe te nemen, want iedere trilling van het melodieuze instrument vond weerklank in het hart van de oude vrijgezel. Muziek wekt de liefde, zegt men, en wat de citer begon, werd door de blauwe ogen van München voltooid. Na zes maanden bespeelde de nicht de citer met grote kundigheid en was de oom wanhopig verliefd.

Op een ochtend riep hij zijn aangenomen gezin bij zich, omarmde allen heel teder, beloofde om hen in zijn testament op te nemen en zei ten slotte dat hij vastbesloten was met de blauwogige München te trouwen. Daarna viel hij hen om de hals en weende in stille verrukking. De familie die begreep dat de erfenis hun was ontnomen, hilde ook, maar om een andere reden. Na zo gehuild te hebben, troostten ze zich en probeerden zich te verheugen, want allen hielden oprecht van de oude heer. Maar niet allen waren blij. Nicolaas die zelf door de bevalige Duitse diep in zijn hart was geraakt, en die zich opeens van zijn schone en zijn ooms geld zag beroofd, verheugde noch troostte zich, maar verdween een hele dag.

Intussen had Izvertzoff opdracht gegeven zijn reiskoets voor de volgende dag gereed te maken, en men fluisterde dat hij naar de districtshoofdstad op enige afstand van zijn woonplaats wilde gaan om zijn testament te wijzigen. Hoewel heel rijk, had hij geen rentmeester op zijn landgoed, maar deed de boekhouding zelf. Diezelfde avond na het diner hoorde men hem op zijn kamer boos uitvaren tegen zijn bediende, die al meer

dan dertig jaar bij hem in dienst was. Deze man, Iwan, was afkomstig uit Noord-Azië, uit Kamchatka. Hij was door de familie in de christelijke godsdienst opgevoed, en men dacht dat hij zeer aan zijn meester was gehecht. Enkele dagen later toen het eerste tragische voorval, waarover ik zal vertellen, de hele politiemacht naar die plek had gebracht, herinnerde men zich dat Iwan die avond dronken was, dat zijn meester, die deze slechte gewoonte verafschuwde, op een vaderlijke manier tegen hem tekeer was gegaan en hem zijn kamer had uitgejaagd en dat men Iwan de deur had zien uitwankelen onder het mompelen van dreigementen.

Op het uitgestrekte landgoed van Izvertzoff bevond zich een merkwaardige grot die de nieuwsgierigheid van alle bezoekers prikkelde. Ze bestaat nog steeds en is bekend bij elke inwoner van P—. Een dennenbos, dat enkele meters vanaf het tuinhek begint, klimt met steile terrassen omhoog naar een lange rotsachtige heuvelrug die het met een brede gordel van ondoordringbaar gewas bedekt. De toegang tot de grot, die bekendstaat als de 'echogrot', ligt op ongeveer een halve mijl van het landhuis, vanwaar ze een kleine uitgraving in de helling lijkt, bijna verborgen door weelderige plantengroei, maar niet zo volledig dat deze voor iemand die het terrein betreedt niet gemakkelijk waarneembaar is vanaf het terras aan de voorkant van het huis. De onderzoeker die de ingang betreedt, vindt aan de achterkant een nauwe spleet; als men daardoor gaat, komt men in een hoge grot, zwak verlicht door scheuren in het gewelfde dak, vijftig voet boven de grond. De grot zelf is enorm groot en zou gemakkelijk twee- à drieduizend mensen kunnen bevatten. Een deel ervan was in de tijd van Izvertzoff geplaveid met tegels en werd in de zomer vaak als balzaal gebruikt bij tuinfeesten. Van een onregelmatige ovaal vernauwt ze zich geleidelijk tot een brede gang die enkele mijlen ondergronds doorloopt en hier en daar in andere ruimten uitkomt, even groot en hoog als de balzaal maar, anders dan deze, slechts met een boot te bereiken, omdat ze altijd vol water staan. Deze natuurlijke bassins zouden onpeilbaar diep zijn.

Op de rand van het eerste bevindt zich een kleine verhoging waarop verschillende bemoste, rustieke banken staan opgesteld, en op deze plaats zijn de opzienbarende echo's, die de grot haar naam gaven, hoorbaar in al hun spookachtigheid. Een gefluisterd woord, zelfs een zucht, wordt door talloze spottende stemmen opgevangen, en in plaats van, zoals bij fatsoenlijke echo's, in volume te verminderen, wordt het geluid bij elke herhaling sterker en sterker, tot het zich ten slotte voortplant als de weerkaatsing van een pistoolschot en met een klaaglijk gejammer in de gang verdwijnt.

Op die dag maakte Izvertzoff bekend dat hij van plan was op zijn trouwdag, die hij had vastgesteld op een datum kort daarna, in deze grot een danspartij te organiseren. De volgende ochtend, toen hij zich voor de rijtoer gereedmaakte, zag zijn familie hem – alleen vergezeld van zijn Siberische bediende – de grot binnengaan. Een half uur later keerde Iwan in huis terug om een snuifdoos te halen die zijn meester in zijn kamer had vergeten, en ging daarmee weer naar de grot. Een uur later werd het hele huis door zijn luide kreten opgeschrikt. Bleek en druipnat rende Iwan als een gek het huis binnen en verklaarde dat Izvertzoff nergens in de grot was te vinden. Hij dacht dat hij in het meer was gevallen, had in het eerste bassin naar hem gedoken, en was zelf bijna verdronken.

De hele dag werden vergeefse pogingen ondernomen het lijk te vinden. Het huis was vol politie en Nicolaas, de neef, hilde nog wanhopiger dan de anderen toen hij bij zijn terugkeer het droevige nieuws hoorde.

Een dreigende verdenking viel op Iwan, de Siberiër. Hij was de avond tevoren door zijn meester geslagen en men had hem wraak horen zweren. Hij was de enige die hem naar de grot had vergezeld, en toen men zijn kamer doorzocht, vond men onder Iwans bed een doos vol kostbare familiejuwelen die altijd zorgvuldig in het appartement van Izvertzoff bewaard was geweest. Vergeefs riep de knecht God als getuige aan, dat zijn meester zelf hem de doos in bewaring had gegeven kort voor ze zich naar de grot begaven, en dat zijn bedoeling was

geweest de juwelen opnieuw te laten zetten omdat hij ze zijn bruid als huwelijksgeschenk wilde geven. Hij, Iwan, wilde graag zijn eigen leven geven om zijn meester te doen herleven, als hij zou weten dat zijn meester dood was. Men sloeg echter geen acht op zijn woorden en hij werd beschuldigd van moord, gearresteerd en in de gevangenis geworpen. En daar bleef hij, want onder de Russische wet kan een misdadiger niet – dat kon hij in elk geval toen niet – worden veroordeeld voor een misdaad, hoe overtuigend de aanwijzingen ook zijn die tegen hem pleiten, tenzij hij schuld bekent.

Na een week van vruchteloos zoeken hulde de familie zich in diepe rouw, en omdat het oorspronkelijke testament zonder codicil was gebleven, ging het hele bezit over in handen van de neef. De oude leraar en zijn dochter droegen deze plotselinge wisseling van het lot met echt Duitse onverstoortbaarheid en maakten zich gereed te vertrekken. Met zijn citer weer onder de ene arm stond de oude man op het punt zijn München aan de andere mee te nemen, toen de neef hem tegenhield om zichzelf in plaats van zijn overleden oom als echtgenoot voor de blonde schone aan te bieden. De ruil werd geaccepteerd en zonder veel omhaal werden de jongelui in de echt verbonden.

.

Tien jaar gingen voorbij en we ontmoeten het gelukkige gezin nogmaals begin 1859. De liefvallige München was dik geworden en zag eruit als een volkswrouw. Vanaf de dag waarop de oude man verdween werd Nicolaas knorrig en teruggetrokken en velen verwonderden zich over zijn veranderde karakter, want men zag hem nooit meer lachen. Hij scheen als enige levensdoel te hebben om de moordenaar van zijn oom op te sporen, of beter gezegd, om Iwan zijn schuld te laten bekennen. Maar de man bleef volhouden dat hij onschuldig was.

Het jonge paar had één zoon gekregen en het was een vreemd kind. Het was klein, gevoelig en altijd ziek, en zijn broze leven scheen aan een zijden draad te hangen. Wanneer zijn gelaat ontspannen was, leek hij zo treffend op zijn oom dat de familie-

leden vaak angstig voor hem terugschrokken. Het was het bleke gerimpelde gezicht van een zestigjarige op de schouders van een negenjarig kind. Men zag hem nooit lachen of spelen, maar gedoken in zijn hoge stoel, zat hij altijd ernstig met over elkaar geslagen armen op een manier die typerend was voor wijlen Izvertzoff; en zo bleef hij urenlang zitten, suf en bewegingloos. Als zijn kindermeisjes 's avonds naar hem togingen, zag men ze vaak heimelijk een kruis slaan en niet één verklaarde zich bereid met hem alleen in de kinderkamer te slapen. Nog vreemder gedroeg zijn vader zich tegenover hem. Hij scheen hem hartstochtelijk lief te hebben en tegelijk bitter te haten. Hij kustte of liefkoosde het kind zelden, maar met een lijkbleek gezicht en starende ogen sloeg hij hem vaak urenlang gade wanneer de jongen op zijn kabouterachtige, ouwelijke manier rustig in zijn hoekje zat.

Het kind had het landgoed nooit verlaten, en behalve de familie wisten weinigen van zijn bestaan.

Omstreeks midden juli arriveerde een lange Hongaarse reiziger in P—. Hij kwam uit het noorden waar hij, naar men zei, vele jaren had gewoond. Geruchten over zijn excentrieke gewoonten, grote rijkdom en mysterieuze vermogens gingen aan zijn komst vooraf. Hij vestigde zich in het stadje samen met een sjamaan, of Zuid-Siberische magiër, op wie hij mesmerieke proeven zou nemen. Hij gaf diners en partijen, waarbij hij om zijn gasten te vermaken altijd zijn sjamaan liet zien, op wie hij heel trots was. Op een dag vielen de notabelen van P— onverwachts binnen op het landgoed van Nicolaas Izvertzoff en verzochten hem zijn grot voor een avondfeest te mogen gebruiken. Nicolaas stemde met grote tegenzin toe, en slechts na nog grotere aarzeling liet hij zich overhalen zich bij het gezelschap te voegen.

De eerste grot en de verhoging bij het bodemloze meer glinsterden in de vele lichten. Honderden flikkerende kaarsen en toortsen, gestoken in rotsspleten, verlichtten de plaats en verdreven de schaduwen uit de bemoste hoeken en schuilplaatsen waar ze zich jarenlang ongestoord hadden verscholen. De

stalactieten aan de wanden fonkelden, en de slapende echo's werden plotseling gewekt door een vrolijk mengsel van gelach en gepraat. De sjamaan die door zijn vriend en beschermer nooit uit het oog werd verloren, zat in een hoek, zoals gewoonlijk in trance. Gehurkt op een vooruitspringende rots, omstreeks halverwege de ingang en het water, leek hij met zijn gerimpelde citroengele gelaat, platte neus en dunne baard meer op een afstotelijk stenen afgodsbeeld dan op een mens. Een groot deel van het gezelschap verdrong zich rondom hem en ontving juist blijkende antwoorden op hun vragen, terwijl de Hongaar vrolijk zijn gemesmeriseerde 'subject' aan een kruisverhoor onderwierp.

Plotseling maakte een van de aanwezigen, een dame, de opmerking dat dit dezelfde grot was waarin die oude Izvertzoff tien jaar geleden zo onverklaarbaar was verdwenen. De vreemdeling bleek geïnteresseerd te zijn in het geval en vroeg meer bijzonderheden en dus zocht men naar Nicolaas temidden van de menigte en bracht hem naar de nieuwsgierige groep. Hij was de gastheer en het bleek hem onmogelijk het verlangde verslag te weigeren. Hij herhaalde het droeve verhaal met bevende stem en bleek gelaat, terwijl er tranen glinsterden in zijn rusteloze ogen. Het gezelschap was diep onder de indruk, en gefluisterde loftuigen voor de liefhebbende neef, die zo de nagedachtenis van zijn oom en weldoener in ere hield, deden vrijelijk de ronde, toen de stem van Nicolaas plotseling stokte. Zijn ogen puilden uit zijn hoofd, en met een onderdrukte kreet wankelde hij achteruit. Nieuwsgierig volgde elk oog uit de menigte zijn verwilderde blik die zich richtte en gefixeerd bleef op een verschrompeld gezichtje, dat van achter de rug van de Hongaar gluurde.

'Waar kom je vandaan? Wie heeft je hier gebracht, kind?' stootte Nicolaas uit, lijkbleek.

'Ik was in bed, vader; deze man kwam naar me toe en droeg me in zijn armen hierheen', antwoordde de jongen eenvoudig en wees op de sjamaan naast wie hij op de rots stond en die met gesloten ogen als een levende slinger heen en weer bleef zwaaien.

‘Dat is heel vreemd,’ merkte een van de gasten op, ‘want de man is helemaal niet van zijn plaats geweest.’

‘Mijn God! wat een buitengewone gelijkenis!’ mompelde een bejaarde inwoner van de stad, een vriend van de verdwenen man.

‘Je liegt, jongen!’ riep de vader heftig uit. ‘Ga naar bed; dit is hier geen plaats voor jou.’

‘Kom, kom,’ onderbrak de Hongaar met een vreemde uitdrukking op zijn gezicht en sloeg zijn arm om de tengere kindergestalte; ‘de kleine man heeft het dubbel van de sjamaan gezien dat soms ver van zijn lichaam ronddoolt, en hij heeft dit voor de man zelf aangezien. Laat hem een poosje bij ons blijven.’

Bij die vreemde woorden staarden de gasten elkaar in stomme verbazing aan, terwijl enkelen vroom het teken van het kruis maakten en naar opzij spuwden, vermoedelijk naar de duivel en al zijn werken.

‘Tussen twee haakjes,’ vervolgde de Hongaar met bijzondere nadruk, en hij richtte zich eerder tot het hele gezelschap dan tot iemand in het bijzonder, ‘waarom zouden we niet proberen met behulp van mijn sjamaan het mysterie dat over dit drama hangt te ontrafelen? Bevindt de verdachte zich nog altijd in de gevangenis? Wat, heeft hij nog steeds niet bekend? Dat is beslist heel vreemd. Maar nu zullen we de waarheid binnen enkele minuten weten! Laten we allen stil zijn.’

Hij ging daarop naar de Tehuktchene toe en begon onmiddellijk zijn vertoning zonder de moeite te nemen de heer des huizes om toestemming te vragen. Deze stond als aan de grond genageld, als versteend van afgrijzen en was niet in staat een woord te uiten. Het voorstel vond algemene instemming, behalve de zijne; en in het bijzonder stemde de inspecteur van politie, kol. S—, in met het plan.

‘Dames en heren,’ fluisterde de mesmerist, ‘sta me toe dat ik dit keer anders dan gewoonlijk te werk ga. Ik zal de methode van de inheemse magie volgen. Ze past meer bij deze woeste omgeving en is veel doeltreffender, zoals u zult ontdekken,

dan onze Europese manier van mesmeriseren.'

Zonder antwoord af te wachten nam hij uit een tas, die hij altijd bij zich had, eerst een kleine trommel, dan twee flesjes – het ene gevuld met een vloeistof, het andere leeg. Met de inhoud van het eerste besprenkelde hij de sjamaan die nog heviger dan tevoren begon te beven en te zwaaien. De lucht was doordrongen van de geur van kruidige parfums en de atmosfeer zelf scheen helderder te worden. Daarop naderde hij de Tibetaan en haalde tot afgrijzen van de aanwezigen een kleine dolk uit zijn zak en stootte het scherpe staal in de onderarm van de man en liet bloed in het lege flesje stromen. Toen het half vol was, drukte hij de opening van de wond met zijn duim dicht, en liet het stromen van het bloed ophouden, zo gemakkelijk alsof hij een fles had gekurkt. Daarna sprenkelde hij het bloed over het hoofd van de kleine jongen. Vervolgens hing hij de trommel om zijn nek, en met twee ivoeren trommelstokken waarop allerlei magische tekens en letters stonden, begon hij een soort *reveille* te slaan, om de geesten op te trommelen, zei hij.

De omstanders, geschrokken en bang geworden door deze ongewone handelingen, drongen nieuwsgierig om hem samen en gedurende enkele ogenblikken heerste in de hele ruimte van de imposante grot een dodelijke stilte. Nicolaas stond daar als tevoren sprakeloos en lijkkbleek. De mesmerist had plaatsgenomen tussen de sjamaan en de verhoging en begon zacht te roffelen. De eerste tonen klonken gedempt en trilden zo zwak in de lucht dat ze geen echo opwekten, maar de sjamaan versnelde zijn slingerbewegingen en het kind werd onrustig. De trommelaar begon zacht te zingen, indrukwekkend en plechtig.

Toen de onbekende woorden van zijn lippen vloeiden, begonnen de vlammen van kaarsen en toortsen te flakkeren, tot ze in de maat van het gezang begonnen te dansen. Een kille wind kwam suizend uit de duistere gangen over het water, gevolgd door een klaaglijke echo. Daarop verzamelde een nevelige damp, die uit de rotsachtige grond en de wanden scheen te sijpelen, zich om de sjamaan en de jongen. De aura rondom de

laatste was zilverig en doorschijnend, maar de wolk die eerstgenoemde omhulde was rood en onheilspellend. De magiër naderde de verhoging en sloeg een luidere roffel, en deze keer werd het geluid door de echo opgepakt, met angstaanjagend effect! Hij weergalmde her en der in onophoudelijke salvo's; de ene jammerklacht volgde de andere, luider en luider, tot het donderend geloei op een duizendstemmig demonenkoor leek dat uit de peilloze diepten van het meer scheen op te stijgen. Het water zelf, waarvan het door vele vlammen verlichte oppervlak tevoren zo glad als een glasplaat was geweest, werd plotseeling onrustig alsof een krachtige windvlaag over zijn rimpelloze spiegel joeg.

Een tweede lied en een roffel op de trom en de berg trilde op zijn grondvesten door salvo's die door duistere en verre gangen rolden en op kanongebulder leken. Het lichaam van de sjamaan verhief zich een meter in de lucht en zat daar, knikkend en slingerend, door zichzelf gedragen als een spookverschijning. Maar de transformatie die zich nu in de jongen voltrok, deed iedereen huiveren, terwijl men sprakeloos het tafereel gadesloeg. De zilverige wolk rondom de jongen scheen nu ook hem in de lucht te heffen maar, anders dan bij de sjamaan, zijn voeten kwamen niet los van de grond. Het kind begon te groeien alsof het werk van jaren op miraculeuze wijze in enkele seconden werd volbracht. Hij werd lang en breed, en zijn bejaarde gezicht ging er ouder uitzien met het verouderen van zijn lichaam. Nog een paar seconden en de kindergestalte was volledig verdwenen. Ze was totaal in een ander individu overgegaan en, tot afgrijzen van degenen onder de aanwezigen die zijn verschijning kenden, was dit individu de oude Izvertzoff, en aan zijn slaap bevond zich een grote gapende wond waaruit grote druppels bloed stroomden.

Dit fantoom bewoog zich naar Nicolaas tot het vlak voor hem stilstond, terwijl hij met de haren overeind en de blik van een krankzinnige naar zijn eigen in zijn oom getransformeerde zoon staarde. De stilte als van een graf werd door de Hongaar verbroken die het kindfantoom toesprak en met plechtige stem vroeg:

‘In de naam van de grote meester, van hem aan wie alle macht toebehoort, antwoord de waarheid en niets dan de waarheid. Rusteloze geest, bent u door een ongeluk omgekomen, of door een laaghartige moord?’

De lippen van het spook bewogen, maar het was de echo die in hun plaats antwoordde met akelige kreten: ‘Vermoord! Vermoord!! Ver-moord!!!’

‘Waar? Hoe? Door wie?’ vroeg de bezweerder.

De verschijning wees met een vinger naar Nicolaas, en zonder zijn starende blik af te wenden of de arm omlaag te brengen, bewoog hij zich langzaam naar achteren naar het meer. Bij iedere schrede van het spook deed de jonge Izvertzoff, als door een onweerstaanbare betovering gedwongen, een stap in zijn richting, tot het fantoom het meer bereikte en het volgende ogenblik over zijn oppervlakte gleed. Het was een angstaanjagend, spookachtig schouwspel!

Toen hij tot op twee stappen van de rand van de waterige afgrond was gekomen, ging er een hevige schok door het lichaam van de schuldige. Hij wierp zich op de knieën en klemde zich aan een van de rustieke banken vast met een wanhopige greep, en wild voor zich uit starend slaakte hij een kreet die door merg en been ging. Het fantoom bleef nu bewegingloos op het water, kromde zijn uitgestrekte vinger, en wenkte hem langzaam naderbij te komen. Ineengedoken met een ellendig gevoel van angst gilde de ongelukkige man tot de grot ervan weergalmd: ‘Ik was het niet. . . . Nee, ik heb je niet vermoord!’

Toen volgde een plons en nu lag de jongen in het donkere water midden in het meer, worstelend voor zijn leven, terwijl dezelfde bewegingloze, strenge verschijning boven hem zweefde.

‘Vader! Vader! Red me. Ik verdrink!’ riep een jammerend stemmetje te midden van het geschreeuw van de spottende echo’s.

‘Mijn jongen!’ gilde Nicolaas met de stem van een maniak en sprong overeind. ‘Mijn jongen! Red hem! O, red hem! Ja, ik beken. Ik ben de moordenaar. Ik doodde hem!’

Een tweede plons en het fantoom verdween. Met een kreet

van afschuw snelde het gezelschap naar de verhoging, maar ze stonden plotseling als aan de grond genageld toen ze te midden van wentelende draaikolken een witachtige, vormloze massa zagen die de moordenaar en de jongen nauw omklemde en langzaam wegzank in het bodemloze meer.

Toen na deze gebeurtenissen enkelen van het gezelschap na een slapeloze nacht de volgende ochtend het verblijf van de Hongaar bezochten, vonden ze dat gesloten en verlaten. Hij en de sjamaan waren verdwenen. Velen van de oudste inwoners van P— herinneren zich hem; de inspecteur van politie, kol. S—, stierf enkele jaren geleden vast ervan overtuigd dat de edele reiziger de duivel was. De algemene ontzetting werd nog vergroot doordat in dezelfde nacht het huis van de Izvertzoffs in brand vloog en volkomen werd vernield. De aartsbisschop verrichtte de ceremonie van duiveluitbanning, maar men acht de plaats zelfs nu nog vervloekt. Het gouvernement liet de feiten onderzoeken en . . . gaf opdracht tot stilzwijgen.

HET LICHTGEVENDE SCHILD

WE WAREN EEN KLEINE selecte groep zorgeloze reizigers. Een week tevoren waren we uit Griekenland in Constantinopel aangekomen en hadden vanaf dat moment dagelijks veertien uur besteed om zwoegend de steile hoogten van Pera op en af te gaan, bazaars te bezoeken, de torenspitsen van minaretten te beklimmen en ons een weg te banen door horden hongerige honden, die traditioneel heer en meester zijn in de straten van Stamboul. Het nomadenleven is aanstekelijk, zegt men, en geen beschaving is sterk genoeg om de charme van onbeperkte vrijheid teniet te doen wanneer die eenmaal is genoten. De zigeuner kan niet uit zijn tent worden gelokt, en zelfs de gewone zwerver vindt in zijn ongerieflijke en wisselvallige bestaan een bekoring die hem ervan weerhoudt een vaste verblijfplaats en baan te accepteren. Mijn grootste zorg tijdens ons verblijf in Constantinopel was om mijn spaniël Ralph te bewaken, opdat hij niet dit slechte voorbeeld zou volgen en zich bij de hondennomaden, die de straten onveilig maakten, zou aansluiten. Hij was een aardig beest, mijn voortdurende metgezel en een beminde vriend. Omdat ik bang was hem te verliezen, hield ik zijn gangen nauwkeurig in de gaten; hij gedroeg zich de eerste drie dagen echter als een redelijk welopgevoede viervoeter en bleef trouw vlak achter me lopen. Bij elke onbeschaamde aanval van zijn mohammedaanse neven, hetzij bedoeld als een vijandige demonstratie of een vriendschaps-

betuiging, was zijn enige antwoord zijn staart tussen de benen te trekken en met een air van waardige ingetogenheid bescherming te zoeken onder de hoede van iemand van ons gezelschap.

Omdat hij dus vanaf het begin zo'n besliste afkeer van slecht gezelschap had getoond, raakte ik overtuigd van zijn onderscheidingsvermogen, en aan het eind van de derde dag was mijn waakzaamheid belangrijk verslapt. Mijn onvoorzichtigheid werd echter snel gestraft, en ik moest mijn misplaatste vertrouwen betreuren. Op een onbewaakt moment luisterde hij naar de stem van een of andere viervoetige verleidster en het laatste wat ik van hem zag, was het einde van zijn harige staart die om de hoek van een vies, kronkelend straatje verdween.

Zeer geërgerd bracht ik de rest van de dag door met vergeefs naar mijn zwiigende metgezel te zoeken. Ik bood twintig, dertig, veertig francs beloning voor wie hem terugbracht. Ongeveer evenveel zwervende Maltezers openden de jacht en tegen de avond drong de hele menigte ons hotel binnen, en elk van hen had een min of meer schurftige straathond in zijn armen die hij wilde laten doorgaan voor mijn weggelopen hond. Hoe meer ik ontkende, des te plechtiger drongen ze aan, en een van hen viel werkelijk op zijn knieën, haalde van op zijn borst een oude roestige metalen beeltenis van de H. Maagd tevoorschijn en zwoer een plechtige eed dat de Koningin van de Hemel zelf zo goed was geweest aan hem te verschijnen om het juiste dier aan te wijzen. Het lawaai was zo hevig geworden dat het ernaar uitzag dat de verdwijning van Ralph een relletje zou veroorzaken, zodat onze hotelhouder ten slotte enkele kawassen (gewapende politiemannen) moest ontbieden om dit regiment twee- en viervoeters met geweld weg te jagen. Ik raakte ervan overtuigd dat ik mijn hond nooit meer zou terugzien en ik was nog moedelozer toen de portier van het hotel, een vrij fatsoenlijke oude bandiet, die, naar het scheen, niet meer dan een half dozijn jaren op de galeien had doorgebracht, mij ernstig verzekerde dat alle moeite vergeefs was, omdat mijn spaniël nu ongetwijfeld dood en ook verslonden zou zijn, want de Turkse honden hielden veel van hun smakelijke Engelse broeders.

Deze hele discussie vond plaats in de straat vóór ons hotel en ik stond op het punt het zoeken tenminste voor die avond op te geven en het hotel binnen te gaan, toen een oude Griekse dame, een Phanariote die de herrie had gehoord vanaf het stoepje van een nabijgelegen deur, onze troosteloze groep naderde en mej. H—, een van ons gezelschap, aanraadde over het lot van Ralph navraag te doen bij de derwisjen.

‘Maar wat kunnen de derwisjen over mijn hond weten?’ zei ik, niet in de stemming voor een grap, zo dwaas leek me het voorstel.

‘De heilige mensen weten alles, Kyrea (mevrouw)’, zei ze, ietwat geheimzinnig. ‘Vorige week werd ik van mijn nieuwe satijnen mantel beroofd die mijn zoon juist voor mij uit Broussa had meegebracht en, zoals u allen ziet, ik heb hem teruggekregen en draag hem nu.’

‘Werkelijk? Dan hebben de heilige mannen het ook klaargespeeld uw nieuwe mantel naar het schijnt in een oude om te toveren’, zei een van de heren, die ons vergezelde, en terwijl hij sprak, wees hij op een lange scheur op de rug die onhandig met spelden was hersteld.

‘En dat is juist het wonderlijkste van het hele verhaal’, antwoordde de Phanariote rustig en niet in het minst uit het veld geslagen. ‘Ze toonden me in de lichtende cirkel de stadswijk, het huis en zelfs de kamer, waar de man, die mijn mantel had gestolen juist bezig was hem open te rijten en in stukken te snijden. Mijn zoon en ik hadden nauwelijks tijd naar de Kalindjikoulosek-wijk te lopen en mijn eigendom te redden. We betrapten de dief op heterdaad en herkenden hem beiden als de man die ons door de derwisjen in de magische maan was getoond. Hij bekende de diefstal en zit nu in de gevangenis.’

Hoewel niemand van ons iets begreep van wat ze met de magische maan en de lichtende cirkel bedoelde, en allen zich grondig voelden beetgenomen door haar verslag van de waarzeggende vermogens van de ‘heilige mannen’, waren we toch door haar manier van doen op een of andere manier ervan overtuigd dat het verhaal niet helemaal was verzonnen, en omdat ze

– hoe het ook zij – kennelijk erin was geslaagd haar eigendom terug te krijgen door op een of andere manier hulp te krijgen van de derwisjen, besloten we de volgende ochtend zelf op onderzoek te gaan, want wat haar had geholpen zou ook ons kunnen helpen.

De eentonige roepstem van de moëddzins vanaf de spitsen van de minaretten had juist aangegeven dat het twaalf uur was, toen we bij het neerdalen vanaf de hoogten van Pera naar de haven van Galata ons met moeite een weg baanden door de groezelige menigte van het handelskwartier van de stad. Voordat we de dokken bereikten, waren we half verdoofd door de uitroepen en de onophoudelijke oorverdovende kreten en door een Babylonische spraakverwarring die er heerste. In dit deel van de stad is het nutteloos te verwachten dat er huisnummers of straatnamen zijn om de weg te vinden. Elke gewenste plaats wordt aangeduid door zijn nabijheid tot een opvallend gebouw, zoals een moskee, een badhuis of Europese winkel; voor de rest moet men op Allah en zijn profeet vertrouwen.

Het kostte daarom veel moeite om ten slotte de Britse winkel voor scheepsbenodigdheden te ontdekken, waarachter we onze plaats van bestemming zouden moeten vinden. Onze hotelgids wist evenmin als wij waar de derwisjen verbleven, maar ten slotte stemde een kleine, eenvoudig geklede Griek voor een bescheiden fooi ermee in ons naar de dansers te brengen.

Toen we aankwamen, werden we in een grote, sombere hal gebracht die er uitzag als een verlaten stal. Ze was lang en smal; de vloer was dik bestrooid met zand als in een rijsschool, en werd alleen verlicht door kleine ramen die op enige hoogte boven de grond waren aangebracht. De derwisjen hadden hun ochtend-oefeningen beëindigd en rustten blijkbaar uit van hun inspannende bezigheden. Ze zagen er volkomen uitgeput uit; sommigen lagen passief in hoeken, anderen zaten op hun hurken wezenloos voor zich uit te staren en waren, zo werd ons verteld, aan het mediteren over hun onzichtbare godheid. Ze schenen ieder vermogen om te zien of te horen verloren te hebben, want geen van hen antwoordde op onze vragen, totdat een

lange magere figuur, die een hoge muts droeg waardoor hij zeker zeven voet lang leek, uit een donkere hoek tevoorschijn kwam. Nadat hij ons had verteld dat hij hun leider was, liet de reus ons weten dat de heilige broeders, die gewend waren bevelen voor extra ceremoniën van Allah zelf te ontvangen, in geen geval mochten worden gestoord. Maar toen onze tolk hem het doel van ons bezoek had uitgelegd dat alleen hem aanging, omdat hij de enige bewaarder van de 'voorspellende staf' was, verdwenen zijn bezwaren en hield hij zijn hand op voor een aalmoes. Nadat hij een vergoeding had gekregen, gaf hij te kennen dat slechts twee van ons gezelschap tegelijk de vertrouwelijke mededelingen over de toekomst mochten aanhoren, en ging ons voor, gevolgd door mej. H— en mijzelf.

We doken hem achterna in wat een half onderaardse doorgang scheen te zijn, en werden naar de voet van een lange ladder gebracht die naar een kamer onder het dak leidde. We klauterden naar boven achter onze gids, en, boven gekomen, bevonden we ons in een armzalig zolderkamertje van middelmatige grootte met kale wanden en zonder meubilair. Op de vloer lag een dikke laag stof, en een wirwar van spinnenwebben tooiden de verwaarloosde muren. In een hoek zagen we iets dat ik eerst aanzag voor een bundel oude vodden, maar al snel bewoog de bundel en richtte zich op, liep naar het midden van de kamer, en voor ons stond het meest wonderlijke schepsel dat ik ooit heb gezien. Het was een vrouwelijk wezen, maar of ze een vrouw of een kind was, was onmogelijk vast te stellen. Ze was een dwerg die er afzichtelijk uitzag, met een enorm hoofd, de schouders van een grenadier en een middel naar verhouding; dit alles werd gesteund door twee korte, magere spillebenen die niet opgewassen schenen te zijn tegen de taak om het gewicht van het monsterachtige lichaam te dragen. Ze had een grijnzend gelaat als van een sater, terwijl het was versierd met letters en tekens uit de Koran die er met helder gele verf op waren geschilderd. Op haar voorhoofd was een bloedrode maansikkel; haar hoofd was bedekt met een stoffige tarboesj, een soort fez; haar benen waren in een grote Turkse broek gestoken, en een

vuile witte mousseline was om haar lichaam gewikkeld, maar het kon haar lelijke misvormingen nauwelijks verbergen. Dit schepsel liet zichzelf in het midden van de vloer eerder neervallen dan dat het ging zitten, en toen haar gewicht op de gammele planken neerplofte, waaide er een wolk stof op waardoor we moesten hoesten en niezen. Dit was de beroemde Tatmos, bekend als het orakel van Damascus!

Zonder tijd te verliezen met beuzelpraat bracht de derwisj een stuk krijt tevoorschijn waarmee hij rond het meisje een cirkel trok van ongeveer zes voet middellijn. Vanachter de deur haalde hij twaalf koperen lampen, die hij vulde met een vloeistof uit een flesje dat hij bij zich droeg; en deze plaatste hij symmetrisch rondom de magische cirkel. Vervolgens brak hij een stukje hout van een paneel van de halfvergane deur af, die de sporen droeg van veel soortgelijke behandelingen en, terwijl hij het stukje hout tussen duim en wijsvinger hield, begon hij er met regelmatige tussenpozen op te blazen en wisselde het blazen af met het mompelen van een eigenaardig soort bezweringsformule, totdat er plotseling en zonder enige duidelijke oorzaak voor haar ontbranding een vonk op het stukje hout verscheen waardoor dit opvlamde als een droge lucifer. Toen stak de derwisj met deze uit zichzelf opgewekte vlam de twaalf lampen aan.

Tijdens deze handelingen ontdeed Tatmos, die tot dan volkomen onverschillig en onbeweeglijk had gezeten, haar blote voeten van haar gele slippers, wierp ze in een hoek en liet als een fraaie bijkomstigheid een zesde teen aan elke misvormde voet zien. De derwisj begaf zich nu binnen de cirkel, greep de enkels van de dwerg, gaf haar een ruk alsof hij een zak graan ophief en tilde haar van de grond; vervolgens deed hij een stap achteruit en hield haar hoofd omlaag. Hij schudde haar zoals men met een zak zou doen om haar inhoud samen te pakken, en deed dit regelmatig en ongedwongen. Daarna zwaaide hij haar heen en weer als een slinger totdat de nodige vaart was verkregen en, terwijl hij één voet losliet en de andere met beide handen greep, spande hij zijn spieren krachtig in en slingerde

haar rond in de lucht alsof ze een indiaanse knots was.

Mijn vriendin deinsde ontzet terug naar de verste hoek. De derwisj slingerde zijn levende last in het rond, waarbij ze volkomen passief bleef. De beweging versnelde totdat men het lichaam in zijn baan nauwelijks meer kon volgen. Dit duurde ongeveer twee of drie minuten tot hij de beweging vertraagde en er ten slotte geheel mee ophield; ogenblikkelijk bracht hij het meisje op haar knieën op de vloer in het midden van de door de lampen verlichte cirkel. Dat was de oosterse manier van mesmeriseren zoals gebruikelijk bij de derwisjen.

De dwerg scheen de buitenwereld nu volkomen te zijn vergeten en bevond zich in diepe trance. Haar hoofd en kin waren op haar borst gezakt, haar ogen waren glazig en staarden, en haar verschijning was zelfs nog afzichtelijker dan tevoren. De derwisj sloot daarop zorgvuldig de luiken van het enige raam, en we zouden in volkomen duister zijn geweest als er niet een gat in was geboord waardoor een heldere zonnestraal de verduisterde kamer in kwam en op het meisje scheen. Hij plaatste haar hangende hoofd zodanig dat de straal op haar kruin scheen, waarna hij, terwijl hij ons te kennen gaf stil te blijven, zijn armen over de borst vouwde en, met zijn ogen strak gevestigd op de lichte plek, zo onbeweeglijk bleef staan als een stenen beeld. Ik vestigde mijn ogen ook op dezelfde plek, en vroeg me af wat er daarna zou gebeuren en hoe deze vreemde ceremonie me zou helpen om Ralph te vinden.

Geleidelijk nam de heldere plek, alsof ze van buitenaf door de zonnestraal een grotere schittering had gekregen die zich binnen haar eigen omvang verdichtte, de vorm aan van een heldere ster die als vanuit een brandpunt stralen in iedere richting uitzond.

Dit had een wonderlijk optisch effect: de kamer, die tevoren gedeeltelijk door de zonnestraal was verlicht, werd donkerder en donkerder naarmate de straling van de ster toenam, totdat we ons in een Egyptische duisternis bevonden. De ster flikkerde, trilde en begon te draaien, eerst heel langzaam, toen sneller en sneller, waarbij de omtrek bij iedere draaiing toenam, totdat ze een schitterende ronde schijf vormde en we de dwerg, die in

het licht scheen te zijn opgenomen, niet langer zagen. Nadat de ster geleidelijk een bijzonder hoge snelheid had gekregen, zoals met het meisje was gebeurd toen de derwisj haar ronddraaide, begon de beweging af te nemen en ging ten slotte over in een zwakke trilling, als van stralen maanlicht die glinsteren op kabbelend water. Daarop flikkerde ze nog een ogenblik, zond enkele laatste lichtflitsen uit en bleef toen onbeweeglijk, terwijl ze de dichtheid en het kleurenspeel van een reusachtige opaal aannam. De schijf straalde nu met een maanachtige glans, zacht en zilverachtig, maar in plaats van het zolderkamertje te verlichten scheen ze de duisternis ervan slechts te versterken. De rand van de cirkel bevond zich niet half in de schaduw maar was juist scherpomlijnd zoals bij een zilveren schild.

Nu alles gereed was, strekte de derwisj, zonder een woord te zeggen of zijn blik van de schijf af te wenden, een hand uit en greep de mijne, trok me naar zich toe en wees op het lichtgevende schild. Terwijl we naar de aangeduide plaats keken, zagen we er grote vlekken op verschijnen zoals die op de maan. Deze vervormden zich geleidelijk tot figuren die, scherp afgetekend in hun natuurlijke kleuren, begonnen te bewegen. Ze leken noch op een foto noch op een gravure; en nog minder op de weerkaatsing van beelden in een spiegel, maar alsof de schijf een camee was en ze in reliëf boven de oppervlakte waren gesneden en daarna met leven en beweging begiftigd. Tot mijn verwondering en de ontsteltenis van mijn vriendin herkenden we de brug die van Galata naar Stamboul leidt en de Gouden Hoorn van de nieuwe naar de oude stad overspant. Daar waren de mensen die zich heen en weer haastten, stoomboten en kleurige kaïks die over de blauwe Bosporus gleden, vele gebouwen, villa's en paleizen weerspiegeld in het water; en het hele beeld werd verlicht door de middagzon. Het ging als een panorama voorbij, maar de indruk was zo levendig dat we niet konden zeggen of dit beeld in beweging was of dat wijzelf bewogen. Het was alles een drukte en een leven, maar geen geluid verbrak de benauwende stilte. Het ging geluidloos als een droom. Het was een spookbeeld. Straat na straat en wijk na wijk volgden

elkaar op; daar was de bazaar met zijn nauwe, overdekte doorgangen, de kleine winkels aan elke kant, de koffiehuisen met zwaar rokende Turken; en toen ze ons voorbijgleden of wij hen, gooiden een van de rokers de nargileh en de koffie van een ander ondersteboven, en de stortvloed van geluidloze scheldwoorden maakte ons erg aan het lachen. Zo reisden we met het beeld mee, totdat we bij een groot gebouw kwamen dat ik herkende als het paleis van de minister van financiën. In een greppel achter het gebouw en vlak bij de moskee lag mijn arme Ralph in een plas modder, zijn zijdeachtige vacht geheel besmeurd! Hijgend en incengedoken alsof hij uitgeput was, scheen hij bijna dood; en om hem heen waren enkele straathonden die er verwaarloosd uitzagen en die in de zon knipoogden en naar vliegen haptten!

Ik had alles gezien wat ik wenste, hoewel ik tegen de derwisj met geen woord over de hond had gerept en meer uit nieuwsgierigheid was gekomen dan met de gedachte aan enig succes. Ik was ongeduldig en wilde direct weggaan en Ralph terugvinden maar toen mijn vriendin me smeekte nog even te blijven, stemde ik met tegenzin in. Het toneel verdween geleidelijk en mej. H— ging op haar beurt naast de derwisj zitten.

‘Ik zal aan *hem* denken’, fluisterde ze mij in mijn oor met een geestdrift die jongedames gewoonlijk hebben wanneer ze over de aanbeden *hem* spreken.

We zien een uitgestrekt strand en een blauwe zee met witte golven die dansen in de zon, en een grote stoomboot doorklieft de wateren langs een verlaten kust en laat een melkachtig spoor achter. Het dek is vol leven, de mannen zijn druk bezig aan de voorkant, de kok met een witte muts en voorschoot komt uit de kombuis, officieren in uniform lopen rond, passagiers vullen het achterdek, luieren, flirten of lezen, en een jongeman die we beiden herkennen, komt naar voren en leunt over de reling. Dat is *hem*.

Mej. H— snakt even naar adem, bloost en glimlacht, en concentreert zich opnieuw. Het beeld van de boot verdwijnt; de magische maan blijft enige ogenblikken leeg. Maar nieuwe

vlekken verschijnen op haar lichtende vlak; we zien een bibliotheek langzaam verschijnen uit haar diepten – een bibliotheek met groene vloerbedekking en behang, en boekenplanken langs de wanden van de kamer. In een armstoel aan een tafel onder een hanglamp zit een oude heer te schrijven. Zijn grijze haar is naar achteren gekamd, zijn gezicht is gladgeschoren en zijn gezicht heeft een vriendelijke uitdrukking.

De derwisj maakt een haastige beweging om stil te zijn; het licht op de schijf trilt, maar krijgt weer zijn rustige schittering en opnieuw is de oppervlakte ervan een ogenblik zonder beeld.

We zijn nu terug in Constantinopel en uit de parelachtige diepten van het schild verschijnen onze eigen hotelkamers. Daar zijn onze papieren en boeken op het bureau, de reishoed van mijn vriendin in een hoek, haar linten die bij de spiegel hangen, en op haar bed ligt dezelfde japon die ze had uitgedaan voor we onze excursie begonnen. Geen detail ontbrak om de identificatie volmaakt te doen zijn; als om te bewijzen, dat we niet iets zagen dat in onze eigen verbeelding was opgeroepen, liggen daar op de toilettafel twee ongeopende brieven waarvan het handschrift duidelijk door mijn vriendin werd herkend. Ze waren van een van haar dierbare familieleden van wie ze bericht had verwacht in Athene, maar toen werd ze teleurgesteld. Het toneel vervaagde en nu zagen we de kamer van haar broer; hijzelf lag op een divan en een bediende bette zijn hoofd, waarlangs tot onze ontsteltenis bloed droop. We hadden de jongen een uur tevoren volkomen gezond achtergelaten; toen ze dat beeld zag, uitte mijn vriendin een kreet van schrik en, terwijl ze mijn hand greep, trok ze mij mee naar de deur. We voegden ons weer bij onze gids en vrienden in de lange hal en haastten ons terug naar het hotel.

De jonge H— was van de trap gevallen en had zijn voorhoofd nogal ernstig verwond; in onze kamer stonden op de toilettafel de twee brieven die tijdens onze afwezigheid waren gekomen. Ze waren uit Athene nagezonden. Ik bestelde een rijtuig en reed onmiddellijk naar het ministerie van financiën en nadat ik met de gids was uitgestapt, haastte ik me naar de

greppel die ik voor het eerst in de lichtende schijf had gezien! Midden in de plas, lelijk gehavend, half verhongerd, maar nog levend, lag mijn mooie spaniël Ralph, en bij hem waren de knipogende straathonden die onverschillig naar vliegen haptten.

UIT DE POOLSTREEK

☞ *Een kerstverhaal* ☞

TEEN JAAR GELEDEN kwam tijdens de kerstvakantie een groot gezelschap in een landhuis bijeen, of beter gezegd in het oude kasteel en familiebezit van een rijke landeigenaar in Finland. In het kasteel waren veel overblijfselen die herinnerden aan de gastvrije manier van leven van onze voorouders; en er werden veel middeleeuwse gewoonten in ere gehouden, gebaseerd op traditie en bijgeloof, half Fins en half Russisch, het laatste meegebracht van de oevers van de Neva door de vrouwelijke eigenaren ervan. Kerstbomen werden versierd en er werden hulpmiddelen klaargelegd om voorspellingen te doen. Want er waren in dat oude kasteel lugubere door de wormen aangevreten portretten van beroemde voorouders en ridders en jonkvrouwen, oude verlaten torentjes, met bastions en gotische ramen, mysterieuze sombere steegjes, donkere eindeloze keldergewelven die gemakkelijk waren om te bouwen tot onderaardse passages en grotten, en spookachtige kerkers waar de rusteloze geestverschijningen van helden van lokale legenden rondwaarden. Kortom, het oude landhuis bood elk element voor een romantisch griezelveelverhaal. Maar helaas! Deze keer dienen ze nergens voor; in *dit* verhaal spelen die geliefde oude verschrikkingen geen rol zoals anders het geval had kunnen zijn.

De belangrijkste held ervan is een gewone prozaïsche man – laten we hem Erkler noemen. Ja; dr. Erkler, professor in de

medicijnen, half Duits aan vaderskant, een volle Rus van moederskant en ook door zijn opvoeding, en iemand die er nogal zwaar gebouwd en als een gewone sterveling uitzag. Toch gebeurden er heel uitzonderlijke dingen met hem.

Erkler bleek een verwoed reiziger te zijn die vrijwillig een van de beroemdste ontdekkingsreizigers op zijn reizen rond de wereld had vergezeld. Meer dan eens hadden ze beiden oog in oog gestaan met de dood, door een zonnesteek in de tropen of door de kou in de poolgebieden. Niettemin sprak de doctor met een nooit verslappend enthousiasme over hun 'overwinteringen' in Groenland en op Nova Zembla, en over de woestijnvlakten in Australië waar een kangoeroe zijn lunch was en een emoe zijn avondeten, en hij bijna was gestorven van de dorst tijdens een tocht langs een pad waar geen water was en waar ze veertig uur voor nodig hadden.

'Ja,' merkte hij altijd op, 'ik heb bijna alles meegemaakt, behalve wat u zou omschrijven als iets *bovennatuurlijks*. Dat wil zeggen als we een bepaalde bijzondere gebeurtenis in mijn leven buiten beschouwing laten – een man die ik ontmoette, over wie ik u nu iets ga vertellen – en de . . . werkelijk heel vreemde, en ik kan eraan toevoegen volkomen *onverklaarbare*, resultaten die werden bereikt.'

Luidruchtig verlangde men dat hij zich nader zou verklaren, en gedwongen hieraan toe te geven, begon de doctor zijn verhaal.

'In 1878 moesten we overwinteren op de noordwestkust van Spitsbergen. Tijdens de korte zomer hadden we geprobeerd de weg te vinden naar de pool, maar zoals gewoonlijk bleek de poging te mislukken als gevolg van ijsbergen, en na verschillende vruchteloze pogingen moesten we het opgeven. We hadden ons nog nauwelijks geïnstalleerd of de poolnacht overviel ons, onze stoomboten raakten ingeklemd tussen de ijsschotsen in de Golf van Mussel en voren vast, en acht maanden lang waren we afgesloten van de rest van de bewoonde wereld. Ik beken dat ik het zelf eerst verschrikkelijk vond. We werden vooral ontmoedigd toen op een stormachtige nacht de sneeuwstorm een hoe-

veelheid materiaal uiteenjoeg die was klaargelegd voor ons winterverblijf, en ons beroofde van meer dan veertig herten van onze kudde. Het vooruitzicht te verhongeren is niet bevorderlijk voor een goed humeur; en met de herten hadden we de beste *plat de résistance* verloren tegen de poolvorst, want het menselijk organisme vraagt in dat klimaat extra verwarming en stevig voedsel. We verzoenden ons ten slotte met ons verlies, en raakten zelfs gewend aan het plaatselijke en in feite meer voedzame eten – zeehonden en zeehondenvet. Onze manschappen bouwden van de resten van ons hout een huis dat keurig in twee aparte ruimtes was verdeeld, één voor onze drie docenten en mijzelf, en het andere voor henzelf; er werden een paar houten schuren geconstrueerd voor meteorologisch, astronomisch en magnetisch onderzoek, en we voegden er zelfs een stal aan toe om de paar overgebleven herten te beschermen. En toen begon de monotone reeks dagen en nachten zonder dageraad, nauwelijks van elkaar te onderscheiden, behalve door donkergrijze schaduwen. De buien van zwaarmoedigheid die we kregen waren soms verschrikkelijk! We hadden gedacht twee van onze drie stoomboten in september naar huis te sturen, maar de voortijdige en onvoorziene vorming van ijsmuren er rondom dwarsboomde onze plannen; en nu we waren opgescheept met de hele bemanning, moesten we nog zuiniger zijn met onze magere voorraden brandstof en licht. Lampen werden alleen voor wetenschappelijke doeleinden gebruikt: de rest van de tijd moesten we ons tevredenstellen met Gods licht – de maan en de aurora borealis. Maar hoe kan men dit glorieuze, weergalooze noorderlicht beschrijven? Ringen, pijlen, gigantische vuurzeeën van nauwkeurig verdeelde stralen in de meest levendige en gevarieerde kleuren. De door de maan beschenen novembernachten waren eveneens schitterend. Het spel van de stralen maanlicht op de sneeuw en de ijsschotsen was heel markant. Dit waren sprookjesnachten.

Wel, op één van die nachten – het kan evengoed één van die *dagen* zijn geweest, want vanaf eind november tot ongeveer half maart was er geen enkele schemering om dag en nacht te onder-

scheiden – ontdekten we plotseling in het spel van gekleurde stralen die toen een gouden rozeachtige kleur op de sneeuwvlakten wierpen, een donkere bewegende vlek. Deze werd groter en scheen zich te verspreiden toen ze dichterbij ons kwam. Wat betekende dit? Het leek op een kudde vee, of een groep levende mensen die over de besneeuwde wildernis draafden. Maar de dieren daar waren wit zoals al het andere. Wat was het dan? Waren het mensen?

We konden onze ogen niet geloven. Ja, een groep mensen naderde ons verblijf. Het bleek een groep van ongeveer vijftig zeehondenjagers, geleid door Matiliss, een bekende en ervaren zeeman uit Noorwegen. Ze waren door de ijsbergen overvallen, evenals wij.

‘Hoe wist u dat wij hier waren?’ vroegen we.

‘Oude Johan, datzelfde oude mannetje, wees ons de weg’, antwoordden ze, en wezen op een eerbiedwaardig uitziende oude man met sneeuw witte lokken.

Eerlijk gezegd zou het voor hun gids veel meer gepast zijn om thuis bij het vuur te zitten dan om met jongere mannen op zeehonden te jagen in de poolgebieden. En dat hebben we hen ook gezegd, en we vroegen ons nog altijd af hoe hij op de hoogte was gekomen van onze aanwezigheid in dit rijk van witte beren. Hierop glimlachten Matiliss en zijn vrienden, en verzekerden ons dat ‘oude Johan’ *alles wist*. Ze merkten op dat wij nieuwelingen in dit poolgebied moesten zijn, omdat we de figuur Johan niet kenden en ons nog konden verbazen over iets dat over hem werd gezegd.

‘Ik vang al bijna vijfenveertig jaar zeehonden in de poolzee’, zei de aanvoerder van de jagers, ‘en zover mijn herinnering teruggaat, heb ik hem altijd gekend, en precies zoals hij nu is, een oude man met een witte baard. En lang geleden toen ik als kleine jongen met mijn vader naar zee ging, vertelde hij me al hetzelfde over de oude Johan, en hij voegde eraan toe dat zijn vader en ook zijn grootvader Johan hadden gekend toen ze nog een jongen waren, en geen van hen had hem ooit anders gezien dan zo wit als onze sneeuw. En, zoals onze voorouders hem de

bijnaam gaven ‘de witharige allesweter’, zo noemen wij zeehondenjagers hem vandaag nog steeds.’

‘Wilt u ons laten geloven dat hij tweehonderd jaar oud is?’ lachten we.

Sommige van onze zeelieden die zich rond de witharige verschijning scharden, overspoelden hem met vragen.

‘Grootvader! vertel ons, hoe oud bent u?’

‘Ik weet het eigenlijk zelf niet, jongens. Ik leef zolang God het heeft beschikt. Wat betreft mijn leeftijd: Ik heb de jaren nooit geteld.’

‘En hoe wist u, grootvader, dat wij hier op deze plek overwinterden?’

‘God heeft me geleid. Hoe ik ervan hoorde, weet ik niet maar ik wist het – ik wist het.’

DE BEZIELDE VIOOL

I

IN HET JAAR 1828 kwam een oude Duitse muzikleraar naar Parijs met zijn leerling en vestigde zich onopvallend in een van de rustiger buitenwijken van de wereldstad. Eerstgenoemde verheugde zich in de naam Samuel Klaus; de tweede luisterde naar de meer poëtische naam Franz Stenio. De jongere man was violist, en bezat, zoals het gerucht ging, een buitengewoon, aan het wonderbaarlijke grenzend talent. Maar omdat hij arm was en nog geen naam had gemaakt in Europa, bleef hij enkele jaren in de hoofdstad van Frankrijk – het kloppende hart van de zo veranderlijke mode van het vasteland – onbekend en niet gewaardeerd. Franz was afkomstig uit Stiermarken, en op het moment van de gebeurtenis die nu wordt beschreven was hij een jongeman, een flink stuk onder de dertig. Hij had een filosofische en dromerige aard, had alle mystieke eigenaardigheden van een waar genie, en deed denken aan enkele helden uit Hoffmanns *Fantastische Vertellingen*. Het begin van zijn leven was heel ongewoon geweest, in feite heel excentriek, en om dit verhaal beter te kunnen begrijpen, moet zijn levensverhaal kort worden verteld.

Hij werd geboren bij heel vrome plattelandsmensen in een rustig dorp in de Stiermarkse Alpen; en werd grootgebracht ‘door de plaatselijke dwergen die over zijn wieg waakten’; hij groeide op in een merkwaardige atmosfeer van demonen en vampiers die zo’n belangrijke rol spelen in het huishouden van elke Stiermarker en Sloveen in Zuid-Oostenrijk; later studeerde hij in de schaduw van de oude kastelen langs de Rijn in Duits-

land; Franz was na zijn jeugd door elk emotioneel stadium gegaan op het gebied van het zogenaamde ‘bovennatuurlijke’. Hij had ooit ook de ‘occulte kunsten’ bestudeerd met een enthousiaste leerling van Paracelsus en Khunrath; alchemie had voor hem weinig theoretische geheimen; en hij had geliefhebberd in ‘ceremoniële magie’ en ‘tovenarij’ met enkele Hongaarse zigeuners. Maar boven alles hield hij van muziek en het meest nog van zijn viool.

Toen hij tweeëntwintig was, gaf hij plotseling zijn praktische onderzoeken van het occulte op, en vanaf die dag, hoewel hij in zijn denken nog even toegewijd was aan de schone Griekse goden, gaf hij zich volledig over aan zijn kunst. Uit zijn klassieke studie hield hij zich alleen nog maar bezig met de muzen – vooral met Euterpe – en hij betoonde eerbied aan haar altaar – en Orpheus met zijn magische lier die hij met zijn viool probeerde te evenaren. Afgezien van zijn dromerige geloof in nimfen en sirenen – waarschijnlijk op grond van de dubbele relatie van laatstgenoemden met de muzen via Calliope en Orpheus – was hij maar weinig geïnteresseerd in zaken van dit ondermaanse. Als wierook stegen al zijn aspiraties op met de golven van de hemelse harmonie die hij aan zijn instrument onttrok, naar een hogere en edeler sfeer. Hij droomde terwijl hij wakker was, en alleen tijdens die uren waarin zijn magische strijkstok hem langs de golven van geluid voerde naar de heidense Olympus, naar de voeten van Euterpe, leidde hij een werkelijk maar betoverd leven. In zijn geboortestreek waar verhalen van magie en toverkracht uit elke centimeter van de bodem kwamen, was hij altijd een vreemd kind geweest; als jongen werd hij steeds vreemder, en groeide ten slotte uit tot een volwassen man zonder enige eigenschap van een kind te hebben vertoond. Nooit had een mooi gelaat zijn aandacht getrokken; geen moment waren zijn gedachten afgeweken van zijn eenzame studie naar een leven buiten dat van een mystieke bohemien. Tevreden met zijn eigen gezelschap, had hij zo de beste jaren van zijn jeugd en volwassenheid doorgebracht met zijn viool als zijn belang-

rijkste afgod, en met de goden en godinnen van het oude Griekenland als zijn gehoor, volledig onbekend met het werkelijke leven. Zijn hele bestaan was één lange dag van dromen, melodie en zonlicht geweest, en hij had nooit andere aspiraties gevoeld.

Hoe nutteloos, maar o, hoe heerlijk waren die dromen! Hoe levendig! En waarom zou hij een beter lot verlangen? Was hij niet al wat hij verlangde te zijn; in zijn denken veranderde hij in een seconde in een of andere held; van Orpheus, die de hele natuur ademloos in zijn greep hield, tot de deugniet die fluit speelde onder de plataan voor de najaden van Callirrhoë's kristallen fontein? Dartelden de snelvoetige nimfen niet op zijn wenken en reageerden ze niet op het geluid van de toverfluit van de Arcadische herder die hijzelf was? Zie, de godin van de liefde en schoonheid daalde zelf af uit de hemel, aangetrokken door de lieflijke klanken van zijn viool! Toch kwam er een tijd waarin hij de voorkeur gaf aan Syrinx boven Aphrodite – niet als een schone nimf die door Pan werd nagezeten, maar nadat zij door de genadige goden was getransformeerd in het riet waaruit de gefrustreerde god van de herders zijn toverfluit had gemaakt. Want na verloop van tijd groeit ook de ambitie en wordt zelden tevredengesteld. Toen hij op zijn viool de betoverende klanken die in zijn geest weerklonken probeerde te evenaren, hield de hele Parnassus zich stil onder de bekoring ervan, of voegde zich bij het hemelse koor; maar het publiek waarnaar hij tenslotte verlangde bestond uit meer dan de door Hesiodus bezongen goden, ja uit de meest waarderende melomanen van de Europese hoofdsteden. Hij was jaloers op de toverfluit, en zou er wat graag over beschikken.

‘O! Kon ik maar een nimf aantrekken tot mijn geliefde viool!’ riep hij vaak, als hij na een van zijn dagdromen wakker werd. ‘O, kon ik maar in de geest de afgrond van de tijd overspannen! O, kon ik maar voor één korte dag deelhebben aan de geheime kunsten van de goden, zelf een god zijn in de ogen en oren van een verrukte mensheid; en na het geheim van de lier van Orpheus te hebben geleerd, of een sirene te hebben bemachtigd

voor in mijn viool, daardoor stervelingen tot mijn eigen glorie van dienst zijn!

Na jarenlang zo te hebben gedroomd in het gezelschap van de goden van zijn verbeelding, begon hij nu te dromen van de vergankelijke glorie van roem op deze aarde. Maar op dat moment werd hij plotseling vanuit een van de Duitse universiteitsstadjes waar hij de laatste twee jaar had gewoond, door zijn moeder die weduwe was naar huis geroepen. Door deze gebeurtenis kwam er een einde aan zijn plannen, tenminste voor zover het de directe toekomst betrof, want hij had tot dan toe voor zijn schrale toelage op haar alleen gesteund, en zijn middelen waren niet voldoende voor een onafhankelijk bestaan buiten zijn geboorteplaats.

Zijn terugkeer had een heel onverwacht gevolg. Zijn moeder, die in hem haar enige liefde bezat, stierf kort nadat ze haar Benjamin bij terugkomst had begroet; en de goede vrouwen van het stadje roerden hun snelle tong nog maanden daarna over de werkelijke oorzaak van haar dood.

Vóór de terugkeer van Franz was Frau Stenio een gezonde mollige vrouw van middelbare leeftijd, sterk en hartelijk. Ze was ook een vrome en godvrezende ziel, die nooit had nagelaten haar gebeden te zeggen en tijdens zijn afwezigheid al die jaren bij de vroegmis nooit had ontbroken. Op de eerste zondag nadat haar zoon was thuisgekomen – een dag waar ze naar had uitgekeken, en zich al maanden verheugd een beeld van had gevormd, waarin ze hem aan haar zijde zag knielen in het kerkje op de heuvel – riep ze hem van onderaan de trap. Het uur was gekomen waarop haar vrome droom zou uitkomen, en ze wachtte op hem, en veegde zorgvuldig het stof van het gebedenboek dat hij in zijn kindertijd had gebruikt. Maar in plaats van Franz reageerde zijn viool op haar oproep en vermengde zijn sonore klank met de nogal krakende tonen van het vrolijke zondagse klockgelui. De liefhebbende moeder was enigszins geschokt te horen dat de tot gebed oproepende klanken verloren gingen in de merkwaardige grillige tonen van de ‘Dans van de heksen’; ze schenen haar zo bovennatuurlijk en spottend

toe. Maar ze viel bijna flauw toen ze hoorde dat haar geliefde zoon definitief weigerde naar de kerk te gaan. Hij ging nooit naar de kerk, antwoordde hij koeltjes. Het was tijdverspilling; bovendien werkte het luide galmen van het oude kerkorgel op zijn zenuwen. Niets kon hem bewegen zich te onderwerpen aan de marteling van het luisteren naar dat gammele orgel. Hij was vastbesloten, en niets kon hem overhalen. Hij maakte een einde aan haar smeekbeden en protesten door aan te bieden om voor haar een 'hymne aan de zon' te spelen die hij zojuist had gecomponeerd.

Vanaf die gedenkwaardige zondagochtend verloor Frau Stenio haar gebruikelijke zielenrust. Ze haastte zich haar verdriet voor te leggen aan de biechtvader en daar haar troost te vinden; maar wat ze als antwoord kreeg van de strenge priester vulde haar zachtaardige en oprechte ziel met ontzetting en bijna met wanhoop. Vanaf dat moment werd ze achtervolgd door een gevoel van angst, een gevoel van diepe afschuw die bij haar al snel een chronische toestand werd; haar nachten werden onrustig en slapeloos, haar dagen bracht ze door met gebeden en klaagzangen. In haar moederlijke ongerustheid over de verlossing van de ziel van haar geliefde zoon, en over zijn welzijn na de dood, deed ze een reeks overhaaste geloften. Toen ze merkte dat noch de petitie in het Latijn aan de Moeder van God, voor haar geschreven door haar geestelijke raadsman, noch de nederige smeekbeden in het Duits, door haar gericht aan elke heilige van wie ze reden had te geloven dat hij in het paradijs woonde, het gewenste effect had, ondernam ze pelgrimstochten naar verre heilige plaatsen. Op een van die reizen naar een heilige kapel hoog in de bergen vatte ze kou, midden tussen de gletsjers van Tirol, en daalde vandaar slechts af om het bed te houden, waarvan ze niet meer opstond. Frau Stenio's gelofte had haar in zekere zin het gewenste resultaat gebracht. De arme vrouw kreeg nu de gelegenheid in eigen persoon de heiligen op te zoeken in wie ze zo vast geloofde, en tegenover hen te pleiten voor haar afvallige zoon, die weigerde hen en

de kerk te volgen, en spotte met monniken en de biechtstoel, en het orgel zo afschuwelijk vond.

Franz betreurde oprecht de dood van zijn moeder. Hij was zich niet ervan bewust dat hij indirect de oorzaak ervan was, en voelde geen berouw; hij verkocht de bescheiden hoeveelheid huishoudelijke goederen en bezittingen; en omdat hij weinig geld had en zorgeloos was, besloot hij een paar jaar te voet te reizen voordat hij zich ergens zou vestigen om een bepaald beroep uit te oefenen.

Een vaag verlangen om de grote steden van Europa te zien en zijn geluk te beproeven in Frankrijk lag ten grondslag aan zijn reisplannen, maar zijn leefgewoonten als bohemien waren te sterk om plotseling op te geven. Hij belegde zijn kleine kapitaal bij een bankier als appeltje voor de dorst, en begon zijn voetreis door Duitsland en Oostenrijk. Onderweg betaalde hij met zijn vioolspel voor zijn logies en maaltijden in de herbergen en boerderijen, en hij bracht zijn dagen door in groene velden en statige stille wouden, alleen met de natuur, en daarbij droomde hij zoals altijd met open ogen. Tijdens de drie maanden van zijn aangename reizen her en der daalde hij geen moment af van de Parnassus; maar zoals een alchemist lood omzet in goud, zo transformeerde hij alles onderweg in een lied van Hesiodus of Anacreon. Elke avond als hij voor zijn avondmaaltijd en zijn overnachting viool speelde op een grasveld of in de zaal van een rustieke herberg, werd het hele tafereel door zijn verbeeldingskracht voor hem veranderd. Boerenjongens en dorpsmeisjes werden omgevormd tot Arcadische herders en nimfen. De met zand bedekte vloer was nu een groen grasveld; de onhandige paren die met de wilde gratie van getemde beren rondraaiden op de driekwartsmaat werden priesters en priesteressen van Terpsichore; de lijvige dochters met appelwangen en blauwe ogen van het Duitse platteland werden de Hesperiden die cirkelden rond bomen met gouden appels. Maar ook de melodieën van de Arcadische halfgoden, die hun syrinxen bespeelden en alleen voor zijn eigen betoverde oren hoorbaar waren, verdwenen niet bij het aanbreken van de dag. Want

zodra het gordijn van de slaap voor zijn ogen openschoof, betrad hij een nieuw magisch rijk van dagdromen. Op weg naar een donker en statig dennenbos speelde hij onophoudelijk voor zichzelf en voor alles om hem heen. Hij speelde viool voor de groene heuvel, en direct bogen de berg en de met mos bedekte rotsen zich naar voren om hem beter te kunnen horen, zoals ze hadden gedaan bij de klank van de orfische lier. Hij speelde voor de vrolijk gestemde beek, voor de voortsnellende rivier, en beide vertraagden en hielden hun golven in, en werden stil, en schenen geheel in vervoering naar hem te luisteren. Zelfs de ooievaar met zijn lange poten die op het rieten dak van de rustieke molen meditatief op één been stond, en ernstig bezig was het probleem van zijn te lange gestalte op te lossen, uitte een lange en schrille kreet naar hem en krijste, 'Bent u Orpheus zelf, o Stenio?'

Het was een periode, bijna elke dag, elk uur, van volle gelukzaligheid en verrukking. De laatste woorden van zijn stervende moeder, die hem fluisterend vertelde over de verschrikkingen van een eeuwige verdoemenis, hadden hem onberoerd gelaten, en het enige beeld dat haar waarschuwing bij hem had opgeroepen was dat van Pluto. Door een gemakkelijke associatie van ideeën zag hij de heer van de duistere onderwereld hem net zo begroeten als hij de echtgenoot van Eurydice had begroet. Betoverd door de magische klanken van zijn viool, was het rad van Ixion weer tot stilstand gekomen en bracht zo enige verlichting voor de ellendige verleider van Juno, en logenstrafte degenen die de eeuwigheid opeisen voor de duur van de straf van verdoemde zondaars. Hij zag dat Tantalus zijn aanhoudende dorst vergat, en smakte met zijn lippen terwijl hij de hemelse melodie in zich opzoog; de steen van Sisyphus werd bewegingloos, de furiën zelf glimlachten naar hem, en de heerser van de duistere regionen was verrukt, en zei zijn viool te prefereren boven de lier van Orpheus. Als de mythologie serieus wordt genomen, vormt ze dus een onmiskenbaar middel tegen angst, tegen theologische dreigementen, vooral als ze gepaard gaat met een waanzinnige en hartstochtelijke liefde

voor muziek; bij Franz bleek Euterpe in iedere strijd te overwinnen, ja zelfs met de hel!

Maar aan alles komt een einde, en al snel moest Franz zijn onafgebroken dromerijen opgeven. Hij had het universiteitsstadje bereikt waar zijn oude vioolleraar Samuel Klaus woonde. Toen deze hoogbejaarde musicus ontdekte dat zijn geliefde leerling, Franz, weinig geld was nagelaten en nog minder werd aangetrokken tot aardse zaken, werd zijn vriendschap voor de jongen tien keer zo sterk. Hij sloot Franz in zijn hart, en onmiddellijk adopteerde hij hem als zijn zoon.

De oude leraar deed denken aan een van die groteske figuren die eruitzien of ze juist uit een middeleeuwse plaat zijn gestapt. En ondanks al zijn fantastische allures van een nachtkabouter had Klaus een bijzonder liefhebbend hart, dat zo zachtaardig was als dat van een vrouw, en hij had de zelfopofferende natuur van een oude christelijke martelaar. Toen Franz hem kort had verteld wat hij de laatste jaren had meegemaakt, nam de leraar hem bij de hand en leidde hem naar zijn studeerkamer en zei eenvoudig:

‘Blijf bij me, en maak een eind aan je manier van leven als bohemien. Word beroemd. Ik ben oud en heb geen kinderen en zal je vader zijn. Laten we samen door het leven gaan en alles vergeten behalve de roem.’

En daarna bood hij aan met Franz naar Parijs te gaan langs verschillende grote Duitse steden, waar ze hun reis zouden onderbreken om concerten te geven.

Na enkele dagen slaagde Klaus erin Franz zijn rondtrekkende leven en zijn onafhankelijkheid als artiest te laten vergeten, en hij wekte in zijn leerling opnieuw de latente ambitie en het verlangen naar wereldse roem. Tot nu toe, sinds zijn moeders dood, was hij tevreden geweest om alleen van de goden en godinnen die zijn levendige verbeelding bewoonden applaus te ontvangen; nu begon hij opnieuw te verlangen naar de bewondering van stervelingen. Door de bekwame en zorgvuldige training van de oude Klaus groeide de kracht en de betoverende werking van zijn opmerkelijke talent met de dag, en ook zijn

reputatie groeide in iedere stad en plaats waar hij optrad. Zijn ambitie werd snel gerealiseerd; de beschermheren van de verschillende muziekcentra, aan de gunsten van wie zijn talent werd onderworpen, verklaarden hem al snel tot *de* violist van deze tijd, en het publiek verkondigde luid dat hij niet werd geëvenaard door wie ook maar die ze ooit hadden gehoord. Deze lofprijzingen zorgden ervoor dat zowel meester als leerling heel snel hun verstand verloren.

Maar Parijs stond niet zo snel klaar met zo'n waardering. Parijs vormt haar eigen reputaties, en zal geen enkele op geloof aannemen. Ze hadden er bijna drie jaar gewoond en beklommen nog steeds met moeite de calvarieberg voor artiesten, toen er iets gebeurde waardoor er een einde kwam aan zelfs hun meest bescheiden verwachtingen. Het eerste bezoek van Niccolò Paganini werd plotseling aangekondigd, en bracht Lutetia in een verwachtingsvolle beroering. De ongeëvenaarde artiest kwam aan en heel Parijs lag onmiddellijk aan zijn voeten.

II

Het is een bekend feit dat een bijgeloof dat is ontstaan in de donkere middeleeuwen, en bijna halverwege de 19de eeuw nog bestaat, al die abnormale en ongewone talenten, zoals dat van Paganini, toeschreef aan de werking van het 'bovennatuurlijke'. Iedere grote en verbazingwekkende artiest werd in zijn tijd ervan beschuldigd zich in te laten met de duivel. Een paar voorbeelden zijn voldoende om het geheugen van de lezer op te frissen.

Tartini, de grote componist en violist uit de 17de eeuw, werd uitgemaakt voor iemand die zijn beste inspiraties kreeg van de Boze met wie hij, zo werd gezegd, een vaste band had. Deze beschuldiging was natuurlijk toe te schrijven aan de bijna magische indruk die hij op zijn gehoor maakte. Zijn geïnspireerde spel op de viool zorgde ervoor dat hij in zijn geboorteland de titel 'meester van de volkeren' kreeg. De *Sonate du Diable*, ook 'Tartini's Droom' genoemd – zoals iedereen die deze heeft

gehoord graag zal bevestigen – is de meest eigenaardige melodie die ooit werd gehoord of uitgevonden: vandaar dat de schitterende compositie de bron werd van eindeloze legenden. En die waren ook niet geheel ongegrond, want hij bleek ze zelf in het leven te hebben geroepen. Tartini bekende dat hij de sonate had geschreven toen hij ontwaakte uit een droom waarin hij haar had horen spelen door Satan, speciaal voor hem en als gevolg van een overeenkomst die hij had gesloten met zijne helse majesteit.

Zelfs verschillende beroemde zangers van wie de uitzonderlijke stemmen de toehoorders vervulden met bijgelovige bewondering, zijn niet ontkomen aan een soortgelijke beschuldiging. Pasta's schitterende stem werd in haar tijd toegeschreven aan het feit dat drie maanden voor haar geboorte de moeder van de diva in een trance naar de hemel werd gevoerd en daar werd onthaald op een vocaal concert van de serafijnen. Malibran was haar stem verschuldigd aan St. Cecilia, terwijl anderen zeiden dat ze deze te danken had aan een demon die over haar wieg waakte en de baby in slaap zong. Ten slotte Paganini, de ongeëvenaarde artiest, de inhalige Italiaan, die zoals Drydens Jubal door te strijken op de 'besnaarde kast' de menigten die hem achtervolgden dwong om de goddelijke klanken die werden voortgebracht te vereren, en de mensen liet zeggen dat 'er niet minder dan een god moest wonen in de holte van zijn viool' – ook Paganini liet een legende na.

Over de bijna bovennatuurlijke kunst van de grootste violist die de wereld ooit heeft gekend werd vaak gespeculeerd, maar deze werd nooit begrepen. Het effect dat hij op zijn gehoor had was letterlijk verbazingwekkend, overweldigend. De grote Rossini zou hebben gehuild als een sentimenteel Duits meisje toen hij hem voor het eerst hoorde spelen. Prinses Elisa van Lucca, een zuster van de grote Napoleon, bij wie Paganini in dienst was als dirigent van haar privéorkest kon lange tijd niet naar hem luisteren als hij speelde, zonder flauw te vallen. Bij vrouwen bracht hij naar willekeur zenuwtoevallen en vlagen van histerie teweeg; moedige mannen dreef hij tot waanzin. Hij

veranderde lafaards in helden en veroorzaakte dat de dapperste soldaten zich voelden als zovele zenuwachtige schoolmeisjes. Is het dan verwonderlijk dat honderden merkwaardige verhalen jarenlang de ronde deden over deze mysterieuze man uit Genua, de moderne Orpheus van Europa? Een daarvan was bijzonder ijzingwekkend. Het gerucht ging, en werd door meer mensen geloofd dan die het waarschijnlijk wilden toegeven, dat de snaren van zijn viool van *menselijke ingewanden* waren gemaakt, *volgens alle regels en vereisten van de zwarte kunst*.

Hoewel dit idee sommigen als overdreven voorkomt, bevat het niet iets onmogelijks; en het is meer dan waarschijnlijk dat deze legende leidde tot de bijzondere gebeurtenissen die we nu gaan vertellen. Menselijke organen worden vaak gebruikt door de zogenaamde oosterse zwarte magiërs, en het is een bewezen feit dat sommige Bengaalse t antrika's (zij die de *tantra's* reciteren, of 'aanroepingen van de demon' zoals een eerbiedwaardige schrijver ze heeft genoemd) menselijke lijken gebruiken en bepaalde inwendige en uitwendige organen daarvan als krachtige magische middelen voor slechte doeleinden.

Hoe dan ook, nu de magnetische en mesmerieke invloed van hypnose door de meeste artsen als feit wordt erkend, kan met minder gevaar dan voorheen erop worden gewezen dat de bijzondere effecten van Paganini's vioolspel misschien niet uitsluitend het gevolg waren van zijn talent en genie. De verbazing die hij wekte en het ontzag dat hij zo gemakkelijk inboezemde waren evenzeer veroorzaakt door zijn uiterlijke verschijning, die volgens sommige van zijn biografen 'iets merkwaardigs en demonisch in zich had', als door de onuitsprekelijke charme van zijn uitvoering en zijn opmerkelijke techniek. Dit laatste blijkt uit zijn perfecte imitatie van de bekfluit en zijn uitvoering van lange en schitterende melodie en op alleen de G-snaar. Zijn uitvoering daarvan, die veel artiesten zonder succes probeerden te imiteren, is tot op heden onge venaard.

Door zijn opmerkelijke verschijning – zijn vrienden noemden hem excentriek en zijn overspannen slachtoffers duivels – ontdeed hij veel moeilijkheden om bepaalde kwade geruchten te

weerleggen. Deze werden in zijn tijd veel sneller geloofd dan nu zou gebeuren. Door heel Italië en zelfs in zijn geboortestad werd gefluisterd dat Paganini zijn vrouw had vermoord, en later ook een minnares, die hij beiden hartstochtelijk had bemind, en in beide gevallen had hij niet gearzeld om ze aan zijn duivelse ambitie op te offeren. Hij had zich bekwaamd in de magische kunsten en, zo werd gezegd, daardoor was hij erin geslaagd de zielen van zijn twee slachtoffers in zijn viool – zijn beroemde Cremona – gevangen te houden.

Door de naaste vrienden van Ernst T.W. Hoffmann, de beroemde schrijver van *Die Elixiere des Teufels*, *Meister Martin* en andere charmante en mystieke verhalen, werd beweerd dat raadslid Crespel, in *De Viool van Cremona*, werd ontleend aan de legende over Paganini. Het is, zoals allen die het hebben gelezen weten, de geschiedenis van een beroemde viool waarin de stem en de ziel van een beroemde diva waren terechtgekomen, een vrouw die door Crespel was bemind en gedood, en waaraan de stem werd toegevoegd van zijn geliefde dochter, Antonia.

Dit bijgeloof was echter niet volledig ongegrond, noch kan men Hoffmann verwijten dat hij het overnam, want hij had Paganini horen spelen. Het bijzondere gemak waarmee de artiest aan zijn instrument niet alleen de meest bovenaardse klanken wist te ontlokken, maar ook duidelijk te herkennen menselijke stemmen, rechtvaardigden dit vermoeden. Die effecten kunnen een publiek best hebben verbaasd en menig bang hart schrik hebben aangejaagd. Voeg daarbij het ondoorgroen-delijke mysterie dat is verbonden aan een bepaalde periode in de jeugd van Paganini, en de meest wilde verhalen over hem zullen de ronde doen die in zekere mate zijn te rechtvaardigen en zelfs te vergeven; vooral onder een volk waarvan de voorouders de Borgia's en de Medici's kenden die beroemd waren om hun zwarte kunst.

III

In die tijd van vóór de telegrafie hadden kranten beperkte mogelijkheden, en verspreidde de roem zich minder snel dan nu.

Franz had nauwelijks van Paganini gehoord; en toen hij dat wel had, zwoer hij dat hij de tovenaars uit Genua zou evenaren, zo niet overtreffen. Ja, óf hij zou de beroemdste van alle violisten worden, óf hij zou zijn instrument kapotslaan en tegelijk een einde aan zijn leven maken.

De oude Klaus verheugde zich over zo'n vastberadenheid. Hij wreef zich in de handen van vreugde, en sprong rond op zijn kreupele been als een manke sater; hij vleide en bewierookte zijn leerling, en geloofde al die tijd dat hij een plicht vervulde aan de heilige en majestueuze zaak van de kunst.

Toen Franz drie jaar eerder voor het eerst in Parijs aankwam, was hij bijna mislukt. Muziekcritici verklaarden dat hij een rijzende ster was, maar allen waren het erover eens dat hij nog een paar jaar langer moest oefenen voordat hij kon hopen zijn publiek stormenderhand te veroveren. Na een wanhopige periode van meer dan twee jaar studeren en ononderbroken voorbereidingen was de artiest uit Stiermarken ten slotte gereed om zijn eerste serieuze optreden te geven in het grote operagebouw, waar een openbaar concert voor de meest veeleisende critici van de oude wereld zou worden gegeven; op dit kritieke moment plaatste de aankomst van Paganini in de Europese wereldstad een obstakel op de weg om zijn hoop te realiseren, en de oude Duitse leraar stelde het debuut van zijn leerling wisselijk uit. Eerst had hij eenvoudig geglimlacht om het wilde enthousiasme, de lofprijzingen die werden gezongen over deze violist uit Genua, en het bijna bijgelovige ontzag waarmee zijn naam werd uitgesproken. Maar al snel werd Paganini's naam een brandijzer in het hart van beide kunstenaars, en een bedreigend spookbeeld in de gedachten van Klaus. Nog een paar dagen en ze huiverden alleen al bij het noemen van hun grote rivaal, van wie het succes elke avond overweldigender werd.

De eerste reeks concerten was voorbij, maar zowel Klaus als Franz hadden nog geen gelegenheid gehad hem te horen en zelf een oordeel over hem te vormen. Zo hoog was de toegangsprijs en deze ging hun middelen zover te boven, en zo klein was de hoop om een vrijkaartje te krijgen van een kunstbroeder die waar het geldzaken betreft met recht werd beschouwd als de gierigste van alle mensen, dat ze op een kans moesten wachten, zoals zoveel anderen. Maar de dag kwam dat meester noch leerling hun ongeduld langer konden bedwingen; dus verpandden ze hun horloges, en met de opbrengst kochten ze twee bescheiden plaatsen.

Wie kan het enthousiasme, de triomfen, beschrijven van deze fantastische, en tegelijk fatale nacht! Het publiek was uitzinnig; mannen huilden en vrouwen schreeuwden en vielen flauw; intussen zaten Klaus en Stenio daar en zagen nog bleker dan twee geesten. Bij de eerste streek van de magische strijkstok van Paganini kregen zowel Franz als Samuel het gevoel alsof de ijzige hand van de dood hen had aangeraakt. Meegevoerd door een onweerstaanbaar enthousiasme, dat veranderde in een hevige, bovenaardse mentale kwelling, durfden ze tijdens het hele optreden noch elkaar aan te kijken, noch één woord te wisselen.

Om middernacht, terwijl de uitverkoren gedelegeerden van de muziekverenigingen en het conservatorium van Parijs de paarden losmaakten en het rijtuig van de grootse artiest in triomf naar huis trokken, keerden de twee Duitsers terug naar hun bescheiden onderkomen, en ze zagen er meelijwekkend uit. Verdrietig en wanhopig gingen ze in hun stoel zitten in de hoek bij het vuur, en beiden zwegen een tijdlang.

‘Samuel!’ riep Franz ten slotte uit, bleek als de dood zelf. ‘Samuel, het enige wat ons rest is de dood! Hoort u me? Wij zijn waardeloos! We zijn twee dwazen geweest om te hopen dat er in de wereld iemand . . . hem ooit zou evenaren!’

De naam Paganini bleef in zijn keel steken, toen hij in uiterste wanhoop in zijn leunstoel neerviel.

De rimpels van de oude man werden plotseling paars. Zijn kleine groenige ogen glansden fosforescerend en, terwijl hij

zich naar zijn leerling toeboog, fluisterde hij op een hese en gebroken toon:

‘*Nein, nein!* Je hebt ongelijk, mijn Franz! Ik heb je onderwezen, en je hebt alles geleerd van de grote kunst wat een eenvoudige sterveling en een gedoopt christen kan leren van een andere eenvoudige sterveling. Kun je mij iets verwijten als die vervloekte Italianen om op het terrein van de kunst ongeëvenaard te heersen hun toevlucht nemen tot Satan en de diabolische gevolgen van zwarte magie?’

Franz keek zijn meester aan. Daar brandde een sinister licht in die fonkelende ogen; een licht dat duidelijk zei dat, om zo’n macht te verkrijgen, ook hij niet zou moeten aarzelen om zich, lichaam en ziel, aan de Boze te verkopen.

Maar hij zei geen woord en, terwijl hij zijn ogen van het gezicht van zijn oude leermeester afwendde, staarde hij dromerig naar de uitdovende sintels.

Dezelfde langvergeten onsamenhangende dromen die in zijn jonge jaren zo werkelijk hadden geleden, en later volledig waren opgegeven en geleidelijk uit zijn geest waren vervaagd, drongen zich nu weer even krachtig en levendig als tevoren aan hem op. De grimassende schimmen van Ixion, Sisyphus en Tantalus waren opgestaan en stonden weer voor hem en zeiden:

‘Wat doet de hel ertoe – waarin u toch niet gelooft? En zelfs als er een hel zou zijn, dan is het de hel die wordt beschreven door de oude Grieken niet die van de tegenwoordige geloofs-fanatici – een plaats vol bewuste schimmen voor wie u een tweede Orpheus zou kunnen zijn.’

Franz kreeg het gevoel dat hij gek werd, en instinctief draaide hij zich om en keek zijn oude meester nog eens in het gezicht. Toen ontweken zijn bloeddorlopen ogen de starende blik van Klaus.

Of Samuel de vreselijke geestestoestand van zijn leerling had begrepen, of dat hij hem wilde uithoren, hem wilde laten spreken en zo zijn gedachten afleiden, moet voor de lezer een even hypothetische vraag blijven als voor de schrijver. Wat er zich ook in zijn geest afspeelde, de Duitser ging enthousiast

verder en sprak met een voorgewende kalmte:

‘Franz, beste jongen, ik zeg je dat de kunst van die vervloekte Italiaan niet natuurlijk is, en dat die noch is toe te schrijven aan studie noch aan genialiteit. Ze werd nooit op de gewone natuurlijke manier verkregen. Je hoeft me niet op die woeste manier aan te staren, want wat ik zeg wordt door miljoenen mensen verteld. Luister naar wat ik je nu vertel, en probeer het te begrijpen. Heb je gehoord van het vreemde verhaal dat over de beroemde Tartini wordt gefluisterd? Hij stierf op een mooie zaterdagavond, gewurgd door zijn vertrouwde demon, die hem had geleerd hoe hij zijn viool kon begiftigen met een menselijke stem door daarin met behulp van bezweringsformules de ziel van een jonge maagd op te sluiten. Paganini ging een stap verder. Om zijn instrument te begiftigen met het vermogen menselijke klanken voort te brengen, zoals snikken, wanhoopskreten, smeekbeden, gekreun van liefde en boosheid – kortom de meest hartverscheurende klanken van de menselijke stem – werd Paganini niet alleen de moordenaar van zijn vrouw en zijn minnares maar ook van een vriend die met meer genegenheid aan hem was gehecht dan welk ander wezen ook op aarde. Toen maakte hij uit de darmen van zijn laatste slachtoffer de vier snaren van zijn magische viool. Dit is het geheim van zijn betoverende talent, van die overweldigende melodie, die combinatie van klanken die je nooit zult kunnen beheersen tenzij . . .’

De oude man kon zijn zin niet afmaken. Hij deed aarzelend een stap terug bij de duivelse blik van zijn leerling, en bedekte zijn gezicht met zijn handen.

Franz ademde zwaar, en zijn ogen hadden een uitdrukking die Klaus aan die van een hyena deed denken. Zijn gelaatskleur was als die van een lijk. Hij kon enige tijd niet spreken, maar snakte slechts naar adem. Ten slotte mompelde hij langzaam:

‘Is het u ernst?’

‘Ja, want ik wil je helpen.’

‘En . . . en gelooft u werkelijk dat als ik maar de middelen had om aan menselijke ingewanden te komen voor snaren, dat ik dan Paganini zou kunnen evenaren?’ vroeg Franz na

een ogenblik stilte, en sloeg zijn ogen neer.

De oude Duitser liet zijn handen zakken, en met een vreemde vastberaden blik antwoordde hij zacht:

‘Menselijke ingewanden alleen zijn niet voldoende voor ons doel; ze moeten hebben toebehoord aan iemand die ons liefhad met een onzelfzuchtige heilige liefde. Tartini begiftigde zijn viool met het leven van een maagd; maar die maagd was gestorven uit een onbeantwoorde liefde voor hem. De duivelskunstenaar had van tevoren een buisje klaargelegd, waarin hij haar laatste adem kon opvangen toen zij die uitblies, en zijn geliefde naam uitsprak, en toen bracht hij die adem over naar zijn viool. Wat Paganini betreft, ik heb zojuist zijn verhaal verteld. Het was echter met toestemming van zijn slachtoffer dat hij hem vermoordde om zijn ingewanden te bemachtigen.

‘O, de macht van de menselijke stem!’ ging Samuel verder na een korte pauze. ‘Wat kan de welluidendheid evenaren, de magische betovering van de menselijke stem? Denk je, mijn arme jongen, dat ik je dit grote, laatste geheim niet zou hebben geleerd, als het je niet in de armen zou werpen van hem . . . van wie de naam ’s nachts niet moet worden uitgesproken?’ voegde hij eraan toe met een plotselinge terugkeer naar het bijgeloof van zijn jeugd.

Franz antwoordde niet; maar met een kalmte die verschrikkelijk was om te zien, verliet hij zijn plaats en nam zijn viool van de muur waar die hing, en met één krachtige ruk aan de snaren trok hij ze eruit en wierp ze in het vuur.

Samuel onderdrukte een kreet van verschrikking. De snaren sisten op de kolen, waar ze tussen de gloeiende houtblokken kronkelden en omkruelden als even zovele slangen.

‘Bij de heksen van Thessalië en de duistere kunsten van Circe!’ riep hij uit met schuim om de mond en ogen die gloeiden als kooltjes; ‘bij de furiën van de hel en Pluto zelf zweer ik nu in uw tegenwoordigheid, o Samuel, mijn meester, nooit meer een viool aan te raken tenzij ik haar kan bespannen met vier menselijke snaren. Moge ik voor eeuwig en altijd worden vervloekt als ik dat doe!’ Hij viel bewusteloos op de grond, met

een diepe snik, die eindigde in een jammerklacht als bij een begrafenis; de oude Samuel tilde hem op zoals hij een kind zou hebben opgetild, en droeg hem naar zijn bed. Toen ging hij op zoek naar een arts.

IV

Na deze pijnlijke scène was Franz een paar dagen heel ziek, bijna ongeneeslijk ziek. De arts verklaarde dat hij leed aan een hersenontsteking en zei dat het ergste moest worden gevreesd. Negen lange dagen lag de patiënt te ijlen; en Klaus die dag en nacht voor hem zorgde met de toewijding van de tederste moeder, was ontzet toen hij zag wat hij had aangericht. Voor het eerst sinds hun kennismaking kon de oude leraar door het wilde raaskallen van zijn leerling doordringen tot in de donkerste hoeken van zijn merkwaardige, bijgelovige, kille en tegelijk hartstochtelijke aard; en . . . hij beefde bij wat hij ontdekte. Want hij zag – wat hij niet eerder had waargenomen – Franz zoals hij werkelijk was en niet zoals hij voor de oppervlakkige waarnemer scheen te zijn. Muziek betekende alles in het leven van de jongeman, en hij genoot ervan om te worden opgehemeld, en zonder dat werd het leven een last; alleen aan de snaren van zijn viool ontleende Stenio zijn leven en bestaan, maar het applaus van de mensen en zelfs van de goden was nodig om het te onderhouden. Hij zag voor zijn ogen onthuld een ware, artistieke, *aardse* ziel, waarbij zijn goddelijke tegenhanger volledig ontbrak, een zoon van de Muzen, een en al fantasie en verstandelijke poëzie, maar zonder hart. Terwijl hij luisterde naar het raaskallen van de ijlende en losgeslagen verbeelding, voelde Klaus alsof hij voor het eerst in zijn leven een verbazingwekkend en nog niet verkend gebied ontdekte, een menselijke natuur die niet van deze wereld is maar van een of andere onvolmaakte planeet. Hij zag dit alles en huiverde. Meer dan eens vroeg hij zich af of hij zijn ‘jongen’ geen dienst zou bewijzen als hij hem zou laten sterfen voordat hij weer bij bewustzijn zou komen.

Maar hij hield te veel van zijn pupil om lang over zo'n idee na te blijven denken. Franz had zijn werkelijk artistieke aard betoverd, en nu had de oude Klaus het gevoel alsof hun twee levens onafscheidelijk met elkaar waren verbonden. Dat hij dit zo aanvoelde, was een openbaring voor de oude man; hij besloot dus Franz te redden zelfs ten koste van zijn eigen oude en, zoals hij dacht, nutteloze leven.

De zevende dag van de ziekte bracht een verschrikkelijke crisis. Vierentwintig uur lang sloot de patiënt de ogen niet, noch bleef hij ook maar een ogenblik stil; hij ijde al die tijd onophoudelijk. Zijn visioenen waren merkwaardig, en hij beschreef ze tot in het kleinste detail. Fantastische, gruwelijke wezens zweefden langzaam vanuit het halfdonker van zijn kleine kamer in een regelmatige en ononderbroken stoet, en hij begroette ieder bij zijn naam alsof hij oude bekenden ontmoette. Hij sprak over zichzelf als Prometheus, gekluisterd aan de rots met vier banden gemaakt van menselijke ingewanden. Aan de voet van de Kaukasus stroomden de zwarte wateren van de rivier de Styx. Ze hadden Arcadië verlaten, en probeerden nu in een zevenvoudige omarming de rots te omcirkelen waarop hij leed.

'Kent u de naam van de rots van Prometheus, oude man?' bulderde hij in het oor van zijn aangenomen vader. 'Luister dan, de naam ervan is . . . Samuel Klaus.'

'Ja, ja! . . .' mompelde de Duitser wanhopig. 'Ik was het die hem doodde, terwijl ik probeerde hem te troosten. Het nieuws van de magische kunsten van Paganini heeft te veel tot zijn verbeelding gesproken. O, mijn arme, arme jongen!'

'Ha, ha, ha, ha!' barstte de patiënt uit in een luid en stotend gelach. 'Ja, arme oude man, denkt u dat? Zo, zo, u bent trouwens gemaakt van armzalige stof, en zou er pas goed uitzien als u werd gespannen op een schitterende Cremona viool!'

Klaus huiverde, maar zei niets. Hij boog zich slechts over de arme maniak, en met een kus op zijn voorhoofd, en een streling zo teder en zacht als van een liefhebbende moeder, verliet hij de kamer van de zieke enkele ogenblikken, om even op adem te

komen op zijn eigen zolderkamertje. Toen hij terugkwam, had het geijl een andere vorm aangenomen. Franz was aan het zingen en probeerde de klanken van een viool te imiteren.

Tegen de avond van die dag werd het ijlen van de zieke man hoogst gruwelijk. Hij zag vuurgeesten die zijn viool vastgrepen. Hun skeletachtige handen met vingers waaruit vlamme klauwen groeiden, wenkten de oude Samuel. Ze naderden de oude meester en omringden hem en stonden op het punt hem open te scheuren . . . ‘de enige man op deze aarde die van mij houdt met een onzelfzuchtige, heilige liefde, en van wie de ingewanden enig nut kunnen hebben!’ fluisterde hij vervolgens met vlamme ogen en een demonische lach.

De volgende ochtend was de koorts echter verdwenen, en aan het eind van de negende dag had Stenio zijn bed verlaten; hij herinnerde zich niets van zijn ziekte, en vermoedde niet dat hij Klaus zijn diepste gedachten had laten lezen. Nee, wist hij zelf wel dat zo’n verschrikkelijke gedachte als het aan zijn ambitie opofferen van zijn oude meester ooit bij hem was opgekomen? Nauwelijks. Het enige directe gevolg van zijn fatale ziekte was dat, omdat zijn artistieke hartstocht in verband met zijn gelofte niet tot uitdrukking kon komen, een andere hartstocht werd gewekt die zou kunnen helpen om zijn ambitie en zijn onverzadigbare fantasie te voeden. Hij wierp zich overijld op de studie van de occulte kunsten, van alchemie en magie. Door het beoefenen van de magie probeerde de jonge dromer de stem te smoren van zijn hartstochtelijke verlangen naar zijn voor altijd – zoals hij dacht – verloren viool.

Weken en maanden gingen voorbij, en het gesprek tussen de meester en zijn leerling over Paganini werd nooit weer opgevat. Maar een diepgewortelde melancholie had zich meester gemaakt van Franz; de twee wisselden nauwelijks een woord; en de viool hing stil op haar gebruikelijke plaats, zonder snaren en vol stof. Ze was als de tegenwoordigheid van een zielloos lijk tussen hen in.

De jongeman was zwaarmoedig en sarcastisch geworden, en vermeed zelfs over muziek te praten. Op een keer toen zijn

oude leraar na lang aarzelen zijn eigen viool tevoorschijn haalde uit haar met stof bedekte kist en aanstalten maakte om te spelen, huiverde Franz krampachtig, maar zei niets. Bij de eerste tonen van de strijkstok echter keek hij woest als een idioot, rende het huis uit, en bleef urenlang door de straten zwerven. Toen wierp de oude Samuel op zijn beurt zijn instrument neer, en sloot zich tot de volgende ochtend in zijn kamer op.

Op een avond toen Franz er bijzonder bleek en somber uitzag, sprong de oude Samuel plotseling uit zijn stoel, en nadat hij door de kamer had rondgesprongen als een ekster, ging hij naar zijn leerling toe, drukte een liefhebbende kus op het voorhoofd van de jongeman, en riep met luide en schrille stem:

‘Is het geen tijd om aan dit alles een einde te maken?’

Waarop Franz, opgeschrikt uit zijn gebruikelijke lethargie, als in een droom antwoordde:

‘Ja, het is tijd er een eind aan te maken.’

Daarop gingen de twee uiteen en gingen naar bed.

De volgende ochtend, toen Franz wakker werd, was hij verbaasd dat zijn oude leraar niet op zijn gebruikelijke plaats zat om hem te begroeten. Maar hij was de laatste maanden erg veranderd, en eerst schonk hij geen aandacht aan zijn afwezigheid, ook al was die ongebruikelijk. Hij kleepte zich aan en ging naar de kamer ernaast, een kleine salon waar ze hun maaltijden gebruikten, en die hun twee slaapkamers van elkaar scheidde. Het vuur was nog niet aangestoken nadat de sintels de vorige avond waren gedoofd, en er was geen zichtbaar teken dat de leraar bezig was geweest met zijn dagelijkse huishoudelijke taken. In hoge mate in verwarring gebracht, maar in geen enkel opzicht wanhopig, ging Franz naar zijn gebruikelijke plek in de hoek bij het nu uitgedoofde haardvuur, en verviel in een doelloos gedroom. Toen hij zich in zijn oude leunstoel uitstrekte, en zijn beide armen omhoogstak en zijn handen achter zijn hoofd samenvouwde in een geliefde houding van hem, kwam zijn hand in contact met iets op de plank achter hem; hij stootte tegen een kist en deze viel daardoor met een klap op de grond.

Het was de vioolkist van de oude Klaus die met zo'n

onverwachte klap op de grond was terechtgekomen dat de kist openging en de viool eruit viel en voor de voeten van Franz rolde. En de snaren streken langs de koperen rand van de haard en maakten een aanhoudend droevig en klagend geluid zoals het zuchten van een rusteloze ziel; het scheen de hele kamer te vullen en weerklonk in het hoofd en zelfs in het hart van de jongeman. Het effect van die gebroken vioolsnaar was magisch.

‘Samuel!’ riep Stenio, en zijn ogen puilden uit hun kassen, en een onbekend gevoel van angst maakte zich geheel van hem meester. ‘Samuel! wat is er gebeurd? Mijn goede, mijn beste oude meester!’ riep hij uit, en haastte zich naar de kleine kamer van de leraar, en gooide de deur met kracht open. Niemand gaf antwoord, daarbinnen was het volkomen stil.

Aarzelend deed hij een stap terug, bang bij het geluid van zijn eigen stem die zo veranderd en schor klonk – zo kwam het hem op dat moment voor. Er kwam geen antwoord op zijn roepen. Er volgde niets dan een doodse stilte . . . de stilte die in het rijk van de geluiden gewoonlijk duidt op de dood. In aanwezigheid van een lijk, zoals in de lugubere stilte van een graf, krijgt die stilte een geheimzinnige macht, en jaagt de gevoelige ziel een vreselijke angst aan. De kleine kamer was donker, en Franz haastte zich de luiken te openen.

.

Samuel lag op zijn bed, koud, stijf en levenloos. Bij het zien van het lijk van hem die hem zo had liefgehad en voor hem meer dan een vader was geweest, ervoer Franz een vreselijke afkeer, een verschrikkelijke schok. Maar de ambitie van de fanatieke artiest won het van de wanhoop van de man, en smoorde de gevoelens van de laatste in een paar seconden.

Een briefje met zijn eigen naam lag op een opvallende plaats op de tafel vlakbij het lijk. Met bevende hand scheurde de viool de envelop open en las het volgende:

Mijn geliefde zoon, Franz,

Wanneer je dit leest, zal ik het grootste offer hebben gebracht dat je

beste en enige vriend en leraar voor jouw roem zou kunnen brengen. Hij die jou het meeste liefhad, is nu maar een onbezielde klomp klei. Van je oude leraar rest nu slechts een klont koude organische stof. Ik hoef je niet eraan te herinneren wat je ermee moet doen. Vrees geen stomme vooroordelen. Voor jouw toekomstige roem heb ik mijn lichaam geofferd, en je zou je schuldig maken aan de meest harteloze ondankbaarheid als je dit offer nu nutteloos zou maken. Wanneer je de snaren op je viool zult hebben vervangen – snaren die een deel van mij zijn – zal ze door jouw aanraking de macht verkrijgen van die vervloekte tovenaar, alle magische stemmen van het instrument van Paganini. Je zult daarin mijn stem aantreffen, mijn zuchten en kreunen, mijn welkomstlied, het smekende gesnik van mijn oneindige en droevige genegenheid, mijn liefde voor jou. En nu, mijn Franz, vrees niemand! Neem je instrument met je mee, en volg elke stap van hem die ons leven vervulde met bitterheid en wanhoop! Verschijn in elke arena waar hij tot dusver zonder rivaal heeft geheerst, en werp hem als uitdaging dapper de handschoen toe. O Franz! alleen dan zul je horen met wat een magische kracht de volle klanken van onzelfzuchtige liefde zullen voortkomen uit je viool. Misschien zul je door een laatste strelende aanraking van haar snaren je herinneren dat ze eens deel uitmaakten van je oude leraar, die je nu voor het laatst omarmt en zegent.

Samuel

Twee brandende tranen glinsterden in de ogen van Franz, maar ze droogden onmiddellijk op. Gloeiend van hartstochtelijke hoop en trots fixeerden de twee ogen van de toekomstige tovenaar-artiest zich op het spookachtige gezicht van de dode man, en straalden als de ogen van een demon.

Onze pen weigert te beschrijven wat er die dag gebeurde, nadat het gerechtelijk onderzoek voorbij was. Op grond van een ander briefje, geschreven met als doel om de autoriteiten tevreden te stellen, waarin wijselijk was voorzien door de liefhebbende zorg van de oude leraar, luidde het oordeel ‘zelfmoord uit onbekende motieven’; daarna vertrokken de lijk-schouwer en de politie, en lieten de diepbedroefde erfgenaam alleen achter in de sterfkamer met de overblijfselen van wat eens een levende man was.

.

Nauwelijks veertien dagen waren verlopen sinds die dag of de viool was afgestoft en er waren vier nieuwe stevige snaren op gespannen. Franz durfde er niet naar te kijken. Hij probeerde te spelen, maar de strijkstok trilde in zijn hand als een dolk in de greep van een onervaren rover. Hij besloot toen het niet nog eens te proberen voor de onheilspellende avond zou aanbreken waarop hij een kans zou hebben Paganini te evenaren, nee te overtreffen.

De beroemde violist had intussen Parijs verlaten, en triomfeerde met een reeks concerten in een oude Vlaamse stad in België.

V

Op een avond toen Paganini, omringd door een menigte bewonderaars, in de eetzaal zat van het hotel waar hij logeerde, werd hem door een jongeman met woest starende ogen een visitekaartje overhandigd met daarop enkele met potlood geschreven woorden.

Hij richtte op de indringer een blik die weinigen zouden kunnen verdragen, maar zijn blik werd beantwoord door een die even kalm en vastberaden was als de zijne. Paganini boog lichtelijk en zei droogjes:

‘Mijnheer, het zal zijn zoals u wenst. Noem een datum. Ik zal u van dienst zijn.’

De volgende ochtend werd de hele stad verrast door het verschijnen van aanplakbiljetten op iedere hoek van de straat, waarop het vreemde bericht stond:

Op de avond van de . . . in het Grand Theatre van . . . heeft het eerste openbare optreden plaats van Franz Stenio, een Duitse violist, die met het doel is gekomen om de wereldberoemde Paganini de handschoen toe te werpen en hem voor een duel op hun viool uit te dagen. Hij wil wedijveren met de grote ‘virtuoos’ bij het uitvoeren van zijn

moelijkste composities. De beroemde Paganini heeft de uitdaging aangenomen. Franz Stenio zal wedijveren met de ongeëvenaarde violist en de beroemde 'Fantasie Caprice' van laatstgenoemde spelen, bekend als 'De Heksen'.

Het effect van de aankondiging was magisch. Paganini die tussen zijn grote triomfen door nooit vergat er zo veel mogelijk voordeel uit te halen, verdubbelde de gebruikelijke toegangsprijs, maar niettemin was het theater te klein voor de menigte die samenstroomde om kaartjes te bemachtigen voor dat gedenkwaardige concert.

.

Ten slotte brak de ochtend van de dag van het concert aan, en iedereen sprak over het 'duel'. Franz Stenio, die in plaats van te slapen de lange uren van de voorafgaande nacht had doorgebracht met het op en neer lopen in zijn kamer als een gekooide panter, was tegen de ochtend van puur fysieke uitputting op zijn bed neergevallen. Geleidelijk verviel hij in een droomloze sluimer als van de dood. Bij het aanbreken van die sombere winterse dag werd hij wakker, maar vond het te vroeg om op te staan en viel weer in slaap. Toen kreeg hij een levendige droom – zo levendig, zo levensecht, dat hij door het afschuwelijke realistische karakter ervan er zeker van was dat het een visioen was en geen droom.

Hij had zijn viool op de tafel naast zijn bed gelaten, opgeborgen in haar kist waarvan hij de sleutel altijd bij zich droeg. Sinds hij haar had bespannen met die verschrikkelijke snaren, liet hij haar geen moment uit het oog. Overeenkomstig zijn besluit had hij haar niet meer aangeraakt sinds zijn eerste test, en zijn strijkstok had de menselijke snaren slechts één keer aangeraakt, want hij had sindsdien altijd op een ander instrument geoefend. Maar nu in zijn slaap zag hij zichzelf naar de gesloten vioolkist kijken. Iets erin trok zijn aandacht, en hij merkte dat hij zijn ogen er niet vanaf kon houden. Plotseling zag hij de bovenkant van de kist langzaam omhoogkomen, en in de spleet die zo

ontstond, zag hij twee kleine fosforescerende groene ogen – ogen die hem maar al te bekend waren – die zich vol genegenheid en bijna smekend op hem richtten. Toen klonk er een zwakke, schrille stem in Stenio's verschrikte oor, die leek voort te komen uit die afschuwelijke ogen – de stem en de ogen van Samuel Klaus zelf – en hij hoorde haar zeggen:

'Franz, mijn geliefde jongen . . . Franz, ik kan me niet, nee ik *kan me niet* losmaken van . . . *hen!*'

En 'zij' tjinkten jammerlijk in de kist.

Franz stond sprakeloos, vol afgrijzen. Hij voelde zijn bloed in de aderen stollen, en zijn haar bewegen en rechtovereind gaan staan op zijn hoofd.

'Het is maar een droom, een zinloze droom!' probeerde hij te denken.

'Ik heb echt mijn best gedaan, Franzchen. Ik heb mijn best gedaan om me te scheiden van die vervloekte snaren, zonder ze stuk te trekken', pleitte dezelfde schrille vertrouwde stem. 'Wil je me daarbij helpen?'

Een volgende tjink, nog langduriger en deerniswekkender, kwam vanuit de kist en weerklonk nu in elke richting over de tafel, door een inwendige kracht als van een levend wriemelend ding; de tjinken werden scherper en meer krampachtig bij elke nieuwe ruk.

Het was niet de eerste keer dat Stenio die klanken hoorde. Hij had ze vaak eerder opgemerkt – ja vanaf het moment dat hij zijn meesters ingewanden als een opstapje had gebruikt voor zijn eigen ambitie. Maar iedere keer be kroop hem een gevoel van afschuw en dit weerhield hem de oorzaak ervan te onderzoeken; hij probeerde zichzelf ervan te overtuigen dat de geluiden slechts een hallucinatie waren.

Maar nu werd hij geconfronteerd met dat vreselijke feit; of het een droom was of werkelijkheid wist hij niet, en het kon hem ook niets schelen, want de hallucinatie – als het een hallucinatie was – was veel werkelijker en levendiger dan welke realiteit dan ook. Hij probeerde te spreken, een stap naar voren te zetten; maar zoals zo vaak gebeurt in een nachtmerrie, kon hij

geen woord uitbrengen en geen vin verroeren. Hij voelde zich hopeloos verlamd.

Het rukken en trekken werd ieder ogenblik wanhopiger, en ten slotte knapte er iets met geweld in de kist. Het beeld van zijn Stradivarius, verstoken van zijn magische snaren, flitste voor zijn ogen en zorgde ervoor dat het koude zweet hem uitbrak, sprakeloos door een gevoel van onbeschrijflijke ontzetting.

Hij deed een bovenmenselijke poging zich te bevrijden van de nachtmerrie die hem in haar ban hield. Maar omdat het laatste smekende gefluister van de onzichtbare geest zich steeds herhaalde: 'Help me, o help me toch om mezelf los te snijden', schoot Franz met één sprong naar de kist, als een woedende tijger die zijn prooi verdedigt, en in één verwoede poging verbrak hij de betovering.

'Laat de viool met rust, jij oude duivel uit de hel!' riep hij met een hese en trillende stem.

Hij sloot krachtig het deksel dat uit zichzelf omhoog was gegaan en terwijl hij er stevig met zijn linkerhand op drukte, greep hij met de rechter een stuk hars van de tafel en schreef op de met leer overtrokken bovenkant het teken van de zespuntige ster – het zegel dat door koning Salomo werd gebruikt om de opstandige djinns in hun gevangenissen vast te houden.

Een gejammer als het gehuil van een wolvin die klaagt over haar dode kleintjes kwam uit de vioolkist:

'Je bent ondankbaar . . . heel ondankbaar, mijn Franz!' snikte de jankende 'geest-stem'. 'Maar ik vergeef het je . . . want ik houd nog steeds van je. Toch kan je me niet opsluiten . . . jongen. Zie!'

En onmiddellijk verspreidde zich een grijzige mist en bedekte de kist en de tafel, en rees op en vormde zich tot een onduidelijke gestalte. Toen begon deze te groeien, en terwijl deze groeide, voelde Franz dat hij geleidelijk werd gewikkeld in koude en vochtige kronkelingen, slijmerig als die van een enorme slang. Hij gaf een vreselijke gil en . . . werd wakker; maar vreemd genoeg niet op zijn bed, maar naast de tafel, precies

zoals hij had gedroomd, terwijl hij de vioolkist wanhopig met beide handen dichtdrukte.

‘Het was tenslotte maar een droom . . .’, mompelde hij, nog steeds verschrikt, maar verlost van de last op zijn op en neer gaande borst.

Met een geweldige inspanning bracht hij zichzelf tot bedaren, en deed de kist van het slot om de viool te inspecteren. Hij trof haar onder het stof maar overigens in goede staat aan, en hij voelde zich plotseling weer zoals altijd: rustig en vastbesloten. Na het instrument voorzichtig te hebben afgestoft, harste hij de strijkstok, spande de snaren en stemde ze. Hij ging zelfs zover dat hij de eerste tonen van ‘De Heksen’ erop probeerde; eerst voorzichtig en behoedzaam, daarna gebruikte hij zijn strijkstok gedurfd en krachtig.

De klank van die luide losse toon – uitdagend als de oorlogstrompet van een veroveraar, zoet en majestueus als de aanslag van een serafijn op zijn gouden harp in de verbeelding van de gelovigen – ontroerde de ziel van Franz. Hij openbaarde hem een nog onvermoede kracht in zijn strijkstok, die doorging met flarden muziek die de kamer vulden met het rijkste crescendo van melodieën, door de artiest tot die avond nog nooit gehoord. Beginnend met ononderbroken *legato*-tonen zong zijn strijkstok over stralende schitterende hoop en schoonheid, over maanbeschenen nachten, waarin de zachte en kalmerende stilte iedere grashalm – en alle dingen bezielde en niet bezielde – begiftigde met een stem en een liefdeslied. Enkele korte momenten was er een stortvloed van melodieën, waarvan de harmonie ‘afstemde op een lichte smart’ en was berekend om bergen te laten huilen, als die in de kamer zouden zijn geweest, en

. . . zelfs de onverbiddelijke machten van de hel

te kalmeren, waarvan de aanwezigheid in deze bescheiden hotelkamer onmiskenbaar werd gevoeld. Plotseling stokten de plechtige *legato*-tonen, en tegen alle wetten van de harmonie in werden het *arpeggio*'s en ten slotte schrille *staccato*'s als de klanken van het ‘lachen’ van een hyena. Er be kroop hem eenzelfde

gevoel van afschuw als hij eerder had gevoeld, en Franz wierp de strijkstok weg. Hij had de bekende lach herkend, en wilde die niet meer horen. Hij kleeedde zich aan, sloot de duivelse viool zorgvuldig in haar kist en nam haar mee naar de eetzaal, vastbesloten om rustig te wachten op het uur van beproeving.

VI

Het vreselijke uur van de strijd was gekomen, en Stenio was op zijn post – kalm, resoluut, bijna glimlachend.

Het theater was stampvol en er was zelfs geen staanplaats te krijgen voor wat voor geld of gunsten ook. Het bericht over de ongewone uitdaging was tot in iedere uithoek doorgedrongen die door de post kon worden bereikt, en goud stroomde overvloedig in de onpeilbaar diepe zakken van Paganini, in een mate die zelfs zijn onverzadigbare en corrupte ziel tevredenstelde.

Het was zo geregeld dat Paganini zou beginnen. Toen hij op het toneel verscheen schudden de dikke muren van het theater op hun fundamenten door het applaus waarmee hij werd begroet. Hij begon en voltooide zijn beroemde compositie ‘De Heksen’ onder een storm van toejuichingen. De kreten van het enthousiasme van het publiek duurden zo lang dat Franz begon te denken dat zijn beurt nooit zou komen. Toen Paganini na een daverend applaus van een uitzinnig publiek ten slotte werd toegestaan zich achter de coulissen terug te trekken, viel zijn oog op Stenio die zijn viool stemde, en hij verbaasde zich over de serene kalmte, de zelfverzekerde houding van de onbekende Duitse artiest.

Toen Franz voor het voetlicht verscheen, werd hij ontvangen met een ijzige koelte. Maar hij liet zich daardoor niet van de wijs brengen. Hij zag erg bleek, maar met zijn dunne witte lippen glimlachte hij minachtend als reactie op de stille ontvangst. Hij was zeker van zijn triomf.

Bij de eerste klanken van de prelude van ‘De Heksen’ ging er een golf van verbazing door het publiek. Het was de aanslag van Paganini, en . . . er was iets meer. Sommigen – en ze waren in de

meerderheid – dachten dat de Italiaanse artiest op zijn meest geïnspireerde momenten bij het uitvoeren van die duivelse compositie van hem nooit zo'n buitengewoon duivelse macht had getoond. Onder de druk van de lange gespierde vingers van Franz beefden de snaren als de samentrekkende ingewanden van een slachtoffer dat onder het mes van een vivisector wordt ontleed. Ze klaagden melodieus als een stervend kind. Het grote blauwe oog van de artiest richtte zich met een satanische uitdrukking op de klankbodem, en scheen Orpheus zelf uit de helse gebieden op te roepen in plaats van de muzieknoten die hij in de diepten van de viool zou moeten voortbrengen. Klanken schenen zich om te vormen tot objectief waarneembare gedaanten, die zich in groten getale en in hoog tempo verzamelden alsof ze werden opgeroepen door een machtige tovenaer, en rond hem te wervelen als een menigte fantastische helse figuren die de 'geitendans van de heksen' dansten. In de lege diepten van de onduidelijke achtergrond van het toneel, achter de artiest, scheen een naamloze fantasmagorie, voortgebracht door de bovenaardse trillingen, beelden te vormen van schaamteloze orgiën, van wel lustige jubelzangen van een werkelijke heksensabbat. Een collectieve hallucinatie maakte zich meester van het publiek. Snakkend naar adem, doodsbleek en badend in het koude zweet van een onbeschrijflijke verschrikking zaten ze daar in zijn ban gehouden, en konden de betovering van de muziek niet door de geringste beweging verbreken. Ze ervoeren allen de ongeoorloofde verzwakkende genoegens van het paradijs van Mohammed, die opkomen in de verwarde verbeelding van een aan opium verslaafde moslim, en voelden tegelijk de hopeloze verschrikking, de kwelling van iemand die worstelt tegen een aanval van *delirium tremens*. Veel dames schreeuwden luid, anderen vielen flauw, en sterke mannen knarsten met hun tanden in een staat van volkomen hulpeloosheid.

Toen kwam de *finale*. Daverend onafgebroken applaus vertraagde het begin ervan, en verlengde de korte pauze tot bijna een kwartier. De bravo's waren uitzinnig, bijna hysterisch. Ten slotte, toen Stenio – met een glimlach die even smalend als

trionfantelijk was – na een lange en laatste buiging zijn strijkstok ophief om de beroemde *finale* te spelen, viel zijn oog op Paganini die, kalm gezeten in de directieloge, voor niemand onderdeel in zijn geestdriftig applaus. De kleine en doordringende zwarte ogen van de artiest uit Genua waren gefixeerd op de stradivarius in de handen van Franz, maar verder leek hij heel kalm en onbezorgd. Het gezicht van zijn rivaal verontrustte hem een ogenblik, maar hij herwon zijn zelfbeheersing en hief opnieuw zijn strijkstok op en speelde de eerste noot.

Toen bereikte het enthousiasme van het publiek zijn hoogtepunt en kende al snel geen grenzen. De luisteraars hoorden en zagen letterlijk. De stemmen van de heksen weerklonken in de lucht, en boven alle andere stemmen werd één stem gehoord:

Ertegenin gaand en anders dan menselijke geluiden,
 Leek ze het geblaf van honden, het gehuil van wolven,
 Het droefgeestige geschreeuw van de uil om middernacht,
 Het gesis van slangen, het gebrul van de hongerige leeuw,
 De klanken van woeste golven die slaan op de kust,
 Het gekreun van de wind door de bladeren van het bos,
 En donderslagen vanuit een wolkbreuk;
 Het waren deze, al deze tezamen . . .

De magische strijkstok bracht zijn laatste sidderende klanken voort – beroemd als een van de muzikale hoogtepunten – die de overijlde vlucht van de heksen nabootsten kort vóór het licht van de dageraad, van de onheilige vrouwen verzadigd door de dampen van hun nachtelijke saturnaliën, toen er op het toneel iets vreemds gebeurde. Zonder de geringste overgang veranderden de noten plotseling. In hun ijle vlucht van op- en neergang veranderde hun melodie plotseling van karakter. De klanken werden verward, verspreid, onsamenhangend . . . en toen kwamen er – het leek vanuit de klankkast van de viool – knarsende, krassende geluiden als die vanuit een poppenkast, roepend met een luide en bejaarde stem:

‘Ben je tevreden, Franz, mijn jongen? Heb ik me niet glorieus aan mijn belofte gehouden?’

De betovering was verbroken. Hoewel men nog niet de hele situatie kon beseffen, waren zij die de stem en de klanken als uit een poppenkast hadden gehoord, als bij toverslag bevrijd van de verschrikkelijke ban waarin ze hadden verkeerd. Luide lachsalvo's, spottende uitroepen half van boosheid en half van irritatie werden nu gehoord uit iedere hoek van het enorme theater. De musici in het orkest, met gezichten nog bleek van de eigenaardige emotie, zag men nu schudden van het lachen, en het hele publiek stond op als één man, maar kon het raadsel nog niet oplossen; ze voelden niettemin te veel afschuw, waren te veel geneigd tot lachen om nog één moment langer in het gebouw te blijven.

Maar plotseling werd de zee van bewegende hoofden in de zaal en in de orkestbak weer bewegingloos en stond versteend alsof ze door de bliksem waren getroffen. Wat ze allen zagen was verschrikkelijk genoeg – het knappe maar woeste gezicht van de jonge artiest werd plotseling ouder, en zijn elegante, rechte gestalte boog voorover, alsof hij het gewicht van jaren droeg; maar dit was niets vergeleken met wat sommigen van de meest sensitieven duidelijk waarnamen. Franz Stenio's persoon was nu volledig gehuld in een halfdoorzichtige mist, als wolken die met kronkelende bewegingen geleidelijk strakker om de levende vorm heen kropen, alsof ze op het punt stonden hem te verzwelgen. En er waren mensen die in die lange en onheilspellende kolom van rook een duidelijk afgetekende figuur herkenden, een vorm die onmiskenbaar het silhouet was van een groteske en grijnzende, maar er afschuwelijk uitziende oude man, van wie de ingewanden eruit hingen en de uiteinden daarvan waren gespannen op de viool.

In de wazige, trillende sluier zag men toen de violist die zijn strijkstok woest over de menselijke snaren joeg, kronkelend als een demon zoals we die afgebeeld zien op middeleeuwse schilderijen in kathedralen!

Een onbeschrijflijke paniek maakte zich meester van het publiek, en terwijl nu voor de laatste keer de betovering – die hen weer bewegingloos had gehouden – werd verbroken, snelde

ieder levend wezen in het theater naar de uitgang. Het was als de plotselinge doorbraak van een dam, een menselijke stortvloed voortrollend in een golf van dissonerende klanken, idioot geschreeuw, langdurig en jammerlijk gekreun, een kakofonie van angstkreten, waarbovenuit als de knallen van pistoolschoten, het na elkaar breken werd gehoord van de vier snaren die waren gespannen op de klankbodem van die behekste viool.

.

Toen het publiek tot op de laatste man het theater had verlaten, rende de verschrikte directeur het toneel op om de ongelukkige artiest te zoeken. Hij vond hem dood en al stijf geworden achter de voetlichten, verwrongen in de meest onnatuurlijke houding, met de ‘kattendarmen’ op merkwaardige wijze rond zijn nek gewonden, en zijn viool uiteengespat in duizend stukjes.

Toen openlijk bekend werd dat de ongelukkige kandidaat rivaal van Niccolo Paganini geen cent had nagelaten om zijn begrafenis of hotelrekening te betalen, vereffende de man uit Genua, ondanks zijn spreekwoordelijke gierigheid, de hotelrekening en liet de arme Stenio op zijn kosten begraven.

Hij eiste echter in ruil daarvoor de stukjes van de stradivarius op – als herinnering aan de vreemde gebeurtenis.

HET EIND

OCCULTE VERHALEN
VAN
H.P. BLAVATSKY

DEEL II: ANDERE VERHALEN

Karmische visioenen

Een onopgelost mysterie

Kan het astrale lichaam een moord plegen?

De legende van de blauwe lotus

KARMISCHE VISIOENEN

['Karmische visioenen' is een verhaal over reïncarnatie. Clovis (ca. 461-511), koning van de Franken, doodt een door hem gevangengenomen vrouw door haar keel met een speer te doorboren. Ze spreekt de vloek over hem uit dat de ondraaglijke pijn hem tienvoudig zal trefen. Hij wordt wedergeboren als Frederik III van Duitsland, die in 1888 stierf aan keelkanker na slechts 99 dagen te hebben geregeerd.

Bij het beantwoorden van een vraag over dromen verwijst H.P. Blavatsky naar dit verhaal: 'Onze 'dromen', die slechts de waaktoestand en de handelingen van het ware zelf zijn, moeten natuurlijk ergens worden opgetekend. Lees 'Karmische visioenen' in *Lucifer*, en let op de beschrijving van het werkelijke ego, dat aanwezig is als een toeschouwer van het leven van de held en misschien zal u iets opvallen.' (H.P. Blavatsky, *Een Toelichting op de Geheime Leer, Stanza's I-IV, Aanhangel over dromen, blz. 59-60.*)]

OH sad *No more!* Oh sweet *No More!*

Oh strange *No More!*

By a mossed brookbank on a stone

I smelt a wildweed-flower alone;

There was a ringing in my ears,

And both my eyes gushed out with tears.

Surely all pleasant things had gone before,

Lowburied fathomdeep beneath with thee, NO MORE!

– Tennyson (*The Gem*, 1831)

I

TEEN LEGERKAMP VOL STRIJDWAGENS, hinnikende paarden en legioenen langharige soldaten.

Een koninklijke tent, protserig in zijn barbaarse pracht. De

linnen wanden buigen door onder het gewicht van wapens. In het midden ervan staat op een verhoging een met huden bedekte zetel en daarop zit een stoere, er woest uitzijnde krijger. Hij laat krijgsgevangenen die een voor een aan hem worden voorgeleid, de revue passeren. En er wordt over hen beschikt naar de willekeur van de harteloze despoot.

Een nieuwe gevangene staat nu voor hem en spreekt hem ernstig en hartstochtelijk toe. Terwijl hij haar aanhoort, laat zijn mannelijke, maar woeste en wrede gelaat een onderdrukte hartstocht zien, terwijl hij woedend zijn bloeddorlopen ogen laat rollen. En als hij zich met felle blik vooroverbuigt, rechtvaardigt zijn hele uiterlijk – zijn verwarde haren die over de gefronste wenkbrauwen hangen, zijn zwaargebouwde lichaam met de sterke pezen, en de twee grote handen die rusten op het schild op zijn rechterknie – de opmerking die een grijzende soldaat nauwelijks hoorbaar tot zijn buurman fluistert:

‘De heilige profetes zal weinig genade van Clovis ontvangen!’

De gevangene die tussen twee Bourgondische krijgers staat, kijkt de ex-vorst van de Saliërs, nu koning van alle Franken, aan. Zij is een oude vrouw met zilverwit haar, dat los over haar benige schouders hangt. Ondanks haar hoge leeftijd staat ze rechtop en haar bezielde donkere ogen kijken trots en zonder angst in het wrede gezicht van de onbetrouwbare zoon van Gilderik.

‘Ja, koning,’ zegt ze met luide schallende stem, ‘ja, u bent nu groot en machtig, maar uw dagen zijn geteld, en u zult nog maar drie zomers heersen. Als een verdorven mens werd u geboren . . . trouweloos bent u tegenover uw vrienden en bondgenoten, meer dan één heeft u beroofd van zijn rechtmatige troon. Moordenaar van uw naaste familie, u die naast het mes en de speer tijdens de openlijke oorlogvoering, dolk en vergif gebruikte en verraad pleegde, pas op hoe u de dienaress van Nerthus¹ behandelt!’

‘Ha, ha, ha! oude heks uit de hel!’ grinnikt de koning met een

¹‘De Voedende’ (Tacitus, *De Germania*, 40) – de Aarde, een moedergodin, de meest weldoende godheid van de oude Germanen.

boosaardige, onheilspellende grijns. ‘Werkelijk, u bent uit de ingewanden van uw moedergodin gekropen. U bent niet bang voor mijn toorn? Het is goed. Maar ik hoef niet de minste angst te hebben voor uw onbetekenende verwensing. Ik ben een gedoopt christen!’

‘Zo, zo’, antwoordt de sibille. ‘Ieder weet dat Clovis de goden van zijn vaders ontrouw is geworden; dat hij alle geloof heeft verloren in de waarschuwend stem van het witte paard van de zon en dat hij uit angst voor de Alemannen op zijn knieën Remigius, de dienaar van de Nazarener, ging dienen in Reims. Maar bent u iets oprechter geworden in uw nieuwe geloof? Heeft u niet zowel voor als na uw geloofsverzeking al uw broeders die vertrouwen in u hadden koelbloedig vermoord? Heeft u niet trouw beloofd aan Alarik, de koning van de Westgoten, en heeft u hem niet heimelijk gedood, en de speer in zijn rug gestoten toen hij dapper een vijand bevocht? En is het uw nieuwe geloof en zijn het uw nieuwe goden die u nu leren in uw zwarte ziel boze plannen te beramen tegen Theoderik die u heeft onderworpen? Pas op, Clovis, pas op! Want nu zijn de goden van uw vaders tegen u opgestaan! Pas op, zeg ik, want . . .’

‘Vrouw!’ schreeuwt de koning woest. ‘Vrouw, hou op met uw onzinnige gepraat en geef antwoord op mijn vraag. Waar is de schat van het heilige bos, vergaard door de priesters van Satan en verborgen nadat ze waren verdreven door het heilige kruis? U alleen weet het. Antwoord, of ik zal, bij hemel en hel, uw boze tong voor altijd in uw keel stoten.’

Ze let niet op het dreigement, maar gaat rustig en onbevreesd voort als tevoren, alsof ze het niet had gehoord.

‘De goden zeggen, Clovis, u bent vervloekt! Clovis, u zult worden wedergeboren te midden van uw huidige vijanden en u zult de martelingen ondergaan die u uw slachtoffers heeft aangedaan. Alle macht en roem die u aan hen heeft ontroofd, zullen u in het vooruitzicht worden gesteld, toch zult u die nooit bereiken!’ U zult . . .’

De profetes maakt haar zin nooit af.

De koning, ineenduikend als een wild dier op zijn met huiden

bedekte zetel, stort zich met een vreselijke vloek op haar, met een sprong als van een jaguar, en slaat haar met één klap tegen de grond. En als hij zijn scherpe moordende speer opheft, doet de 'heilige' van de zon-vererende stam de lucht weergalmen van een laatste verwensing:

'Ik vervloek u, vijand van Nerthus! Moge mijn ondraaglijke pijn tienvoudig over u komen! Moge de grote wet zich wreken.'

De zware speer doorboort de keel van het slachtoffer en spiest haar hoofd aan de grond. Warm rood bloed gutst uit de gapende wond en bedekt de koning en de soldaten met niet weg te wassen geronnen bloed.

II

De tijd – een baken voor goden en mensen in het grenzeloze gebied van de eeuwigheid, de moordenaar van zijn nakomelingen en van herinnering bij de mens – de tijd gaat stil en onophoudelijk voort gedurende eeuwen en eonen. Te midden van miljoenen andere zielen wordt een ziele-ego herboren; ten goede of ten kwade, wie zal het zeggen! Deze is gevangen in zijn nieuwe menselijke vorm en groeit daarin mee; en samen worden ze zich ten slotte bewust van hun bestaan.

Gelukkig zijn de jaren van hun bloeiende jeugd, zonder een wolkje aan de lucht, zonder gemis of leed. Geen van beide weet iets van het verleden of van de toekomst. Voor hen is alles het vreugdevolle heden, want het ziele-ego is zich niet ervan bewust dat het ooit in andere menselijke tabernakels heeft geleefd; het weet niet dat het zal worden wedergeboren en denkt niet aan morgen.

Zijn vorm is kalm en tevreden. Tot nu toe heeft hij zijn ziele-ego geen problemen bezorgd. Zijn geluk is te danken aan de voortdurende zachte en rustige vrede van zijn stemming, aan de liefde die hij overal verspreidt waar hij gaat. Want hij is een edele vorm en zijn hart is vol welwillendheid. Nooit heeft de vorm zijn ziele-ego door een te hevige schok verontrust, of op

een andere manier de kalme rust van zijn bewoner verstoord.

Veertig jaren glijden voorbij als een korte pelgrimstocht, een lange wandeling over de zonverlichte paden van het leven, omheind door altijdbloeiende rozen zonder doornen. De enkele gevallen van verdriet die het tweelingpaar, vorm en ziel, ervaart, schijnen hun meer toe als het bleke licht van de koude noordelijke maan, waarvan de stralen alles rondom de door de maan beschenen voorwerpen in een diepere schaduw dompelen, dan van de nachtelijke duisternis, de nacht van hopeloze smart en wanhoop.

Zoon van een vorst, geboren om eens zelf zijn vaders koninkrijk te besturen, vanaf de wieg omringd door ontzag en eerbetoon, recht hebbend op algemene eerbied, en zeker van de liefde van allen – wat zou het ziele-ego meer kunnen verlangen voor de vorm waarin het woont?

En zo gaat het ziele-ego voort te genieten van zijn bestaan in zijn vesting van macht, rustig starend naar het panorama van het leven dat steeds verandert voor zijn twee vensters – de twee vriendelijke blauwe ogen van een liefhebbende en goede man.

III

Op een dag bedreigt een arrogante en onstuimige vijand het koninkrijk van de vader, en de wrede instincten van de krijgsman uit het verleden ontwaken in het ziele-ego. Het verlaat zijn dromenland midden in de bloei van het leven. Die instincten zorgen ervoor dat zijn stoffelijk omhulsel het zwaard van de strijder trekt, en overtuigen hem ervan dat het voor de verdediging van zijn land is.

Ze sporen elkaar aan tot actie, verslaan de vijand en overladen zich met roem en hebben een hoge dunk van zichzelf. Ze laten de hooghartige vijand in uiterste vernedering in het stof bijten. Voor hun moed worden ze door de geschiedenis beloond met de onverwelkbare lauweren van het succes. Ze lopen de gevallen vijand onder de voet en transformeren het kleine koninkrijk van hun keizer tot een groot rijk. Ze zijn

tevreden dat ze voorlopig niet méér kunnen bereiken, en keren terug naar de beslotenheid en naar het dromenland van hun eigen vertrouwde thuis.

Nog vijftien jaar zit het ziele-ego op zijn gewone post, en kijkt uit zijn vensters naar de wereld om hem heen. Boven zijn hoofd is de hemel blauw en de uitgestrekte horizon is bedekt met de schijnbaar onverwelkbare bloemen die groeien in het zonlicht van gezondheid en kracht. Alles ziet er mooi uit zoals een groene weide in de lente.

IV

Maar er komt voor ieder een kwade dag in het drama van het bestaan. Hij komt in het leven van koning of bedelaar. Hij laat sporen na in de geschiedenis van iedere sterveling die uit een vrouw is geboren; hij kan niet worden verjaagd, afgesmeekt, noch gunstig gestemd. Gezondheid is een dauwdruppel die uit de hemel valt om alleen tijdens de jeugd van het leven, zijn lente en zomer, de bloesems op aarde te verlevendigen. Zij is maar van korte duur en keert terug vanwaar ze kwam – de onzichtbare rijken.

Hoe vaak liggen onder de schoonste knop,
In de kiem de zaden van kanker op de loer!
Hoe vaak is aan de voet van de zeldzaamste bloem
De worm aan het werk, veilig in zijn schuilplaats.

Het zand dat in de zandloper, waarin de uren van het leven van de mens worden geteld, naar beneden loopt, vloeit sneller. De worm heeft aan het hart van de bloesem van gezondheid geknaagd. Op een dag ligt het sterke lichaam languit op het doornige bed van de pijn.

Het ziele-ego straalt niet langer. Het zit stil en uit wat de vensters van zijn gevangenis zijn geworden, ziet hij treurig uit over de wereld, die nu snel bezig is zich te hullen in het doodskleed van het lijden. Is het het begin van een eeuwige nacht die nadert?

V

Fraai zijn de badplaatsen aan de Middellandse Zee. Een eideloze reeks zwarte, ruwe rotsen strekt zich in de branding uit, ingesloten tussen het gouden zand van de kust en het diepblauwe water van de baai. Hun granieten voorkant offert zich op aan de felle noordwestenwind en beschermt zo de huizen van de rijken die aan de voet ervan aan de landzijde liggen weggedoken. De bouwvallige huisjes aan de kust zijn blootgesteld aan de wind en bieden de armen onvoldoende beschutting. Hun verwaarloosde lichamen worden vaak verpletterd onder de muren die door de wind en de woedende golven zijn afgebrokeld en weggespoeld. Maar ze volgen slechts de grote wet van het overleven van de sterksten. Waarom zouden *zij* worden beschermd?

Heerlijk is de ochtend wanneer de zon opkomt met gouden ambertinten en haar eerste stralen de rotswanden strelen van die prachtige kust. Vrolijk is het gezang van de leeuwerik, wanneer hij opstijgt uit zijn warme nest van gras en de morgendauw drinkt uit de diepe bloemkelken; wanneer de knop van de roos trilt onder de liefkozing van de eerste zonnestraal, en hemel en aarde elkaar glimlachend begroeten. Alleen het ziele-ego is bedroefd als het van zijn hoge rustbed tegenover het wijde venster dat uitziet op de baai de ontwakende natuur gadeslaat.

Hoe kalm nadert de zon haar hoogste punt terwijl de schaduw op de zonnewijzer langzaam naar het rustuur kruipt! Nu begint de warme zon de wolken op te lossen in de heldere lucht en de laatste flarden ochtendmist die in de verte nog rond de toppen van de heuvels hangen, verdwijnen erin. De hele natuur maakt zich gereed om op het warme en trage middaguur te rusten. De vogels staken hun gezang; ze laten hun zachte bonte vleugels en hun slaperige kopjes hangen, en zoeken bescherming tegen de brandende hitte. Een vroege leeuwerik is bezig een nest te bouwen in de aangrenzende bosjes onder de trosbloemen van de granaatappel aan de lieflijke baai van de

Middellandse Zee. De bedrijvige zanger is stilgeworden.

‘Zijn stem zal morgen weer even vrolijk klinken!’ zucht het ziele-ego, terwijl het luistert naar het wegstervende gezoem van de insecten op het groene grasveld. ‘Zal de mijne ooit opnieuw klinken?’

En nu brengt de naar bloemen geurende bries de lome toppen van de weelderige planten nauwelijks in beweging. Dan valt het oog van het ziele-ego op een eenzame palmboom, die groeit uit een spleet in een met mos bedekte rots. Zijn eens rechtopgaande cilindrische stam is totaal verwrongen en half gebroken door de nachtelijke windstoten uit het noordwesten. Als hij zijn vermoeid neerhangende gevederde armen uitstrekt en heen en weer slingert in de kristalheldere blauwe lucht, trilt zijn lichaam en dreigt doormidden te breken bij de eerstvolgende windvlaag die kan opkomen.

‘En dan zal het afgerukte stuk in zee vallen en de eens zo statige palm zal niet meer zijn’, zegt het ziele-ego in zichzelf, terwijl het treurig uit zijn vensters staart.

Bij het ondergaan van de zon komt alles weer tot leven in de koele, oude buitenplaats. De schaduwen op de zonnwijzer worden elk ogenblik breder en in de koeler wordende uren van de naderende avond ontwaken alle levende wezens meer dan ooit tot een drukke activiteit. Vogels en insecten kwetteren en zoemen hun laatste avondhymnen rond de lange en nog krachtige vorm, als hij langzaam en moeizaam op het grindpad loopt. En zijn ernstige blik valt weemoedig op de azuren boezem van de kalme zee. De baai glinstert als een blauwfluwelen tapijt dat met edelstenen is bezet in de zonnestrallen die tot afscheid dansen, en glimlacht als een gedachteloos slaperig kind, vermoeid van het heen en weer rennen. Verderop, kalm en onbewogen in haar verraderlijke schoonheid, strekt de open zee als een gladde spiegel haar koele wateren wijd en zijd uit – zout en bitter als menselijke tranen. Ze ligt in haar verraderlijke rust als een prachtig slapend monster, wakend over het niet gepeilde mysterie van haar donkere afgronden. In feite het monumentloze kerkhof van de miljoenen die in haar diepten verzonken . . .

Zonder graf, zonder gelui van de doodsklok,
zonder kist en onbekend . . .¹

terwijl het armzalig overblijfsel van de eens zo edele vorm die ginds voortstapt, zodra zijn uur zal slaan en de zware klanken van de doodsklok zullen klinken voor de scheidende ziel, met pracht en praal zal worden uitgedragen. Zijn dood zal worden aangekondigd door miljoenen bazuinen. Koningen, prinses en de machtigen van de aarde zullen aanwezig zijn bij zijn uitvaart, of zullen hun vertegenwoordigers zenden met droevige gezichten en condoleantieberichten voor hen die achterbleven.

‘Eén punt gewonnen op deze ongekiten en onbekenden’, is de bittere gedachte van het ziele-ego.

Zo glijdt de ene dag na de andere voorbij. En terwijl de vliedende tijd gehaast voortsnel en ieder verdwijnend uur een draad in het weefsel van het leven vernietigt, krijgt het ziele-ego geleidelijk een ander inzicht in de dingen en de mensen. Heen en weer zwevend tussen twee eeuwigheden, ver van zijn geboorteplaats, eenzaam te midden van een menigte artsen en bedienden, wordt de vorm iedere dag nader tot zijn ziele-ego getrokken. Een ander licht, dat niet wordt benaderd en onbereikbaar is in dagen van vreugde, daalt zachtjes neer op de vermoeide gevangene. Hij ziet nu wat hij nooit tevoren had waargenomen.

VI

Wat groots, wat mysterieus zijn lentenachten aan de zeekust wanneer de winden zijn geketend en de elementen tot rust gebracht! Een plechtige stilte heerst in de natuur. Alleen het geluid van de zilverige, nauwelijks hoorbare rimpeling van de golf als ze strelend over het vochtige zand vloeit en de schelpen en kiezelsteentjes bij het op- en afgaan kust, bereikt het oor als de zachte, regelmatige ademhaling van een slapende boezem. Hoe klein, hoe onbeduidend en hulpeloos voelt de mens zich in deze

¹Byron, *Childe Harold's Pilgrimage*, canto 4:179.

stille uren wanneer hij staat tussen de twee reusachtige grootheden, de sterrenkoepel boven en de sluimerende aarde beneden. Hemel en aarde zijn in slaap gedompeld, maar hun zielen waken en ze spreken met elkaar en fluisteren elkaar onuitsprekelijke mysteries toe. Op die momenten licht de occulte kant van de natuur haar donkere sluiers voor ons op en onthult ons geheimen die we overdag vergeefs aan haar zouden proberen te onttrekken. Het verre uitspannel, zo ver weg van de aarde, schijnt nu naderbij te komen en zich over haar heen te buigen. De sterrenweiden omarmen haar meer bescheiden zusters op aarde – de valleien bedekt met madeliefjes en de groene sluimerende velden. De hemelkoepel werpt zich in de armen van de grote, kalme zee; en de miljoenen sterren waarmee deze is bezaaid weerspiegelen en baden zich in ieder meertje of plas. Voor de ziel met diepe sporen van verdriet zijn deze fonkelende hemellichamen de ogen van engelen. Ze kijken met onuitsprekelijk medelijden neer op de lijdende mensheid. Niet de nachtelijke dauw valt op de slapende bloemen, maar tranen van sympathie, die uit die ogen druppelen bij het zien van het GROTE MENSELIJKE LEED.

Ja, heerlijk en schoon is een nacht in het zuiden. Maar

Wanneer we zwijgend waken bij het bed, bij het flikkerend
licht van een kaars,

Wanneer al wat we liefhebben snel verdwijnt hoe vreselijk
is dan de nacht.

VII

Nog een dag wordt toegevoegd aan de reeks dagen die voorbij zijn. De groene heuvels in de verte en de geurende takken van de granaatappel zijn opgelost in de zachte schaduwen van de nacht en beide, zorg en vreugde, worden gedompeld in een diepe slaap waarin de ziel rust. Elk geluid is weggestorven in de koninklijke tuinen, en stem noch geluid wordt gehoord in die overweldigende stilte.

Dromen dalen met zachte vleugelslag in een bonte menigte neer van de lachende sterren, en op aarde aangekomen ver-

spreiden ze zich over stervelingen en onsterfelijken, te midden van dieren en mensen. Ze zweven over de slapers, elk aange-trokken door overeenkomst en verwantschap; dromen van vreugde en hoop, heilzame en onschuldige visioenen, verschrikkelijke en vreselijke taferelen, gezien met gesloten ogen, gevoeld door de ziel; sommige geluk en troost brengend, andere geven aanleiding tot gesnik dat de slapende borst doet zwellen, tranen en geestelijke kwelling, maar die alle zonder dat de slapenden het weten hun waakgedachten voor de volgende ochtend voorbereiden.

Zelfs in de slaap vindt het ziele-ego geen rust.

Zijn lichaam woelt heet en koortsig rond, rusteloos gekweld. Voor hem is de tijd van gelukkige dromen nu een voorbije schaduw, een herinnering aan lang geleden. Door de mentale foltering van de ziel ligt daar een herschape mens. Door de fysieke marteling van het lichaam zweeft daarin een volkomen ontwaakte ziel. De sluier van illusie is weggefallen van de koude afgoden van de wereld en de ijdelheden van roem en weelde staan naakt en vaak weerzinwekkend voor zijn ogen. De gedachten van de ziel vallen als donkere schaduwen op het denkvermogen van het snel ontbindende lichaam; ze achtervolgen de denker elke dag, elke nacht, elk uur.

Het zien van zijn briesend paard schenkt hem niet langer genoeg. De herinneringen aan geweren en vaandels aan de vijand ontruikt, aan steden die met de grond zijn gelijkgemaakt, aan loopgraven, kanonnen en tenten, aan een reeks buitgemaakte dingen – dit alles wekt zijn nationale trots nog maar weinig op. Het denken aan zulke dingen grijpt hem niet meer aan en eerzucht heeft geen macht meer om in zijn gepijnigde hart de trotse erkenning op te roepen van een of andere dappere, ridderlijke daad. Visioenen van een andere soort kwellen nu zijn vermoeiende dagen en slapeloze nachten.

Wat hij nu ziet is een menigte tegen elkaar kletterende bajonetten in een mist van rook en bloed; duizenden verminkte lijen die de grond bedekken; ze zijn verscheurd en in stukken gesneden door de moorddadige wapens ontworpen door de

wetenschap en de beschaving, gezegend om te overwinnen door de dienaren van zijn God. Waar hij nu van droomt zijn bloedende, gewonde en stervende mannen, met ontbrekende ledematen en verwarde haren, vochtig en doordrenkt van geronnen bloed.

VIII

Een afschuwelijke droom maakt zich los van een groep voorbijgaande visioenen en strijkt zwaar neer op zijn pijnlijke borst. De nachtmerrie toont hem mannen die op het slagveld sterven en degenen vervloeken die hen naar hun vernietiging voerden. Iedere pijnscheut in zijn eigen wegwijnende lichaam brengt hem in zijn droom de herinnering aan nog erger pijnen, aan kwellingen door hem en voor hem geleden. Hij ziet en *voelt* de marteling van de gevallen miljoenen die sterven na lange uren van mentale en fysieke doodstrijd; die sterven in bossen en op vlakten, langs de weg in sloten met stilstaand water, in plas-sen bloed onder een hemel, zwart van rook. Zijn ogen worden opnieuw gevestigd op de stromen bloed, waarvan iedere druppel een traan van wanhoop vertegenwoordigt, een hart-verscheurende kreet, een levenslang verdriet. Hij hoort weer de doordringende zuchten van wanhoop en de schrille kreten die klinken over berg, bos en dal. Hij ziet oude moeders die het licht van hun ziel hebben verloren, families die hun kostwinner moeten missen. Hij aanschouwt tot weduwe gemaakte jonge vrouwen overgeleverd aan een wijde, kille wereld, en tot de bedelstaf gebrachte wezen die bij duizenden in de straten jammeren. Hij ziet de jonge dochters van zijn dapperste vroegere soldaten als ze hun rouwkleed verwisselen voor de opzichtige uitdossing van een prostituee; en het ziele-ego huivert in zijn slapende vorm. Zijn hart wordt verscheurd door het gekreun van de uitgehongerden, zijn ogen verblind door de rook van de brandende dorpjes, van verwoeste huizen, van steden die tot smeulende ruïnes zijn geworden.

In zijn verschrikkelijke droom herinnert hij zich dat ogenblik

van waanzin in zijn soldatenleven, toen hij bij een stapel doden en stervenden stond en in zijn rechterhand zwaaide met een ontbloot zwaard, dat tot het gevest rood was met dampend bloed, en in zijn linkerhand het vaandel hield dat hij uit de hand van de krijgsman had gerukt die aan zijn voeten de laatste adem uitblies; hij had toen met een stentorstem loftuitingen naar de troon van de Almachtige gezonden, dankzeggingen voor de overwinning die zojuist was behaald!

Hij schrikt op uit zijn slaap en wordt vol afgrijzen wakker. Een hevige siddering doet zijn lichaam trillen als een espenblad; als hij in de kussens terugzinkt en door de herinnering met walging wordt vervuld, hoort hij een stem – de stem van het ziele-ego – in hem zeggen:

‘Roem en overwinning zijn ijdele woorden. Dankzeggingen en gebeden voor verwoeste levens – verderfelijke leugens en lasterlijke woorden!’

‘Wat hebben ze jou of je vaderland gebracht, die bloedige overwinningen!’ fluistert de ziel in hem. ‘Een bevolking gekleed in ijzeren wapenrusting’, antwoordt deze. ‘Veertig miljoen mensen, nu ongevoelig voor elke geestelijke aspiratie en voor het zielenleven. Een volk dat van nu af aan doof is voor de vredige stem van de plicht van de eerlijke burger, afkerig van een leven van vrede, blind voor kunst en literatuur, onverschillig voor alles, behalve voor winst en eerzucht. Wat is jouw toekomstige koninkrijk nu? Een legioen oorlogsmarionetten die samen een groot wild beest vormen. Een beest dat nu, evenals de zee daarginds, zwaarmoedig sluimert, alleen om zich met des te meer razernij te storten op de eerste de beste vijand die het wordt aangewezen. Aangewezen door wie? Het is alsof een harteloze, trotse demon, die plotseling de macht grijpt, vleesgeworden ambitie en macht, de geesten van een heel land in een ijzeren greep hield. Door welke verderfelijke betovering heeft hij het volk teruggebracht tot die eerste tijden van de natie, toen hun voorvaders, de blondharige Sueven en de onbetrouwbare Franken rondzwierven, strijdlustig van geest, vurig verlangend te doden, elkaar te vernietigen en te onderwerpen.

Door welke helse machten is dit tot stand gebracht? De verandering is niettemin teweeggebracht en het is even onomstotelijk als het feit dat alleen de duivel zich verheugt en pocht op de teweeggebrachte verandering. De hele wereld is in ademloze afwachting tot zwijgen gebracht. Geen echtgenote of moeder die niet in haar dromen wordt achtervolgd door de donkere en onheilspellende wolk die over heel Europa hangt. De wolk nadert. Ze komt steeds dichterbij. O wee en afgrijzen! Ik voorzie voor de aarde nogmaals het lijden waarvan ik al getuige ben geweest. Ik lees het fatale noodlot op het gelaat van de bloem van Europa's jeugd! Maar als ik zou leven en de macht zou hebben, nooit, o nooit zal mijn land daaraan weer deelhebben! Nee, nee, ik wil niet zien

de gulzige dood, volgepropt met verslonden levens.

Ik wil niet horen

kreten van beroofde moeders,
terwijl uit afschuwelijke gapende wonden
het worstelend leven van de mannen
sneller wegstroomt dan het bloed!

IX

Sterker en sterker groeit in het ziele-ego het gevoel van intense afkeer van de vreselijke slachting, oorlog genoemd. Dieper en dieper drukt het zijn gedachten af op de vorm die hem gevangen houdt. Soms ontwaakt de hoop in de lijdende borst en kleurt de lange uren van eenzaamheid en overdenking; zoals de stralen van de morgenzon de donkere schaduwen van moedeloosheid verlicht, zo verlicht de hoop de lange uren van eenzame overdenking. Maar zoals de regenboog niet altijd de stormwolken verdrijft, maar vaak alleen ontstaat door straalbreking van de ondergaande zon op een voorbijgaande wolk, zo worden de ogenblikken van dromerige hoop gewoonlijk gevolgd door uren van nog zwarter wanhoop. Waarom, o waarom, spottende Nemesis, heeft u aldus hem gezuiverd en verlicht

onder alle heersers op deze aarde, die u hulpeloos heeft gemaakt, stom en machteloos? Waarom heeft u de vlam van heilige broederlijke liefde voor de mens doen ontbranden in de borst van iemand, van wie het hart al de nadering voelt van de ijzige hand van dood en verval, en die zijn kracht geleidelijk verliest en van wie het leven zelf verdwijnt als het schuim op de top van de brekende golf?

En nu ligt de hand van het lot op de pijnbank. Het uur voor de vervulling van de natuurwet heeft eindelijk geslagen. De oude [koning] is niet meer; de jongere man is vanaf nu een vorst. Hoewel stom en hulpeloos, is hij niettemin een absoluut heerser, de autocratische meester van miljoenen onderdanen. Het wrede lot heeft een troon voor hem opgericht boven een open graf en wenkt hem tot roem en macht. Terwijl hij wordt verteerd door lijden, ziet hij zichzelf plotseling gekroond. Het wegwijnende lichaam wordt uit het warme nest te midden van palmbossen en rozen gerukt. Hij wordt van het milde zuiden naar het ijzige noorden gevoerd, waar wateren verharden tot bossen van kristal en 'golf na golf oprijst tot harde bergen', waarheen hij nu snelt om te regeren – om te sterven.

X

Voort, steeds vooruit snelt het zwarte vuurspuwende monster, uitgevonden door de mens om gedeeltelijk te zegevieren over ruimte en tijd. Vooruit en ieder ogenblik verder van het heilzame milde zuiden snelt de trein. Evenals de vuurspuwende draak verslindt hij afstanden en laat een lang spoor van rook, vonken en stank achter zich. En terwijl zijn lange, buigzame lichaam kronkelend en sissend als een reusachtig donker reptiel snel voortglijdt, en berg en heide, bos, tunnel en vlakte doorkruist, wiegt het geluid van zijn eentonige schommelende beweging de uitgeputte reiziger, de doodvermoeide, zielsbedroefde vorm, in slaap.

In het bewegende paleis is de lucht warm en geurig. Het luxueuze voertuig staat vol exotische planten, en uit een grote

bos zoetgeurende bloemen rijst tegelijk met de geur ervan de koningin van dromen op met een gevolg van vrolijke elfen. De dryaden lachen in hun bladerrijke priëlen terwijl de trein voortglijdt, en zenden drijvende op de bries dromen uit van groene eenzame plekken en sprookjesachtige visioenen. Het rommelende geraas van de wielen wordt geleidelijk omgevormd tot het bulderen van een verre waterval, om af te nemen tot het zilveren ruisen van een kristalhelder beekje. Het ziele-ego vliegt naar dromenland.

Het reist door eeuwen van tijd en leeft en voelt en ademt in de meest uiteenlopende vormen en personen. Nu is het een reus, een Jotun, die voortsnelst naar Muspelsheim, waar Surtur heerst met zijn vlammeende zwaard.

Het strijdt zonder angst tegen een menigte monsterlijke dieren en jaagt ze op de vlucht door een enkele beweging met zijn machtige hand. Dan ziet het zichzelf in de noordelijke mistwereld, het dringt in de gedaante van een dappere boogschutter door tot in Helheim, het rijk van de dood, waar een zwarte elf aan hem een reeks van zijn levens en hun mysterieuze opeenvolging onthult. 'Waarom lijdt de mens?' vraagt het ziele-ego. 'Omdat hij mens wilde worden', is het spottende antwoord. Onmiddellijk staat het ziele-ego in de tegenwoordigheid van de heilige godin Saga. Ze zingt voor hem over de dappere daden van de Germaanse helden, over hun deugden en ondeugden. Ze toont aan het ziele-ego de machtige krijgers, gevallen door de hand van vele van zijn vroegere vormen, zowel op het slagveld als in de heilige beslotenheid van de familiekring. Het ziet zichzelf in de persoon van meisjes en vrouwen, van jonge en van oude mannen en van kinderen. Het voelt zich meer dan eens sterven in die vormen. Het sterft als een heldengeest en wordt door de medelijdende Walkuren van het bloedige slagveld teruggeleid naar het verblijf van zaligheid onder het schitterende loof van het Walhalla. Het slaakt zijn laatste zucht in een andere vorm en wordt naar het kille hopeloze gebied van berouw geslingerd. Het sluit de onschuldige ogen in zijn laatste slaap als een kind en wordt dadelijk door de schone licht-elfen mee-

gevoerd naar een ander lichaam – de gedoemde voortbrenger van pijn en lijden. Elke keer worden de doodsnevels uiteengejaagd en verdwijnen voor de ogen van het ziele-ego, zodra het de donkere afgrond die het rijk van de levenden scheidt van het dodenrijk oversteekt. Zo wordt ‘de dood’ slechts een woord zonder betekenis voor hem, een nutteloos geluid. Telkens nemen de overtuigingen van de sterveling objectief een leven en een vorm aan voor de onsterfelijke, zodra deze een brug legt. Dan beginnen ze te vervagen en verdwijnen ze.

‘Wat is mijn verleden?’ vraagt het ziele-ego aan Urd, de oudste van de nornenzusters. ‘Waarom lijd ik?’

Ze houdt een lang perkament vast, dat ze ontrolt; het omhult een lange reeks sterfelijke wezens, en het ziele-ego herkent in elk van deze een van zijn woningen. Als hij tot de één na laatste komt, ziet hij een bloedbesmeurde hand die eindeloze wreedheden begaat en verraad pleegt; en hij huivert. Onschuldige slachtoffers rijzen rondom hem op en roepen tot Orlog om wraak.

‘Wat gaat er nu met me gebeuren?’ vraagt de ontstelde ziel aan Werdandi, de tweede van de zusters.

‘Het vonnis van Orlog wordt over uzelf uitgesproken!’ is het antwoord. ‘Maar Orlog doet niet blindelings uitspraak, zoals dwaze stervelingen doen.’

‘Wat is mijn toekomst?’ vraagt het ziele-ego wanhopig aan Skuld, de derde nornenzuster. ‘Moet die voor altijd vol tranen zijn en verstoken van hoop?’

Er komt geen antwoord. Maar de dromer voelt zich voortsnellen door de ruimte, en plotseling verandert het toneel. Het ziele-ego bevindt zich op een voor hem bekende plek, het koninklijk prieel met de zetel tegenover de geknakte palmboom. Voor hem strekken zich zoals vroeger de blauwe wateren uit, die de rotsen en klippen weerspiegelen; ook daarin ziet men een eenzame palmboom die gedoemd is snel te verdwijnen. De zachte, aangename stem van de voortdurend kabbelende golfjes krijgt nu een menselijke klank en herinnert het ziele-ego aan de geloften die meer dan eens op die plek werden gedaan. En de

dromer herhaalt enthousiast de vroeger gesproken woorden.

‘Ik zal vanaf nu nooit, nooit meer voor ijdele roem of eerzucht één zoon van mijn vaderland offeren. Onze wereld is zo vol onvermijdelijke ellende, zo arm aan vreugde en geluk; moet ik dan aan haar bittere lijdenskelk de bodemloze oceaan van leed en bloed, OORLOG genoemd, toevoegen? Weg met die gedachte! Nee, nooit meer.’

XI

Wat een vreemd gezicht en wat een verandering. De gebroken palm, die voor het geestesoog van het ziele-ego staat, heft plotseling zijn neerhangende stam op en wordt recht en groen zoals tevoren. En wat een nog groter geluk is, het ziele-ego ziet zichzelf sterker en gezonder dan ooit. Met een stentorstem zingt hij een luid en vrolijk lied naar de vier windstreken. Hij voelt een golf van vreugde en geluk in zich en schijnt te weten waarom hij gelukkig is.

Plotseling staat hij in wat lijkt op een sprookjesachtige hal, verlicht met de schitterendste lampen en gebouwd van materialen van een soort die hij nooit eerder had gezien. Hij ziet de erfgenamen en afstammelingen van alle vorsten van de wereld als één gelukkige familie in die hal verzameld. Ze dragen niet langer de tekenen van hun koninklijke waardigheid, maar *hij schijnt te weten* dat zij die de regerende vorsten zijn, regeren op grond van hun persoonlijke verdiensten. De grootheid van hart, de karakteradel, hun voortreffelijke eigenschappen van waarneming, wijsheid, liefde voor waarheid en rechtvaardigheid hebben hen verheven tot de waardigheid van erfgenamen van tronen, van koningen en koninginnen. De kronen, door het gezag en de genade van God, zijn afgeworpen, en zij heersen nu ‘door de genade van de goddelijke menselijkheid’, eenstemmig gekozen door erkenning van hun geschiktheid om te regeren en uit eerbiedige liefde door hun vrijwillige onderdanen.

Alles rondom hem is op vreemde wijze veranderd. Eerzucht, inhalige hebzucht of afgunst – ten onrechte *vaderlandsliefde*

genoemd – bestaan niet meer. Wrede zelfzucht heeft plaats gemaakt voor rechtvaardig altruïsme, en koude onverschilligheid voor de behoeften van miljoenen wordt niet langer goedgekeurd door de bevoorrechte enkelingen. Nutteloze luxe, zogenaamde aanspraken – sociale en godsdienstige – deze zijn alle verdwenen. Er zijn geen oorlogen meer mogelijk, want de legers zijn afgeschaft. Soldaten zijn omgevormd tot ijverige, hardwerkende landbouwers en de hele aarde doet haar lied in hartstochtelijke vreugde weerklinken. Koninkrijken en landen om hem heen leven als broeders. Het grote, het glorieuze uur is ten slotte gekomen! Wat hij nauwelijks durfde hopen en waaraan hij nauwelijks durfde denken in de stilte van zijn lange nachten vol lijden is nu werkelijkheid geworden. De grote vloek is weggenomen, en de wereld is vergeven en verlost in haar wedergeboorte!

Hij heeft van de gevoelens van verrukking, zijn hart vloeit over van liefde en menslievendheid, en hij staat op om een vurige toespraak te houden die historisch zal zijn, als hij plotseling ziet dat zijn lichaam is verdwenen, of beter gezegd, dat het is vervangen door een ander lichaam. Ja, hij is niet meer de lange, edele gestalte die hem vertrouwd is, maar het lichaam van iemand anders, over wie hij nog niets weet. Iets donkers komt tussen hem en een sterk verblindend licht en hij ziet de schaduw van de wijzerplaat van een reusachtig uurwerk op de etherische golven. Op de onheilspellende wijzerplaat leest hij:

‘NIEUW TIJDPERK: 970.995 JAAR NA DE ONMIDDELLIJKE VERNIETIGING VAN DE LAATSTE 2.000.000 SOLDATEN OP HET SLAGVELD OP HET WESTELIJK HALFROND VAN DE AARDE DOOR PNEUMO-DYNOVRIL. 971.000 ZONNEJAREN NA HET VERZINKEN VAN DE EUROPESE VASTELANDEN EN EILANDEN. ZO LUIDEN HET BESLUIT VAN ORLOG EN HET ANTWOORD VAN SKULD.’

Hij doet een krachtige inspanning en – is weer zichzelf. Aangespoord door het ziele-ego om zich te HERINNEREN en overeenkomstig te HANDELEN, heft hij zijn armen ten hemel en zweert ten overstaan van de hele natuur om de vrede te zullen bewaren tot het einde van zijn dagen – tenminste in zijn eigen land.

In de verte hoort hij trommels slaan en langdurig geroep van wat in zijn droomverbeelding de hartstochtelijke dankzeggingen zijn voor de gelofte die hij zojuist heeft afgelegd. Het ziele-ego voelt een plotselinge schok en hoort luid gekletter; en als hij zijn ogen opent, kijkt het ziele-ego er met verbazing doorheen. De zware blik ontmoet het respectvolle en ernstige gezicht van de arts die het gebruikelijke drankje aanbiedt. De trein stopt. Zwakker en vermoediger dan ooit staat hij op van zijn bank en ziet eindeloze rijen troepen om zich heen, gewapend met een nieuw en nog moorddadiger vernietigingswapen – gereed voor het slagveld.

EEN ONOPGELOST MYSTERIE

DDE OMSTANDIGHEDEN rond de plotselinge dood van Delessert, inspecteur van de veiligheidspolitie, schijnen zo'n indruk op de Parijse autoriteiten te hebben gemaakt dat ze tot in de kleinste bijzonderheden werden opgetekend. We laten hier alle details weg behalve die welke noodzakelijk zijn om de zaak te verklaren, en vertellen nu dit ongetwijfeld vreemde verhaal.

In de herfst van 1861 kwam in Parijs een man aan die zich Vic de Lassa noemde en een paspoort bezat op die naam. Hij kwam uit Wenen en zei dat hij een Hongaar was die landgoederen aan de grenzen van het Banaat bezat, niet ver van Zenta. Hij was een kleine man, vijfendertig jaar oud, en had een bleek en mysterieus gezicht, lang blond haar, een vaag, zwervend blauw oog en een opvallend vastberaden mond. Hij kleepte zich slordig en ongedwongen en sprak en praatte met weinig geestdrift. De vrouw die hem vergezelde, vermoedelijk zijn echtgenote en tien jaar jonger dan hij, was echter een opvallend mooie vrouw, van dat donkere, rijke, volle, verleidelijke, zuiver Hongaarse type dat nauw verwant is aan zigeunerbloed. In de theaters, in het Bois, in café's, op de boulevards en overal waar men zich in Parijs in zijn vrije tijd vermaakte, trok Madame Aimée de Lassa grote aandacht en baarde opzien.

Ze woonden in een luxe appartement in de Rue Richelieu, bezochten de beste gelegenheden, ontvingen royaal en gastvrij goed gezelschap, en gedroegen zich in elk opzicht alsof ze heel rijk waren. Lassa beschikte geregeld over een flink tegoed bij

Schneider, Ruter en Co., de Oostenrijkse bankiers in Rue Rivoli, en droeg opvallend schitterende diamanten.

Waarom vond de hoofdcommissaris van politie het nodig Monsieur en Madame De Lassa te verdenken, en wees hij Paul Delessert, een van zijn slimste inspecteurs, aan om hen in de gaten te houden? Het is een feit dat de onbetekenende man met zijn mooie vrouw een heel mysterieuze figuur was, en het is de gewoonte van de politie aan te nemen dat geheimzinnigheid altijd een samenzweerder, een avonturier of een charlatan verbergt. De hoofdcommissaris was tot de conclusie gekomen dat De Lassa een avonturier en ook een charlatan was. Ongetwijfeld met succes, want hij was bijzonder tactvol en had in geen enkel opzicht de loftrumpet gestoken over de wonderen die hij tot taak had te verrichten. En toch was binnen enkele weken nadat hij zich in Parijs had gevestigd, de *salon* van De Lassa de 'rage', en het aantal personen dat de 100 franc toegang betaalde voor een enkele blik in zijn magische kristal, en voor een enkele boodschap via zijn geestelijke telegraaf, was werkelijk verbazingwekkend. Het geheim hiervan was dat De Lassa een illusionist en waarzegger was die aanspraak maakte op alwetendheid en van wie de voorspellingen altijd uitkwamen.

Het was voor Delessert niet moeilijk om een introductie te krijgen, en in De Lassa's *salon* te worden toegelaten. De ontvangsten hadden om de dag plaats – 's ochtends twee uur en 's avonds drie uur. Op een avond bracht inspecteur Delessert een bezoek in zijn aangenomen rol als Flabry, expert op het gebied van juwelen en bekeerd tot het spiritisme. De mooie ontvangkamers bleken schitterend verlicht en er had zich een aantrekkelijk gezelschap van tevreden gasten verzameld, die in het geheel niet schenen te zijn gekomen om hun geluk of hun lot te beproeven en daarbij het inkomen van hun gastheer te spekken, maar veeleer om daar te zijn uit eerbied voor zijn verdiensten en talenten.

Mw. De Lassa speelde piano en sprak op een bijzonder prettige manier met de ene na de andere groep mensen, terwijl De Lassa rondliep of ging zitten op een vanzelfsprekende en onbe-

zorgde wijze; hij zei nu en dan iets, maar leek eropuit om alles wat de aandacht trok te mijden. Bedienden brachten hapjes rond, ijs, likeur, wijn, enz., en Delessert zou kunnen denken dat hij was terechtgekomen op een bescheiden avondfeest, geheel *en règle*, als er niet enkele omstandigheden waren die zijn opmerkelijke ogen direct opvielen.

Behalve wanneer de gastheer of gastvrouw binnen gehoorsafstand waren, praatten de gasten onderling zachtjes, nogal geheimzinnig, en niet met zoveel gelach als bij zulke gelegenheden gebruikelijk is. Van tijd tot tijd kwam een heel lange en deftige bediende naar een van de gasten en bood hem of haar met een diepe buiging een kaartje op een zilveren presenteerblad aan. De gast stond dan op en ging heen, voorafgegaan door de statige bediende; maar wanneer hij of zij in de *salon* terugkeerde – sommigen kwamen helemaal niet terug – hadden ze zonder uitzondering een verbijsterde blik, waren verward, verwonderd, bang of geamuseerd. Dit alles was zo onmiskenbaar echt, en De Lassa en zijn vrouw schenen daaronder zo onverschillig, om niet te zeggen er geheel buiten te staan, dat dit Delessert wel bijzonder moest treffen en het hem voor een groot raadsel stelde.

Twee of drie kleine incidenten die Delessert rechtstreeks waarnam, zijn voldoende om de aard van de indrukken die op alle aanwezigen werden gemaakt, duidelijk te maken. Een paar heren, beiden jong en van goede maatschappelijke stand, en kennelijk goede vrienden, praatten samen en tutoyeerden elkaar veelvuldig, toen de deftige bediende Alphonse ontbood. Hij lachte vrolijk – ‘Wacht nog even, waarde Auguste’, zei hij, ‘en je zult alle bijzonderheden van dit merkwaardige fortuin kennen!’ ‘*Eh bien!*’ antwoordde Auguste, moge de stemming van het orakel gunstig zijn. Er was nauwelijks een minuut verlopen of Alphonse keerde terug in de *salon*. Zijn gezicht was wit en had tekenen van opgekropte woede, wat vreselijk was om te zien. Hij liep recht op Auguste toe; zijn ogen schitterden, en, terwijl hij vooroverboog naar zijn vriend die van kleur verschoot en terugdeinsde, siste hij: ‘Monsieur Lefèvre, *vous*

êtes un lâche! (u bent een lafaard). ‘Heel goed, Monsieur Meunier’, antwoordde Auguste op dezelfde zachte toon, ‘morgenochtend om zes uur!’ ‘Afgesproken, valse vriend, verfoeide verrader! *À la mort!*’ (Tot de dood) antwoordde Alphonse en vertrok. ‘*Cela va sans dire!*’ (Dat spreekt vanzelf) mompelde Auguste en ging naar de garderobe.

Een voorname diplomaat, vertegenwoordiger in Parijs van een naburige staat, een heer op leeftijd, zelfverzekerd en met een indrukwekkende verschijning, werd voor het orakel opgeroepen door de buigende bediende. Nadat hij vijf minuten was weggeweest, keerde hij terug en drong zich onmiddellijk door de menigte naar De Lassa die niet ver van de open haard stond, met zijn handen in de zakken en een blik van uiterste onverschilligheid op zijn gezicht. Delessert, die dichtbij stond, volgde het gesprek met grote belangstelling.

‘Het spijt me bijzonder’, zei generaal Von —, ‘dat ik uw interessante *salon* zo spoedig moet verlaten, De Lassa, maar door het resultaat van mijn *seance* ben ik ervan overtuigd dat er is geknoeid met mijn verslagen van de krijgsverrichtingen.’ ‘Het spijt me’, antwoordde De Lassa, met een air van flauwe, maar hoffelijke belangstelling; ‘ik hoop dat u kunt ontdekken wie van uw dienaren ontrouw is geweest.’ ‘Ik ga het direct uitzoeken’, zei de generaal en voegde er veelbetekenend aan toe: ‘Ik zal ervoor zorgen dat hij en zijn medeplichtigen een strenge bestraffing niet zullen ontgaan.’ ‘Dat is de enige weg die men kan volgen, Monsieur le Comte.’ De ambassadeur staarde hem aan, boog, en vertrok met een verwarring op zijn gezicht die hij niet kon beheersen.

In de loop van de avond ging De Lassa achteloos naar de piano, en na een of ander vaag preludium speelde hij een bijzonder treffend muziekstuk, waarin het onstuimige leven en de opgewektheid van uitgelaten melodieën zich zachtjes, bijna onmerkbaar oplosten in een snikkend gejammer van spijt, lusteloosheid, vermoedheid en wanhoop. Het werd schitterend uitgevoerd en maakte grote indruk op de gasten, onder wie één, een dame, uitriep: ‘Wat mooi, wat treurig! Heeft u dat zelf

gecomponeerd, De Lassa?’ Hij keek haar een moment afwezig aan, en antwoordde toen: ‘Ik? O, nee! Dat is slechts een herinnering, madame.’ ‘Weet u, wie het componeerde, De Lassa?’ vroeg daarop een van de aanwezigen, een kenner. ‘Ik geloof dat het oorspronkelijk werd geschreven door Ptolemaeus Auletes, de vader van Cleopatra’, zei De Lassa op zijn gelijkmoedige nadenkende manier, ‘maar niet in zijn huidige vorm. Voor zover ik weet is het twee keer herschreven, maar de melodie is in wezen dezelfde.’ ‘Van wie kreeg u het, De Lassa, als ik vragen mag?’ bleef de heer aandringen. ‘Ja, zeker wel! De laatste keer hoorde ik het spelen door Sebastian Bach; maar dat was Palestrina’s – de huidige – versie. Ik geloof dat ik de voorkeur geef aan de versie van Guido van Arezzo – die is ruwer, maar heeft meer kracht. Ik ontving de melodie van Guido zelf.’ ‘U – van Guido!’ riep de verbaasde heer uit. ‘Ja, mijnheer’, antwoordde De Lassa, terwijl hij van de piano opstond met zijn gebruikelijke nonchalante manier van doen. ‘*Mon Dieu!*’ riep de kenner uit, terwijl hij zijn hand naar zijn hoofd bracht op de manier van Twemlow, ‘*Mon Dieu!* dat was in het jaar 1022.’ ‘Eets later – juli 1031, als ik het me goed herinner’, verbeterde De Lassa hoffelijk.

Op dit ogenblik boog de lange bediende voor Delessert en bood hem het dienblad met het kaartje aan. Delessert nam het op en las: ‘*On vous accorde trente-cinq secondes, M. Flabry, tout au plus!*’ (Er worden u hooguit vijfendertig seconden toegestaan, Flabry!) Delessert volgde; de bediende opende de deur van een andere kamer en boog opnieuw en gaf Delessert een teken om binnen te gaan. ‘Vraag niets’, zei hij kortaf. ‘Sidi is stom.’ Delessert trad de kamer binnen en de deur werd achter hem gesloten. Het was een kleine kamer, doordrongen van een sterke geur van wierook; de muren waren geheel bedekt met rode wandkleden, die de ramen verborgen, en de vloer was van dik karpert voorzien. Tegenover de deur, aan het andere einde van de kamer nabij het plafond, was de wijzerplaat van een grote klok, en daaronder stonden twee kleine tafels, elk verlicht door grote waskaarsen; op de ene tafel stond een apparaat dat sterk leek op een gewoon telegraaf toestel, op de andere een

kristallen bol met een doorsnede van ongeveer vijftig centimeter die werd ondersteund door een kunstig bewerkte driehoek van een legering van goud en brons. Naast de deur stond een man, gitzwart van kleur, die een witte tulband en boernoes droeg en een soort zilveren staf in één hand vasthield. Met de andere hand nam hij Delessert bij de rechterarm boven de elleboog en leidde hem snel door de kamer. Hij wees op de klok, die een alarmsein liet horen, en daarna naar het kristal. Delessert boog zich erover, keek erin en zag – een facsimile van zijn eigen slaapkamer, alles nauwkeurig gefotografeerd. Sidi gaf hem geen tijd om iets uit te roepen, maar leidde hem, terwijl hij zijn arm nog vasthield, naar de andere tafel. Het telegraafachtige toestel begon te klikken. Sidi opende de lade, nam er een strook papier uit, stopte het in Delesserts hand en wees op de klok, die opnieuw sloeg. De vijfendertig seconden waren verstreken. Sidi, die nog altijd Delesserts arm vasthield, wees naar de deur en voerde hem erheen. De deur ging open, Sidi duwde hem naar buiten, de deur ging dicht en de lange bediende stond daar en boog – het onderhoud met het orakel was voorbij. Delessert keek naar het papier in zijn hand. Het was een bedrukte strook met hoofdletters; er stond eenvoudig op: ‘Aan Paul Delessert: De politiemans is altijd welkom, de spion is altijd in gevaar!’

Delessert was een ogenblik met stomheid geslagen dat zijn vermomming was doorzien, maar de woorden van de lange bediende, ‘Deze kant alstublieft, Flabry’, brachten hem tot bezinning. Hij klemde de lippen op elkaar en keerde terug naar de *salon* om zonder te wachten De Lassa te spreken. ‘Kent u de inhoud hiervan?’ vroeg hij, terwijl hij de boodschap toonde. ‘Ik weet alles, Delessert,’ antwoordde De Lassa zorgeloos. ‘Dan bent u zich misschien ervan bewust, dat ik van plan ben een charlatan aan de kaak te stellen en een schijnheilige te ontmaskeren, of bij die poging om te komen?’ zei Delessert. ‘*Cela m’est égal, monsieur*’, antwoordde De Lassa (Dat is me onverschillig, mijnheer). ‘Dus neemt u mijn uitdaging aan?’ ‘O, is het een uitdaging?’ antwoordde De Lassa, terwijl hij zijn oog een ogenblik op Delessert liet rusten, ‘*mais oui, je l’accepte!*’

(zeker, ik neem haar aan!). En daarop vertrok Delessert.

Delessert ging nu aan het werk, geholpen door al de mankracht die de hoofdcommissaris van politie kon inzetten om deze volleerde tovenaars te betrappen en te ontmaskeren, die door de grovere handelwijze van onze voorvaders gemakkelijker uit de weg zou zijn geruimd – door verbranding. Aanhoudend onderzoek gaf Delessert de overtuiging dat de man noch een Hongaar was noch De Lassa heette; dat hij, ongeacht hoe ver zijn vermogen van ‘herinnering’ zou reiken, in zijn tegenwoordige vorm in deze verdorven wereld het eerste levenslicht had aanschouwd in de stad Neurenberg waar speelgoed wordt gemaakt; dat hij als jongen bekendstond om zijn grote aanleg voor vernuftige apparaten, maar dat hij zeer wild was en een *mauvais sujet* (een losbol). Toen hij zestien was, ontsnapte hij naar Genève en werd leerling van een horloge- en instrumentmaker. Hier werd hij opgemerkt door de beroemde Robert Houdin, de goochelaar. Houdin, die de talenten van de jongen herkende en zelf vernuftige automaten fabriceerde, nam hem mee naar Parijs en gaf hem werk in zijn eigen werkplaats en stelde hem ook aan als assistent bij de openbare vertoningen van zijn vermakelijke en wonderlijke duivelskunsten. Nadat hij enkele jaren bij Houdin was geweest, was Pflock Haslich (dit was de ware naam van De Lassa) naar het Oosten gegaan in het gevolg van een Turkse pasja, en na jarenlange omzwervingen in landen waar hij niet kon worden gevolgd door een sluier van vele pseudoniemen, was hij ten slotte in Venetië opgedoken en vandaar naar Parijs gegaan.

Delessert richtte zijn aandacht nu op Mw. De Lassa. Het was moeilijker om aanwijzingen over haar vroegere leven te krijgen, maar het was nodig om Haslich goed genoeg te begrijpen. Ten slotte werd het door een toeval aannemelijk dat Mw. Aimée dezelfde was als een zekere Mw. Schlaff die nogal was opgevalen bij de *demi-monde* van Buda. Delessert begaf zich naar die oude stad en ging vandaar naar de woeste streken van Transylvanië, naar Mengyco. Zodra hij bij zijn terugkeer de beschaving en een telegraafkantoor had bereikt, telegrafeerde hij de

hoofdcommissaris vanuit Kardszag: ‘Verlies mijn man niet uit het oog en laat hem Parijs niet verlaten. Ik zal hem binnen twee dagen na mijn terugkeer voor u inrekenen.’

Toevallig was de hoofdcommissaris afwezig op de dag van Delesserts terugkeer naar Parijs, omdat hij met de keizer in Cherbourg moest zijn. Hij kwam terug op de vierde dag, juist vierentwintig uur na de aankondiging van Delesserts dood. Dat gebeurde voor zover men het nauwkeurig kon nagaan op de volgende manier: ’s Avonds na zijn terugkeer was Delessert weer in de *salon* van De Lassa met een toegangskaart voor een *seance*. Hij was volledig vermomd als een afgeleefde oude man en verbeeldde zich dat het voor niemand mogelijk was hem te herkennen. Toen hij in de kamer was geleid en in het kristal keek, raakte hij geheel vervuld van ontzetting, want hij zag daar het beeld van hemzelf, vooroverliggend op de stoep van een straat en bewusteloos; en de boodschap die hij kreeg, luidde als volgt: ‘Wat u heeft gezien, Delessert, zal binnen drie dagen gebeuren. Wees voorbereid!’ Bijzonder geschokt verliet de detective onmiddellijk het gebouw en ging naar huis.

’s Ochtends kwam hij op het bureau in een toestand van uiterste neerslachtigheid. Hij voelde zich geheel van zijn stuk gebracht. Toen hij een collega-inspecteur vertelde wat er was gebeurd, zei hij: ‘Die man kan doen wat hij belooft, ik ben gedoemd!’

Hij zei dat hij voor een rechtbank zijn zaak tegen Haslich *alias* De Lassa volkomen kon bewijzen, maar dat hij dat niet kon doen zonder de hoofdcommissaris te spreken en instructies te ontvangen. Hij wilde niets zeggen over zijn ontdekkingen in Buda en in Transsylvanië – hij zei dat hij niet vrij was dat te doen – en herhaaldelijk riep hij uit: ‘O! was de hoofdcommissaris maar hier!’ Men raadde hem aan naar de hoofdcommissaris in Cherbourg te gaan, maar dat weigerde hij omdat zijn aanwezigheid in Parijs nodig zou zijn. Telkens weer beweerde hij dat hij gedoemd was, en hij toonde zich weifelend en besluiteloos in zijn gedrag en uiterst nerveus. Men zei hem dat hij volkomen veilig was, want De Lassa en zijn hele huisgezin werden voort-

durend in de gaten gehouden; waarop hij antwoordde: 'U kent de man niet.' Een inspecteur werd opgedragen Delessert dag en nacht te vergezellen en hem nooit uit het oog te verliezen en hem zorgvuldig te bewaken; en de nodige maatregelen werden genomen met betrekking tot zijn eten en drinken, terwijl de wachten, die De Lassa bewaakten, werden verdubbeld.

's Morgens op de derde dag gaf Delessert, die hoofdzakelijk binnenshuis was gebleven, zijn besluit te kennen om de hoofdcommissaris een telegram te zenden om onmiddellijk terug te keren. Met deze bedoeling ging hij met zijn collega op weg. Juist toen ze de hoek van de Rue de Lanery en de Boulevard hadden bereikt, stond Delessert plotseling stil en bracht zijn hand naar zijn voorhoofd.

'Mijn God!' riep hij uit, 'het kristal! het beeld!' en viel voorover op zijn gezicht, bewusteloos. Hij werd ogenblikkelijk naar een ziekenhuis overgebracht, maar leefde nog slechts enkele uren en kwam niet meer bij bewustzijn. Volgens duidelijke instructies van de autoriteiten werd op het lichaam van Delessert een uiterst zorgvuldige, gedetailleerde, grondige lijkshouwing verricht door verschillende bekwame artsen, die eensgezind van mening waren dat de oorzaak van zijn dood een beroerte was, een gevolg van vermoeidheid en overspannenheid.

Zodra Delessert naar het ziekenhuis was gestuurd, haastte zijn collega zich naar het hoofdbureau, en De Lassa met zijn vrouw en alle personen die verbonden waren aan het huis, werden onmiddellijk gearresteerd. De Lassa glimlachte minachtend toen ze hem wegvoerden. 'Ik wist dat u zou komen; ik was erop voorbereid; u zult blij zijn me weer los te laten.'

Het was waar dat De Lassa zich op hun komst had voorbereid. Toen het huis werd doorzocht, ontdekte men dat elk geschrift was verbrand; de kristallen bol was vernield en in de *seancekamer* bevond zich een grote hoop verfijnde apparaatjes, die tot onherkenbare stukjes waren kapotgemaakt. 'Dat kostte me 200.000 francs,' zei De Lassa, toen hij naar die hoop wees, 'maar het is een goede belegging geweest.' De

muren en vloeren waren op verschillende plaatsen eruit gehaald en de schade aan het huis was aanzienlijk. In de gevangenis ont-hulden noch De Lassa noch zijn medewerkers ook maar iets. Het idee dat zij wettelijk gezien iets met de dood van Delessert te maken hadden, werd snel afgewezen, en allen behalve De Lassa werden vrijgesteld. Hij werd nog in de gevangenis vast-gehouden, onder een of ander voorwendsel, totdat hij op een ochtend dood werd aangetroffen, opgehangen met een zijden sjerp aan de kroonlijst van de kamer waarin hij was opgesloten. Later werd ontdekt, dat Madame De Lassa de avond tevoren ervandoor was gegaan met een lange bediende, en ze hadden de Nubiër Sidi met zich meegenomen. De Lassa nam zijn geheimen mee in zijn graf.

‘Uw artikel in de *Scientist* is een interessant verhaal. Maar is het een verslag van feiten of een hersenspinsel? Als het waar is gebeurd, waarom wordt de bron ervan niet gegeven, met andere woorden geef een bronvermelding?’

Bovenstaande opmerking is niet ondertekend, maar we willen van de gelegenheid gebruikmaken om te zeggen dat dit verhaal ‘Een onopgelost mysterie’ werd gepubliceerd omdat we de hoofdpunten van het verhaal – de voorspellingen en de eigenaardige dood van de politieman – beschouwen als paranormale verschijnselen die zijn teweeggebracht en opnieuw kunnen worden teweeggebracht. Waarom zou men bronnen citeren? De Heilige Schrift vertelt ons over de dood van Ananias als gevolg van de strenge berisping van Petrus; hier hebben we een soortgelijk verschijnsel. Men veronderstelt dat Ananias plotseling is gestorven van angst. Weinigen kunnen deze kracht be-seffen, die door geestelijke wetten wordt bestuurd, maar zij die de grenslijn hebben betreden en iets weten van de dingen die kunnen worden gedaan, zullen hierin geen groot mysterie zien en evenmin in het verhaal dat vorige week werd gepubliceerd. We spreken niet in mystieke taal. Vraag een krachtige mesme-rist of er gevaar bestaat dat de proefpersoon aan zijn controle

kan ontsnappen? – en zou de geest, als hij dat kon, zich vrijmaken om niet meer terug te keren? Men kan aantonen dat een mesmerist op een proefpersoon kan inwerken op een afstand van vele kilometers; en het is niet minder zeker dat de meerderheid van de mesmeristen weinig of niets afweet van de wetten die hun vermogens beheersen.

Het kan een aangename droom zijn te proberen zich de schoonheid van de geestenwereld voor te stellen; maar de tijd kan beter worden besteed aan het bestuderen van de geest zelf, en het is niet nodig dat het onderwerp voor studie in de geestenwereld ligt.

KAN HET ASTRALE LICHAAM EEN MOORD PLEGEN?

Aan de redacteur van The Sun:

GEACHTE HEER – op een ochtend in 1868 werd Oost-Europa opgeschrikt door bijzonder schokkend nieuws. Michael Obrenovitsj, de heersende vorst van Servië, zijn tante, prinses Katherina of Katinka, en haar dochter waren op klaarlichte dag vermoord, vlakbij Belgrado, in hun eigen tuin; de moordenaar of moordenaars bleven onbekend. De vorst had verschillende schot- en steekwonden, en zijn lichaam was in feite afgeslacht; de prinses was ter plekke gedood, haar hoofd stukgeslagen, en men verwachtte dat haar jonge dochter, hoewel nog in leven, het niet zou halen. De gebeurtenissen zijn zo recent dat ze nog niet zijn vergeten, maar in dat deel van de wereld leidde de zaak in die tijd tot een waanzinnige opwindning.

In de gebieden die onder Oostenrijk ressorteerden en in die onder het twijfelachtige protectoraat van Turkije, van Boekarest tot Triëst, voelde geen familie van hoge afkomst zich veilig. In die halfoosterse landen heeft elke Montecchi zijn Capuletti, en het gerucht ging dat de bloedige daad werd gepleegd door de vorst Kara-Gueorguevitsj, of ‘Tzerno-Gueorgej’, zoals hij in die streken wordt genoemd. Verschillende mensen die geen schuld hadden aan de daad, werden, zoals in die gevallen gebruikelijk is, gevangengezet en de werkelijke moordenaars ontsnapten aan het gerecht. Een jong familielid van het slachtoffer, heel geliefd

door zijn volk, slechts een kind, en voor dat doel van een school in Parijs gehaald, werd ceremonieel naar Belgrado overgebracht en tot Hospodar van Servië uitgeroepen. In de verwarring door de politieke spanning werd de tragedie van Belgrado vergeten door allen behalve een oude Servische huishoudster die in dienst was geweest bij de familie Obrenovitsj, en die evenals Rachel, niet was te troosten over het verlies van haar kinderen. Na het uitroepen van de jonge Obrenovitsj, neef van de vermoorde man, had ze haar bezit verkocht en verdween; maar niet voordat ze op de graven van de slachtoffers een plechtige gelofte deed om hun dood te wreken.

De schrijfster van dit waar gebeurde verhaal had, ongeveer drie maanden vóór de verschrikkelijke daad werd gepleegd, enkele dagen in Belgrado doorgebracht, en kende prinses Katinka. Thuis was ze een vriendelijke, zachtaardige en luie vrouw; maar in het buitenland scheen ze een Parisienne in haar ontwikkeling en manier van doen. Omdat bijna alle personen die in dit waarheidsgetrouwe verhaal voorkomen nog leven, is het alleen maar fatsoenlijk dat ik hun namen niet geef en slechts initialen gebruik.

De oude Servische dame verliet haar huis zelden, en zocht de prinses maar af en toe op. Gehurkt op een stapel kussens en tapijten, gekleed in de schilderachtige nationale dracht, zag ze eruit als de sibille van Cumae in haar dagen van kalme rust. Er werden vreemde verhalen verspreid over haar occulte kennis, en aangrijpende verslagen deden soms de ronde onder de gasten die zich hadden verzameld bij het haardvuur van de bescheiden herberg. De dikke nicht van de ongehuwde tante van onze landheer was de laatste tijd door een rondzwervende vampier lastiggevallen, en was na zijn nachtelijk bezoek bijna doodgebloed, en terwijl de inspanningen en uitbanning door de plaatselijke priester vergeefs waren geweest, werd het slachtoffer gelukkig bevrijd door Gospoja P——, die de verstorende geest op de vlucht joeg enkel door haar vuist tegen hem te schudden, en hem in zijn eigen taal beschaamd deed staan. In Belgrado hoorde ik voor het eerst dit interessante filologische feit dat

spoken hun eigen taal hebben. De oude dame, die ik Gospoja P—— zal noemen, werd in het algemeen begeleid door een andere figuur die in ons verhaal de hoofdrol zou spelen. Het was een jong zigeunermeisje uit een streek in Roemenië en ongeveer veertien jaar oud. Waar ze was geboren en wie ze was, scheen ze evenmin te weten als iemand anders. Mij werd verteld dat ze op een dag was meegebracht door een groep rondtrekkende zigeuners, en achtergelaten op het erf van de oude dame, en vanaf dat moment werd ze een bewoonster van het huis. Ze kreeg de bijnaam ‘het slapende meisje’, omdat ze het vermogen had om kennelijk overal in slaap te kunnen vallen waar ze zich ook maar bevond, en ze sprak haar dromen hardop. De heidense naam van het meisje was Frosja.

Ongeveer achttien maanden nadat het nieuws van de moord Italië had bereikt, waar ik me toen bevond, reisde ik in mijn kleine wagen door de Banaat, en huurde een paard telkens wanneer ik er een nodig had. Ik ontmoette onderweg een oude Fransman, een wetenschapper, die evenals ik alleen reisde, maar met dit verschil dat terwijl hij een voetganger was, ik op een hobbelende wagen vanuit de hoogte van een troon van droog hooi de weg overzag. Op een prachtige ochtend trof ik hem aan terwijl hij lag te slapen tussen een massa struiken en bloemen, en ik had hem bijna over het hoofd gezien, omdat ik geheel was verzonken in bespiegelingen over het omringende glorieuze landschap. We maakten snel kennis, maar formaliteiten waren daarbij niet nodig. Ik had zijn naam horen noemen in kringen die geïnteresseerd waren in het mesmerisme, en wist dat hij een groot deskundige was in de school van Du Potet.

Nadat ik hem ertoe bracht mijn zetel van hooi met me te delen, merkte hij in de loop van het gesprek op: ‘Ik heb een van de wonderlijkste proefpersonen gevonden in deze schitterende thebaïde. Ik heb vanavond een afspraak met de familie. Ze proberen met behulp van de helderziendheid van het meisje het mysterie van een moord te ontrafelen. Zij is heel bijzonder!’

‘Wie is ze?’ vroeg ik.

‘Een Roemeense zigeunerin. Ze werd opgevoed, naar het

schijnt, door de familie van de heersende vorst van Servië, die nu niet meer regeert, omdat hij op mysterieuze wijze is verm—.
Hallo, pas op! *Duvels*, je jaagt ons de afgrond in!’ riep hij gehaast, en greep de teugels ruw uit mijn handen, en gaf het paard een krachtige ruk.

‘U bedoelt toch niet vorst Obrenovitsj?’ vroeg ik ontzet.

‘Ja, die bedoel ik precies. Vanavond moet ik er zijn, en hoop een reeks *seances* af te sluiten door tenslotte een heel bijzondere manifestatie teweeg te brengen van de verborgen kracht van de menselijke geest; en u kunt met me meekomen. Ik zal u introduceren; en bovendien kunt u me helpen als een tolk, want ze spreken geen Frans.’

Omdat ik er vrij zeker van was dat als het medium Frosja was, de rest van de familie Gospoja P— moest zijn, nam ik de uitnodiging dadelijk aan. Tegen zonsondergang waren we aan de voet van de berg waar de weg begint naar het oude kasteel, zoals de Fransman die plek noemde. Ze verdiende in alle opzichten de poëtische naam die eraan werd gegeven. Er was een ruwe bank in de diepten van een van de schaduwachtige schuilplaatsen, en toen we stopten bij de ingang van deze poëtische plek, en de Fransman op de er verdacht uitziende brug die over het water leidde naar de toegangspoort zich hoffelijk om mijn paard bekommerde, zag ik een lange figuur langzaam van de bank opstaan en naar ons toekomen.

Het was mijn oude vriendin Gospoja P—, die er bleker en mysterieuzer uitzag dan ooit. Ze toonde geen verbazing toen ze me zag, maar begroette me eenvoudig op de Servische manier, met een drievoudige kus op beide wangen; ze nam mijn hand en leidde me rechtstreeks naar het bed van klimop. Half achteroverleunend op een kleedje, uitgespreid op het hoge gras, met haar rug tegen de muur, herkende ik onze Frosja.

Ze droeg de nationale dracht van de Walachijse vrouwen, een soort tulband van gaas versierd met verschillende vergulde medailles en linten, een witte blouse met open mouwen en petticoats van verschillende kleuren. Haar gezicht zag doodsbleek, haar ogen waren gesloten en haar gelaat vertoonde de strakke,

sfinxachtige blik die op zo'n merkwaardige manier karakteristiek is voor een helderziend medium in trance. Als haar borst, versierd met rijen medailles en halsnoeren van kralen die zwak rinkelden bij iedere ademhaling, niet een op en neer gaande beweging had gemaakt, zou men hebben kunnen denken dat ze dood was, zo levenloos en lijkachtig was haar gezicht. De Fransman vertelde me dat hij haar in slaap had gebracht op het moment dat we het huis naderden, en dat ze nu was zoals hij haar de vorige avond had achtergelaten; hij begon zich toen bezig te houden met het *sujet*, zoals hij Frosja noemde. Hij besteedde verder geen aandacht aan ons, schudde haar bij de hand, en maakte toen een paar snelle handbewegingen en strekte haar arm uit en deed deze verstijven. De arm, onbuigzaam als ijzer, bleef in die positie. Hij sloot toen al haar vingers op een na – de middelvinger – die hij liet wijzen naar de avondster, die fonkelde aan de diepblauwe hemel. Toen draaide hij zich om en ging van rechts naar links en nu eens wierp hij enkele van zijn vloeistoffen hier, dan weer sprenkelde hij ze op een andere plek; hij was bezig met zijn onzichtbare maar krachtige vloeistoffen, zoals een schilder met zijn kwast de laatste streken op een schilderij aanbrengt.

De oude dame die hem stil had gadegeslagen, al die tijd met de kin op haar hand, legde haar dunne skeletachtige handen op zijn arm en hield die vast toen hij zich voorbereidde om de gebruikelijke mesmerische handbewegingen te maken.

'Wacht', fluisterde ze, 'tot de ster is ondergegaan en het negende uur is volgemaakt. De Vourdalaki zweven rond; ze kunnen de invloed bederven.'

'Wat zegt ze?' vroeg de mesmerist, geïrriteerd door haar inmenging.

Ik legde hem uit dat de oude dame bang was voor de kwaad aardige invloed van de Vourdalaki.

'Vourdalaki! Wat zijn dat, de Vourdalaki?' riep de Fransman. 'Laten we tevreden zijn met christelijke geesten, als ze ons vanavond met een bezoek vereren, en geen tijd verliezen aan de Vourdalaki.'

Ik keek naar de Gospoja. Zij was doodsbleek geworden en haar wenkbrauwen waren streng gefronst boven haar vlam-mende zwarte ogen.

‘Zeg hem geen grappen te maken op dit uur van de nacht’, riep ze. ‘Hij kent dit land niet. Zelfs de heilige kerk kan tekortschieten om ons te beschermen als de Vourdalaki eenmaal zijn opgewekt. Wat is dat?’ ze duwde met haar voet tegen een bundel kruiden die de mesmerist en botanist dichtbij op het gras had gelegd. Ze boog zich over de verzameling en onderzocht bezorgd de inhoud van de bundel, waarna ze alles in het water wierp.

‘Het moet hier niet blijven slingeren’, voegde ze er met kracht aan toe. ‘Dit is sint-janskruid en dat kan de rondzwervende geesten aantrekken.’

Intussen was de nacht gevallen, en de maan verlichtte het landschap met een bleek, spookachtig licht. De nachten in de Banaat zijn bijna even mooi als in het Oosten, en de Fransman moest verdergaan met zijn experimenten in de openlucht, omdat de priester van de kerk dergelijke zaken in de toren, die als pastorie werd gebruikt, had verboden uit angst dat die heilige ruimte zich zou vullen met de ketterse duivels van de mesmerist die, zo merkte de priester op, hij niet zou kunnen uitbannen omdat ze vreemdelingen waren.

De oude heer had zijn reisjas uitgedaan, rolde zijn mouwen op, nam nu een theatrale houding aan en begon een geordend proces van mesmerisatie.

Onder invloed van zijn bevende vingers scheen het etherische fluïdum in de schemering werkelijk op te flitsen. Frosja werd met haar gezicht naar de maan geplaatst, en iedere beweging van het meisje in trance was te onderscheiden alsof er daglicht was. Na enkele minuten verschenen er grote druppels zweet op haar voorhoofd, en rolden langzaam langs haar bleke gelaat, en glinsterden in de stralen van het maanlicht. Toen bewoog ze zich ongemakkelijk heen en weer en begon een diepe melodie te zingen; de Gospoja boog zich bezorgd over het onbewuste kind en luisterde gretig naar de woorden ervan en probeerde

iedere lettergreep op te vangen. Met haar dunne vinger op haar lippen, terwijl haar ogen bijna uit hun kassen sprongen en haar lichaam bewegingloos was, scheen de oude dame zelf als aan de grond genageld te staan, een standbeeld van aandacht. Het was een merkwaardige groep, en ik betreurde het dat ik geen schilder was. Wat er volgde was een scène waardig om in *Macbeth* te worden opgenomen. Aan de ene kant zij, het tengere meisje, bleek en als een lijk, kronkelend onder invloed van het onzichtbare fluïdum van hem die voor dit uur haar almachtige meester was; aan de andere kant de oude vrouw die, brandend van haar onblusbare vuur van wraak, stond te wachten tot de langverwachte naam van de moordenaar van de vorst ten slotte werd bekendgemaakt. De Fransman zelf scheen van gedaante te zijn veranderd, zijn grijze haar stond overeind; zijn omvangrijke onhandige vorm scheen in een paar minuten te zijn gegroeid. Elk voorgewend theater was verdwenen; er was alleen nog de mesmerist, zich bewust van zijn verantwoordelijkheid, maar zelf onbewust van de mogelijke gevolgen, die aandachtig keek en vol spanning afwachtte. Plotseling werd Frosja als door een bovennatuurlijke kracht opgetild uit haar liggende houding en stond rechtop voor ons, opnieuw bewegingloos en stil, en wachtte tot het magnetische fluïdum haar leidde. De Fransman, die zwijgend de hand van de oude dame nam, plaatste deze in die van het medium, en gaf haar de opdracht zich open te stellen voor de Gospoja.

‘Wat zie je, mijn dochter?’ mompelde de Servische dame zachtjes. ‘Kan je geest de moordenaars achterhalen?’

‘Zoek en zie! beval de mesmerist streng en concentreerde zijn blik op het gezicht van het meisje.

‘Ik ben bezig – ik ga’, fluisterde Frosja zwakjes. Het leek alsof haar stem niet uit haarzelf kwam, maar uit de atmosfeer rondom haar.

Op dat moment gebeurde er iets dat zo vreemd was dat ik betwijfel of ik het kan beschrijven. Een ijle lichtgevende schaduw verscheen dicht rond het lichaam van het meisje. Eerst ongeveer een duim dik, en deze werd geleidelijk groter en trok

zich samen, en plotseling leek ze zich geheel los te maken van het lichaam en neer te slaan in een soort half vaste damp die al snel een gedaante aannam die leek op die van de slaapwandelaar zelf. De vorm bewoog twee of drie seconden boven het oppervlak van de aarde heen en weer en gleed toen geluidloos naar de rivier. Hij verdween als een mist, opgelost in de lichtstralen van de maan, en scheen daarin volkomen te worden geabsorbeerd.

Ik had het tafereel met intense aandacht gevolgd. Het mysterieuze proces, in het Oosten bekend als het aanroepen van de scin-lecca, vond voor mijn eigen ogen plaats. Eraan twijfelen was onmogelijk, en Du Potet had gelijk toen hij zei dat mesmerisme de kosmische magie van de Ouden is, en spiritisme het onbewuste effect van diezelfde magie op sommige organismen.

Zodra het dampvormige astrale dubbel als rook door de poriën van het meisje was opgestegen, had Gospoja door een snelle beweging van de hand die vrij was gebleven, vanonder haar mantel iets tevoorschijn gehaald wat verdacht veel leek op een kleine stiletto, en plaatste deze even snel in de borst van het meisje. De handeling gebeurde zo snel dat de mesmerist, die opging in zijn werk, het niet had opgemerkt, zoals hij me achteraf vertelde. Een paar minuten verliepen in doodse stilte. We schenen een groep versteende personen. Plotseling kwam er een angstaanjagende en doordringende kreet van de lippen van het meisje in trance, ze boog voorover, en trok de stiletto uit haar borst en stak er wild mee in de lucht om haar heen, alsof ze denkbeeldige vijanden achternazat. Haar mond schuimde en er kwamen wilde onsamenhangende kreten van haar lippen, en tussen de disharmonische klanken herkende ik verschillende keren twee bekende christelijke namen van mensen. De mesmerist was zo bang dat hij alle controle over zichzelf verloor en in plaats van het fluïdum terug te trekken, overlaadde hij het meisje met nog meer ervan.

‘Pas op’, riep ik, ‘Stop! Je zult haar nog doden, of zij zal u doden!’

Maar de Fransman had onopzettelijk subtiele natuurkrachten

losgemaakt waarover hij geen controle had. Boos in het rond draaiend, gaf het meisje hem een klap die hem zou hebben gedood als hij deze niet had ontweken door opzij te springen, waardoor hij slechts een ernstige schram op zijn rechterarm opliep. De arme man was door paniek bevangen; hij klom voor een man van zijn lijvige omvang bijzonder behendig op de muur boven haar, ging er schrijlings op zitten, verzamelde de rest van zijn wilskracht, en maakte een reeks handbewegingen in haar richting. Bij de tweede liet het meisje het wapen vallen en bleef roerloos.

‘Wat ga je doen?’ schreeuwde de mesmerist schor in het Frans, en zat als een monsterlijke nachtkabouter op de muur. ‘Geef antwoord, ik beveel het je!’

‘Ik deed . . . slechts wat zij . . . die ik moest gehoorzamen . . . mij opdroeg om te doen,’ antwoordde het meisje tot mijn verbazing in het Frans.

‘Wat heeft de oude heks je opgedragen?’ vroeg hij oneerbiedig.

‘Hen te vinden . . . de moordenaars . . . en hen te doden. Ik deed het . . . en ze zijn niet meer. Gewroken! Gewroken! Ze zijn . . .’

Een uitroep van triomf, een luide schreeuw van helse vreugde, klonk luid in de lucht, en maakte de honden van de omringende dorpen wakker, en als antwoord begon er op dat moment een gehuil van blaffende honden als een onophoudelijke echo van de kreet van Gospoja:

‘Ik ben gewroken! Ik voel het; ik weet het. Mijn hart vertelt me dat de vijanden niet meer zijn.’ Ze viel hijgend op de grond, en sleepte in haar val het meisje mee, dat zich naar beneden liet meetrekken alsof ze een zak wol was.

‘Ik hoop dat mijn proefpersoon vannacht niet méér kwaad heeft gedaan. Ze is een gevaarlijk en ook een heel verbazingwekkend subject,’ zei de Fransman.

We gingen uiteen. Drie dagen daarna was ik in T——, en toen ik in de eetzaal van een restaurant zat en wachtte op mijn lunch, pakte ik toevallig een krant op en de eerste regels luidden als volgt:

Wenen, 186—. Twee mysterieuze sterfgevallen.

Gisteravond om 9.45 uur, toen P— op het punt stond zich in zijn kamer terug te trekken, vertoonden twee van de heren die hem bedienden plotseling grote schrik, alsof ze een verschrikkelijke verschijning hadden gezien. Ze schreeuwden, en renden onthutst door de kamer, en hieven hun handen omhoog alsof ze de slagen van een onzichtbaar wapen wilden afweren. Ze besteedden geen aandacht aan de gretige vragen van de prins en zijn gevolg, maar vielen dadelijk kronkelend op de vloer en overleden met ondraaglijke pijn. Hun lichamen vertoonden geen tekenen van een beroerte, noch enige uiterlijke sporen van wonden, maar wat verbazingwekkend is om te vertellen, er waren talrijke donkere vlekken en lange merktekens op hun huid, alsof er messteken en sneden waren gemaakt zonder de opperhuid te doorboren. De lijk-schouwing onthulde het feit dat onder elk van die mysterieuze verkleuringen een neerslag was van opgedroogd bloed. Er heerst grote opwinding, en de faculteit kan het mysterie niet oplossen.

Hadji Mora
H.P. Blavatsky

DE LEGENDE VAN DE BLAUWE LOTUS

DE TITEL VAN ELK TIJDSCHRIFT of boek zou een betekenis moeten hebben, en vooral zou dit het geval moeten zijn voor een theosofische publicatie. Een titel moet het beoogde doel tot uitdrukking brengen, als het ware de inhoud symboliseren van het artikel. Omdat de allegorie de ziel is van de oosterse filosofie, kan men als bezwaar maken dat aan de titel 'De blauwe lotus' niets is te zien, afgezien van de naam van een waterplant, de *Nymphaea Cerulea* of *Nelumbo*. Bovendien zou een lezer van dit kaliber slechts de blauwe kleur opmerken van de inhoudsopgave van ons tijdschrift.

Om zo'n misverstand te vermijden, zullen we proberen onze lezers in te wijden in de algemene symboliek van de lotus en de bijzondere symboliek van de blauwe lotus. Deze mysterieuze en heilige plant is door de eeuwen heen zowel in Egypte als in India beschouwd als een symbool van het heelal. Er is geen monument in de vallei van de Nijl, geen papyrus, waarop deze plant niet een ereplaats heeft. Op de kapitelen van de Egyptische zuilen, op de tronen en zelfs op de hoofdtoeien van de goddelijke koningen, overal wordt de lotus gebruikt als een symbool van het heelal. Het werd onvermijdelijk een onmisbaar attribuut van iedere scheppende god en godin, waarbij laatstgenoemde filosofisch gezien slechts het vrouwelijke aspect is van de god die eerst tweeslachtig was en later mannelijk.

Uit de *padmayoni*, ‘de boezem van de lotus’, uit de absolute ruimte, of uit het heelal buiten ruimte en tijd, emaneert de *kosmos*, die is geconditioneerd en beperkt door ruimte en tijd. De *hiranyagarbha*, ‘het ei’ (of de schoot) van goud, waaruit Brahmā tevoorschijn komt, wordt vaak de hemelse lotus genoemd. De god Vishṇu – de synthese van de *trimūrti* of de hindoedrie-eenheid – drijft tijdens de ‘nachten van Brahmā’ slapend op de oerwateren, uitgestrekt op de bloem van een lotus. Zijn godin, de schone Lakshmī, die oprijst uit de schoot van de wateren, zoals Venus-Aphrodite, heeft een witte lotus onder haar voeten. Bij het karnen van de melkcocean – een symbool van ruimte en van de melkweg – door de goden die waren bijeengekomen, verscheen Lakshmī, godin van de schoonheid en moeder van de liefde (*kāma*) en gevormd uit het schuim van de golven, aan de verbaasde goden, drijvend op een lotus met een andere lotus in haar hand.

Zo zijn de twee belangrijkste titels van Lakshmī ontstaan; *padma*, de lotus, en *kshīrābdhi-tanayā*, dochter van de melkcocean. Gautama de Boeddha werd nooit verlaagd tot het niveau van een god, ondanks het feit dat hij in historische tijden de eerste sterveling was die onbevreesd genoeg was om de zwijgende *sfinx*, die we het heelal noemen, te ondervragen en daaraan ten slotte de geheimen van leven en dood te ontfutselen. Hoewel hij nooit werd vergoddelijkt, herhalen we, werd hij niettemin door generaties in Azië erkend als de Heer van het heelal. Daarom wordt deze overwinnaar en meester van de wereld van het denken en de filosofie afgebeeld zittend op een lotus in volle bloei, een embleem van het heelal dat door hem is doorgrond. In India en Ceylon heeft de lotus in het algemeen een goudkleur; onder de boeddhisten van het noorden is hij blauw.

Maar er bestaat ergens op de wereld een derde soort lotus – de *Zizyphus*. Wie ervan eet vergeet zijn vaderland en allen die hem lief zijn, zo zeggen de Ouden. Laten we dit voorbeeld niet volgen. Laten we ons geestelijk thuis niet vergeten, de wieg van de mensheid, en de geboorteplaats van de blauwe lotus.

Laten we de sluier van vergetelheid, die een van de oudste allegorieën bedekt, optillen – een vedische legende die echter door de brahmaanse kroniekschrijvers is bewaard. Maar omdat de kroniekschrijvers de legende ieder op hun eigen manier hebben naverteld en hun eigen variaties¹ hebben aangebracht, geven we het verhaal hier niet volgens de bewerkingen en onvolledige vertalingen van de oriëntalistten maar volgens de gangbare versie. Op die manier wordt het door de oude barden van Rājasthān gezongen, wanneer ze op de hete avonden van het regenseizoen komen en gaan zitten op de veranda van de bungalow van de reiziger. We laten de oriëntalistten dus over aan hun fantastische speculaties. Wat doet het ertoe of de vader van de zelfzuchtige en laffe prins, die de oorzaak was van de transformatie van de witte lotus in de blauwe lotus, Hariśchandra of Ambarīsha wordt genoemd? Namen hebben niets te maken met de naïeve poëzie van de legende, noch met de moraal ervan – want er is een moraal in te vinden als we goed opletten. We zullen al snel zien dat de hoofdepisode in het verhaal merkwaardig veel lijkt op een andere legende – die over de bijbelse Abraham en het offer van Izaäk. Is dit niet een bewijs temeer dat de geheime leer van het Oosten een goede reden kan hebben om te beweren dat de naam van de aartsvader noch Chaldeeus noch Hebreeus is, maar eerder een epitheton en een Sanskrietbijnaam met de betekenis *a-bram*, dat wil zeggen iemand die een *niet*-brahmaan² is, een *gedebrahmaniseerde* brahmaan, iemand die is verlaagd of die zijn

¹Vergelijk het verhaal van Śunaḥśepa in het *Bhāgavata Purāṇa* 9:16:35 en in het *Rāmāyaṇa*, boek 1, hfst. 60; *Manu*, 10:105; Kullūka-Bhaṭṭa (de historicus); *Bahurūpa* en het *Aitareya Brāhmaṇa*; *Viṣṇu Purāṇa*, enz., enz. Elk boek geeft zijn eigen versie.

²Het partikel *a* in het Sanskrietwoord wijst daar duidelijk op. Geplaatst voor een zelfstandig naamwoord betekent dit partikel altijd een ontkenning of het tegenovergestelde van de betekenis van de uitdrukking die er volgt. Dus *sura* (god), geschreven *a-sura*, wordt *niet*-god, of de duivel; *vidyā* is kennis, en *a-vidyā* is onwetendheid of het tegenovergestelde van kennis, enz., enz.

kaste heeft verloren? Hoe kunnen we hierna ontkomen aan de gedachte dat we onder de moderne joden de *chandāla's* van de tijd van rishi Agastya kunnen vinden – de metselaars van wie de vervolging 8000 tot 10.000 jaar geleden begon, maar die 4000 jaar vóór de christelijke jaartelling naar Chaldea emigreerden – als er zoveel populaire legenden in Zuid-India zijn die ons herinneren aan bijbelse verhalen? Louis Jacolliot spreekt hierover in verschillende van zijn eenentwintig boekdelen over het brahmaanse India, en hij heeft ditmaal gelijk.

We zullen er een andere keer over spreken. Intussen is hier de legende van

DE BLAUWE LOTUS

Eeuw na eeuw is voorbijgegaan sinds Ambarīsha, koning van Ayodhyā, regeerde in de stad die werd gesticht door de heilige Manu Vaivasvata, de zoon van de zon. De koning was een *Sūryavansā* (een afstammeling van het zonneras), en hij beweerde een heel trouwe dienaar te zijn van Varuṇa¹, de Eeuwige, de grootste en machtigste god in de *Rig-Veda*. Maar de Eeuwige had zijn vereerder mannelijke erfgenamen ontzegd en dit maakte de koning erg ongelukkig.

‘Helaas!’ klaagde hij iedere ochtend wanneer hij zijn pūjā aan de lagere goden opdroeg, ‘helaas! Wat heeft het voor zin om de grootste koning op aarde te zijn als de Eeuwige me een erfgenaam van mijn eigen bloed ontzegt! Als ik eenmaal dood ben en op de brandstapel lig, wie zal dan de vrome plichten van een zoon verrichten, en mijn levenloze schedel verbrijzelen

¹Het is pas veel later in het orthodoxe pantheon en in het symbolische pantheïsme van de brahmanen dat Varuṇa de Poseidon of Neptunus werd die hij nu is. In de *Veda's* is hij de oudste van de goden, identiek met *Oouranos* van de Grieken, dat wil zeggen een personificatie van de hemelse ruimte en de oneindige goden, de schepper en heerser van hemel en aarde, de koning, de vader en de meester van de wereld, van goden en van mensen. De *Oouranos* van Hesiodus en de Griekse *Zeus* zijn één.

om mijn ziel van deze aardse ketenen te bevrijden? Welke vreemde handen zullen er met volle maan de rijst van de *śrāddha*-ceremonie offeren om mijn geest te eren? Zullen zelfs de vogels van de dood¹ zich niet afwenden van het begrafenisfeest? Want mijn schaduw, die door zijn grote wanhoop aan aardse zaken is gebonden, zal hen beslist niet toestaan er deel aan te hebben!²

De koning was zo aan het jammeren toen zijn grīhastha (familiepriester) hem inspireerde met het idee om een gelofte te doen. Als de Eeuwige hem twee of meer zonen zou sturen, zou hij de god beloven de oudste zoon in een openbare ceremonie aan Hem te offeren wanneer deze de puberteit heeft bereikt. Aangetrokken door deze belofte van bloedend en rokend vlees – zo geliefd bij alle grote goden – accepteerde Varuṇa de belofte van de koning, en de gelukkige Ambarīsha kreeg een zoon, gevolgd door verschillende andere. De oudste zoon, op dat moment de erfgenaam van de troon, heette Rohita (de rode) en kreeg de bijnaam Devarāta – wat letterlijk vertaald betekent: door god gegeven. Devarāta groeide op en werd al snel een werkelijke droomprins, maar als we de legenden mogen geloven, was hij even zelfzuchtig en geslepen als dat hij mooi was.

Toen de prins de vereiste leeftijd bereikte, droeg de Eeuwige die via de mond van dezelfde hofpriester sprak, de koning op om zijn belofte te houden; maar toen Ambarīsha elke keer een

¹Raven en kraaien.

²Het *śrāddha* is een ceremonie die gedurende negen dagen na de dood door de nauwste familieleden van de overledene wordt verricht. Het was ooit een magische ceremonie. Nu bestaat het echter, evenals andere praktijken, voornamelijk uit het rondstrooien van balletjes gekookte rijst voor de deur van het huis van de overledene. Als de kraaien de rijst direct opeten is dat een teken dat de ziel is bevrijd en rust heeft. Als deze vraatzuchtige vogels het voedsel niet aanraken, is dat een bewijs dat de *piśācha* of *bhūta* (schaduw) aanwezig is en hen daarvan weerhoudt. Ongetwijfeld is het *śrāddha* een bijgeloof, maar zeker niet meer dan novenen of missen voor de doden.

excuus bedacht om het uur van zijn offer uit te stellen, raakte de Eeuwige ten slotte geïrriteerd. En omdat hij een jaloeerse en boze god was, dreigde hij de koning met al zijn goddelijke toorn.

Lange tijd hadden noch bevelen noch dreigementen het gewenste effect. Zolang er heilige koeien waren om van de koninklijke koestallen te worden overgebracht naar die van de brahmanen, zolang er geld in de schatkist was om de tempelcrypten te vullen, slaagden de brahmanen erin Varuṇa rustig te houden. Maar toen er geen koeien meer waren, toen er geen geld meer was, dreigde de Eeuwige om het paleis met de koning en zijn erfgenamen te verzwelgen, en, als ze zouden ontsnappen, om ze levend te verbranden. De arme koning, die geen uitweg meer zag, riep zijn eerstgeboren zoon bij zich en bracht hem op de hoogte van het lot dat hem wachtte. Maar Devarāta hield zich doof voor die berichten. Hij weigerde zich te onderwerpen aan zowel de vaderlijke als de goddelijke wil.

Dus, toen de offervuren waren ontstoken en alle goede mensen uit de stad Ayodhyā vol emotie waren bijeengekomen, was de troonopvolger niet bij het feest aanwezig.

Hij hield zich verborgen in de wouden van de yogī's.

Deze wouden werden bewoond door heilige kluizenaars, en Devarāta wist dat men hem daar niet zou kunnen bereiken of overvallen. Hij zou daar kunnen worden bezocht, maar niemand zou hem kwaad kunnen doen – zelfs Varuṇa, de Eeuwige, niet. Het was allemaal heel eenvoudig. De religieuze ascese van de *āraṇyaka*'s (de heilige mannen van de wouden), en enkelen van hen waren daitya's (titanen, een ras van reuzen en demonen), gaf hen zo'n overwicht dat alle goden beefden voor hun macht en hun bovennatuurlijke vermogens – zelfs de Eeuwige.

Deze antediluviale yogī's, zo scheen het, beschikten over het vermogen om naar willekeur zelfs de Eeuwige te vernietigen – misschien omdat ze hem zelf in het leven hadden geroepen.

Devarāta bleef enkele jaren in de wouden; ten slotte kreeg hij genoeg van dat leven. Hij liet zich vertellen dat hij Varuṇa kon tevredenstellen met een substituut die zichzelf in zijn plaats zou offeren op voorwaarde dat het slachtoffer de zoon van een rishi

was; hij begon zijn zoektocht en vond ten slotte wat hij zocht.

In het land rond de met bloemen bedekte oevers van het bekende Pushkarameer was hongersnood, en een heel oude man, Ajīgarta¹ genaamd, stond op het punt van de honger te sterven, evenals zijn hele familie. Hij had verschillende zonen van wie de tweede, Śunaḥśepa, een deugdzaame jongeman, zich eveneens voorbereidde om een rishi te worden. De handige Devarāta trok voordeel uit zijn armoede en dacht terecht dat een hongerige maag veel beter zou luisteren dan een gevulde maag, en bracht de vader op de hoogte van zijn levensverhaal. Daarna bood hij hem honderd koeien aan in ruil voor Śunaḥśepa, als plaatsvervangend vleesoffer op het altaar van de Eeuwige. De deugdzaame vader weigerde eerst kortaf, maar de vriendelijke Śunaḥśepa bood uit eigen beweging zichzelf aan, en richtte zich tot zijn vader:

‘Wat is de waarde van één leven voor een man als hij dat van vele anderen kan redden? De Eeuwige is een grote god en zijn mededogen is oneindig; maar hij is ook een jaloerse god en hij is snel boos en vol van wraak. Varuṇa is de heer van de verschrikking, en de dood gehoorzaamt zijn bevel. Zijn geest zal niet voor altijd blijven twisten met iemand die hem ongehoorzaam is. Het zal hem berouwen dat hij de mens heeft geschapen, en zal dan honderdduizend *lākhs*² onschuldige mensen verbranden voor één man die schuldig is. Als zijn slachtoffer hem zou ontsnappen, zal hij zeker alle rivieren laten opdrogen, ons land verschroeien en onze zwangere vrouwen opensplijten – in zijn oneindige goedheid. Vader, laat me dan mezelf opofferen in plaats van deze vreemdeling die ons honderd koeien aanbiedt. Die som zou u en mijn broeders ervoor behoeden te sterven van honger en zou duizenden anderen redden van een vreselijke dood. Tegen deze prijs is het opgeven van het leven iets aangenaams.’

¹Anderen noemen hem Rishika en noemen koning Ambarīsha, Hariśchandra, de beroemde heerser die een toonbeeld was van alle deugden.

²Een *lākḥ* is een maat van 100.000, van hetzij mensen óf geldstukken.

De oude rishi stortte enkele tranen, maar hij gaf ten slotte toestemming en begon de offerbrandstapel voor te bereiden.¹

Het Pushkameer² was een van die plekken op deze aarde die geliefd waren bij de godin Lakshmīpadma (witte lotus); ze dook vaak in het frisse water, opdat ze haar oudste zuster Varuṇī zou kunnen bezoeken, de echtgenote van de god Varuṇa.³ Lakshmīpadma hoorde het voorstel van Devarāta, was getuige van de wanhoop van de vader, en bewonderde de toewijding van de zoon Śunaḥśepa. Vol medelijden liet de moeder van liefde en mededogen de rishi Viśvāmitra komen, een van de zeven oorspronkelijke Manu's en een zoon van Brahmā, en slaagde erin hem te interesseren in het lot van haar beschermeling. De grote rishi beloofde haar te helpen. Hij verscheen aan Śunaḥśepa, maar bleef voor de anderen onzichtbaar, en leerde

¹*Manu* (boek 10:105) zinspeelt op dit verhaal en merkt op dat Ajīgarta, de heilige rishi, geen zonde beging om het leven van zijn zoon te verkopen, omdat het offer zijn leven spaarde en dat van zijn hele familie. Dit doet ons denken aan een andere legende, die moderner is, die zou kunnen dienen als een parallel voor de oudere. At graaf Ugolino, veroordeeld om in zijn kerker de hongerdood te sterven, niet zijn eigen kinderen op 'om voor hen het leven van een vader te behouden'? De bekende legende van Śunaḥśepa is mooier dan het commentaar van *Manu* – kennelijk een inlassing van sommige brahmanen in vervalste manuscripten.

²Dit meer wordt soms in onze tijd *Pokhar* genoemd. Het is een plek die bekend is om zijn jaarlijkse pelgrimstocht, en is heel mooi gelegen op vijf Engelse mijlen van Ajmer in Rājasthān. *Pushkara* betekent 'de blauwe lotus', omdat het oppervlak van het meer is bedekt met een tapijt van deze mooie planten. Maar volgens de legende waren ze eerst wit. Pushkara is ook de eigennaam van een man, en de naam van een van de 'zeven heilige eilanden' in de geografie van de hindoes, de *sapta dvīpas*.

³Varuṇī, godin van de warmte (later godin van de wijn), werd eveneens geboren uit de melkoccean. Van de 'veertien kostbare voorwerpen' die door het karnen werden voortgebracht, verscheen zij als tweede en Lakshmī als laatste, voorafgegaan door de beker met *amrita*, de drank die onsterfelijkheid verleent.

hem twee heilige verzen (mantra's) uit de *Rig-Veda*, en liet hem beloven deze op de brandstapel te reciteren. Wie deze twee mantra's (aanroepingen) uitspreekt, dwingt de hele verzameling van de goden, met Indra aan het hoofd, te komen om hem te redden, en daardoor wordt hijzelf in dit leven een *rishi*, of in zijn volgende incarnatie.

Het altaar was opgericht langs de oever van het meer, de brandstapel was gereedgemaakt en de menigte was verzameld. Nadat hij zijn zoon op het geparfumeerde sandelhout had gelegd en hem had vastgebonden, voorzag Ajīgarta zich van het offermes. Hij stond juist op het punt zijn bevende arm boven het hart van zijn geliefde zoon te verheffen, toen de jongen de heilige verzen begon te zingen. Er was even een moment van aarzeling en van groot verdriet, en toen de jongen het einde van de mantra bereikte, stak de oude rishi het mes in de borst van Śunahśepa.

Maar, o! wat een wonder! Op dat moment kwam Indra, de god van het blauwe gewelf (het heelal), tevoorschijn uit de hemel en daalde af middenin de ceremonie. Hij wikkelde de brandstapel en het slachtoffer in een dikke blauwe mist; de mist doofde de vlammen van de brandstapel en maakte de touwen los die de jongeman gevangen hielden. Het scheen alsof een hoek van de azuren hemel naar omlaag was gekomen naar die plek en het hele land verlichtte en het hele tafereel kleurde met een gouden blauw. Verschrikt viel de menigte en ook de rishi zelf ter aarde, halfdood van angst.

Toen ze tot zichzelf waren gekomen, was de mist opgetrokken en had de plek een volledige verandering ondergaan.

De vuren van de brandstapel waren vanzelf weer aangegaan, en daarop kon men een hinde (*rohit*)¹ uitgestrekt zien liggen die niemand anders was dan prins Rohita, de Devarāta, wiens hart

¹Een woordspeling. *Robit* is Sanskriet voor een vrouwelijke hert, een hinde, en *rohita* betekent 'rood'. Volgens de legende was hij wegens zijn lafheid en angst voor de dood door de goden in een hinde veranderd.

was doorboord met het mes dat hij voor een ander had bestemd, en die zelf lag te branden als een offer voor zijn zonde.

Op korte afstand van het altaar lag Śunaḥśepa vredig te slapen, eveneens uitgestrekt maar op een bed van lotussen; en op de plaats op zijn borst waar het mes was neergekomen zag men een mooie *blauwe lotus* bloeien. Het Pushkarameer dat kort tevoren nog bedekt was met witte lotussen waarvan de bladeren in de zon schitterden als zilveren kopjes vol met *amrita*¹, weerspiegelde nu de azuren hemel – de witte lotussen waren blauw geworden.

Daarna werd een melodieuze stem gehoord, als het geluid van de vāṇā² dat vanuit de diepten van het water opsteeg in de lucht, en deze stem sprak de volgende vloek uit:

‘Een prins die niet weet hoe hij voor zijn onderdanen moet sterven is niet waardig te regeren over de kinderen van de zon. Hij zal worden wedergeboren in een ras van roodharige mensen, een barbaars en zelfzuchtig volk, en de naties die van hem afstammen zullen als erfgoed slechts het land van de ondergaande zon [het Westen] bezitten. De jongere zoon van een bedelaar en ascet, die zijn leven zonder te aarzelen opoffert om het leven van anderen te redden, zal koning worden en zal in plaats van hem regeren.’

Een gemompel van instemming zette het tapijt van bloemen in beweging dat over het meer lag uitgespreid. De lotussen openden hun blauwe harten voor het gouden zonlicht, en glimlachten met vreugde en zonden een gezang van geuren naar Sūrya, hun zon en meester. De hele natuur verheugde zich, behalve Devarāta, die toen maar een handjevol as was.

Hoewel Viśvāmitra, de grote rishi, al de vader was van honderd zonen, adopteerde hij toen Śunaḥśepa als zijn oudste zoon en als voorzorgsmaatregel vervloekte hij bij voorbaat iedereen die zou weigeren de laatstgeborene van de rishi als de

¹Het elixer dat onsterfelijkheid verleent.

²Een soort luit. Een instrument dat zou zijn uitgevonden door de god Śiva.

oudste van zijn kinderen te erkennen en als de wettige erfgenaam van de troon van koning Ambarīsha.

Door dit decreet werd Śunaḥṣepa in zijn volgende incarnatie geboren in de koninklijke familie van Ayodhyā en regeerde 84.000 jaar over het zonneras.

Wat betreft Rohita – ook al was hij Devarāta of door god gegeven – hij onderging het lot waartoe Lakshmīpadma hem had veroordeeld. Hij incarneerde in de familie van een buitenlander *zonder kaste* (*Mlechchha-Yavana*) en werd de voorouder van de barbaarse en roodharige rassen die in het Westen wonen.

De *blauwe lotus* werd gevestigd om die rassen te bekeren.

Als een van onze lezers zou twifelen aan de historische juistheid van het avontuur van onze voorouder, Rohita, en aan de transformatie van de witte in een blauwe lotus, dan wordt hij uitgenodigd een reis naar Ajmer te maken.

Als hij eenmaal daar is, hoeft hij slechts naar de oevers te gaan van het drie keer gezegende meer, Pushkara genoemd, waar iedere pelgrim die baadt tijdens de volle maan van de maand Kartika (oktober-november) de hoogste heiligheid bereikt, zonder enige andere inspanning. Daar zouden de sceptici met hun eigen ogen de plaats zien waar de brandstapel van Rohita werd gebouwd, en ook de wateren die in die vervlogen dagen door Lakshmī werden bezocht.

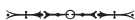
Ze zouden misschien zelfs de blauwe lotussen zien, als de meeste ervan sindsdien niet waren veranderd, als gevolg van een nieuwe transformatie die door de goden is bevolen, in heilige krokodillen die niemand mag verstoren. Deze transformatie biedt aan negen van de tien pelgrims die in het water van het meer springen de gelegenheid om nirvāṇa bijna onmiddellijk in te gaan, en is ook de oorzaak ervan dat de heilige krokodillen de vetste van hun soort zijn.

OCCULTE VERHALEN

VAN

W.Q. JUDGE

Een allegorie

Ware vooruitgang

Ierland

Papyrus

Een merkwaardig verhaal

Het bloed van de slang

Het magische scherm van de tijd

Het dolende oog

De galerij van de levende beelden

De huid van de aarde

Het draaien van het wiel

Waar de rishi's leefden

De leer van de Perzen

De komst van de slang

Een eigenaardig verhaal

EEN ALLEGORIE

TTOEN HIJ IN DE TUIN van zijn hart wandelde, ontmoette de leerling plotseling de meester en was blij, want hij had in zijn dienst juist een taak volbracht en haastte zich die aan zijn voeten te leggen.

‘Zie, meester’, zei hij, ‘dit is volbracht: laat me nu ander onderricht geven.’

De meester keek hem treurig maar coulant aan, zoals men een kind aankijkt dat iets niet kan begrijpen.

‘Er zijn al velen die intellectuele denkbeelden over de waarheid onderwijzen’, antwoordde hij. ‘Denk je dat je het beste kan dienen door hetzelfde te doen?’

De leerling stond perplex.

‘Zouden we de waarheid niet van de toppen van de daken moeten roepen, tot de hele wereld haar heeft gehoord?’ vroeg hij.

‘En dan . . .’

‘Dan zal de hele wereld haar beslist aanvaarden.’

‘Nee,’ antwoordde de meester, ‘de waarheid is niet iets van het verstand, maar van het hart. Zie!’

De leerling keek en zag de waarheid alsof het een wit licht was dat zich over de hele aarde verspreidde; niets daarvan bereikte echter de groene en levende planten die haar stralen zo hard nodig hadden, omdat er een dikke wolkenlaag tussen zat.

‘De wolken zijn het intellect van de mens’, zei de meester. ‘Kijk nog eens.’

De leerling keek intensief en zag hier en daar vagelijk openingen in de wolken, waardoor het licht in gebroken zwakke stralen probeerde heen te schijnen. Elke opening werd veroorzaakt door een kleine draaikolk van trillingen, en toen de leerling

naar beneden keek door de openingen die zo werden gemaakt, zag hij dat elke draaikolk zijn oorsprong had in een menselijk hart.

‘Alleen door het aantal draaikolken te vergroten en deze te versterken zal het licht de aarde ooit bereiken’, zei de meester. ‘Is het dan het beste om meer licht op de wolken te werpen, of om een draaikolk van hart-kracht tot stand te brengen? Je moet aan dit laatste ongezien en ongemerkt werken en zelfs zonder er dank voor te krijgen. Het eerste zal je lof en bekendheid onder de mensen brengen. Beide zijn nodig: beide zijn ons werk, maar er zijn zo weinig draaikolken! Ben je sterk genoeg om de lofprijzingen te laten schieten en van jezelf een hartcentrum van zuivere onpersoonlijke kracht te maken?’

De leerling zuchtte, want het was een pijnlijke vraag.

WARE VOORUITGANG

M

MISSCHIEN KUNNEN ZIJ die zich hebben beziggehouden met discussies over de vraag of het raadzamer is zich vertrouwd te maken met het astrale gebied en daarin te zien dan om de metafysica en de ethiek van de theosofie te bestuderen, worden geholpen door de ervaring van een medeleerling. Een aantal jaren bestudeerde ik het astrale licht en deed experimenten daarmee met als doel zo mogelijk de kracht te ontwikkelen om daarin te kijken en de prachtige beelden van dat gebied te zien die de waarnemer verleiden. Maar hoewel mijn pogingen wat betreft het zien van die vreemde dingen tot op zekere hoogte succes hadden, kreeg ik niet méér kennis over de manier waarop de beelden zichtbaar werden gemaakt, en evenmin over de bronnen waaruit ze voortkwamen. Ik bezat een groot aantal feiten, maar hoe meer ik er verzamelde hoe meer de wet die ze beheerste zich aan mijn waarneming leek te onttrekken. Ik wendde me tot een leraar, en hij zei:

‘Pas op voor de illusies van de stof.’

‘Maar,’ zei ik, ‘is dit stof waar we in kijken?’

‘Ja, en van een grovere soort dan waaruit je lichaam is opgebouwd, vol illusies, en wemelend van wezens die de vooruitgang tegenhouden, en bevolkt met de gedachten van alle slechte mensen die hebben geleefd.’

‘Hoe,’ antwoordde ik, ‘kan ik iets erover te weten komen als ik het niet onderzoek?’

‘Er zal tijd genoeg zijn dat te doen wanneer je je goed zal hebben toegerust voor dat onderzoek. Wie zich in een vreemd land waagt zonder de nodige voorraden, zonder een kompas en

onbekend met de gewoonten van de mensen, is in gevaar. Onderzoek het en je zult het inzien.'

Op mezelf teruggeworpen zocht ik toen die mensen op die zich hadden beziggehouden met het astrale licht en die gewend waren om de beelden ervan dagelijks te bekijken, en vroeg hen om ze toe te lichten. Geen van hen had daarvoor een theorie of een filosofische basis. Allen waren verward en verschilden onderling van mening. Bijna allen waren ook hopeloos onwetend over andere belangrijke vragen. Niemand deed onafhankelijk onderzoek of was objectief; voortgedreven door de ongunstige wind van de begeerte, scheen ieder van hen abnormaal; want terwijl ze in het bezit waren van de macht om in het astrale licht te zien en te horen, waren ze op alle andere gebieden van hun wezen ontregeld. Bovendien schenen ze tot op zekere hoogte bedweld door het uitzonderlijke van hun vermogen, want het plaatste hen in dat opzicht boven andere mensen, terwijl ze echter in praktische zaken zonder enige deskundigheid bleven.

Bij nader onderzoek ontdekte ik dat al deze 'zieners' maar halfzieners waren – en zelfs dat bijna niet. De ene kon astrale geluiden horen maar geen astrale taferelen zien; een ander zag beelden maar er was geen geluid of reuk; weer anderen zagen alleen symbolen, en ieder maakte de bijzondere kracht van de ander belachelijk. Zelfs toen ik mijn aandacht op de grote Emanuel Swedenborg richtte, ontdekte ik een ziener met een verbazingwekkend vermogen, maar door zijn constitutie zag hij in het astrale licht een reeks beelden die uitsluitend een uitbreiding waren van die opvattingen die hij zelf had meegekregen. En hoewel hij een paar visioenen van werkelijke dagelijkse aangelegenheden had gehad die zich op afstand afspeelden, waren ze zo klein in aantal dat het slechts opmerkelijk was.

Eén gevaar waarvoor de leraar waarschuwde, werd toen heel duidelijk. Het was het gevaar om mentaal verward en verontrust te worden door het herhaald optreden van beelden die voor zover bekend geen heilzaam effect hadden gehad. Dus zocht ik de leraar weer op en vroeg:

‘Heeft het astrale licht niet het vermogen ons te onderwijzen, en zo niet, hoe komt dat? En zijn er andere gevaren dan die ik heb ontdekt?’

‘Het astrale gebied heeft zelf geen enkel vermogen om je iets te onderwijzen. Het bevat de indrukken die door mensen in hun onwetendheid en dwaasheid zijn gemaakt. Omdat ze geen waarachtige gedachten kunnen opwekken, gaan ze door met dat licht te infecteren met het virus van hun leven zonder leiding. En jij, of een andere ziener, die erin kijkt zal alles wat je erin aantreft verdraaien en verwringen. Het zal je de beelden laten zien die voornamelijk deel uitmaken van de gewoonten, zwakten en eigenaardigheden van je eigen constitutie. Je ziet dus slechts een verwrongen en overdreven kopie van jezelf. Het zal je nooit de oorzaken van de dingen leren, want het kent ze niet.

Maar wanneer je verder gaat, zijn er vreemdere gevaren dan die waarmee je al hebt kennisgemaakt. De wachter op de drempel is daar, opgebouwd uit al het kwaad dat de mens heeft gedaan. Niemand kan ontsnappen aan zijn komst, en wie niet is voorbereid, loopt gevaar zoals dat van de dood, wanhoop of morele incenstorting. Wijd jezelf dus aan geestelijke aspiratie en ware devotie, die voor jou een middel zal zijn om de oorzaken die in de natuur werken te leren kennen, en hoe ze werken en waarop elk daarvan invloed heeft.’

Ik wijdde me toen daaraan zoals hij had opgedragen, en ontdekte dat als men eenmaal een filosofische basis heeft verkregen, deze duidelijk aangaf hoe men *objectiviteit* kan bereiken en dat het *toepassen* daarvan dan gemakkelijk wordt. Het stelde me zelfs in staat de duizenden twijfels weg te nemen die anderen overvallen die in het astrale licht kijken. Dit is ook de oude werkwijze die door de scholen van de oudheid werd gevolgd waaraan onze kennis van het astrale licht is ontleend. Ze dwongen de discipel alle occulte praktijken af te zweren tot de tijd dat hij een stevige basis van logica, filosofie en ethiek had gelegd; en alleen dan werd hem toegestaan verder te gaan in dat vreemde land waaruit vele onvoorbereide onderzoekers zijn terug-

gekeerd zonder waarheid en soms beroofd van de rede. Bovendien weet ik dat de meesters van de Theosophical Society deze woorden hebben geschreven: ‘Laat de Theosophical Society bloeien door morele waarde en filosofie, en geef het najagen van verschijnselen op.’ Zullen wij groter zijn dan zij, en onwetend de voet plaatsen op het pad dat naar vernietiging leidt?

IERLAND

H

HET EILAND ERIN is altijd enigszins een mysterie geweest. Zijn bevolking verschilt zoveel van de Engelse aan de overkant van de Ierse Zee dat, als u enige tijd in Londen doorbrengt en daarna de oversteek maakt naar Dublin, de brede kloof in temperament die de twee volkeren scheidt, u onmiddellijk zal opvallen.

En iedereen die de Ieren, vooral aan de westkust, bestudeert en onder hen verkeert, zal snel een diepgeworteld geloof ontdekken in wat gewoonlijk het bovennatuurlijke wordt genoemd, dat alleen uit een ver verleden kan stammen. Zelfs ontwikkelde Ieren zijn hier niet vrij van.

De bewoners van het platteland uiten zich openlijk over hun geloof in feeën, geesten en dergelijke, dat bij de hogere klassen verborgen blijft maar toch aanwezig is. In de provincie zal de bevolking de ruiten van een pas ontruimde woning met stenen ingooien, en in de stad zullen de ‘beschaafde’ mensen vaak zeggen, als men hun aandacht op zulke gebeurtenissen vestigt: ‘Waarom niet? Wilt u dat de duivel in het huis gaat wonen?’ Het idee is natuurlijk dat de elementalen van de vertrokken bewoners alleen via de gebroken ruiten kunnen ontsnappen, tenzij ze aan open deuren gewend waren, wat niet altijd het geval is.

Het geloof in feeën is het oude geloof in ‘deva’s’ of mindere goden van de hindoes. Ik ken veel ontwikkelde mensen die beweren dat ze vaak feeën hebben horen spreken of zingen. Behalve bij de Noord-Ieren die eigenlijk niet van Ierse afkomst zijn, zullen we feitelijk nooit een Ier tegenkomen die het gevoel voor het onzichtbare of het geloof daarin niet min of meer is aangeboren.

Men noemt Ierland het Eiland van het Lot en zijn bergbewoners zullen u zeggen dat het altijd een ‘heilig eiland’ is geweest. Het wemelt er van de verhalen die exacte kopieën zijn van die van de hindoeयोग’s; het gras schijnt daar zelfs te ruisen als door het geluid van voetstappen van onzichtbare wezens. Volgens één overlevering bestond er in heel oude tijden, vóór Albion uit de wateren oprees, op het eiland een oude academie – of *asrama*, zoals de hindoes het zouden noemen – waar grote adepten woonden en onderwijs gaven aan hun volgelingen, die vandaar naar alle landen uitgingen. Ze bleven er tot een bepaalde grote ramp en verhuisden toen naar . . . In dit verband kan het volgende citaat van enkele opmerkingen van H.P. Blavatsky in *Lucifer* interessant zijn; als men dit leest is het ook nuttig te bedenken dat er volgens de Griekse overlevering dichtbij Brittannië een eiland lag, Ierna genoemd, waarheen mensen reisden om meer over de geheime mysteriën te weten te komen. Zij zegt¹:

‘Het is een traditie onder occultisten in het algemeen en wordt onderwezen als een historisch feit van de occulte filosofie, dat wat nu Ierland is eens de woonplaats was van de Atlantiers, emigranten uit het door Plato genoemde verzonken eiland. Ierland is enkele duizenden jaren ouder dan de andere Britse eilanden. We laten het aan de etnologen, antropologen en geologen over om ‘werkhypothesen’ op te stellen en conclusies te trekken. De meesters en beschermers van de oude wetenschap maken er aanspraak op authentieke verslagen te hebben bewaard en wij theosofen – d.w.z. de meesten van ons – geloven dit onvoorwaardelijk. De officiële wetenschap ontkent het misschien, maar wat doet dat ertoe? Heeft de wetenschap niet eerst bijna alles ontkend wat ze nu aanneemt?’

¹*Lucifer*, 15 juni 1889, blz. 347.

PAPYRUS

DE VERTELLER beschermde zijn vriendelijke ogen tegen de avondzon, pauzeerde een ogenblik terwijl hij luisterde naar de zachte melodieën van de muziek die vanuit de open tempel naar buiten zweefde. De vreugdevolle menigte had zich ongemerkt laten meeslepen, op een enkeling na die zich uit de stroom mensen terugtrok en vast kwam te zitten tussen degenen die zich aan de voet van de tempel hadden verzameld. Op dat moment keerde hij terug uit het gebied van harmonie waarheen hij was afgewaald, en toen het licht van de wereld opnieuw over zijn gezicht gleed, vertelde hij het verhaal over: ‘Drie die de weg zochten.’

In alle landen was het bericht verspreid ‘dat ieder die ernstig en op de juiste manier zocht, de weg naar de mysterieuze tempel van de gesluierde godin zou vinden’.

Drie koningen van het land, geroerd door de kracht van die woorden, besloten dat ook zij leerlingen wilden worden en het doel bereiken.

Intu, de illustere, maakte zich gereed voor de zoektocht, en vond dat niets krachtiger kon zijn bij zijn zoeken dan het zegel van zijn koninkrijk. Daarop bond hij het grootzegel, een havik, op zijn voorhoofd.

Kour, de schitterende, maakte zich gereed voor het pad en dacht dat niets méér kracht zou hebben bij zijn zoeken dan het zegel van zijn koninkrijk. Hij maakte zich klaar en bond het grootzegel, een gouden hart, op zijn borst.

Kadmon, de droevige – een koning alleen door lankmoe-

digheid, want zijn koninkrijk bestond alleen uit dat waaraan de anderen geen waarde hechtten – Kadmon achtte het ook wijs, omdat ze allen samen zouden reizen, zijn zegel mee te nemen, dat bestond uit de twee andere die waren verenigd, maar bovendien blinddoekte hij zijn ogen.

De drie gingen voort en ontmoetten veel vreemde en onbekende dingen, want de weg was nieuw, en geen reiziger kon meer dan één stap vooruit weten, en dat was de stap die hij op dat moment zette. Aan weerskanten en vaak vóór hen waren vreemde voorwerpen die de weg versperden. Soms aangenaam en plezierig, maar vaker het tegenovergestelde. Het gebladerte van de bomen was nieuw en vreemd, terwijl de vruchten in hun buitenissigheid verwarring wekten. Soms groeiden dezelfde vruchten aan verschillende soorten bomen, terwijl andere keren dezelfde soorten bomen heel verschillende vruchten droegen. Het pad dat ze volgden was het tegenovergestelde van een gewoon pad, want vóór hen was maar één stap zichtbaar, terwijl het zich tot in de verte achter hen uitstreckte. Maar Intu had alles voor zichzelf al duidelijk gemaakt door een heel eigen manier van redeneren. Al deze dingen waren precies het tegendeel van alles in zijn eigen land dat hij bestuurde, en daarom konden ze alleen zijn veroorzaakt door iemand anders dan hijzelf – een hoger wezen, en dat wezen moest de godin zijn – en dus waren ze op de goede weg, tenminste hij was dat.

Kour vond die dingen heerlijk, ze waren zo vreemd, zo nieuw. In feite waren het verschijnselen en hij hield daarvan. Ze gaven hem zulke vreemde gevoelens, en alles wat dat teweegbracht of hem anders deed voelen dan wanneer hij in zijn eigen land was, moest zijn veroorzaakt door de godin; o ja, ze waren op het juiste pad, tenminste hij was dat. Wat Kadmon betreft, hij zag niets van deze dingen, en kon alleen oordelen naar wat hij zich herinnerde van zijn eigen land. Elk van de anderen vertelde hem op hun eigen manier van het bestaan ervan. Dit was verwarrend. Hij besloot daarom door te lopen alsof hij in zijn eigen land was, en gestaag voort te gaan. Ze bewandelden dus in werkelijkheid drie afzonderlijke paden, en op hun verschil-

lende manier kwamen ze veel mensen tegen die waren gestopt om te rusten – te eten of te slapen – of omdat de weg donker en moeilijk was; sommigen omdat ze te arm waren, anderen omdat ze ziek waren, pijnlijke voeten hadden of blind waren. Intu verloor wat tijd, want hij stopte om met velen te redetwisten over de eigenaardigheden van de weg en de logische redelijkheid ervan, maar hij had geen tijd om voor iets anders stil te houden.

Kour had te doen met de reizigers, hij had medelijden met ze en hield van ze. Als ze zich maar net zo voelden als hij, zouden ze gemakkelijk verder kunnen gaan, maar hij had geen tijd om te stoppen en hen dat gevoel bij te brengen.

Zowel Intu als hij hadden al dat soort mensen in hun eigen land. Hij kon geen tijd verspillen aan natuurlijke dingen. Ze waren op zoek naar het bovennatuurlijke in een metafysische of geestverheffende zin.

En Kadmon, de droevige, hield stil. In zijn land waren die ook te vinden. Ook hij realiseerde zich de redelijkheid van de weg. Ook hij hield ervan en was erdoor verrukt. Ook hij voelde voor de reizigers en hield van ze. Hij deed meer – hij treurde om hen. Wat deed het ertoe dat hij de tempel niet onmiddellijk vond, hij was jong, de anderen werden oud en blind, ze waren treurig en vermoeid. Dus stopte hij en schonk zijn aandacht en hulp aan de zieken, begroette de vermoeiden, hielp de armen, en al was hij geblinddoekt, hij hielp de blinden bij de stap die hij juist had gezet. Hij was zo geïnteresseerd geraakt in dit werk dat hij vergat dat hijzelf op zoek was naar de godin.

Het was maar een klein eindje verder dat ze Intu inhaalden, wat niet verbazingwekkend was omdat hij het einde van zijn pad had bereikt. Het was geëindigd bij een stenen muur. Omdat hij de muur niet kon beklimmen, ging hij zitten en vroeg zich af ‘waarom een gewone stenen muur zo’n buitengewoon pad zou blokkeren?’ Omdat het een heel verwarrend verstandelijk probleem was – bleef hij daar. Een stukje verder en Kour werd ingehaald. Hij had een stralend meisje ontmoet, dat gedeeltelijk gesluierd was, en dat hem wonderbaarlijke verhalen vertelde over vreemde gebeurtenissen. Haar manier van

doen was heel mysterieus, en hij voelde dat zij de godin was. Hij nam haar hand in de zijne en legde zijn hoofd op haar boezem, en was zo gelukkig dat hij wist dat zij de godin was en hij bleef daar dromen.

En Kadmon, die zich bezighield met de treurigen en de vermoeiden, voelde de blinddoek van zijn ogen glijden, toen het licht van de opgaande zon rood en goudkleurig over het pad stroomde en op de haveloze reizigers viel en hen verheerlijkte. In de schittering boven hun hoofd leest hij de woorden: 'Langs deze weg gaat het pad naar de tempel', terwijl een zachte stem in zijn ziel fluisterde: 'Door de weg van alleen Intu wordt het pad niet gevonden. Door die van alleen Kour wordt het niet bereikt. Beide samen wijselijk gebruikt zijn gidsen als men op weg is. Maar alleen door iets dat groter is dan elk van beide, wordt de tempel bereikt. Werk verder!'

En de droevige, die in zijn hand de handen vasthield van de vermoeiden en de zwakken, ging verder.

EEN MERKWAARDIG VERHAAL

TEEN PAAR JAAR GELEDEN bezocht ik de meren van Killarney, maar niet zoals andere reizigers alleen maar om ze te zien. In mijn jeugd stond mij altijd voor ogen daarheen te gaan en ik droomde vaak dat ik me op het water bevond of er vlakbij rondzwierf. Nadat dit me verschillende keren was overkomen, kocht ik foto's van de schitterende natuur en was heel verbaasd toen ik ontdekte dat de dromen nauwkeurig genoeg waren geweest om op herinneringen te lijken. Maar verschillende wisselingen van het lot brachten me naar andere delen van de wereld, zodat ik meerderjarig was geworden zonder de strek te hebben bezocht; ja, het besluit eindelijk erheen te gaan werd pas genomen toen ik op een dag in Dublin in een etalage keek en mijn oog op een afbeelding van Killarney viel, en ik werd onmiddellijk vervuld van een sterk verlangen om de meren te zien. Dus ging ik met de eerste trein en was er al snel. Ik nam mijn intrek bij een oude man die me direct als een oude vriend voorkwam.

De volgende twee dagen zwierf ik doelloos rond, maar erg veel voldoening bracht dit me niet, want na al mijn omzwervingen in vele verschillende streken, interesseerde het landschap in deze omgeving mij weinig. Maar op de derde dag liep ik een veld in, niet ver van de oevers van een van de watervlakten en ging zitten bij een oude waterput. Het was nog vroeg in de middag en bijzonder aangenaam. Ik dacht niet aan iets speciaals en merkte, heel ongewoon, dat ik niet lang een bepaalde gedachtegang kon volgen. Toen ik zo zat, kwam er een slaperig gevoel over me. Het veld en de put werden grauw maar bleven

zichtbaar, en ikzelf scheen in iemand anders te veranderen en, terwijl de minuten verliepen, zag ik even voorbij de put de schaduwachtige vorm of het beeld van een hoge ronde toren oprijzen, ongeveer vijftien meter hoog. Hij verdween toen ik mijn hoofd schudde, en ik dacht dat ik mijn slaperigheid had overwonnen, maar het was slechts voor even. Ze keerde met vernieuwde kracht terug.

De put was verdwenen en op die plaats stond een gebouw, terwijl de hoge toren vaste vorm had aangenomen; toen verdween elk verlangen om mezelf te blijven. Ik stond automatisch op met het gevoel dat een plicht me op een of andere manier naar de toren riep en ging het gebouw binnen. Ik wist dat men via dit gebouw de toren kon bereiken. Toen ik binnen de muren kwam, was daar de oude put, die ik had gezien toen ik voor het eerst het veld betrad, maar dit vreemde feit trok niet mijn aandacht, want ik kende de put als een oud oriëntatiepunt. Toen ik de toren bereikte, was daar een wenteltrap naar de top en terwijl ik die trap opging, riep een heel vertrouwde stem me bij mijn naam – niet dezelfde naam die ik droeg tot het moment dat ik bij de put ging zitten, maar dat trok evenmin mijn aandacht als de oude put binnen de muren. Ten slotte verscheen ik op de top van de toren en daar was een oude man bezig een vuur te onderhouden. Het was het eeuwige vuur dat zover men weet nog nooit was uitgegaan, en van alle jongere discipelen was ik de enige die de oude man mocht helpen.

Toen mijn hoofd boven de lage borstwering van de omloop van de toren uitkwam, zag ik niet ver weg een statige en schitterende berg en andere torens die daar dichterbij lagen dan die van mij.

‘Je bent laat’, zei de oude man. Ik antwoordde niet, want er was geen excuus, maar ik ging naar hem toe en liet door mijn houding zien dat ik klaar was om in zijn plaats de wacht te houden. Terwijl ik dat deed, bedacht ik plotseling dat de zon de kim naderde en gedurende een ogenblik herinnerde ik me de oude man bij wie ik mijn intrek had genomen, en ook de snel-trein die per kar moest worden bereikt, maar dat vervaagde toen

de oude wachter met zijn doordringende ogen mijn brein onderzocht.

‘Ik ben bang om de wacht aan je toe te vertrouwen’, was zijn eerste opmerking. ‘Naast je is er een schaduw, donker en zwijgend.’

‘Wees niet bang, vader,’ zei ik, ‘ik zal het vuur niet verlaten en ervoor zorgen dat het niet uitgaat.’

‘Als je daarvoor niet zorgt, is ons lot bezegeld en zal de bestemming van Innisfallen enige tijd niet kunnen worden bereikt.’

Na deze woorden draaide hij zich om en ging weg; kort daarna hoorde ik zijn voetstappen niet meer op de wenteltrap naar beneden.

Het vuur leek wel behekst. Het wilde nauwelijks branden en een of twee keer verstijfde ik bijna van angst omdat het op het punt stond uit te doven. Toen de oude man me verliet, brandde het helder. Mijn inspanning en gebeden schenen eindelijk succes te hebben; de gloed lichtte op en alles zag er goed uit. Juist op dat moment deed een geluid op de trap me omkeren en tot mijn verbazing betrad een volkomen vreemde het platform, waar alleen de bewakers werden toegelaten.

‘Kijk,’ zei hij, ‘de vuren daarginds gaan uit.’

Ik keek en angst be kroop me toen ik zag dat de rook uit de torens bij de berg was verdwenen, en in mijn plotselinge verbijstering snelde ik naar de balustrade om het van dichterbij te zien. Overtuigd dat de vreemdeling de waarheid had gesproken, draaide ik me om om mijn wacht te hervatten en, wat verschrikkelijk! ik zag dat mijn eigen vuur op dat moment uitdoofde. Vlam noch tondel waren hier toegestaan; de wachter moest het vuur door middel van het vuur vernieuwen. In een vlaag van angst greep ik verse brandstof en wierp die op het vuur, wakkerde het aan, bracht mijn gezicht er vlakbij en poogde met verwoed gehijg de vlam aan te blazen, maar al mijn inspanning was vergeefs – het vuur was uit.

Een afschuwelijke angst greep me aan, gevolgd door een verlamming van elke zenuw behalve die van het gehoor. Ik

hoorde de vreemdeling naar me toekomen en herkende zijn stem toen hij sprak. Er waren geen andere geluiden, alles was dood en koud, en ik scheen te weten dat de oude bewaker van het vuur niet meer zou terugkeren, dat niemand zou terugkeren en dat er een ramp was gebeurd.

‘Het is het verleden’, begon de vreemdeling. ‘Je hebt juist een punt bereikt waarop je naliet het vuur van eeuwen geleden te onderhouden. Het is gedaan. Wil je meer weten over deze dingen? De oude man is langgeleden heengegaan en kan je niet meer lastigvallen. Al snel zul je opnieuw in de maalstroom van de negentiende eeuw zijn opgenomen.’

Toen keerde de spraak tot me terug en ik zei: ‘Ja, zeg me wat dit betekent, of wat er is gebeurd.’

‘Dit is een oude toren, gebruikt door de directe nakomelingen van de witte magiërs die zich in Ierland vestigden vóór Engeland uit de zee was opgerezen. Toen de grote meesters moesten vertrekken, lieten ze strenge orders achter dat de vuren op deze torens niet mochten doven. Ook waarschuwden ze dat, als de plichten van het leven niet werden nagekomen, als barmhartigheid, plicht en deugd werden vergeten, de kracht om deze vuren brandende te houden geleidelijk zou verdwijnen. Het verval van de deugden zou samengaan met het uitdoven van de vuren, en deze toren, bewaakt door een oude en een jonge man, zou de laatste zijn waarvan het vuur doofde en zou zelfs de andere kunnen redden als zijn wachters trouw waren.

Er verliepen vele jaren en de gloed van de schitterende edelsteen op de berg van Innisfallen scheen dag en nacht tot hij ten slotte iets begon af te zwakken. De vreemde klinkende stenen, die nu nog in Ierland worden aangetroffen, waren niet meer zo gemakkelijk te bespelen. Alleen als een zuivere en trouwe dienaar uit de witte toren afdaalde, zweefden vanuit het gesteente bij de berg waarop de edelsteen lag, de aanhoudende, vreemde en ontroerende klanken over de heuvels. Die stenen waren door de grote magiërs gebruikt en als de grootste van alle, die bij de grote witte toren lag, werd aangeslagen, verschenen de feeën van de meren; als de steen op de berg tegelijk met die bij

de witte toren werd bespeeld, schaarden de lucht- en watergeesten zich gehoorzaam er rondom.

Maar dit alles veranderde; ongemerkt groeide het ongeloof en het onderhouden van de vuren werd slechts een vormendienst.

Men vertrouwde op jou en op de oude man. Maar op deze noodlottige dag hielden ijdele dromen je tot *één* uur na de voor jou bepaalde tijd gevangen. Dit werd je door mijn bijzondere gunst getoond, hoewel het nu in het verleden ligt. Je kwam, maar te laat. De oude man moest toen wachten, en was toch bang je alleen te laten, want met een vooruitziende blik zag hij de duistere vinger van het noodlot. Hij ging de trap af en aan de voet ervan viel hij neer en stierf. Je nieuwsgierigheid bracht je ertoe op dat noodlottige moment naar gindse toren te kijken, hoewel je de voorspelling kende en erin geloofde. Op dat moment werd alles beslist – en, arme jongen, je kon de ijzeren hand van het lot niet tegenhouden.

Het vuur is uit. Je keerde terug naar de lagere verdiepingen; aan de voet van de trap zag je hoe men de oude man wegdroeg en . . . ?

Op dat moment zag ik de schaduwachtige, golvende vorm van de toren; het gebouw was verdwenen, de put was naast me en ik was weer in het veld. O!

HET BLOED VAN DE SLAG

H

HET WAS EEN OUD en magisch eiland. De grote adepten uit het Westen waren eeuwen tevoren op de kust ervan geland en hadden er een tijdlang de waarheid gevestigd. Maar zelfs zij konden de meedogenloze gang van het lot niet stuiten en wisten dat dit maar een tijdelijke verblijfplaats was; een plek waar genoeg geestelijke kracht moest worden geconcentreerd om gedurende verschillende cyclussen als gist te blijven werken en die een basis moest zijn waarop in veel latere tijdperken de geestelijke tempel van de waarheid kan worden opgetrokken. Deze gezegende wezens verbleven er ontelbare eeuwen en zagen uit de zeeën rondom andere landen oprijzen, eerst bestaande uit slappe modder, die later tot aarde en rotsen verhardde. Ze gaven onderwijs aan het volk en vonden er geschikte leerlingen. Velen van deze werden discipelen, ijverig, geduldig en trouw. Ik bevond me onder de geringsten van deze en zwoegde lang en ernstig gedurende opeenvolgende levens op het Eiland. Het Eiland werd bekend als het Eiland van het Lot, op grond van mysterieuze toekomstige gebeurtenissen, die door de grootste adepten en hun zieners werden voorspeld.

Het lukte me niet het punt te bereiken waarop ik kon verwachten met de leraren mee te reizen, die zeiden dat ze op een dag naar andere eilanden moesten vertrekken en slechts hun zegen konden achterlaten voor de volgelingen die bereidwillig achterbleven. Wie in opstand kwam, moest blijven maar zonder de hulp en troost van de benedictie van de gezegenden.

Ten slotte kwam de dag van het afscheid; de koninklijke

gidsen vertrokken en lieten de ware religie en rechtvaardige gebruiken goed gevestigd achter. Maar wij wisten allen dat zelfs deze in verval zouden raken en dat mogelijk zelfs enkelen van ons daarbij betrokken zouden zijn, maar het centrum van kracht zou niet van het Eiland verdwijnen voor het zijn bestemming had volbracht. Die kracht is misschien verborgen, maar zou latent aanwezig blijven tot de tijd daar was.

Vele jaren kwamen en gingen, en nog altijd incarneerde ik telkens weer op het Eiland. Met leedwezen zag ik hoe de aloude gebruiken werden genegeerd en andere inzichten begonnen te heersen. Het was de macht van de slang.

Op één bekende berg hadden de meesters een edelsteen geplaatst en aan de voet ervan een toren. Hierover sprak ik al terloops in het vorige verhaal. Ik kende die berg goed en ik zag hem dagelijks vanuit de toren die op enige afstand daarvan lag, en waar mijn eigen plicht lag. Ik was erbij toen de schitterende edelsteen op de berg werd geplaatst, en van allen die getuige waren van die grootse gebeurtenis, was ik de enige die het zich herinnerde. Sinds die dag waren vele eeuwen verlopen, en de andere discipelen die daar eveneens reïncarneerden, waren de gebeurtenis vergeten, hoewel ze van het bestaan van de edelsteen op de hoogte waren. Enkele van hen die mij in andere levens in de toren hadden gediend, waren in de wereld nu mijn meerderen, omdat ze hun geest op formele, uiterlijke macht hadden gericht, die slechts een zwak symbool is van de werkelijkheid die innerlijk zou moeten bestaan. En zo restte nog slechts de overlevering, maar de diamant schitterde nu minder stralend dan in de tijd toen ik hem voor het eerst kende. 's Nachts schoten zijn stralen naar de hemel en de priesters droegen maand na maand vergeefs hun ceremoniën en gebeden op om hem in al de heerlijkheid van zijn eerste en ongerepte dagen te zien schitteren. Ze wisten dat zo'n gloed mogelijk moest zijn – ja daarover bestond een oude voorspelling – maar dat was het enige wat ze konden zeggen; de diepere achtergrond ervan wisten ze niet, want als ze die hadden geweten, hadden ze hun ceremoniën misschien

helemaal niet gehouden. Het hield in dat de grote en heerlijke lichtgloed van de bergdiamant pas zou verschijnen als de laatste druppel bloed van de slang op het Eiland zou zijn gestort en dat de diamant daarna nooit meer op de rots zou worden teruggezien, waar hij zovele eeuwen had gelegen. Ik was de enige van hen die dit wist, maar ik wist niet waar de slang was te vinden. Haar invloed was voelbaar en zichtbaar, want in die begintijd was ze het enige reptiel dat aan achtervolging ontsnapte, omdat haar geboorte het gevolg was van de boze gedachten van een rondzwervende zwarte magiër, die een week op het Eiland had doorgebracht, zo lang geleden dat de priesters er geen verslagen over bezaten. Deze slang moest worden gedood en haar bloed op aarde worden gestort om voor altijd elk spoor van het door de magiër bedreven kwaad uit te wissen. Alleen daarvoor werd de diamant op de berg instandgehouden door de kracht van de goede adepten, die hem daar hadden geplaatst. Deze beschermde het juweel van de waarheid tegen de adem van de slang en zou niet meer nodig zijn als zij was vernietigd. Als de priesters dit hadden geweten, zouden ze geen ceremoniën hebben gehouden om de glans ervan te versterken, omdat ze liever de invloed van de slang ondergaan dan het juweel verliezen. Ze geloofden werkelijk dat het hebben van hun macht op een of andere manier met de diamantberg samenhang. Ze hadden gelijk. Ik wist welk noodlottig gevolg het voor hen zou hebben, als ik erin slaagde de schuilplaats van de slang te ontdekken.

Ik mediteerde dag in dag uit en tot diep in de nacht en doorzocht elke hoek van het Eiland. Bij volle maan wanneer de diamant iets helderder glansde, zag ik het slijmerige spoor van de slang op het Eiland, maar ik kon haar hol nooit vinden. Ten slotte kwam op een avond een medeleerling mij opzoeken die vóór mij was heengegaan met hen die de diamant hadden geplaatst; hij keerde nu en dan door de lucht terug om zijn oude vriend te helpen, en zei toen hij vertrok: 'Zoek aan de voet van de berg.'

Ik had het voor onmogelijk gehouden dat het valse reptiel zo dichtbij de heilige diamant kon worden aangetroffen en toch bevond het zich daar. Door de boze natuur van de hogepriester had het zijn veilige schuilplaats kunnen betrekken. Ik zocht en zag de slang aan de voet, waar ze venijn en zwarte wolken van zielenleed uitbraakte.

De grote dag van ceremoniën ter ere van de diamant naderde weer en ik besloot dat men die dag getuige zou zijn van de dood van de slang en dat de diamant voor het laatst helder zou schitteren.

De ochtend brak aan, helder en warm. Grote menigten verzamelden zich bij de bergtempel en verwachtten dat de ceremoniën een bijzonder resultaat zouden hebben. Het scheen alsof deze van nature psychisch begaafden innerlijk voelden dat de diamant zich in zijn oude glans zou vertonen, en toch gaven ze zo nu en dan uiting aan de vrees dat hij in zijn grootste heerlijkheid voor hen voor altijd verloren zou zijn.

Het was mijn beurt om tijdens de ceremonie na de hogepriester de dienst te leiden, en alleen ik was me ervan bewust dat de slang zelfs in de tempel was gekropen en achter het altaar ineengekronkeld lag. Ik besloot haar te grijpen en, met een beroep op onze aloude meester, haar te wurgen en haar bloed op de grond te laten vloeien.

Toen ik dit dacht, zag ik mijn vriend uit andere landen de tempel betreden, vermomd als bedelmonnik, en ik wist dat mijn halfuitgesproken verlangen op dat moment was ingewilligd. Toch staarde de dood me in het gezicht. Daar, naast het altaar, lag de heilige bijl, klaar om de man te vellen die op een of andere manier bij de ceremonie een fout maakte. Dit was een van de lage verwordingen van de oude wet en omdat hij eerder was gebruikt tegen hen die zich alleen al bij de uitvoering hadden vergist, wist ik dat de priester zelf mij zou doden zodra de grote vlam van de diamant was uitgedoofd. Het zou 's avonds al donker zijn wanneer tijdens de ceremonie het moment zou aanbreken waarop ik de vijand van ons volk zou kunnen vernietigen. Daarom was ik niet bang voor de dood,

want had ik deze niet al duizend keer als een gezegende verlossing en een nieuwe kans onder ogen gezien?

Ten slotte kwam het ogenblik. Ik bukte me, overtrad de regels, bracht mijn hand achter het altaar en greep het reptiel bij de nek. De hogepriester zag me vooroverbuigen en sprong naar de bijl. Als ik nog een moment wachtte zou alle hoop verloren zijn. Met bovenmenselijke kracht greep ik toe en kneep. Er ging een scheut van vuur door mijn schedel en ik zag hoe mijn bedelmonnik met de hand wuifde en onmiddellijk struikelde de priester, en viel nog voor hij de bijl kon bereiken. Ik kneep nog steviger en de slang was dood. Mijn mes! Het bevond zich in mijn gordel en ik sneed haar nek ermee door. Haar rode levensbloed spoot eruit op de grond, en de bijl viel op mijn hoofd, en de jonge tempelpriester viel dood neer.

Maar slechts mijn lichaam stierf. De lucht droeg me omhoog en ik zag mezelf daar liggen. Het volk bewoog zich niet en zweeg. De priester boog zich over mij. Ik zag dat mijn bedelmonnik glimlachte. Het bloed van de slang verspreidde zich langzaam naast mijn lichaam en trok zich toen samen in rode, glanzende bolletjes. De diamant op de berg achter de tempel nam langzaam in helderheid toe, vlamde toen op en stond in volle gloed. Zijn stralen drongen door in de tempel, terwijl de priesters en de mensen – behalve mijn bedelmonnik – neerknielden. Daarop vervulden lieflijke geluiden en een zacht geritsel de lucht en stemmen op de berg spraken in een vreemde taal nog vreemder woorden. Nog steeds bewoog het volk zich niet. Het licht van de diamant leek zich rond het bloed van de slang te verzamelen. Langzaam verteerde het licht elk bloedbolletje, behalve het kwaadaardigste van alle; en toen verhief dat onheilspellende bolletje leven zich in de lucht, transformeerde zich plotseling in een kleine hatelijke slang die met golvende bewegingen door de lucht vloog en in de nacht verdween naar de afgelegen Eilanden. Priester en mensen gingen staan, vol angst, de stemmen op de berg zwen, de klanken stierven weg, het licht trok zich terug en

duisternis bedekte alles. Een wilde wanhoopskreet weerklonk in de nacht en de priester snelde naar buiten en keek omhoog naar de berg.

Het bloed van de slang bevlekte nog steeds de grond, en de diamant was verdwenen.

HET MAGISCHE SCHERM VAN DE TIJD

TEEN OUD HINDOEGEZEGDE luidt:

‘Hij die weet waarin de tijd zich oplost, weet alles.’

In het Sanskriet wordt de tijd Kāla genoemd. Hij is een vernietiger en ook een vernieuwer. Yama, de heer van de dood, is hoewel machtig niet zo machtig als Kāla; want ‘tot het moment is aangebroken kan Yama niets doen’. De ogenblikken die aan ons voorbijtrekken en alle dingen in een lange optocht meevoeren, zijn de atomen van de tijd, de zonen van Kāla. Jaren verlopen tot eeuwen, eeuwen tot cyclussen en cyclussen worden tijdperken, maar de tijd heerst over al deze, want ze zijn slechts zijn indelingen.

O, hoeveel eeuwen heb ik de tijd, die zelf onzichtbaar is, beelden zien schilderen op zijn magische scherm. Toen ik het slijmerige spoor van de slang op het heilige Eiland van het Lot zag, kende ik de tijd niet, want ik dacht dat het volgende moment verschilde van dat waarin ik leefde en dat die beide anders waren dan wat voorbij is. Ook wist ik toen niet dat die slang zijn leven niet ontleende aan de eeuwige ether maar aan de grofste vorm van materie; ik zag toen niet dat de schittering van de diamant, geplaatst op de berg, de waarheid zelf was die eeuwig straalt, maar dacht in mijn kinderlijke verbeelding dat ze een begin had.

Het drama in de tempel waarin ik het slachtoffer was – geveld door de bijl van de hogepriester – werd door een tweede gevolgd. Dit ontdekte ik al snel toen ik, van mijn lichaam bevrijd, in de geest sprak met mijn vriend, de vreemde monnik.

Hij vertelde me dat de hogepriester, na zich van de vreselijke gebeurtenis te hebben hersteld, de volgende dag de tempel binnenging waar mijn bloed de grond nog bevlekte. Het doel van zijn bezoek was om tijd te winnen en nieuwe plannen te smeden om zijn greep op het volk te herstellen, die was verzwakt door de verduistering en het verdwijnen van de diamant op de berg. Hij dacht erover om voor de prachtige edelsteen een vervanger te maken; maar na een tijdlang daarover te hebben gepeinsd, werd zijn aandacht getrokken door een vreemd schouwspel. Op de standaard waaruit hij de bijl had gegrepen die mijn levensbloed had doen vloeien, zag hij een wolk die het uiteinde scheen te zijn van een stroom van damp die vanaf de grond opsteeg. Toen hij naderbij kwam zag hij dat mijn bloed zich op merkwaardige manier had vermengd met wat was overgebleven van de bloedvlekken van het reptiel dat door mij was gedood. Daaruit steeg de damp omhoog en sloeg neer, of verzamelde zich, op de standaard. Tot zijn verbazing zag hij dat zich in het midden van de wolk langzaam een schitterende edelsteen vormde, waarvan de glans de ruimte vulde.

‘O,’ riep hij, ‘hier is de diamant weer. Ik zal wachten en ervoor zorgen dat hij in ere wordt hersteld en dan zal mijn overwinning compleet zijn. Wat een moord leek, zal een wonder blijken te zijn.’

Toen hij was uitgesproken, verdween de wolk; al mijn bloed was opgenomen, en de schittering van het juweel vervulde hem van vreugde.

Hij strekte zijn hand uit en nam het van de standaard, waarna een diepe afschuw over zijn gezicht kwam. Vergeefs probeerde hij zich te bewegen of de edelsteen te laten vallen; deze scheen aan zijn hand vast te zitten; het juweel werd kleiner en vreselijke pijnen schoten door zijn lichaam. De andere priesters die op dat moment binnenkwamen om de zaal schoon te maken, bleven als aan de grond genageld bij de deur staan. De hogepriester stond met het gelaat naar hen toegekeerd, en uit zijn lichaam stroomde rood en glinsterend licht dat hun angst inboezemde en hun belette te spreken of te bewegen. Dit duurde niet lang –

slechts tot de diamant geheel uit zijn hand was verdwenen – en daarop spatte zijn lichaam in duizend stukken uiteen, terwijl zijn vervloekte ziel huilend door de ruimte schoot, vergezeld van duivelse gestalten. De diamant was een illusie; het was mijn bloed dat ‘vanaf de grond jammerde’ en zijn gestalte ontleende aan zijn gedachten en ambities.

‘Kom dan,’ zei mijn monnik, ‘kom mee naar de berg.’

We bestegen zwijgend de berg, en op de top aangekomen draaide hij zich om en richtte een doordringende blik op mij, en onder invloed daarvan kreeg ik snel het gevoel alsof ik naar een scherm keek dat iets aan mijn waarneming onttrok. De berg en de monnik verdwenen en in plaats daarvan zag ik een stad beneden mij, want ik stond nu op de binnenste hoge toren van een heel hoog gebouw. Het was een oude tempel die een stad van magiërs beheerste. Niet ver van mij stond een lange en knappe man; ik wist dat dit mijn monnik was, maar o, wat was hij veranderd; en naast hem stond een jongere man van wie een lichtstraal, zacht en toch helder, smal en toch duidelijk afgetekend, naar mij scheen te reiken. Ik wist, dat ik dit zelf was. Ik zei tegen mijn monnik:

‘Wat is dit en waarom zie ik het?’

‘Dit is het verleden en het heden,’ antwoordde hij, ‘en jij bent de toekomst.’

‘En hij?’ sprak ik, en ik wees op de jongeman.

‘Dat ben je zelf.’

‘Hoe komt het dat ik dit zie; en waardoor is het daar?’

‘Het is het magische scherm van de tijd, dat dit voor je zichtbaar maakt en altijd verbergt. Kijk rondom en boven je.’

Ik gehoorzaamde zijn bevel en keek uit over de stad die zich onder mij uitstreckte en zag toen omhoog. Eerst zag ik niets dan de hemel en de sterren. Maar al snel verscheen er iets als een scherm in de ether, waardoorheen de sterren bleven stralen. Daarna, toen mijn blik vaster werd, werd het oppervlak tastbaar en de sterren gingen uit en toch wist ik instinctief dat als mijn gedachten maar een seconde zouden afdwalen, de hemel mijn gezichtsveld weer zou innemen. Daarom hield ik mezelf in

bedwang. Nu begonnen zich op het oppervlak in de lucht beelden te vormen. Ik zag de stad, de mensen, kleurrijk en levendig; en een gedempt geroezemoes leek uit de hemel omlaag te zweven, alsof de mensen daarboven leefden. Het tafereel vervaagde en zweefde weg en werd gevolgd door de gedachten en verlangens van hen die beneden mij woonden. Er was daar geen bedrijvigheid, maar er waren alleen lieflijke door gedachten gevormde beelden; levende regenbogen; schitterende edelstenen, doorschijnende kristallen – totdat algauw een duistere, kronkelende lijn door het verblindende schouwspel kroop, met hier en daar zwarte vlekken en lijntjes. Toen hoorde ik de aangename, doordringende stem van mijn monnik:

‘Het scherm van de tijd blijft zich ontrollen: eerzucht, begeerte, jaloezie en ijdelheid ontsieren het. Alles zal snel vervagen. Kijk!’

En terwijl ik toekeek rolden op het scherm boven mij eeuwen voorbij. De schoonheid ervan verdween. Er werd mij slechts een donkere achtergrond geboden, waartegen in onaangename en duistere lijnen de omstandigheden werden geschetst die met twist en hebzucht samengaan. Hier en daar waren vage, lichtende plekken en lijnen zichtbaar; de goede daden en gedachten van hen die nog een op het geestelijke gerichte instelling hadden. Toen kwam de vraag in me op: ‘Wat is dit scherm?’

‘De volgende keer dat je op aarde wordt geboren, zal het het astrale licht worden genoemd’, zei de stem van mijn monnik.

Op dat moment vulde een machtig geluid als van marcheren de troepen de ruimte. Het ijle scherm leek te trillen, zijn substantie, als het al substantieel was, werd samengeperst, alsof een naderende kracht erop inwerkte; zijn beweging werd wanordelijk en daarop straalden de sterren opnieuw aan de hemel en in de geest zweefde ik boven de berg waar de edelsteen had gelegen. Er waren geen wezens in de buurt, maar uit de verre ruimten klonk een stem die zei:

‘Luister naar de opmars van de toekomst.’

HET DOLENDE OOG

DIT IS NIET EEN VERHAAL waarin ik een mythisch en onmogelijk monster opvoer, zoals het hoofd van Rahu dat volgens de Indiërs bij elke verduistering de maan verslindt. Het verhaal over Rahu is maar een verzinsel, waarin voor het volk het feit wordt beschreven dat de schaduw van de aarde de witte maanschijf opslokt; maar ik spreek over een werkelijk menselijk oog; een doler, een zoeker, een smeker; een oog dat u onderzoekend aankeek en u in zijn macht hield, zoals de vogel door de gefixeerde blik van de slang, terwijl het uw wezen doorzocht naar wat het nooit kon vinden. Over zo'n oog wordt ook nu door verschillende mensen gesproken, maar ze nemen het waar op het psychische gebied, in het astrale licht; het is niet zichtbaar of voelbaar in het daglicht, en het beweegt niet zoals andere voorwerpen.

Het dolende oog, waarover ik schrijf, was er altijd op het vreemde en heilige Eiland, waar vele eeuwen geleden zoveel gebeurtenissen plaatsvonden. Ja, het is nog steeds het heilige Eiland, hoewel nu verduisterd en zijn macht tenietgedaan – volgens sommigen voor altijd. Maar zijn werkelijke macht zal geestelijk zijn, en hoewel de menselijke geest het geestelijke tegenwoordig niet kent en alleen aan wereldse glorie denkt, zal de oude deugdzaamheid van het Eiland ooit terugkeren. Wat een eigenaardige en spookachtige vormen zweven er nog langs zijn kusten; wat een vreemd, zacht, en monotoon gefluister strijkt langs zijn bergen; en aan het begin van de avond, kort na het afscheid van de dag, herinneren zijn feeën zich plotseling

hun menselijke heersers – nu verzwakt tot mensen waarvan sommigen hen vrezen – en verzamelen zich korte tijd rond de plekken waar geheimen liggen begraven, om dan zuchtend weg te snellen. Hier werd het dolende oog voor het eerst gezien. Overdag had het eenvoudig een grijze kleur, was doordringend, standvastig en altijd eropuit iets bepaalds te ontdekken, een taak waarvan het zich niet liet afhouden; 's nachts gloeide het met een eigen licht en kon men het over het Eiland zien dwalen, nu eens snel dan weer langzaam, vastberaden op zoek naar wat het niet vond.

De mensen waren bang voor dat oog, hoewel ze toen gewend waren aan allerlei magische verschijnselen die de meeste westerlingen nu onbekend zijn. Eerst probeerden zij die zich eraan ergerden, het te vernietigen of te vangen, maar ze slaagden nooit daarin, want zodra ze dat probeerden, verdween het oog. Het toonde zich nooit beledigd, maar scheen zich vast op een nauwkeurig bepaald doel te richten. Zelfs zij die hadden gepoogd het uit de weg te ruimen, waren verbaasd in zijn diepten geen dreiging te ontdekken, wanneer het in het nachtelijk donker opnieuw langs hun slaapplaats zweefde en hen onderzoekend bekeek.

Ik heb nooit vernomen of er naast mijzelf iemand wist wanneer deze verbazingwekkende doler zijn omzwervingen begon, of aan wie het oog had toebehoord. Ik had mij verplicht te zwijgen en kon het geheim niet onthullen.

In dezelfde oude al eerder door mij genoemde tempel en toren woonde een oude man met wie ik altijd een vertrouwelijke band had gehad. Hij hield van twistgesprekken en was een twijfelaar, maar toch doodernstig en eropuit de waarheden van de natuur te leren kennen, maar voortdurend stelde hij de vraag: 'Als ik de waarheid maar zou kennen, dat is alles wat ik wil weten.'

En telkens wanneer ik hem de door mijn leraren gegeven oplossing aanreikte, verviel hij in zijn eeuwige twijfels. In de tempel ging het verhaal dat hij in die geestestoestand het leven was begonnen en bij onze meerderen bekendstond als iemand

die in een vorig leven twijfel en onmogelijkheden alleen had geopperd om de weerlegging ervan te horen, zonder iets te willen bewijzen, en na jaren van zulke zinloze discussies had gezworen slechts de waarheid te zoeken. Maar het karma dat door deze levenslange gewoonte was opgehoopt, was niet uitgeput, en in de incarnatie waarin ik hem leerde kennen, werd hij – hoewel nu oprecht en ernstig – gehinderd door die verderfelijke gewoonte uit een vorig leven. Daardoor was hij altijd vlakbij de door hem gezochte oplossingen, die hem echter steeds ontgingen.

Maar tegen het einde van zijn leven, waarover ik hier vertel, kreeg hij de zekerheid dat hij door bepaalde oefeningen niet alleen het gezicht maar ook alle andere krachten in zijn oog kon concentreren, en zette zich ondanks mijn krachtige protest moedwillig aan het volbrengen van die taak. Geleidelijk kregen zijn ogen een uiterst vreemde doordringende uitdrukking, die nog werd versterkt wanneer hij zich aan discussies overgaf. Hij hield zich hardnekkig aan zijn ene zekerheid vast en tegelijk leed hij door het oude karma van de twijfelzucht. Daardoor werd hij ziek en omdat hij oud was, kwam hij de dood nabij. Op een avond vroeg hij me op bezoek te komen, en toen ik naast hem ging zitten, zag ik dat zijn einde naderde. We waren alleen. Hij sprak vrijuit maar heel bedroefd, want, omdat de dood dichterbij kwam, zag hij met grotere helderheid, en met het verstrijken van de uren kregen zijn ogen een doordringende blik die sterker was dan ooit, en hadden daarbij een smekende, twijfelende uitdrukking.

‘Ach’, zei hij, ‘ik heb opnieuw fouten gemaakt; maar het is rechtvaardig karma; slechts in één ding ben ik geslaagd, en dat zal me altijd belemmeren.’

‘En wat is dat?’ vroeg ik.

De uitdrukking in zijn ogen scheen de toekomst te omvatten toen hij me vertelde dat zijn bijzondere oefening hem zou dwingen gedurende een lange periode aan zijn krachtigste oog – het rechter – geketend te blijven tot de kracht van de energie die hij voor het verkrijgen van dat ene vermogen had verbruikt,

volledig was uitgeput. Ik zag de dood langzaam over zijn gelaat kruipen en toen ik dacht dat hij was gestorven, verzamelde hij plotseling de kracht mij te laten beloven het geheim nooit te onthullen – en overleed.

Terwijl hij stierf begon het donker te worden. Nadat zijn lichaam koud was geworden, zag ik in de duisternis een lichtend menselijk oog dat me aanstaarde. Het was van hem, want ik herkende de uitdrukking ervan. Al zijn eigenaardigheden en denkgewoonten leken erin vastgelegd en vloeiden eruit naar u toe. Toen wendde het zich van me af en verdween kort daarna. Zijn lichaam werd begraven, en afgezien van mijzelf en onze meerderen wist niemand van deze dingen. Maar gedurende vele jaren daarna werd het dolende oog in alle delen van het Eiland gezien, altijd zoekend, altijd vragend en nooit wachtend op het antwoord.

DE GALERIJ VAN DE LEVENDE BEELDEN

HP

HOEWEL AAN DE beeldengalerij waarover ik nu ga schrijven sinds lang geen aandacht is besteed – en, nadat zijn bewakers die plek hebben verlaten, daar nooit meer is gezien – bestaan er nog steeds soortgelijke galerijen op plaatsen waar men niet kan komen, tenzij men erheen wordt geleid. Ze zijn nu op afgelegen en ontoegankelijke plaatsen verborgen: in de bergen van de Himalaja, en aan de andere kant ervan in Tibet, in het onderaardse India en op dat soort mysterieuze plaatsen. Er is geen behoefte aan verslagen van spionnen of bekentenissen van overtreders bij de geheime broederschappen die over zulke vreemde verslaggevers beschikken van de gedragingen, gedachten en de toestand van hen die ze uitbeelden. In de rooms-katholieke orden of in de vrijmetselarij kan een overtreding van de regels niet worden behandeld als niet iemand de schuldige aanbrengt of als deze zelf geen bekentenis aflegt. Menig vrijmetselaar breekt elke dag zowel de geest als de letter van zijn afgelegde geloften, maar als niemand ervan weet of beschuldigingen uitspreekt, blijft hij niettemin een vrijmetselaar van goede naam. De soldaat in het kamp of op het slagveld overtreedt de strikte disciplinaire voorschriften, maar als hij het zo doet dat zij die er ruchtbaarheid aan kunnen geven of hem kunnen straffen het niet zien, blijft hij een vrij man. En in de verschillende godsdienstige organisaties breken de leden voortdurend, hetzij in hun daden of in hun denken, alle geboden, buiten weten van hun medeleden en de hoofden van de kerk, zonder hun goede naam te verliezen. Maar noch de machtige roomse kerk, noch de vrijmet-

selaars, noch welke godsdienstige sekte ook, bezit zo'n galerij als die waarover ik zal proberen u iets mee te delen, één waarin elke, ook de geringste, daad of gedachte wordt vastgelegd.

Ik bedoel niet het grote astrale licht dat getrouwe afbeeldingen bewaart van alles wat we doen – of we nu theosoof of spotter, katholiek of vrijmetselaar zijn – maar een werkelijke verzameling doelbewust geconstrueerde evenbeelden, waarbij een bijzonder gebruik wordt gemaakt van een van de vele functies van het astrale licht.

Tijdens een van mijn gesprekken met de oude man die in een dolend oog veranderde, hoorde ik voor het eerst van deze verbazingwekkende galerij, en na zijn dood werd mij die plaats getoond. Ze werd beschermd op het Heilige Eiland, waar sinds eeuwen vele magische zaken bestonden en eigenaardige gebeurtenissen plaatsvonden. U zou me kunnen vragen, waarom ze er nu niet meer worden gevonden, maar u zou me evengoed kunnen verzoeken om uit te leggen waarom Atlantis onder de golven is verzonken of waarom het grote Assyrische Rijk is verdwenen. Ze hebben hun tijd gehad, evenals onze huidige hooggeprezen beschaving haar einde zal bereiken en zal worden uitgewist. De werking van de wet van cyclussen kan niet worden gestuit, en even zeker als de getijden op aarde wisselen en het bloed in het lichaam vloeit, zo zeker zullen grote gebeurtenissen hun einde bereiken en machtige volkeren verdwijnen.

Ik weet niet of het was omdat de oude man zijn einde voelde naderen of dat hij in opdracht van zijn meerderen sprak, toen hij me slechts enkele maanden voor zijn dood vele dingen onthulde en toespelingen maakte op andere zaken. Op een dag betuigde hij spijt over zijn vele fouten, richtte zich tot mij en zei:

‘En heb je nooit de galerij gezien, waar je werkelijke geestelijke toestand zichzelf vastlegt?’

Omdat ik niet wist wat hij bedoelde, antwoordde ik: ‘Ik wist niet dat er hier één was?’

‘Jazeker, ze bevindt zich in de oude tempel ginds bij de berg en de diamant verspreidt daar meer licht dan elders.’

Bang blijk te geven van mijn verre gaande onwetendheid, niet alleen over wat hij bedoelde, maar ook over de aard van deze galerij, vervolgde ik het gesprek op een manier waardoor ik meer informatie zou verkrijgen; en in de veronderstelling dat ik op de hoogte was van het bestaan van andere begon hij deze galerij te beschrijven. Maar toen hij bij het belangrijkste deel van de beschrijving kwam, veranderde hij even snel van onderwerp als dat hij het had aangesneden, zodat ik aan nieuwsgierigheid ten prooi bleef. En tot de dag van zijn dood kwam hij er niet op terug. De bijzondere manier van zijn heengaan, gevolgd door het eigenaardige dolende oog, verdreef de gedachte aan de beelden uit mijn geest.

Maar het leek erop of de inwerking van dit zwevende, eenzame, intelligente oog op mijn karakter een aanduiding of voorteken was van mijn kennismaking met de galerij. Zijn terloopse vraag in verband met zijn eigen tekortkomingen en de les die mij werd ingeprent door de verscherping en concentratie van zijn hele natuur in één steeds over het Eiland rondolend oog, deed me mijn gedachten op mijn innerlijk richten om de zaden van het kwaad in mijzelf te ontdekken en te vernietigen. Intussen verrichtte ik ijverig al mijn plichten in de tempel waarin ik woonde. Op een avond, na in een bepaalde geestelijke toestand te zijn gekomen, sliep ik rustig in, terwijl het witte maanlicht op de vloer scheen, en droomde dat ik de oude man opnieuw ontmoette – zoals tijdens zijn leven – en dat hij me vroeg of ik de beeldengalerij al had gezien. ‘Nee,’ zei ik in de droom, ‘ik heb er niet meer aan gedacht’, waarna ik door het geluid van mijn eigen stem wakker werd. Ik keek omhoog en zag in het maanlicht de gestalte staan van iemand die ik in geen van de tempels had ontmoet. Dit wezen staarde me aan met heldere, koele ogen, en uit de verte klonk wat volgens mij zijn stem was.

‘Volg me.’

Ik stond op en ging naar buiten, de nacht in, en volgde mijn laconieke gids. Het was volle maan; ze stond hoog aan de hemel en vulde de hele omgeving met haar stralenglans. In de verte

leken de muren van de tempel, die zich het dichtst bij de berg met de diamant bevonden, lichtgevend te zijn. De gids liep daarheen, en we bereikten de nu wijd openstaande deur. Toen ik de drempel betrad, zweefde plotseling het eenzame, grijze, dolende oog van mijn oude, gestorven vriend en medeleerling mij voorbij en keek diep in de mijne, en in zijn uitdrukking dacht ik te lezen:

‘De beeldengalerij is hier.’

We gingen naar binnen en hoewel daar enkele priesters waren, scheen niemand me op te merken. We gingen over een binnenhof, door een hal en een lange gang, en betraden daarna een hoge ruimte zonder dak en met maar één deur. Alleen de sterren aan de hemel sierden de ruimte boven ons, terwijl vanuit de diamant meer dan maanlicht naar binnen stroomde, waardoor er geen schaduwen waren, en er geen verlichting nodig was. Terwijl de deur geluidloos achter ons dichtviel, zweefde droevige muziek door de ruimte en zweeg. Op dat moment scheen er op een bepaalde plek plotseling een schaduw op te komen, maar ze werd snel door het licht verzwolgen.

‘Neem zorgvuldig waar, maar raak niets aan en wees nergens bang voor’, zei mijn zwijgzame begeleider. Met deze woorden keerde hij zich om en liet me alleen.

Maar hoe had ik me alleen kunnen wanen? De ruimte was vol gezichten. Ze waren over de hele lengte van de hal in rijen opgesteld; bij de vloer, daarboven, en hoger, aan de muren, in de lucht, overal behalve in één gangpad; maar geen enkel bewoog zich van zijn plaats, en toch schenen alle beelden te leven. En met tussenpozen verschenen vreemde, waakzame schepsels uit de wereld van de elementalen, die zich van de ene naar de andere plaats begaven. Bewaakten ze mij of de gezichten? Het ene ogenblik dacht ik dat ze me in het oog hielden, want uit de hoeken van hun ogen keken ze soms plotseling in mijn richting, maar het volgende moment gebeurde er iets waaruit bleek dat ze de gezichten bewaakten of bekeken.

Ik keek naar het gezicht van een oude vriend van ongeveer mijn eigen leeftijd, die naar een ander deel van het eiland was gestuurd; en dit vervulde me met een onverklaarbaar gevoel van

verdriet. Een van de merkwaardige elementale wezens naderde het geruisloos. Met verbazing keek ik gespannen toe, want het beeld van mijn vriend scheen duidelijk alle kleur te verliezen. De uitdrukking ervan wisselde elk ogenblik. Van wit werd het grijs en geel en weer grijs en werd toen plotseling volkomen zwart, als door een snelle ontbinding. Daarop zweefde weer die droevige muziek voorbij, die ik had gehoord toen ik binnenkwam, terwijl de zwartheid van het gelaat een schaduw scheen te werpen, maar dit duurde niet lang. Het elementaal wierp zich op het nu zielloze, zwartgeworden gelaat, scheurde het in stukken en verspreidde de atomen ervan door een aan hem bekend proces en herstelde de helderheid van de plek. Maar helaas! Het beeld van mijn oude vriend was verdwenen en ik voelde innerlijk een bijna ondraaglijke zwaarmoedigheid als van wanhoop.

Toen ik aan de omgeving gewend raakte, hoorde ik zo nu en dan lieflijke, maar lage tonen, die uit de gezichten schenen te komen. Dus koos ik er een uit, ging er tegenover staan en sloeg het gade. Het was stralend en zuiver. Zijn ogen keken in de mijne met de gedeeltelijke bewustheid van een droom. Ja, af en toe keek het iets helderder, en terwijl dat gebeurde hoorde ik de zachte muziek. Dit gaf me de overtuiging dat de veranderingen in de gezichtsuitdrukking met de muziek samenhingen.

Maar omdat ik bang was te worden weggeroepen, begon ik de verzameling zorgvuldig te onderzoeken en ontdekte dat al mijn medediscipelen daar waren afgebeeld, maar ook honderden die ik nooit had ontmoet, en elke priester van hoge of lage rang die ik op het eiland had gezien. Maar dezelfde droeve muziek herinnerde me elke keer aan het zwartworden van het beeld van mijn vriend. Ik wist dat ze het zwartworden en de vernietiging van andere beelden betekende door de waakzame elementalen, die ik vaag kon onderscheiden, terwijl ze zich telkens als die tonen weerklonken ergens op wierpen. Ze deden denken aan geweeklaag van engelen als ze weer een sterveling morele zelfmoord zien plegen.

Na enige tijd begon ik de betekenis van deze galerij te begrijpen. Hier bevonden zich levende beelden van alle leerlingen en

priesters van de door de adepten van de Diamantberg gestichte orde. De met leven begiftigde beelden waren door onzichtbare draden verbonden met het karakter van hen die zij voorstelden, en als via een telegraaf deden ze ogenblikkelijk en nauwkeurig verslag van de gemoedstoestand van de discipel. Als deze volledig faalde werd het zwart en werd vernietigd; als hij op geestelijk gebied vooruitgang boekte, gaf de mate van helderheid nauwkeurig het punt aan dat hij had bereikt. Toen ik tot deze conclusie kwam, vervulden sterkere en machtiger klanken de zaal. Vlak voor me stond een mooi en vredig gelaat; zijn glans overtrof het omringende licht en ik wist dat een onzichtbare broeder – hoe ver weg of nabij was me onbekend – een hoge graad van ontwikkeling had bereikt, die met zulke klanken overeenkwam. Op dat moment trad mijn gids weer binnen; ik ontdekte dat ik me nabij de deur bevond; ze stond open, en samen gingen we naar buiten en namen dezelfde weg terug waarlangs we waren binnengekomen. Eenmaal buiten gaf de ondergaande maan aan hoelang ik in de galerij was geweest. Het zwijgen van mijn gids voorkwam een gesprek, en hij keerde met me terug naar de kamer die ik had verlaten. Daar bleef hij staan en staaarde naar me, en nogmaals hoorde ik als uit de verte zijn vragende stem, die slechts scheen te zeggen:

‘Wel?’

In mijn geest vormde zich de vraag: ‘Hoe worden deze gezichten gemaakt?’

Uit zijn hele omgeving, maar niet van zijn lippen, kwam het antwoord:

‘U kunt het niet begrijpen. Het zijn geen personen en toch zijn ze uit hun geest en hun lichaam gevormd.’

‘Was mijn gedachte juist dat ze door onzichtbare draden met hen die zij voorstellen zijn verbonden, en dat de toestand van de persoon daarlangs wordt doorgegeven?’

‘Ja, volkomen. En ze vergissen zich nooit. Van dag tot dag veranderen ze ten goede of ten kwade. Zodra de leerling het pad heeft betreden, wordt daar zijn beeld gevormd, en we hebben geen spionnen, geen dienstwillige medediscipelen nodig om beschuldigingen te uiten, noch rapporten of organisatorische

rompslomp. Alles registreert zichzelf. We hoeven slechts het beeld te beschouwen om precies te weten hoe de discipel voor- of achteruitgaat.'

'En die merkwaardige elementalen,' dacht ik, 'voeden ze zich met de zwartgeworden beelden?'

'Zij zijn onze aaskevers. Ze verzamelen en verspreiden de ontbonden en schadelijke atomen die de beelden hebben gevormd vóór ze zwart werden – en niet langer geschikt zijn voor zulk goed gezelschap.'

'En de muziek, was die afkomstig van de beelden?'

'O, mijn jongen, je moet nog veel leren. Ze was van hen afkomstig, maar ze is ook van elke andere ziel. Ze is de trilling van de gedachten en het geestelijke leven van de discipel; het is de muziek van zijn goede daden en zijn broederlijke liefde.'

Toen kwam een verschrikkelijke gedachte in mij op. 'Hoe kan iemand – als dat al mogelijk is – zijn eenmaal zwartgeworden beeld in de galerij herstellen?'

Maar mijn gids was verdwenen. Er was slechts een zwak ruisend geluid – en drie diepe van veraf klinkende tonen als van een grote bronzen klok!

DE HUID VAN DE AARDE

HET KOUDE MATERIALISME van de negentiende eeuw verlamt het gevoelsleven en doodt de mystiek. Zo begaat het een dubbele misdaad, omdat het de mens ervan weerhoudt en allerlei bewuste wezens verhindert de ladder tussen hemel en aarde te bestijgen. Als schrijver van deze verhalen voel ik me veilig achter het schild van de redacteur van het tijdschrift waarvoor ik schrijf, want als bekend werd dat ik geloof dat andere wezens dan de mens door de verstandelijke ontkenningen van deze eeuw worden beïnvloed, zou het leven mij snel tot last worden. De onwetendheid is in deze tijd zo groot, dat ze niets merkt van noch zich bekommert om het gekreun dat weergalmt door de spelonken van moeder aarde, vele meters onder haar oppervlakte. En ze zal zich er niet om bekommeren voor haar verachting voor wat ze bijgeloof noemt, haar ondergang zal hebben veroorzaakt, en dan . . . zal een ander tijdperk zijn aangebroken en een andere mensheid zijn verschenen.

Eeuwen geleden was dit anders op ons Heilige Eiland. Toen berustte wat we nu bijgeloof noemen op kennis, die nu is vervangen door een schaamteloze minachting voor alles behalve de empirische classificatie van een aantal feiten; een glorierijk erfdeel werd opgegeven, eenvoudig om de grenzen van onze onwetendheid vast te stellen. Maar ik zal in het verleden duiken en het heden vergeten.

Zeven maanden waren voorbijgegaan sinds het moment waarop ik in de beeldengalerij stond en het evenbeeld van een geliefde vriend zwart zag worden en zag verdwijnen; en nu op de dag

waarop ik de diamantberg zou passeren, bereikte me 's morgens het nieuws dat hij zijn opdracht ontrouw was geworden, overweldigd door ijdelheid en haar duistere metgezel, twijfel.

Dus wachtte ik op het vastgestelde uur op de boodschapper. Ook nu schenen de witte stralen van de maan de kamer in, onthulden de maankalender – die op een eigenaardige manier op vloer en wanden was aangebracht door een chemische bewerking die alles onzichtbaar liet, tenzij het licht van de maan erop scheen als deze voorbij de veertiende dag van haar omloop was – en wezen door tekens, bleek en koud, aan dat het de zeventiende dag was. Ik keek naar de kalender, geboeid door de symbolen die in het zilveren licht zichtbaar werden, hoewel ik jarenlang elke maand hetzelfde had gezien. Maar nu onthulde zich, terwijl ik toekeek, een nieuwe combinatie van onze oude magische kunst. Af en toe leken er wolken over de vloer te rollen en op deze rustte de aarde zelf. Dit had ik nooit eerder gezien. Zeven keer zag ik dit aan mij voorbijgaan, en toen voelde ik dat de zwijgzame boodschapper naast me stond. Ik draaide me om en zag hem daar op dezelfde manier staan als toen hij me uitnodigde de galerij te bezoeken.

‘Kent u dit beeld niet?’ zei hij.

‘Nee, het is mij alles onbegrijpelijk.’

‘Het is het teken dat u naar de achter de galerij gelegen zaal van de aarde moet gaan. Kijk nog eens nauwkeurig naar de rollende bol op de wolken en zeg me wat u ziet.’

De woorden leken niet uit de mond van de man te komen maar vanuit zijn aura alsof de lucht vol geluiden was. Maar ik volgde de aanwijzing, staarde naar het beeld en zag het oppervlak van de mystieke bol bewegen, en dat myriaden wezentjes erdoorheen drongen.

‘Het is tijd’, zeiden de klanken overal rondom het onbewogen wezen. ‘Dit is het teken. We zullen gaan.’ En hij ging weg.

Ik volgde hem, terwijl hij me voorging naar het gebouw en door de beeldengalerij waar de gezichten nog steeds in stilte veranderden en de zachte muziek weerklonk. Graag had ik daar enige tijd doorgebracht om de magische beelden te bekijken,

maar het was alsof ik door een koord achter mijn gids aan werd getrokken. Toen we bij het andere einde van de galerij kwamen, was er voor het oog niets zichtbaar dan een blinde muur, maar de boodschapper ging erdoorheen en was verdwenen. Bang stil te blijven staan, omdat ik geen weerstand kon bieden aan het onzichtbare koord dat me voorttrok, liep ik tegen de muur. Een kort moment van onzekerheid en met ingehouden adem ging ik erdoorheen; het was slechts een wolk, of wat damp – en ik stond aan de andere kant. Ik draaide me om en verwachtte nog door die immateriële muur heen te kunnen kijken, maar merkte dat deze voor het oog ondoordringbaar was. Toen verslaptte het koord dat me had voortgetrokken, want mijn gids stond stil. Toen ik naar de muur ging en mijn vingers uitstreekte, gingen ze erdoorheen, of beter gezegd, verdwenen erin, want ze voelden niets. Toen zei de stem van de boodschapper:

‘Zo is de huid van de aarde voor wie onder haar oppervlakte leven.’ Na deze woorden liep hij weer verder en ging door de deur van een ruime kamer, waarheen ik hem volgde. Hier vulde een zwakke, maar benauwende grondlucht de hele ruimte; en terwijl ik vlakbij de deuropening stond die nu door een geruisloos bewegende deur was gesloten, zag ik dat de hele ruimte, behalve de plaats waar we stonden, bewoog, alsof ik hier de grote bol om zijn as zag draaien en al zijn bewegingen voelbaar waren.

Toen ik scherp toekeek, bleek de oppervlakte van de wentelende massa bedekt te zijn met groepen rondgaande wezentjes waarvan de bewegingen de wentelingen veroorzaakten, en plotseling leek het alsof het bewegende lichaam doorzichtig werd en inwendig vol was met dezelfde wezentjes. Voortdurend verlieten ze de oppervlakte en bewogen zich langs vast omschreven wegen naar het middelpunt. Hier werd de hele bol weergegeven in een indrukwekkende miniatuur, en de wezentjes erin en erop brachten hem op eigen kracht in beweging, geleid door een mysterieus wezen, waarvan de aanwezigheid slechts door lichtstralen werd onthuld. Voor de andere was hij eveneens onzichtbaar, maar zijn stille aanwijzingen werden gevolgd.

Die wezentjes hadden allerlei vormen en kleuren; sommige hadden eenzelfde gestalte als die van de mens, andere zagen eruit als zeeanemonen, waarvan de zuivere tinten afwisselend dieper werden en verbleekten door een inwendig pulserend licht. Maar welke gestalte ze ook hadden, ze schenen alle een kortstondig bestaan te hebben, doorschijnend te zijn en gemakkelijk uiteen te vallen; eigenlijk waren het energiecentra, een kern waaromheen licht condenseerde, nu in deze dan in die vorm, waarbij de vorm of het type steeds volmaakter werd. Sommige waren vlugger en harmonieuzer in hun bewegingen dan andere en waren – naar ik aannam – verder gevorderd op de levensladder. Ze hadden een ruimere baan en er cirkelden satellieten om hen heen. De ruimte was vol met zulke stelsels, die alle gehoorzaamheid waren verschuldigd aan de subtiële innerlijke macht, die ik niet kon waarnemen. Elk stelsel stond in dienst van alle overige; elk diende als aanvulling en ondersteuning van de andere in een harmonische voortgang, die bestond uit arbeid en liefde. Ze leken een tweeledig doel te hebben; ze hielpen bij de instandhouding van de aswenteling van de aarde en bij haar omloop om de zon. Door de steeds toenemende snelheid van hun eigen bewegingen werd hun schoonheid groter en hun schittering sterker, verkregen ze grotere intelligentie en kwamen steeds dichterbij zelfbewust denken en liefde, en door hun groei stimuleerden ze de latente vonk in de metalen en de hele groei van de lagere werelden, zoals de ene vlam de andere aansteekt door speelse aanraking.

Geleid door de onzichtbare macht en door hun automatische gehoorzaamheid (want gehoorzaamheid lag in hun wezen), waren er enkele die door de grootte van hun eigen stuwkracht en de gisting van nieuw aangetrokken en zich rondom hen verzamelende krachten op het punt stonden door te breken naar een meer volledige ontplooiing, een hogere staat van intelligentie en leven, maar werden daarvan afgehouden door iets anders dan de macht die hen leidde. Scherper toeziend zag ik dat op die plaats een vijandige invloed zich deed gelden.

Veel van deze volgzaam en schone schepseltjes gingen tijdens

hun kringloop heen en terug door de mystieke muur. Hun taak lag zowel op aarde als onder de oppervlakte ervan; en een plichtsgetrouwe vervulling van die taak leidde tot een hogere graad van ontwikkeling en een hogere vorm. De kwaadaardige invloed verhinderde dit in veel gevallen. Hij leek een duistere mist, vol kwalijke dampen, die verflauwden waarbij ze voor afkoeling zorgden. Terwijl de wolken de hal indreven, namen hun wervelingen nu deze dan die gestalte aan en vormden veranderlijke en dreigende spookbeelden van haat, lust en trots. Op veel van die gevoelige wezens, die ermee in aanraking kwamen, werd het stempel van deze invloed afgedrukt, waardoor ze een afschuwelijk uiterlijk kregen, dat ze niet meer konden afschudden, zodat ze dienaren werden van de onheilspellende mist met zijn veranderlijke en disharmonische bewegingen. Sommige werden door de kille aanraking verlamd. Andere werden zo zwaar belast, doordat een deel van het werk van hun collega's kwam stil te liggen, dat hun eigen werk onregelmatig werd en hun omwentelingen werden afgeremd. Maar altijd draaide de hele menigte door als een prachtige schepping, verblekend, gloeiend, kloppend, rustend; een reusachtig hart met de kleuren van een regenboog, dat in de schemer fonkelde en zong. Hier werd de mist teruggedrongen door krachtige pogingen die de harmonie herstelden; daar verzamelde en verdichtte ze zich en stortten schitterende stelsels zich in zijn afschuwelijke omhelzing die hun bewegingen smoorde en hen verlamd achterliet waar ze waren gevallen, terwijl de mist voortsloop op weg naar nieuwe slachtoffers. En zolang dit vreemde beeld en deze wonderlijke strijd voortduurden, zag ik de vage, wolkachtige omtrekken van door mensen bevolkte steden, mijn medemensen, en ook de rivieren, bergen en bomen van de aarde.

In mijn geest rees de vraag: 'Waarom lijken de steden van de aarde op dromen?'

En op de muur flitste de volgende zin op, en de betekenis ervan klonk door in iedere letter:

'Als de elementalen u worden getoond, krijgen de mensen en steden van de aarde het uiterlijk van wolken, omdat uw

aandacht dan niet op hen is gericht. Kijk nog eens.'

Ik zag dat de boze mist in een deel van de ruimte kracht had gewonnen en de harmonie en de snelheid van zoveel wezentjes had tenietgedaan dat de grote wentelende bol meer en meer van zijn as afweek en een steeds grotere beweging maakte, zodat ik wist dat er, op welke aarde dit misschien ook gebeurde, grote veranderingen zouden optreden en dat langs het pad van de mistwolk epidemieën van ziekte en misdaad de mensheid zouden teisteren. Vol ontzetting bij deze dreigende rampen zocht ik een oplossing en keek naar mijn gids. Toen ik dat deed, verdween hij en zijn stem scheen zijn antwoord met levende letters op de muur te schilderen, en deze werden zelf hoorbaar.

'Het zijn de gedachten van de mens.' Ik verborg mijn gelaat, ontsteld zo'n erfenis te moeten aanvaarden, en toen ik opnieuw keek, gulpten dikke stralen door de huid van de aarde, gedachten spoten en vloeiden in verpestende stromen naar buiten.

Ik had nog veel meer willen vragen, maar weer klonken vanuit de verte de diepe tonen van de bronzen klok; een regen aardse bloesems viel rondom mij; ik was door de muur gegaan; mijn gids was verdwenen, en ik was alleen in mijn kamer en dacht na over wat ik had gezien.

HET DRAAIEN VAN HET WIEL

☞ *Een kort verhaal over karma* ☞

I

HIJ WAS DE ZOON van een kleine heerser in Rājputāna. Zijn vader, die behoorde tot de kaste van de krijgers, bestuurde wijs en rechtvaardig een district dat verschillende dorpen omvatte en zijn eigen kleine stad, zodat iedereen welarend en gelukkig was. De heerser werd een rājā genoemd; hij woonde in een gebouw van steen dat was gebouwd op een heuvel die uitzag over de stad. De zoon, over wie dit verhaal gaat, werd geboren nadat de rājā jarenlang kinderloos was geweest, en hij was het enige kind waarop de vader eer en macht kon overdragen. Hij werd Rāma genoemd naar de grote avatāra. Vanaf het moment van zijn geboorte en tot hij kon spreken, kon men in zijn babyogen altijd een vreemde blik zien; een blik die u zonder te knippen aanstaarde; stoutmoedig, berekenend, alsof hij iets met u van plan was; en toch scheen het soms dat hij om zichzelf lachte; maar soms ook leek hij bedroefd en melancholiek. Rāma groeide op en verblijdde zijn vader met zijn goedheid en geestkracht. De vreemde blik in zijn ogen die hij als baby had, was er nog steeds, zodat, hoewel iedereen van hem hield, men ook duidelijk respect voelde en soms ontzag. Hij voltooide zijn studie en op zijn verzoek maakte hij al heel snel een korte pelgrimstocht naar een beroemd heiligdom; en hij begon deel te nemen aan de regeringszaken van de oude en nu zwakke rājā. Elke dag trok hij zich alleen terug in zijn kamer; in drie van zijn vertrekken mocht niemand binnenkomen; en op de veertiende

van de maand bracht hij de hele dag in afzondering door. Laten we in gedachten met hem meegaan op een van die maandelijkske retraites en luisteren met zijn toestemming.

II

De kamer is een gewone hindoeekamer. Harde chunam vloer, het bed opgerold in de hoek, aan de muur een of twee metalen plaketten met email ingelegd waarop verschillende goden en helden staan afgebeeld. Hij gaat naar binnen en loopt naar de muur voor een van de plaketten – Krishṇa. De vreemde blik in zijn ogen wordt dieper, sterker, en er schijnt een lichtstraal uit te schieten naar het voorwerp aan de muur. Zijn lippen bewegen.

‘Ātmānam ātmanā . . .’, schijnt hij te zeggen; de rest wordt zo zacht gemompeld dat we het niet kunnen verstaan. De woorden zijn in zijn eigen dialect, maar in het denken van de toehoorder vertalen ze zichzelf. Hij zegt:

‘Dit gewicht op mijn hart komt niet van dit leven. Ik heb geen verdriet gekend, geen voorwerp verloren waarvan ik hield. Mijn ambities zijn vervuld; het heden is schitterend, de toekomst vertoont geen schaduwen. Wanneer, o Krishṇa, zal ik weten wat ik nu nog niet weet, en wat ik verlang te weten? Zelfs nu al komt er ongemerkt een straaltje hoop mijn ziel binnen.’

Op het moment dat hij de laatste woorden uitsprak, kwam er een rinkelend geluid van de metalen plakette en Rāma keek er standvastig naar. De plakette trilde, en een subtiele geur verspreidde zich eruit over de hele kamer. De lucht scheen langzaam te trillen, en te golven, en er scheen zich op de grond een oogverblindende gedaante van een jongeman te vormen, terwijl de trilling zich in de vorm scheen te concentreren, en de geur veranderde in licht. Rāma keek met een vaste blik naar dit wezen dat daar rechtop en schrikanjagend stond, maar toch kalm en sterk met een vrede overal rondom zich. Het was de kalmte en kracht ervan die schrik aanjoeg. Terwijl Rāma keek, sprak hij:

‘Ben je de Upanishad vergeten, ‘De twee vogels die in één boom zitten; de ene eet de vruchten ervan en de ander kijkt toe?’

‘Nee’, zei Rāma, ‘Ik ben ze niet vergeten. Ze zijn het per-

soonlijke en het universele. De vogel die toekijkt is mijn hogere zelf – ātman.’

‘Ik ben je hogere zelf. Ik ben gekomen om je te vertellen over de drie woorden. Vergeet ze niet, vergeet mij niet. Ze zijn: handeling, wet, het resultaat van handeling.’

‘Deze’, zei Rāma, ‘heb ik gehoord. Handeling en wet ken ik, maar het resultaat van handeling is dat wat binnenin ons knaagt?’

De schone gedaante antwoordde: ‘Het is de onwetendheid ervan die je pijn doet. Je bent gebonden in je toekomst. Je huidige geboorte maakt het je mogelijk het karma voor je volgende geboorte uiteindelijk beter te maken, maar die zal altijd duister en pijnlijk zijn als niet nu een verbetering wordt aangebracht. In dit heden ligt je toekomst. In het heden ligt potentieel het gevolg van de weg die je inslaat.’

Na één blik als een pijl recht in de ogen van Rāma vervaagde de vorm, en de plaket liet als afscheid een klank horen. Op de muur scheen een beeld te verschijnen van armoede en rijkdom, van hutten en stenen gebouwen. De volgende dag verliet Rāma de kamer en scheen daarna nooit te treuren of geïrriteerd te zijn. Zijn oude vader stierf, en hij zette de regering jarenlang voort, en verspreidde zegeningen in alle richtingen, tot er een rivaliserende rājā verscheen en al zijn bezittingen opeiste, en hen een aanspraak liet zien van een vergeten tak van de familie. In plaats van de aanspraak die gerechtvaardigd was te verwerpen, in plaats van de rivaal te doden wat hij had kunnen doen, deed Rāma afstand van alles, en trok zich terug in het woud, en stierf na enkele jaren van ascese.

III

Het wiel van de tijd rolde verder en Rāma werd wedergeboren in een stad die werd geregeerd door de rājā die eens in een vorig leven de bezittingen van Rāma had opgeëist. Maar nu was Rāma arm, onbekend, een paria, een chaṇḍāla die straatvuil veegde en hoopte dat karma hem zou helpen. Hij wist niet dat hij Rāma was; hij veegde alleen het straatvuil bij het paleis van de rājā.

Door de rājā werd een plechtige audiëntie gehouden waarbij

alle priesters en waarzeggers aanwezig waren. Bezorgd door een droom die hij de nacht tevoren had gehad, riep de bijgelovige heerser hen te hulp om deze te interpreteren, met hun kennis de oorzaken aan te wijzen, en om de volgens de geschriften voorgeschreven verzachtende maatregelen te nemen. Hij had gedroomd dat terwijl hij in de tuin wandelde, hij van zijn minister van financiën een verslag had gehoord van zijn toegenomen rijkdom, maar er rees plotseling een enorm stenen gebouw voor hem op. Toen hij verbaasd stilhield, viel het om en scheen hem en zijn rijkdom te begraven. De droom werd drie keer herhaald en dit vervulde hem met angst.

De astrologen trokken zich terug en raadpleegden hun boeken. De remedie was duidelijk, stelde één van hen voor. ‘Laat de koning morgen een enorme som geld geven aan de eerste persoon die hij ziet na het ontwaken.’ Deze beslissing werd aanvaard, en degene die het had voorgesteld was van plan vroeg ter plekke te zijn zodat hij het geld kon opeisen. De rājā stemde in met de aanwijzing van de sterren, en trok zich terug voor de nacht, vervuld van zijn besluit om de volgende dag enorme giften te geven. Geen boze dromen verstoorden zijn slaap. De twinkelende sterren bewogen langs het hemelgewelf en van al die menigten scheen de maan boven de stad te glimlachen alsof ze, omdat ze dichtbij stond, alles had gehoord en alles wist. In de koude vroege ochtend, die nog donker was van de belofte van de dageraad, was de chaṇḍāla – die vroeger Rāma was – straatvuil aan het vegen dichtbij het paleis waar de rājā binnen juist wakker werd. De laatste ster aan de hemel scheen stil te staan alsof hij verlangde dat Rāma bij zijn vegen langs die kant van het paleis zou komen waar het raam van de rājā openging. Langzaam ging de chaṇḍāla verder met zijn taak, langzaam maar zeker. Langzaam keerde het waakbewustzijn van de rājā terug, en toen dat terugkeerde, flitste een akelige herinnering aan zijn droom door zijn hoofd. Hij sprong op van de mat waarop hij lag, stond op en scheen na te denken.

‘Wat moest ik doen? O ja, geschenken geven. Maar het is nog niet dag. Maar toch zei het orakel ‘onmiddellijk na het wakker worden.’

Terwijl hij aarzelde kwam de arme straatveger buiten dichterbij in de buurt van zijn raam. De ondergaande ster leek bijna een straal door de muur te zenden die hem raakte en hem tegen het raam duwde. Hij gooide de luiken open om frisse lucht te krijgen, keek naar beneden en daar stond de arme chaṇḍāla voor hem met een lendendoek en zonder tulband; hij zweette van de inspanning, en ging haastig verder met zijn taak; wanneer hij daarmee klaar was zou het terrein van de rājā schoon zijn en gereed voor zijn heer.

‘Dank de goden’, zei de rājā, ‘het is het lot; een rechtvaardige beslissing; aan de armen en de vromen moeten geschenken worden gegeven.’

Vroeg in de ochtend liet hij zijn ministers en priesters bij hem komen en zei:

‘Ik geef geschenken aan de deva’s via de armen; ik kom mijn belofte na. Roep de chaṇḍāla die vanochtend vroeg mijn erf heeft geveegd.’

Rāma werd geroepen en dacht dat hij naar de gevangenis werd gebracht of werd gedood. Maar de rājā bracht hem in verbazing door hem vele duizenden roepies te schenken, en toen de chaṇḍāla flauwviel, meende hij een vreemde bekende geur te ruiken en zag een oogverblindende gedaante voorbijflitsen. ‘Dit’, dacht hij, ‘is een deva.’

Het geld had Rāma rijk gemaakt. Hij vestigde zich en nodigde geleerde brahmanen uit om anderen te onderwijzen; hij deelde aalmoezen uit, en op een dag liet hij een enorm stenen gebouw oprichten met aan beide kanten gebroken ketenen van steen om weer te geven hoe het lot zijn ketenen had verbroken. En later vertelde een wijze ziener, een ascetische brahmaan die zijn leven overzag, hem in het kort,

‘In het volgende leven zul je vrij zijn. Je naam is Rāma.’

WAAR DE RISHI'S LEEFDEN

De rishi's waren de barden, de heiligen, de grote adepten bekend aan de hindoes. Ze gaven in het verleden grote geestelijke impulsen. Men zegt dat ze soms reïncarneren en ooit op aarde onder de mensen hebben gewoond.

D'DE WERELD BESTAAT uit zeeën en eilanden. Want continenten zijn slechts grote door water omringde stukken land. Mensen moeten dus altijd op zee of land leven, tenzij ze in de lucht zouden wonen. Maar als ze in de lucht leven, zijn het geen mensen zoals wij ze kennen.' Deze gedachten had ik terwijl het grote schip langzaam de haven van een klein eiland binnenstoomde en voordat het anker viel scheen het hele toneel te veranderen en het verblindende licht van het verleden scheen de donkere beelden van de huidige beschaving aan het gezicht te onttrekken. In plaats van op een Engels schip stond ik op een antiek voertuig, voortgedreven door een nu onbekende kracht, tot het lawaai van de ontschepping me weer wakker schudde.

Maar nu ik aan land was gegaan en op de heuvel stond die stad en baai overzag, kregen het vreemde licht en het merkwaardige voertuig weer de overhand over mijn zinnen, terwijl de volle majesteit van vergeten jaren vanuit de oceaan kwam aanrollen. Vergeefs worstelde mijn moderne opvoeding en probeerde zich te verheffen: ik liet het gordijn over het ellendige heden vallen.

Nu zingt het water zachtjes terwijl zijn golven tegen de kust rollen, en de zon die pas een uur geleden is opgekomen glanst op zijn oppervlakte. Maar wat is die stip daarginds aan de hemel? Ze komt naderbij uit het westen, gevolgd door een

tweede en nog een, tot er boven de horizon honderden verschijnen en nu zijn er enkele zo dichtbij dat ze duidelijk zichtbaar zijn. Dezelfde vreemde voertuigen als die ik eerder had gezien. Als vogels vliegen ze door de lucht. Nu naderen ze langzaam, en enkele zijn al geland. Hun landing is zo zacht dat ze bijna menselijk lijken, schitterend en vakkundig zonder enige schok of weerslag. Mensen met een edel voorkomen stappen eruit en spreken me als vrienden toe, en een van hen, nog edeler dan de anderen, schijnt te zeggen: 'Zou u over dit alles meer willen weten? Kom dan'; en hij gaat terug naar zijn voertuig dat daar staat als een vogel gereed om weg te vliegen.

'Ja, ik ga mee'; en ik voelde dat heden en verleden één zijn; ik wist wat ik zou zien, en kon het me toch niet herinneren dan met een vaagheid die alle details uitwiste.

We betraden het snelle, intelligent aangedreven voertuig, dat toen opsteeg op de wijd uitgespreide armen van de lucht en weer snel naar het westen vloog, vanwaar het was gekomen. Het passeerde er nog vele die in oostelijke richting naar het Eiland vlogen, waar het water nog steeds zachtjes zong voor de zonnestralen. Langzaam rees de horizon en werd het Eiland achter ons door de zee aan het gezicht onttrokken. En terwijl we onze vlucht naar het westen voortzetten, vlogen veel meer door mensen gemaakte vogels ons voorbij, alsof ze haast hadden het zachtzingerende water te bereiken dat tegen de kust van de uit zee oprijzende berg klotste, die we in het oosten hadden achtergelaten. Omdat we eerst daarvoor te hoog vlogen, hoorden we geen geluid van de zee, maar al snel bewees een vochttige damp, die me van het zilte diep in het gezicht sloeg, dat we daalden, waarop mijn vriend sprak:

'Kijk naar beneden en rondom en voor u!'

Daar beneden bulderden en bruisten hoge woeste golven die naar de hemel reikten, enorme holten die een wereld verzwolgen. Zwarte wolken onttrokken de grote zon aan het gezicht, en ik zag dat de aardkorst werd omlaaggetrokken naar haar eigen onderaardse diepten. Ik wendde me tot de meester en zag dat hij mijn onuitgesproken vraag hoorde. Hij zei:

‘Een cyclus is voltooid. De grote barrières die de zee tegenhielden, zijn door hun eigen gewicht bezweken. Van deze kwamen en komen wij.’

Sneller vloog onze vogel en ik zag dat een groot eiland ten onderging. Wat van de kust was overgebleven brokkelde nog steeds af en verdween in de muil van de zee. Er stonden dezelfde soort luchtwagens als waarin ik me bevond, alleen waren ze donker en zonder glans. Vergeefs probeerden ze met hun gezagvoerder op te stijgen, verhieven zich langzaam, vielen dan neer en werden verzwolgen.

Maar nu zijn we voortgesneld tot waar het water het land nog niet overstroomde en zien we dat maar een klein aantal glanzende luchtwagens hier en daar wachten, terwijl hun gezagvoerders de machtige donkere wagens van de mannen die in het rood gekleed zijn binnengaan en onbruikbaar maken – mannen van wie de enorme en verbazingwekkende lichamen slapen als onder invloed van de damp van een verdovend middel.

Terwijl deze grote rode mannen slapen, voltooiën de vlugge snelle gezagvoerders met zonkleurige jassen het vernietigingswerk. En nu, hoe snel we ook kwamen, hebben de wateren ons ingehaald, de zoute adem van de alles verzwelgende diepte jaagt over ons heen. De zonkleurige gezagvoerders stappen in hun lichte luchtwagens en stijgen met een zwaai op en laten de nu ontwakende slapers snel achter zich. De geweldige, roodgeklede reuzen horen het geraas van de wateren en voelen de om hen heen rollende koude golven. Ze stappen in hun wagens, om slechts te ontdekken dat al hun pogingen vergeefs zijn. Al snel draagt de afbrokkelende aarde hen niet langer en allen worden door een aanstormende golf overspoeld en in de muil van de zee getrokken. De verraderlijke oceaan heeft het laatste spoor van het Eiland opgeëist met een gebrul alsof hij zich in de overwinning verheugt.

Van al de rode reuzen ontsnapte er slechts één, en langzaam maar zeker voer zijn wagen omhoog, alsof hij aan de zonkleurige mannen, die als vernietigers waren opgetreden, wilde ontkomen.

Toen liet mijn gezagvoerder een luide, heldere, doordrin-

gende toon met een wonderlijke kracht weerklinken en een honderdtal schitterende, snelle wagens, die zich naar het oosten spoedden, keerden terug. Nu vervolgen ze de zware, omvangrijke, langzaam bewegende wagen van de reuzen, omringen hem en schijnen zijn aanvallen te ontwijken. Dan klinkt opnieuw die toon van mijn meester, terwijl onze wagen roerloos op zijn vleugels hangt. Het was een teken dat onmiddellijk werd gehoorzaamd.

Eén schitterende, kleine, scherp gepunte wagen wordt direct op het voertuig van de rode reus gericht. Voortgedreven door een kracht die die van een snelle kogel overtreft, doorboort hij de ander. Zelf is hij ook gebroken en valt met zijn slachtoffer op de golven. Bevend staarde ik naar omlaag, maar mijn gezagvoerder sprak vriendelijk:

‘Hij is veilig, want op het teken stapte hij op een andere glanzende wagen over. Al de rood geklede mannen zijn nu verdwenen, en deze laatste was de slechtste en de grootste.’

We gingen opnieuw naar het oosten door de zoute nevel en de mist, tot het heldere licht al snel weer straalde en het Eiland oprees uit de zee terwijl het zacht zingende water tegen de zon mompelde. We stapten uit, en terwijl ik me omdraaide, verdween de hele vloot van snelzeilende wagens, en daar ontvlamde aan de hemel een heldere strook zonkleurig licht dat zich tot de volgende letters vormde:

‘Hier leefden de rishi's vóór de kalkrotsen van Albion uit de golven oprezen. Ze waren, maar zijn niet meer.’

En luid, helder en doordringend klonk die toon die ik had gehoord in de snelgewikte wagen. Ze maakte me diepbedroefd, want de heerlijkheid was voorbij, en voor de toekomst bleef slechts wat het lot zou beslissen.

DE LEER VAN DE PERZEN

 VOÓR DE SCHITTERENDE diamant op de mysterieuze berg achter de tempel haar glans begon te verliezen, hadden vele vreemdelingen het Eiland bezocht. Onder hen bevonden zich leerlingen die uit Perzië kwamen. Ze hadden die grote afstand afgelegd om meer kennis te zoeken, want in hun eigen land werd de waarheid meer en meer vergeten. Ze lag verborgen onder een dikke laag van fantastische interpretaties van uitspraken van hun wijzen, die snel in bijgeloof veranderden. En deze jongemannen dachten dat ze op het Eiland, waarvan de roem zich over land en zee had verbreid, kennis en wijsheid en de weg tot macht zouden vinden. En toch, hoewel ze deze geestelijke instelling hadden, beschouwden ze sommige dingen als een uitgemaakte zaak, zelfs voor wijzen. Wat ze zeiden, had op mij niet veel invloed, totdat ze enkele geschriften van de profeten van hun land begonnen te citeren, en hiermee probeerden aan te tonen dat mensen, hoewel goddelijk en onsterfelijk, soms in dieren, vogels en insecten transmigreerden. Omdat enkele oude boeddhistische monniken jaren tevoren hetzelfde idee naar voren hadden gebracht en daarbij hadden gezinspeeld op een geheim dat daarachter verborgen lag, begonnen de uitspraken van deze bezoekers me in verwarring te brengen. Ze citeerden deze regels van de profeet, de grote Abad:

Zij die in een tijd van welvaart, pijn en lijden ondergaan, lijden als gevolg van hun woorden en daden in een vorig lichaam, waarvoor de Hoogst Rechtvaardige hen nu straft.

Wie het kwade doet, straft Hij eerst met pijn in de menselijke vorm, want ziekte, het lijden van kinderen – hetzij in de moederschoot of

wanneer ze al zijn geboren – zelfmoord, verwondingen door roofdieren, dood, van geboorte tot dood gebrek lijden, zijn alle vergeldingen voor daden die vroeger werden verricht; hetzelfde geldt voor deugden.

De leeuw, de tijger, de luipaard, de panter . . . en alle roofdieren, of het nu vogels, viervoeters of kruipende dieren zijn, waren eens heersers over anderen; en ieder die door hen wordt gedood, was ooit hun helper of handlanger en deed kwaad door bijstand of hulp te verlenen of te handelen op bevel van die heersende klasse; en omdat ze aan onschuldige dieren pijn hebben veroorzaakt, worden ze nu door hun eigen meesters gestraft.

Het paard staat toe om te worden bereden, en de os, de kameel, het muilnier en de ezel dragen lasten; ze waren in een vorig leven mensen die aan anderen onrechtvaardig lasten oplegden.

De dwazen en zij die kwaad doen en in een plantenlichaam worden opgesloten, ontvangen het loon voor hun dwaasheid en hun wandaden. En zij die onrechtmatige kennis bezitten en kwaad doen, worden in het lichaam van een mineraal opgesloten tot hun zonden zijn gezuiverd, waarna ze van hun lijden worden verlost en opnieuw met een menselijk lichaam worden verenigd; en naargelang ze daarin handelen, zullen ze opnieuw vergelding ontvangen.

[*Desātīr*, 69-81]

De jongemannen wisten deze teksten zo goed te verdedigen en wezen met zoveel overtuiging op de grote kundigheden van Abad, die ongetwijfeld een profeet met een diep inzicht was, dat er bij mij twijfels begonnen te rijzen. Terwijl de verzen de oude leer van reïncarnatie van de mens niet ontkenden, gaven ze toch een heel andere kijk op de zaak, waaraan ik nooit eerder had gedacht. De leerlingen wezen erop dat deze verzen een heel wijze en consequente leer bevatten, waarin werd verklaard dat moordenaars, tirannen en dergelijke mensen gedoemd zijn de lichamen van moordzuchtige dieren zoals leeuwen en tijgers te bewonen. Op basis van andere verzen bepleitten ze krachtig dat die zwakke maar zondige mensen, die de sterkere en meer roekeloze moordenaars hadden geholpen en terzijde gestaan, moeten worden veroordeeld om vanuit de menselijke cyclus in de lichamen van weerloze dieren te worden geworpen, in het

gezelschap van verscheurende dieren, en door de kracht en wreedheid van hen zouden ze ten slotte zelf worden gedood. En aldus, zeiden mijn bezoekers, gaan ze in elkaars gezelschap voort, lager en lager de ladder van organisch leven afdalend, totdat ze ten slotte in die natuurrijken zoals het mineralenrijk belanden, waar differentiatie in de richting van de mens nog niet zichtbaar is. En vandaar worden de verdoemde wezens verder vermalen tot de droesem en het slijm onderaan de ladder van de natuur.

Omdat ik deze leringen van vreemden noch wilde aannemen, noch ermee instemmen, voerde ik over deze zaak tal van argumenten tegen hen aan, totdat ze ten slotte het Eiland verlieten om hun pelgrimstocht voort te zetten.

In mijn denken gekweld door de gezegden van Abad, die, zoals ik van de leerlingen had gehoord, in veel landen werden aangenomen, en door verschillende andere profeten werden onderwezen, besloot ik op een dag de oude man op te zoeken, die al zo vaak mijn moeilijkheden had opgelost. Hij was een man van smart, want hoewel hij grote vermogens bezat, tot het innerlijk van de natuur kon doordringen, en de zoeker een tijdlang het innerlijke gezicht kon geven waardoor deze zelf de diepere waarheid van de stoffelijke dingen kon aanschouwen, lag er toch iets over hem dat op een verdriet duidde waarover hij niet kon spreken. Misschien leed hij als gevolg van een fout, waarvan de ernst aan niemand dan hemzelf bekend was; misschien dat de diepste waarheden hem ontgingen of misschien geloofde hij in zijn hart meer aan de dingen van de stof. Maar hij was altijd vriendelijk, en steeds bereid mij de hulp te geven die ik nodig had, vooropgesteld dat ik alle moeite had gedaan om zelf de oplossing te vinden maar zonder resultaat.

‘Broeder,’ zei ik, ‘gaan we in dieren over wanneer we sterven?’

‘Wie zei dat we dat doen?’ was zijn antwoord.

‘Volgens de oude profet Abad van de aanbidders van het vuur vallen we aldus uit onze hoge staat die we met pijn en moeite hebben bereikt.’

‘Geloof u het? Heeft u de leer overdacht of haar aanvaard?’

‘Nee,’ zei ik, ‘ik heb haar niet aanvaard, maar hoeveel ik ook erover nadenk, ik kan haar niet afdoende weerleggen; want de leer dat de wreedaard zal overgaan in verscheurende dieren en de geweldenaar in roofdieren lijkt consequent te zijn. Zo vernietigen ze elkaar, en de mens doodt als jager de verscheurende dieren; kunt u dit raadsel oplossen?’

Hij wierp een diepe en onderzoekende blik op mij, zoals hij altijd deed bij mensen die hem iets vroegen, om vast te stellen of alleen nieuwsgierigheid hen bewoog, en zei: ‘Op de avond van de eerstvolgende volle maan zal ik u de feiten tonen samen met de verwrongen leer.’

Geduldig en met belangstelling wachtte ik het wassen van de maan af, en ik veronderstelde dat de maan op de een of andere manier met het vraagstuk in verband moest staan, omdat ons was gezegd dat bij onze komst op aarde onze weg langs de maan voerde, zoals een troep vogels overeenkomstig hun aard noord- of zuidwaarts trekt. Ten slotte kwam de dag en ik ging naar de oude man. Hij was gereed. Hij verliet het vertrek, en voerde me naar een kleine grot aan de voet van de Diamantberg. Toen we bij de ingang stilhielden, scheen het licht van de diamant de hemel te verlichten. Door een korte gang die zich aan de voorkant bevond gingen we naar binnen, en hier, waar ik nooit eerder was geweest, schenen de zachte voetstappen van onzichtbare wezens te weerklinken, alsof ze zich voor ons terugtrokken, en halfgehoorde fluisteringen zweefden ons voorbij in de nacht. Maar ik was niet bang. Want, hoe vreemd ook, er was in deze voetstappen geen kwaad, en de zachte en melodieuze fluisteringen maakten me niet ongerust. Hij ging naar één kant van de grot, zodat we op de andere wand uitkeken. Dichtbij de ingang van de grot maakte de gang een scherpe bocht, zodat er geen licht om ons heen viel. Zo wachtten we enige tijd in stilte.

‘Kijk rustig naar de tegenoverliggende wand’, zei de oude man, ‘en laat uw gedachten niet afdwalen.’

Ik richtte mijn blik ongedwongen op de andere wand, waarop zich al snel een slingerende beweging aftekende, alsof een

gelijkmatige trilling eroverheen gleeed, totdat ze ten slotte op een rollende wolkenmassa leek. Dit veranderde algauw in een grijze oppervlakte als het doek van een schilder, stil als de zuivere lucht en schijnbaar transparant. Het zond licht uit maar weerkaatste dat niet.

‘Denk aan uw vraag, aan uw twijfels, en aan de jonge leerlingen, die ze opriepen; denk niet aan Abad, want hij is maar een naam’, fluisterde mijn gids.

Terwijl ik nadacht over mijn vraag, verscheen er een wolk op het vlak voor me; ze bewoog, en er kwamen vormen uit tevoorschijn, die eerst vaag waren. Ze veranderden snel in menselijke gedaanten. Ze waren de levende beelden van mijn studievrienden. Ze spraken met elkaar, en ook ik was daar, maar minder duidelijk dan zij. Maar in plaats van zich in een atmosfeer te bevinden, waren ze omringd door ether, en etherstromen – die volgens mij vol atoomlichaampjes in een staat van voortdurende verandering waren – liepen van het ene atoom naar het andere. Nadat mijn blik hieraan was gewend, gaf de oude man me de wenk om naar een van de leerlingen in het bijzonder te kijken. Van hem ging de met atomen geladen etherstroom, die op sommige plaatsen heel donker en op andere plaatsen rood was, niet altijd naar zijn vrienden, maar scheen ergens anders te worden geabsorbeerd. En toen, nadat ik dit in me had opgenomen, verdwenen de andere leerlingen geleidelijk uit de ruimte, en hun plaats werd ingenomen door enkele verscheurende dieren die rond de overgebleven leerling slopen, hoewel het scheen dat ze zich nog op grote afstand van hem bevonden. En toen zag ik dat de stroom atomen die van hem uitging door die vreselijke dieren werd opgenomen, terwijl op hetzelfde moment als het ware een masker van zijn gelaat viel, zodat ik zijn werkelijke, wrede, moordzuchtige aard kon zien.

‘In het geheim doodde hij onderweg een man. In zijn hart is hij een moordenaar’, zei mijn gids. ‘Dit is de waarheid die Abad bedoelde. Deze atomen gaan elk ogenblik van ieder van ons uit. Ze zoeken een centrum dat met hun wezen overeenstemt, een centrum dat gelijk is aan het karakter van degene die ze voort-

bracht. We nemen van onze vrienden datgene op wat aan ons gelijk is. Op die manier reïncarneert de mens in de lagere rijken. Hij is de heer van de natuur, de sleutel, het brandpunt, de hoogste ‘concentrator’ in de werkplaats van de natuur. En de atomen die aldus door hem worden gedoemd naar de dieren te gaan, zullen in een toekomstig leven tot hem terugkeren, tot zijn schade en leed. Maar als onsterfelijk mens kan hij niet vallen. Wat valt, is het lagere, het persoonlijke, het atomaire. Hij is de broeder en leraar van al wat beneden hem is. Zie toe dat u niet door in het goede te falen de hele natuur hindert en haar vooruitgang tegenhoudt.’

Toen vervaagde het afschuwelijke tafereel en een heilig man, van wie de naam in gouden letters in de lucht als ‘Abad’ stond geschreven, nam zijn plaats in. Van hem vloeyde de stroom atomen, vervuld van zijn deugd, zijn hoop, zijn aspiraties en de indruk van zijn kennis en macht, naar andere wijzen, naar zijn discipelen, naar de goeden in elk land. Ze vielen zelfs op de onrechtvaardigen en de gewelddadigen, en dan ontstonden er – waar die stroom vloeyde – gedachten van deugd, vrede en harmonie. Het beeld vervaagde, het wolken scherm trilde en rolde weg. We waren weer in de eenzame grot. Zachte voetstappen weerklonken langs de muren en zachte fluisteringen als van vrede en hoop trilden door de lucht.

DE KOMST VAN DE SLANG

DE WITTE STRALEN die over het hele Eiland werden geworpen toen de diamant op de berg zijn laatste licht uitzond, bleven schijnen tot de kwaadaardige slang, gevormd uit het bloed van haar voorganger, over zee was gevlucht en het grote Eiland aan de overkant had bereikt. Toen werd voor het volk alles zwart als de nacht. Beroofd van mijn lichaam dat koud en dood naast het altaar lag, kon ik zien dat de hogepriester zich over het lijk boog, totdat de toenemende duisternis hem met schrik vervulde, die in doodsangst overging. Toen hij vanuit zijn voorovergebogen positie overeind kwam, hoorde ik een plechtige stem die de hele ruimte vulde, de volgende woorden spreken:

‘De cyclus is voltooid. U heeft een deel van uw werk volbracht. Een klein deel moet nog worden gedaan en dat betreft de nieuwe kwaadaardige slang. U moet haar naar andere eilanden volgen tot het lot u naar elders zal voeren. Wees niet bang, maar ga kalm en onverschrokken voort, want we zullen u altijd steunen zowel in het duister als in het licht.’

Een plotselinge zwakte nam bezit van mijn etherisch lichaam; schaduwachtige vormen gleden langs me heen, en ik wist dat ik naar het oosten vloog met een uitgestrekte golvende zee onder mij. Ik zweefde steeds verder en al snel rook ik de geur van aarde. Ik vloog boven het andere eiland in het westen in een atmosfeer geladen met zware uitwasemingen. Ik verloor het bewustzijn – en daarop werd ik in een ander land geboren, op het oostelijke eiland en zelfs als kind wist ik dat het bloed van de slang me was voorgegaan en was me volledig bewust dat ik

het ooit het hoofd zou moeten bieden. Na enige tijd begaf ik me in het gezelschap van de druïden, en een van hen vertelde me over de komst van de slang.

Mijn leraar en verteller was een lange oude man; hij was over de honderd. Een lange witte baard hing tot op zijn borst. Grote blauwe ogen, waarin een eigen licht scheen te leven, toonden zijn ziel die naar je staarde, maar ze hadden een krachtige en onbevreesde uitdrukking. Ze doorboorden je wezen, maar drukten kalmte en hoop uit. Een kalmte geboren uit vele levens van strijd en overwinning, een hoop die was gebaseerd op een ruime en begrijpende blik op de toekomst; want hij was een ziener en kende het komen en gaan van het grote getij der eeuwen. Hij zei:

‘Mijn jongen, je vragen komen voort uit ervaringen in het verleden. De slang is in dit land. We kwamen hier lang, lang geleden, na vele eeuwen vanaf de kust van het Eiland van de Diamant te hebben toegekeken hoe dit land langzaam uit de diepte omhoogkwam om de oppervlakte van het water te raken en ten slotte erbovenuit te rijzen. Want je eigen eiland is veel ouder dan dit. We richtten grote stenen met magische eigenschappen op in het slijk toen dat aan de oppervlakte kwam en hielden ze door dezelfde kracht op hun plaats, in de hoop ons al vooraf tegen de slang te wapenen, die – dat wisten we – zou komen. Maar alleen het hart en de wil van de mensen kunnen haar overwinnen; magische stenen, amuletten en bezweringsformules dienen maar een tijdelijk doel. Vele eeuwen gingen zo voorbij, en nadat het land was verzezen, met een plantendek was bekleed, en door mensen werd bevolkt, zagen we met leed dat de uitwasemingen van de kolonisten zich met de dag verdichtten.

’s Nachts verspreidde de Diamantberg langs de horizon een zwak en prachtig licht over de zee en overdag een blauwachtige waas. Toen ik op een avond met mijn broeders naar het westen keek, lichtte de hemel plotseling krachtig op. We wisten dat de tijd was gekomen. De duisternis werd dieper toen dat heilige licht uitdoofde, en door de lucht naderde over zee een sissend

geluid. Het was het bloed van de slang; één druppel die was veranderend in een kleinere slang die uit het westen kwam aanvliegen. Dat was de dag waarop je de regels overtrad, de oude slang achter het altaar wurgde en je leven verloor door toedoen van de hogepriester van een valse, een onechte religie.

Vergeefs verhieven we ons gezang rond de machtige stenen, die majestueus op de vlakte stonden opgericht. Dichter en dichterbij, luider en luider, klonk dat kwaadaardige gesis; de slang daalde tot aan de grond, zelfs dichtbij de zonnestenen en verdween uit ons gezicht.

Sindsdien is haar noodlottige invloed door het hele land voelbaar geweest en tot je komst wisten we niet wanneer een verlosser zou verschijnen. In jou ligt de kracht besloten de laatste resten te vernietigen van de kracht van het bloed van de slang. Misschien zullen je vroegere vrienden je daarbij helpen, want al ben je hier de jongste, toch ben je ouder dan wij allen. Wees wijs en waarachtig. Verzaak geen enkele plicht, laat geen poging ongedaan en de dag zal komen dat de laatste druppel van dat slangenbloed door jouw kracht en jouw kunde zal veranderen en in elixer worden omgezet.'

EEN EIGENAARDIG VERHAAL

DEEL I

D E LEZERS van dit tijdschrift hebben op deze bladzijden veel vreemdere verhalen gelezen die hun geloof op de proef stelden dan het verhaal waarvan ik hier enkele fragmenten zal geven. Men zal niet gauw het opmerkelijke Russische verhaal vergeten over een adept in het kasteel van een rijke man waarin het kind de uiterlijke verschijning van een oude man aannam. Hoewel het volgens de schrijver niet iets nieuws en uitzonderlijks bevat, verschilt dit verhaal daarin van vele andere verhalen dat ik iets ga vertellen dat ik zelf heb gezien. Ook deze keer komt het op het juiste moment, en misschien kunnen sommige zaken die hier worden beschreven verklaringen geven van verschillende merkwaardige dingen die de laatste vijf jaar in India en Europa zijn gebeurd.

Om te beginnen is dit gedeeltelijke verhaal geschreven volgens een aanwijzing die werd ontvangen uit een bron die ik niet kan negeren en alleen al daarom zal het interessant zijn, omdat we erover gaan nadenken waarom het juist nu nodig is.

Bijna al mijn vrienden in India en Europa zijn ervan op de hoogte dat ik vaak heb gereisd naar het noordelijke deel van het Zuid-Amerikaanse continent en ook naar Mexico. Dat feit is in dit tijdschrift inderdaad genoemd. Op een heel warme dag in juli 1881 stond ik in het portaal van de kerk van St. Theresa in de stad Carácas in Venezuela. Deze stad werd gesticht door de Spanjaarden die Peru en Mexico binnenvielen en bezit een Spaans sprekende bevolking. Een grote menigte mensen stond

bij de deur en op dat moment kwam er een processie langs waarbij een klein jongetje vooruit rende en met een ratel veel lawaai maakte om de duivel te verjagen. Toen ik dit zag, zei een stem in het Engels tegen me 'eigenaardig dat ze die oude uitzonderlijke gewoonte levend hebben gehouden'. Toen ik omkeek, zag ik een merkwaardig uitziende oude man die vreemd glimlachte en zei, 'Kom met me mee en laten we een praatje maken.' Ik stemde in en snel leidde hij me naar een huis dat me vaak was opgevallen; boven de deur hing een merkwaardige oude Spaanse gedenkplaat die de plaats wijdde aan de bescherming door Jozef en Maria. Op zijn uitnodiging ging ik naar binnen en zag onmiddellijk dat dit niet een gewoon huis was zoals die in Carácas staan. In plaats van vieze luie Venezolaanse bedienden waren er alleen nette hindoes, zoals ik die vaak had gezien op het naburige Engelse eiland Trinidad; in plaats van de onaangename geur van knoflook en andere dingen die gebruikelijk waren in de stad, hingen er in de lucht verrukkelijke parfums die alleen aan oosterlingen bekend zijn. Dus concludeerde ik onmiddellijk dat me een heerlijk avontuur overkwam.

Nadat we gingen zitten in een kamer die was behangen met wandkleden en werd gekoeld door wuivende punkahs die kennelijk nog niet lang waren opgehangen, begonnen we een gesprek. Ik probeerde erachter te komen wie deze man was, maar hij ontweek mijn vragen. Hoewel hij niet wilde toegeven of ontkennen dat hij de Theosophical Society, Madame Blavatsky of de mahātma's kende, maakte hij voortdurend toespelingen waardoor ik er zeker van was dat hij alles over ze wist en me bij de kerk doelbewust had benaderd. Na een tamelijk lang gesprek, waarbij ik zag dat hij me waarnam en de invloed voelde van zijn oog, zei hij dat hij de vrijheid nam om iets uit te leggen omdat we voldoende vertrouwd met elkaar waren geworden. Hij was niet voor zijn plezier hierheen gekomen of om daarmee zijn voordeel te doen, maar uitsluitend uit plicht. Ik sprak over de onderaardse gangen vol schatten die in Peru zouden bestaan, en toen zei hij dat het verhaal waar was en dat zijn aanwezigheid daarmee samenhing. Die gangen strekten zich uit van Peru tot Carácas

waar we toen waren. In Peru werden ze verborgen gehouden en versperd zodat de mensen ze niet konden bereiken; maar op deze plek was de ingang niet zo goed bewaakt, hoewel in 1812 een vreselijke aardbeving veel van de stad met de aarde gelijk had gemaakt. De Venezolanen waren roofzuchtig en deze mensen in India, die het geheim kenden, hadden hem daarheen gestuurd om te voorkomen dat iemand de ingangen ervan zou vinden. Alleen in bepaalde seizoenen was het mogelijk ze te ontdekken; als het seizoen voorbij was, kon hij veilig vertrekken, want tot dat jaargetijde terugkwam, kon niemand de openingen zonder toestemming of hulp van de adepten vinden. Juist op dat moment klonk er een merkwaardig belgeluid in de lucht en hij verzocht me dringend te blijven tot hij was teruggekeerd, want hij werd weggeroepen; en toen verliet hij de kamer. Ik wachtte lange tijd, vervuld van speculaties, en omdat het laat werd en al na etenstijd, stond ik op het punt te vertrekken. Juist toen kwam er een hindoebediende haastig binnen en ging voor de enige deur staan. Terwijl hij daar stond, hoorde ik een stem als door een lange buis zeggen: 'Sta nog niet op.' Ik ging weer zitten, en zag dat aan de muur een merkwaardige brede zilveren plaat hing die helder schitterde, maar die was me nog niet eerder opgevallen. Het moment van de dag was gekomen waarop het licht van de zon op deze plaat viel, en ik zag dat daarop figuren zichtbaar werden die ik niet kon duiden. Ik keek toevallig naar de muur ertegenover en zag dat de plaat een weerspiegeling maakte op een oppervlak dat kennelijk daarvoor was gereedgemaakt en daar werd het hele oppervlak van de plaat weergegeven. Het was een diagram met een kompas, een symbool en vreemde tekens. Ik liep dichterbij om het te bekijken, maar juist op dat moment dook de zon achter de huizen en de figuren waren weg. Het enige wat ik kon herkennen was dat de letters leken op overdreven Tamil of Telugu – misschien Zend. Nog een vage bel klonk en de oude man keerde terug. Hij verontschuldigde zich, en zei dat hij ver weg was geweest, maar dat we elkaar weer zouden ontmoeten. Ik vroeg hem waar en hij zei: 'In Londen.' Ik beloofde terug te keren en vertrok snel. De volgende dag kon ik hem helemaal niet vinden

en ontdekte dat er twee huizen aan Jozef en Maria waren gewijd en kon niet zeggen in welk van beide ik hem had gesproken. Maar in beide trof ik Spanjaarden aan, Spaanse bedienden en Spaanse geuren.

In 1884 ging ik naar Londen en was het avontuur vergeten. Op een dag wandelde ik een oud straatje in om de oude Romeinse muur aan het Strand te onderzoeken die 2000 jaar oud zou zijn. Toen ik binnenging en het werk bekeek, zag ik een man met een buitenlands uiterlijk staan die naar me keek toen ik binnenkwam. Ik had het gevoel dat hij me kende of dat ik hem had ontmoet, maar was er totaal niet zeker van. Zijn ogen schenen niet bij zijn lichaam te horen en zijn verschijning was tegelijk opzienbarend en aantrekkelijk. Hij sprak met de suppoost, maar zijn stem hielp me niet verder. Toen ging de suppoost naar buiten, en hij kwam naar me toe en zei:

‘Bent u het huis van Jozef en Maria vergeten?’ In een seconde herkende ik de uitdrukking die door de vensters van de ziel keek, maar toch was dit niet dezelfde man. Vastbesloten hem niet tevreden te stellen zei ik eenvoudig ‘nee’ en wachtte.

‘Bent u erin geslaagd de weerspiegeling op de zilveren plaat op de muur te ontcijferen?’ Hier was een volledige identificatie van de plaats, maar niet van de persoon.

‘Wel,’ zei ik, ‘ik zag uw ogen in Carácas maar niet uw lichaam.’ Toen lachte hij en zei, ‘dat was ik vergeten, ik ben dezelfde man, maar ik heb dit lichaam tijdelijk geleend en moet het in feite enige tijd gebruiken, maar ik vind het nogal moeilijk het onder controle te houden. Het is niet echt naar mijn zin. De uitdrukking van mijn ogen kent u natuurlijk, maar ik vergat dat u met gewone ogen naar het lichaam kijkt.’

Ik vergezeldde hem opnieuw naar zijn woning en als ik niet aan zijn persoon dacht, maar alleen luisterde met de ziel, vergat ik de verandering. Toch was die altijd aanwezig, en hij was zo vriendelijk me verslag uit te brengen van enkele dingen die met hemzelf verband hielden en interessant en boeiend waren. Hij begon als volgt.

‘Ik liet toe dat ik mezelf bedroog, en in dat toevluchtsoord in

Noord-India waar ik vele jaren heb doorgebracht, vergat ik de *Bhagavad Gītā* waarin wordt gezegd dat een mens de vriend en de vijand van zijn ziel is. Maar de kans deed zich voor om de schade die was opgelopen te herstellen en ik kreeg de mogelijkheid om dit lichaam aan te nemen.'

Op dit punt hoorde ik weer het belgeluid en hij verliet me nogmaals. Toen hij terugkwam, hervatte hij zijn verhaal.

Als ik binnenkort weer de gelegenheid daartoe heb, zal ik dat voorval beschrijven, maar voorlopig moet ik het hierbij laten.

DEEL II

Er zijn veel mensen die niet kunnen geloven dat ik ervan ben weerhouden het hele verhaal in een keer te vertellen, en ze hebben geglimlacht toen ze lazen dat ik het zou afmaken 'als me dat werd toegestaan'. Maar ieder die me goed kent, zal aanvoelen dat er enige waarheid zit in die uitspraak. Het zal degenen die tussen de regels kunnen lezen interesseren te weten dat ik verschillende keren heb geprobeerd het verhaal af te maken om het als één geheel naar het tijdschrift te sturen, maar elke keer als ik het punt bereikte waar het eerste hoofdstuk eindigt, werden mijn ogen troebel, of werden de aantekeningen die klaarlagen voor het werk eenvoudig onzin, of trad er een andere moeilijkheid op, zodat ik tot dit moment niet verder kon komen dan de vorige aflevering. Het is me maar al te duidelijk dat het niet zal worden voltooid, hoewel ik heel goed weet wat ik wil zeggen. Dit deel moet daarom het laatste zijn, omdat toen ik tot een conclusie probeerde te komen veel tijd werd verspild met het vechten tegen wat het ook is dat tracht te voorkomen dat ik volledig in details treedt. Om zelfs zoveel naar buiten te brengen als dit, ben ik dus gedwongen veel gebeurtenissen weg te laten die voor sommige mensen misschien interessant zouden zijn; maar ik zal proberen me vooral die dingen te herinneren en te vertellen die van filosofische aard zijn en me zijn meegedeeld.

Terwijl ik daar zat te wachten op de terugkeer van mijn gastheer, voelde ik de morele invloed van nog een geest, die als een

verkoelende bries vanaf de bergen waaide. Het was de geest van iemand die ten minste dat punt had bereikt waar hij niets anders verlangde dan wat karma hem zou brengen, en juist toen die invloed over me kwam, begon ik een stem te horen die als het ware door een buis sprak waarvan het uiteinde in mijn hoofd was, maar die zich over een enorme afstand uitstreckte tot in de ruimte waardoor die stem zwak en veraf klonk. Ze zei:

‘De mens bij wie de hartstochten zijn hart binnengaan zoals water in de niet aanzwellende passieve oceaan vloeit, verkrijgt geluk; niet hij die zich verlustigt in zijn lusten. De man die de lusten van het vlees heeft opgegeven, die zonder buitensporige verlangens werkt, zonder aanmatiging, en vrij van trots, verkrijgt geluk. Dit is vertrouwen in het goddelijke. Een mens die dit vertrouwen in het hoogste heeft, raakt niet op het verkeerde pad: zelfs op het uur van de dood, als dat zou aanbreken, zal hij opgaan in de niet-lichamelijke aard van brahman. Wie geniet van de *amrita* die is overgebleven van zijn offers, verkrijgt de eeuwige geest van brahman, het hoogste’ (*Bhagavad Gītā*, hfst. 2 en 3).

De atmosfeer van de kamer scheen het geheugen grote kracht te geven, en toen ik die avond naar mijn kamer terugkeerde, troffen mij die zinnen uit de *Bhagavad Gītā*. Ik wist dat ze tot me waren gekomen uit een plaats of van een persoon voor wie ik respect zou moeten hebben.

Vol van dat soort gedachten merkte ik niet dat mijn gastheer was teruggekeerd, en toen ik opkeek was ik nogal verbaasd dat hij aan de andere kant van het vertrek een boek zat te lezen. De Engelse kleren waren weg, en hij was gehuld in een witte Indische lendendoek, en ik kon zien dat hij om zijn lichaam het brahmaanse koord droeg. Om een of andere reden hing aan een ketting om zijn nek een versiersel dat, zo niet van de rozenkruisers, toch heel oud was.

Toen zag ik nog een verandering. Er schenen samen met hem andere bezoekers te zijn binnengekomen, maar niet door de deur; het waren geen mensen. Eerst kon ik ze niet zien, hoewel ik me bewust was van hun aanwezigheid, en na enkele ogen-

blikken wist ik dat, wat ze ook waren, ze door de kamer heen en weer snelden alsof ze geen doel hadden. Ze hadden nog geen vorm. Dit hield me weer zoveel bezig dat ik niets zei, en mijn gastheer zweeg ook. Na enkele ogenblikken hadden deze rondsnellende bezoekers genoeg materiaal uit de atmosfeer gehaald om gedeeltelijk zichtbaar te worden. Nu en dan veroorzaakten ze een trilling in de lucht alsof ze het medium waarin ze heen en weer bewogen verstoorden, evenals de vin van een vis het wateroppervlak ondoorzichtig maakt. Ik begon te denken aan de elementale vormen waarover we lezen in Bulwer-Lyttons *Zanoni*, en die worden toegelicht in het merkwaardige boek van Henry Khunrath over de kabbala van de Hebreëen.

‘Wel,’ zei mijn vreemde vriend, ‘ziet u ze? U hoeft niet bang te zijn, want ze zijn ongevaarlijk. Ze zien u niet, op een na, en hij schijnt u te kennen. Mij werd gevraagd om uit te zoeken of u ze kon zien, en ik ben blij dat u dat kunt.’

‘En degene die mij kent’, zei ik. ‘Kunt u die op een of andere manier identificeren?’

‘Wel,’ zei hij, ‘laten we het een *hij* noemen. Hij schijnt u te hebben gezien – heeft een indruk ontvangen van uw gedaante, zoals een foto op een plaat – ergens op een of andere plek, en ik zie ook dat hij met u is verbonden door een naam. Ja, het is —.’

En toen gaf hij de naam van een zogenaamde elementaal of natuurgeest waar men ooit enkele jaren geleden in New York over kon horen.

‘Hij kijkt nu naar u, en schijnt iets te zoeken. Wat heeft u in uw bezit gehad of heeft u gemaakt, waar hij van wist?’

Ik herinnerde me toen een bepaalde plaat, een kopie van een Egyptische papyrus van de Hal van de Twee Waarheden waarop de *beproeving van de dood* stond afgebeeld, en dus antwoordde ik dat ik het betreurde dat ik haar niet bij me had om aan mijn vriend te laten zien. Maar op het moment dat ik dat zei, zag ik juist die plaat op de tafel liggen. Waar ze vandaan kwam, wist ik niet, omdat ik me niet herinnerde haar te hebben meegebracht. Ik stelde echter geen vragen en wachtte, terwijl mijn gastheer intensief keek naar de ruimte boven mijn hoofd.

‘Ah, daar was hij naar op zoek, en hij schijnt heel tevreden te zijn’, zei hij, alsof ik hem evenals hij kon horen en zien. Ik wist dat hij doelde op de elementaal.

Op een ander moment werd mijn aandacht sterk gericht op de plaat. Het oppervlak ervan boog op en neer alsof er golven overheen gingen, en er klonken krakende geluiden uit elk deel ervan. Ze werden luider en de beweging hield op, terwijl uit een bepaald punt een dunne witachtige damp opsteeg die onbestendig heen en weer zweefde. Intussen schenen de vreemde bezoekers, waarvan ik sprak, dichtbij het papier heen en weer te razen, terwijl een van hen nu en dan een duikvlucht leek te maken van de ene kant van de kamer naar de andere, wat gepaard ging met een zwak metaalachtig gegons dat op zijn snelle beweging volgde.

Hier moet ik met tegenzin een sluier laten vallen. Laat ik de eenheid en de structuur van het verhaal geweld aandoen door slechts een paar zinnen te geven en het aan de verbeelding overlaten om conclusies te trekken.

‘Die vreemde aanduidingen van vormen? Heel eenvoudig. Ze werden gezien door de zienersessen in de tempel. Het is waar dat elementalen als zodanig geen vorm hebben. Maar er zijn ongetwijfeld typen, en [die] Egyptenaren waren geen mensen die de dingen onwetenschappelijk benaderden. Er is een occulte reden waarom deze bepaalde gedaanten, hoewel ze geen vorm hebben, werden aangenomen. En omdat ze al een keer zijn aangenomen en door de ziener zo werden gezien, herhaalden ze altijd die vorm voor die personen. Dus de vertegenwoordiger van het astrale licht of van wijsheid of van de optekende engel, heeft een gele kleur, is heel lang met een lange snavel zoals een ooievaar. Of degene die het gewicht van de ziel draagt, wordt altijd afgebeeld met de kop van een jakhals. Nee, het is niet verboden de occulte reden te vertellen. Maar dit is het geval: er wordt ons gezegd dat er maar één op de duizend toehoorders de betekenis of de reden ervan zou begrijpen. Denk ook eens na over het eigenaardige feit dat alle rechters die daarboven zitten gelijksoortige hoofden hebben, hoewel ze van kleur verschillen, en

elk van hen heeft een veer, het symbool van de waarheid, op zijn hoofd. Nee, het is niet iets van de hindoes, en toch is het hetzelfde. Ze zeiden meestal, en ik denk dat u het in een van hun boeken kunt vinden, dat ‘alles in de hoogste ziel bestaat, en de hoogste ziel in alles’ (*Bhagavad Gītā*, 6:30-31). De grote waarheid is dus één, terwijl deze op duizend verschillende manieren kan worden gezien. Wij [Egyptenaren] hadden een bepaalde opvatting en voerden elk symbool consequent door in een stelsel dat overeenstemt met die opvatting. En evenals de hindoes ervan worden beschuldigd afgodenvereerders te zijn omdat ze Krishna hebben voorgesteld met acht armen en staande op de grote olifant, worden wij die niet het beeld van een achtarmige godheid gebruiken, ervan beschuldigd jakhalzen, katten en vogels te hebben vereerd.

Ja, het is jammer, maar het zand dat Egypte bedekt, heeft de grote stem van de sfinx, de *esoterische leer*, niet kunnen smoren. Maar die stem spreekt niet door ons behalve op de een of andere manier zoals hier, af en toe. In India brandt het licht, en daar ligt de sleutel nog steeds bij een levend volk —.’

Juist toen begon de plaat opnieuw te golven en dezelfde witachtige kolom zweefde erboven. Het zwakke gegons van de luchtelementalen begon weer en vroeg nogmaals mijn aandacht, en toen werd het beeld stil.

Ik kan zeggen dat niet de hele conversatie is gegeven. Het is niet nodig dat dat gebeurt. Mijn gastheer bleef al die tijd volkomen stil, en scheen op mijn stem te wachten, dus zei ik:

‘Wat heeft u ertoe gebracht die vredige plaatsen te verlaten waar ware vooruitgang kan worden geboekt?’

‘Wel,’ antwoordde hij, ‘ze waren waarschijnlijk erg vredig en inderdaad was er vooruitgang mogelijk, maar je realiseert je misschien niet dat er ook gevaren zijn. Je hebt *Zanoni* gelezen en misschien heb je een overdreven idee van de verschrikkelijke wachter op de drempel, en maak je er een werkelijk persoon of ding van. Maar de werkelijkheid is veel erger. Als je komt in wat je de ‘vredige plaatsen’ hebt genoemd, wordt deze kracht tien keer zo sterk als op het gebied waarin we nu in Londen leven.’

‘Waarom, ik dacht dat de neofiet daar, vrij van de vernietigende zorgen van het moderne leven, een gelukkige doortocht maakte over zuivere wateren naar de oevers van de eilanden van geluk.’

‘Verre van dat. Hoewel dat gebied door de geestelijke zon de weldadige invloed ondergaat van die grote wijzen die terwijl ze paranirvāṇa ingaan, hun verzamelde goedheid afwerpen ter wille van ons, wordt het ook getroffen door de duistere invloed die door de donkere kant van de maan wordt geconcentreerd, en wel met onverminderde kracht. De kleine verleidingen en moeilijkheden van uw leven zijn niets vergeleken bij die strijd, want dan realiseert men zich dat ‘het zelf de vijand is van het zelf, en ook zijn vriend’ (*Bhagavad Gītā*, 6:5).’

‘Maar,’ zei ik, ‘was het een grote fout waardoor u tot die taak werd veroordeeld?’

‘Nee, niet groot zoals u het uitdrukt. Maar toch groot genoeg; en als gevolg daarvan moest ik een keuze maken. In Carācas zag u me als een bepaald soort illusie. Daar deed ik wat werd verlangd; de illusie is, afgezien van de ogen ervan, volmaakt. Nu ziet u een andere illusie, en toch tegelijk een werkelijkheid in de betekenis die moderne wetenschappers aan dat woord geven. Het is een lichaam dat leeft en zal sterven. Het karma is misschien hard, maar ik mopper niet. Maar het is niet in elk opzicht een illusie, als u weet dat hoewel dit lichaam spreekt en denkt, ik, de spreker, voor u toch niet zichtbaar ben.’

Dit zijn niet mijn woorden. Als sommige ervan de lezer zinloos of vreemd voorkomen, maak de schrijver dan geen verwijten. Er zijn mensen die het kunnen begrijpen. Er zijn anderen die latente gedachten hebben die slechts deze woorden nodig hebben om die te activeren. Ik kan over hem niet verder in detail gaan dan wat hierboven is gezegd, want hij had zijn redenen om mij daarvan te weerhouden, hoewel hijzelf aan een ander misschien meer erover zou zeggen.

Hij heeft één merkwaardig en interessant feit genoemd, dat het denken van sommigen van u zal stimuleren. Toen ik verwees naar het lichaam dat hij gebruikte, of *leende*, zei hij:

‘Weet u niet dat er op die manier veel experimenten mogelijk

zijn, en dat sommige leerlingen op een ongewone wijze worden onderwezen? Ik heb vele keren naast deze aardse tabernakel gestaan om degenen binnen te laten die, hoewel ze de machinerie goed gebruikten en er een heel respectabel gebruik van maakten, niet wisten wat ze deden. Ze waren, zo u wilt, aan het dromen. Terwijl ze hier in dit lichaam waren, waren ze op dat moment in wezen dat lichaam, spraken de woorden ervan en dachten de gedachten ervan en konden deze niet beheersen. Ze wilden dat in feite niet, omdat ze er volledig mee werden geïdentificeerd. Toen ze wakker werden in hun eigen woning, fluisterde óf een bijzondere droom fragmenten van een lied in hun brein, óf ze behielden er geen enkele herinnering aan. In dat geval kan het lichaam, dat in feite de meester is, die dingen doen of zeggen die ik niet zou zeggen – of die de bewoner, die tijdelijk sterk is, zou zeggen op grond van een werkelijke herinnering aan dingen die alleen verband houden met dat leven waarvan zijn toehoorders geen kennis zouden hebben.’

Op dat moment sloeg een klok. De atmosfeer scheen helderder te worden. Een vreemd en toch niet onbekend parfum zweefde door de kamer, en mijn gastheer zei, ‘Ja, ik zal u een vers laten zien dat ik van iemand aan u moet laten zien.’

Hij liep naar de tafel, nam een vreemd boekje met een tekst in het Sanskriet op; het was geel van ouderdom en scheen veel te zijn gebruikt. Hij opende het en las:

‘Deze hoogste geest, dit onvergankelijke wezen, zelfs als het in het lichaam is, handelt niet, en wordt niet beïnvloed, omdat de natuur ervan geen begin en geen eigenschappen heeft. Zoals het albewegende ākāśa, of de ether, omdat zijn delen uiterst klein zijn, overal heen gaat zonder te worden beïnvloed, zo ook blijft de alomtegenwoordige geest in het lichaam zonder te worden beïnvloed. Zoals een enkele zon de hele wereld verlicht, zo ook verlicht de geest ieder lichaam. Zij die met het oog van wijsheid het lichaam en de geest als verschillend zien, en zien dat er een uiteindelijke verlossing is van de dierlijke natuur, gaan naar de Allerhoogste’ (*Bhagavad Gītā*, 13:31-34).

Bronvermelding

Occulte verhalen van H.P. Blavatsky

Nightmare Tales, verhalenbundel verschenen bij Theosophical Publishing Society, Londen, 1892.

- A Bewitched Life, *Lucifer*, vol. 9, Londen, december 1891, blz. 269-81, januari 1892, blz. 358-68, februari 1892, blz. 449-62.
- The Cave of the Echoes, *Banner of Light*, vol. 42, Boston, 30 maart 1878, blz. 2.
- The Luminous Shield, *The Sun*, New York, vol. 43, no. 111, 2 januari 1876.
- From the Polar Lands (voor het eerst verschenen in *Nightmare Tales*).
- The Ensouled Violin, *Lucifer*, vol. 10, maart en april 1892.

Andere verhalen

- Karmic Visions, *Lucifer*, vol. 2, juni 1888, blz. 311-22.
- An Unsolved Mystery, *Spiritual Scientist*, vol. 3, Boston, november 1875, blz. 133-35.
- Can the Double Murder?; oorspronkelijke titel ‘A Story of the Mystical’, *The Sun*, New York, vol. 43, no. 104, 26 december 1875.
- La Légende du Lotus Bleu, *Le Lotus Bleu*, vol. 1, Parijs, april 1890, blz. 73-85.

Occulte verhalen van W.Q. Judge

- An Allegory, *The Path*, vol. 8, New York, oktober 1893, blz. 214-15.
- True Progress, *The Path*, vol. 5, juli 1890, blz. 112-14.
- Ireland, *The Path*, vol. 6, februari 1892, blz. 331-32.
- Papyrus, *The Path*, vol. 2, september 1887, blz. 178-80.
- A Curious Tale, *The Path*, vol. 3, december 1888, blz. 284-87.
- The Serpent’s Blood, *The Path*, vol. 3, januari 1889, blz. 313-16.
- The Magic Screen of Time, *The Path*, vol. 4, april 1889, blz. 10-13.
- The Wandering Eye, *The Path*, vol. 4, mei 1889, blz. 49-51.
- The Tell-Tale Picture Gallery, *The Path*, vol. 4, juni 1889, blz. 80-84.
- The Skin of the Earth, *The Path*, vol. 4, oktober 1889, blz. 209-11.
- The Turn of the Wheel, *The Path*, vol. 5, oktober 1890, blz. 207-10.
- Where the Rishis Were, *The Path*, vol. 5, januari 1891, blz. 301-03.
- The Persian Students’ Doctrine, *The Path*, vol. 7, oktober 1892, blz. 213-16.
- The Coming of the Serpent, *The Path*, vol. 7, maart 1893, blz. 385-86.
- A Weird Tale, *The Theosophist*, vol. 6, Madras, juli 1885, blz. 237-38; vol. 7, december 1885, blz. 202-06.